

รูปแบบการใช้หนังสือพิมพ์ในประมวลกฎหมายอาญาไทย
ความนงศุทธเปรียญ

ณัฐธฤต ผลิตเพื่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตราจารย์พิเศษ
ดร.วิชาวุฒิสถาณานาถเปรียญ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

หนังสืออ้างอิง
(REFERENCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย
ตามแนวพุทธปรัชญา

ณัฐรัฐสกุล พลายเพชร

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่น ไม่สมควร

ไปรคว่ามาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบคุณ

รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา

600100058022

หอสมุดส่วนกลาง

B
294.30134
ณ3181
2554

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

THE MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS
CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2554

THE MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS
CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2554

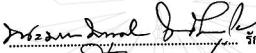
THE MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS
CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2554

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา
ชื่อนักศึกษา : ณัฏฐ์สกุล พลายเพชร
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระเมธาวิเชียร (ดร.)
: ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน
: รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ อัดพัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ฉานวฑูโต (ผศ.ดร.))

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิรัตน์ ทางทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน)

..... กรรมการ
(พระเมธาวิเชียร (ดร.))

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ อัดพัฒนา)

..... กรรมการ
(ดร. สมบูรณ์ วัฒนนะ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : The Model of Thai Penal Code Provisions Consistent with
Buddhist Philosophy
Student's Name : Nutsakul Pleayplech
Department : Buddhism and Philosophy
Thesis Advisory Committee
: Phramedhavinaiyaros (Dr.)
: Dr.Boonruam Khammuangsaen
: Assoc.Prof. Chaiwat Attapat

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in
Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor's Degree.

P.S. Nānavuddho Acting Dean of Graduate School
(Phramaha Boonsri Nānavuddho (Asst. Prof.Dr.))

Thesis Committee

V. Kangthong Chairman
(Assoc.Prof.Viratana Kangthong)

Dr. Boonruam Khammuangsaen Advisor
(Dr.Boonruam Khammuangsaen)

P. Medhavinaiyaros Member
(Phramedhavinaiyaros (Dr.))

Chaiwat Attapat Member
(Assoc.Prof. Chaiwat Attapat)

S. Wattana Member
(Dr. Somboon Wattana)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา
ชื่อนักศึกษา	: ณัฏฐ์สกุล พลายเพชร
สาขาวิชา	: พุทธศาสนาและปรัชญา
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
ประธานกรรมการ	: พระเมธาวิเชียร (ดร.)
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน
กรรมการ	: รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา” นี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลที่มีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา ๓) เพื่อศึกษาการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลและ ๔) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล” วิทยานิพนธ์นี้เป็นงานวิจัยแบบบูรณาการระหว่างงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิที่เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายอาญาไทย คือประมวลกฎหมายอาญา และที่เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล คือ พระไตรปิฎก เอกสารทศยัญญู คือ ตำราที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและทางกฎหมายได้เขียนไว้รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประมวลกฎหมายอาญาไทยเป็นกฎหมายมหาชนที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อใช้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมของรัฐ ผู้ใดฝ่าฝืนมีความผิดและต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

๒. หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลเป็นหลักธรรมที่เกิดขึ้นตามเหตุผลของกฎธรรมชาติ แล้วพระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าเป็นประโยชน์จึงนำมาสั่งสอนเป็นธรรมวิจาร์ณที่พระองค์ทรงเลือกแล้วว่าเป็นสัทธิธรรมเพราะเบญจศีลเป็นหลักธรรมที่ประกันสิทธิส่วนบุคคลทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สินของคนโดยทั่วไป

๓. การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลพบว่าในการพิจารณาการกระทำความผิดของผู้ที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นไปในแนวทางเดียวกับหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล โดยการพิจารณาดังองค์ประกอบความผิดภายนอกและองค์ประกอบความผิดภายในว่าการกระทำความผิดแต่ละฐานความผิดนั้นครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ และทั้งประมวลกฎหมายอาญาและเบญจศีลต่างถือองค์ประกอบความผิดภายในคือ เจตนาเป็นสำคัญในการที่จะพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดหรือไม่เช่นเดียวกับการละเมิดเบญจศีล

๔. แนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้ทบทวนคดีในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลพบว่า การใช้ทบทวนคดีในประมวลกฎหมายอาญาไทย ถ้านำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการใช้ทบทวนคดีในประมวลกฎหมายอาญาไทยจะทำให้การดำเนินงาน ด้านการใช้ทบทวนคดีในประมวลกฎหมายอาญาไทย ประสบผลสำเร็จที่ดีและก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ

- F หมายถึง ความเที่ยงธรรม (Fairness)
- A หมายถึง ความพึงพอใจหรือการเห็นด้วย (Approbation)
- I หมายถึง ความยุติธรรมหรือความเป็นกลาง (Impartiality)
- R หมายถึง ความถูกต้องชอบธรรม (Rightness)

ดังนั้น การใช้ทบทวนคดีในประมวลกฎหมายอาญาไทย ควรนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการ เพราะจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยดี และก่อให้เกิดความเที่ยงธรรมกับทุกฝ่าย ก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือการเห็นด้วยกับความยุติธรรมหรือความเป็นกลาง และความถูกต้องชอบธรรม ในการดำเนินงานของการใช้ทบทวนคดีในประมวลกฎหมายอาญาไทย

๔. แนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีนิติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลพบว่า การใช้ทฤษฎีนิติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ถ้านำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการใช้ทฤษฎีนิติในประมวลกฎหมายอาญาไทยจะทำให้การดำเนินงาน ด้านการใช้ทฤษฎีนิติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ประสบผลสำเร็จที่ดีและก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ

- F หมายถึง ความเที่ยงธรรม (Fairness)
- A หมายถึง ความพึงพอใจหรือการเห็นด้วย (Approbation)
- I หมายถึง ความยุติธรรมหรือความเป็นกลาง (Impartiality)
- R หมายถึง ความถูกต้องชอบธรรม (Rightness)

ดังนั้น การใช้ทฤษฎีนิติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ควรนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการ เพราะจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยดี และก่อให้เกิดความเที่ยงธรรมกับทุกฝ่าย ก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือการเห็นด้วยกับความยุติธรรมหรือความเป็นกลาง และความถูกต้องชอบธรรม ในการดำเนินงานของการใช้ทฤษฎีนิติในประมวลกฎหมายอาญาไทย

Thesis Title : The Model of Thai Penal Code Provisions Consistent with
 Buddhist Philosophy
 Student's Name : Nutsakul Pleayplech
 Department : Buddhism and Philosophy
 Thesis Advisory Committee
 Chairman : Phramedhavinaiyaros (Dr.)
 Advisor : Dr.Boonruam Khammuangsaen
 Member : Assoc.Prof.Chaiwat Attapat
 Academic year : B.E. 2555 (2012)

ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows : 1) to study the provisions of the penal code in criminal law of Thailand. 2) to study Buddhist philosophy on the five precepts that are consistent with the penal code in criminal law, 3) to study the provisions of the penal code in criminal law of Thailand along with Buddhist philosophy on the five precepts, and 4) to present a guideline and a model of new body of knowledge on "Thai penal code provisions consistent with Buddhist philosophy on the five precepts". This thesis is integrative between documentary research and in-dept interview. The data were collected from Thai criminal law provisions and the five precepts in the Tipitaka and other documents.

The results of the study show that :-

1. Thai Penal Code is enacted as the state laws to maintain peace and order in society and public sector. Any violation shall be punished by the law.
2. Five precepts in Buddhist philosophy are enacted in accordance with natural reasons and they are the facts insuring both life and property of individuals in general.
3. In provisions of the Penal Code of Thailand along with Buddhist philosophy on the five precepts, consideration of the commission of the offence under the Penal Code is in line with the Buddhist philosophy regarding the five precepts based on external and internal components. Both the penal code and the five precepts put more weight on the internal factor, i.e. intension. Intension plays important role in penal code provision as well as in the five precepts.
4. A guideline on the provisions of Penal Code of Thailand along with Buddhist philosophy on the five precepts can be applied in operation. The good results of the provisions of penal code in the criminal law of Thailand, such as fairness, can be happened. And a new body of knowledge is "FAIR" referring to :-

1. Fairness
2. Approbation
3. Impartiality
4. Rightness

Provisions of penal code in the Criminal Law of Thailand integrated with principles of the five precepts will give good effective results to operation. They are fairness, Approbation Impartiality and Rightness.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเป็นรูปเล่มเรียบร้อยสมบูรณ์ขึ้นมาได้ด้วยดีเป็นไปตามหลักการที่ถูกต้องของการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ให้ความรู้ความอบอุ่นความมั่นคงทางพุทธปัญญา หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามีความเข้าใจแจ่มแจ้งและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างองอาจ

ขอกราบขอบพระคุณพระเมธาวิจารย์สร (ดร.) ซึ่งรับเป็นประธานกรรมการ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน ซึ่งรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและ ดร. สาลินี รักกตัญญู ซึ่งรับเป็นกรรมการ ทั้งสามท่านได้กรุณาชี้แนะให้แนวทางรูปแบบในการจัดทำและเอาใจใส่ตรวจทาน แก้ไข ปรับปรุง อย่างละเอียดส่งเสริมและแนะนำให้คำปรึกษาด้วยดีเสมอมา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบคุณ คณะอาจารย์กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของเนื้อหา ความถูกต้องสอดคล้องกับหลักธรรมทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาและผู้สนใจใฝ่รู้ต่อไป

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ทั้งฝ่ายบรรณพิชิตและคลังที่ส่ได้เมตตาให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกทุกขั้นตอนในการติดต่อประสานงานจนสำเร็จราบรื่นเรียบร้อยด้วยดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่ได้ร่วมเรียนทุกท่านทั้งฝ่ายบรรณพิชิตและคลังที่ส่ ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรและปิยมิตรอย่างแท้จริง ที่เสียสละเวลาอันมีค่าแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนจนสามารถค้นคว้าเองได้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เอื้อประโยชน์ต่อการศึกษาของผู้สนใจผู้ประพฤติปฏิบัติแล้วนั้น ผู้วิจัยขอมอบอุทิศความดีเหล่านี้ให้กับคุณพ่อ คุณแม่ และครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมและถ้าเนื้อหาสาระส่วนใดที่เป็นประโยชน์อันเอื้อต่อการประพฤติกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ และเป็นบ่อเกิดของมรรคผลกุศลบุญของสาธุชนทั้งหลายแล้วไซ้ ผู้วิจัยขอนุโมทนากับกุศลผลบุญอันจะมีพืงได้นั้น หากมีข้อผิดพลาดบกพร่องอันเกิดแต่ความรู้ความสามารถของผู้วิจัยที่มีจำกัดและไม่สมบูรณ์โดยประการทั้งปวง ผู้วิจัยขอน้อมรับคำแนะนำจากท่านผู้รู้ด้วยความยินดีอย่างยิ่ง

ณัฐรสกุล พลายเพชร

สารบัญคำย่อ

ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับครบรอบ ๒๐๐ ปี แห่งราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ และคัมภีร์ปกรณ์วิเสสภาษาไทยในการอ้างอิง โดยมีคำย่อและคำเต็มของคัมภีร์เรียงตามลำดับ ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม		
พระวินัยปิฎก			
วิ.มหา.	วินยปิฎก	มหาวกงค	
พระสุตตันตปิฎก			
ที.สี.	สุตตนตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขนชวคค
ที.ม.	สุตตนตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคค
ที.ปา.	สุตตนตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวคค
ม.ม.	สุตตนตปิฎก	ทีฆนิกาย	มชวมิมปณณาสก
ส.นิ.	สุตตนตปิฎก	สยุตตนิกาย	นิทานวคค
ส.สหา.	สุตตนตปิฎก	สยุตตนิกาย	สหายตวนวคค
ส.ม.	สุตตนตปิฎก	สยุตตนิกาย	มหาวารวคค
อง.ติก.	สุตตนตปิฎก	องคุดตตริกาย	ติกนิบาต
อง.ปณจก.	สุตตนตปิฎก	องคุดตตริกาย	ปณจกนิบาต
อง.อฏฐก.	สุตตนตปิฎก	องคุดตตริกาย	อฏฐกนิบาต
ช.ธ.	สุตตนตปิฎก	ชุตททนิกาย	ธมมปท
ช.อุ.	สุตตนตปิฎก	ชุตททนิกาย	อุทาน
ช.ป.	สุตตนตปิฎก	ชุตททนิกาย	ปฎิสมภิทามคค
ช.เถร.	สุตตนตปิฎก	ชุตททนิกาย	เถรคาถา
พระอรรถกถา			
ช.อิตฺติ.อ.	ชุตททนิกาย	ปรมตตทีปนี	อิตฺตฺตคคกฏฐกถา
อภฺ.วิ.อ.	อภฺมมปิฎก	วิภจค สมโมหวิโนทนี	อภฺฐกถา

สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์ใช้ ๒ แบบ ดังนี้

- ๑) แบบ ๓ ตอน คือ เล่ม/ข้อ/หน้า ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎก เช่น ช.ธ. ๒๕/๓๕๕/๓๖๗. หมายถึง สุตตนตปิฎก ชุตททนิกาย ธมมปท เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๕๕ หน้าที่ ๓๖๗. เป็นต้น
- ๒) แบบ ๒ ตอน คือ เล่ม/หน้า ใช้อ้างอิงพระอรรถกถา และคัมภีร์ หรือปกรณ์วิเสสอื่น ๆ เช่น อภฺ.วิ.อ. ๗๕/๗๐๕. หมายถึง อภฺมมปิฎก วิภจค สมโมหวิโนทนี อภฺฐกถา เล่มที่ ๗๕ หน้าที่ ๗๐๕. เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ ปัญหาวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย	๖
๑.๖ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒๑
๑.๘ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๒๒
๑.๙ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	๒๒
บทที่ ๒ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย	๒๔
๒.๑ ความหมายของกฎหมายอาญาไทย	๒๔
๒.๒ ประวัติความเป็นมาของกฎหมายอาญาไทย	๒๕
๒.๒.๑ กฎหมายอาญาสมัยกรุงสุโขทัย	๒๖
๒.๒.๒ กฎหมายอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยา	๒๘
๒.๒.๓ กฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี	๓๒
๒.๒.๔ กฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	๓๓
๒.๓ การบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาไทย	๓๔
๒.๓.๑ การบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาไทยในปัจจุบัน	๓๔
๒.๓.๒ ประเภทความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย	๔๓

	๒.๓.๓	ข้อจำกัดในการใช้ประมวลกฎหมายอาญาไทย	๔๓
๒.๔		ความรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาไทย	๔๖
	๒.๔.๑	การกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิด	๔๖
	๒.๔.๒	การกระทำที่เป็นความผิด	๕๘
๒.๕		การกระทำที่เป็นความผิดแต่มีเหตุยกเว้นโทษ ลดโทษและบรรเทาโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย	๖๑
	๒.๕.๑	อายุของผู้กระทำความผิด	๖๑
	๒.๕.๒	สภาพจิตของผู้กระทำความผิด	๖๒
	๒.๕.๓	ความไม่รู้ข้อถูกผิดเพราะทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน	๖๓
	๒.๕.๔	ความไม่รู้กฎหมาย	๖๓
	๒.๕.๕	ความจำเป็นที่กฎหมายยกเว้นโทษ	๖๔
๒.๖		ประโยชน์ของประมวลกฎหมายอาญาไทย	๖๗
๒.๗		โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้	๖๘
๒.๘		อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา	๗๑
บทที่ ๓		หลักพหุทศปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๗๓
	๓.๑	ความหมายของหลักพหุทศปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๗๓
	๓.๒	ประวัติความเป็นมาของหลักพหุทศปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๘๓
	๓.๓	จุดประสงค์การบัญญัติหลักพหุทศปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๘๔
	๓.๔	องค์ประกอบของหลักพหุทศปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๘๗
	๓.๔.๑	ศีลข้อที่ ๑ ปานาติปาตา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์	๘๙
	๓.๔.๒	ศีลข้อที่ ๒ อทินนทานา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์	๙๓
	๓.๔.๓	ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี คือเจตนางดเว้น จาก การประพฤติดีในกาม	๙๘
	๓.๔.๔	ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวรมณี คือเจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ	๑๐๓
	๓.๔.๕	ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรยมัชชขมาทัญฐานา เวรมณี คือ เจตนาเว้น จากการเสพของมีนเมา มีสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความ ประมาท	๑๐๗
๓.๕		ความสำคัญของหลักพหุทศปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๑๑๖
	๓.๕.๑	ความสำคัญของหลักพหุทศปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลใน พระไตรปิฎก	๑๑๗

๓.๕๒	ความสำคัญของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลตามทัศนะนักวิชาการ	๑๑๘
๓.๖	ประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๒๑๒
๓.๖.๑	ประโยชน์ของการปฏิบัติตามเบญจศีลในปัจจุบัน	๑๒๓
๓.๖.๒	ประโยชน์ของการปฏิบัติตามเบญจศีลในอนาคต	๑๒๔
๓.๗	โทษของการละเมิดหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๑๒๖
๓.๗.๑	โทษในปัจจุบันที่ผู้ทำละเมิดเบญจศีลจะได้รับ	๑๒๙
๓.๗.๒	โทษในอนาคตที่ผู้ทำละเมิดเบญจศีลจะได้รับ	๑๓๐

บทที่ ๔	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนว พุทธปรัชญา	๑๓๑
๔.๑	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย	๑๓๒
๔.๑.๑	จุดมุ่งหมายของกฎหมายอาญา	๑๓๒
๔.๑.๒	ลักษณะของกฎหมายอาญา	๑๓๒
๔.๑.๓	เงื่อนไขในการบังคับใช้กฎหมายอาญา	๑๓๓
๔.๑.๔	ลักษณะความผิดตามกฎหมายอาญา	๑๓๔
๔.๑.๕	องค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญา	๑๓๕
๔.๑.๖	ข้อยกเว้นความผิดตามกฎหมายอาญา	๑๓๘
๔.๒	หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล	๑๔๖
๔.๒.๑	จุดมุ่งหมายของเบญจศีล	๑๔๖
๔.๒.๒	ลักษณะของเบญจศีล	๑๔๖
๔.๒.๓	เงื่อนไขของเบญจศีล	๑๔๗
๔.๒.๔	ลักษณะความผิดตามหลักเบญจศีล	๑๔๗
๔.๒.๕	องค์ประกอบความผิดของเบญจศีล	๑๔๗
๔.๒.๖	ข้อยกเว้นความผิดตามหลักเบญจศีล	๑๖๔
๔.๓	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล	๑๗๕
๔.๓.๑	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล ข้อที่ ๑	๑๗๕
๔.๓.๒	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล ข้อที่ ๒	๑๗๘
๔.๓.๓	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล ข้อที่ ๓	๑๘๕

๔.๓.๔	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล ข้อที่ ๔	๑๘๕
๔.๓.๕	การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล ข้อที่ ๕	๑๘๙

บทที่ ๕	บทสรุป และข้อเสนอแนะ	๒๐๐๓
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๒๐๐๔
๕.๒	องค์ความรู้ใหม่ที่ได้มาจากการวิจัย	๒๐๐๗
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๒๑๒
๕.๒.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๒๑๒
๕.๒.๒	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๒๑๓

บรรณานุกรม		๒๑๑๔
------------	--	------

ภาคผนวก		๒๑๑๙
ภาคผนวก ก	รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๒๑๒๐
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๒๑๒๒
ภาคผนวก ค	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์	๒๑๒๖
ภาคผนวก ง	หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าสัมภาษณ์	๒๑๒๘
ภาคผนวก จ	แบบคำสัมภาษณ์	๒๑๓๓
ภาคผนวก ฉ	แบบสัมภาษณ์	๒๑๓๗
ภาคผนวก ช	รูปถ่ายบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์	๒๑๕๘
ภาคผนวก ซ	ประกาศอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓	๒๑๖๓

ประวัติผู้วิจัย		๒๑๖๕
-----------------	--	------

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๒.๑ แสดงโครงสร้างประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา ๑ ถึงมาตรา ๓๙๘	๓๙
ตารางที่ ๒.๒ การกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติ	๑๕
ตารางที่ ๓.๑ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๑	๙๓
ตารางที่ ๓.๒ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๒	๙๘
ตารางที่ ๓.๓ แสดงหญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้องกับ ๒๐ จำพวก	๑๐๑
ตารางที่ ๓.๔ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๓	๑๐๒
ตารางที่ ๓.๕ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๔	๑๐๗
ตารางที่ ๓.๖ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๕	๑๑๒
ตารางที่ ๔.๑ แสดงการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติ	๑๓๗
ตารางที่ ๔.๒ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๑	๑๔๘
ตารางที่ ๔.๓ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๒	๑๕๒
ตารางที่ ๔.๔ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๓	๑๕๕
ตารางที่ ๔.๕ แสดงหญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้องกับ ๒๐ จำพวก	๑๕๖
ตารางที่ ๔.๖ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๔	๑๕๘
ตารางที่ ๔.๗ องค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๕	๑๖๑
ตารางที่ ๔.๘ แสดงสรุปบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาไทยที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของเบญจศีล	๑๙๓

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๓.๑ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
แผนภูมิที่ ๕.๑ แสดง “FAIR” MODEL

หน้า

๒๓

๒๑๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีช่วยให้มีการสื่อสารกันง่ายขึ้นกระแสแห่งการบริโภคนิยมต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมทางตะวันตก ก็ไหลผ่านมาทางเทคโนโลยีสู่สังคมไทยสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ความเจริญด้านจิตใจจึงไม่สมดุลกับความเจริญด้านวัตถุ ทำให้การดำรงชีวิตลำบากจนวายเป็นผลให้คนในสังคมไทยพากันไปนิยมวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย

เนื่องจากคนในสังคมไทยรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมากเกินไปทำให้ปรับตัวไม่ทัน ค่านิยมของสังคมไทยจึงเปลี่ยนไป คนในสังคมเดินไปตามกระแสแห่งวัฒนธรรมตะวันตก “เห็นความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้อยากเด่นอยากดัง อยากร่ำรวย ต้องการความสะดวกสบาย มากกว่าการอยากเป็นคนดี” จากที่เคยยกย่องคนมีคุณธรรมสูงมาเป็นยกย่องคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจจรรยาบรรณทำให้คนประกอบอาชีพทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงบาป-บุญ-คุณ-โทษ และความถูกต้องรวมทั้งการละเมิดเบญจศีลและการกระทำผิดกฎหมาย เกิดความเสื่อมทางศีลธรรม จริยธรรม และความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของไทย โดยคิดว่าล้าหลังล้ายุค เป็นสังคมนิยมเงิน นิยมคนร่ำรวยโดยไม่คำนึงว่ารวยมาได้อย่างไร ประกอบกับระบบกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ก็เปิดช่องให้คนไม่ตีได้เปรียบคนดีใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือทำมาหากินโดยไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายหรือละอายต่อบาปเพราะกฎหมายไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้คนดีอยู่อย่างลำบาก คนชั่วอยู่อย่างสบาย จึงขัดต่อความรู้สึกของประชาชนเพราะสมาชิกภายในสังคมละเมิดเบญจศีลก่อให้เกิดปัญหา มากมาย เช่น ปัญหาการขาดเบญจศีลข้อ ๑ เป็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิต ปัญหาการขาดเบญจศีลข้อ ๒ เป็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สิน ปัญหาการขาดเบญจศีลข้อ ๓ เป็นปัญหาเกี่ยวกับทางเพศ ปัญหาการขาดเบญจศีลข้อ ๔ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการล่อลวงและการคดโกง และปัญหาการขาดเบญจศีลข้อ ๕ เป็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งเสพติดมอมเมา ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในสังคมก็สืบเนื่องมาจากการขาดเบญจศีลทั้งสิ้น ซึ่งแนวทางแก้ไขอย่างง่าย ๆ คือ “การป้องกันไม่ให้คนชั่วมีตำแหน่งที่จะเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ผู้ใช้กฎหมายจึงต้องมีคุณธรรมในการใช้บทบัญญัติของกฎหมายอย่างยุติธรรม” เพราะการใช้บทบัญญัติในประมวล

*ดร. ปัญญา รุ่งเรือง, การฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงของชาติ, (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

กฎหมายอาญาจะต้องมีพยานหลักฐานยืนยันว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ในขณะกระทำความผิดนั้น

โดยลักษณะของประมวลกฎหมายอาญาเป็นข้อบังคับของรัฐในการควบคุมสังคมให้คนกระทำความผิดเว้นการกระทำ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับผลร้ายหรือการถูกลงโทษ^๓ เพื่อความถูกต้องยุติธรรม กฎหมายจึงกำหนดโทษตามการกระทำของบุคคลโดยถือหลักว่า ความยุติธรรมเกิดขึ้นเมื่อคนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเดียวกัน ผู้ใดกระทำความผิดอย่างเดียวกันย่อมได้รับโทษอย่างเดียวกันจึงจะยุติธรรมโดยเฉพาะประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีองค์ประกอบของการกระทำความผิดและกำหนดบทลงโทษของการกระทำความผิดไว้สำหรับบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษของการกระทำความผิดนั้น ๆ เช่น ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘ บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญาจึงมีความจำเป็นต่อสังคมเพื่อใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดและป้องกันปราบปรามไม่ให้คนกระทำความผิดโดยมีเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ในการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทนรัฐ เนื่องจากรัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมความประพฤติและคุ้มครองบุคคลในสังคม ตามหลักกฎหมายมหาชนในฐานที่รัฐมีอำนาจเหนือประชาชนในรัฐนั้น และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างยุติธรรม ในการห้ามมิให้บุคคลกระทำ หรืองดเว้นการกระทำการใด ๆ อันถือเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา จึงมีบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิด เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของกฎหมายตามที่บัญญัติไว้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ จึงต้องใช้บทบัญญัติของกฎหมายอย่างถูกต้องตรงตามตัวบทกฎหมายในแต่ละฐานความผิดและเกิดความเป็นธรรมประกอบกับสภาพสังคมไทยที่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ในสังคมนับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย และหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือ ศีล สมาธิ และปัญญา^๔ เป็นหลักพุทธปรัชญาที่เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติ ๓ ชั้น (ศีล สมาธิ ปัญญา) ศีล หมายถึง การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย สมาธิ หมายถึง การทำจิตให้สงบตั้งมั่น และปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ตามความ

^๓ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕ - ๔๖.

^๔รศ.ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ วิทยุชนจำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔๔.

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙๑๔.

เป็นจริง^๖ ส่วน ลีลา คือ ข้อควรศึกษา ๓ ชั้น อันได้แก่ ศิล สมาธิ ปัญญา นี้เรียกว่า อนุพุทธปฏิบัติ (ข้อปฏิบัติตามลำดับ)บ้าง เรียกว่า ไตรสิกขาบ้าง และ ศิล สมาธิ ปัญญา นี้ เรียกว่า อธิศีล อธิจิต อธิปัญญาบ้าง มีคำว่า อธิ อยู่หน้าหมายถึง ศิล สมาธิ ปัญญา อย่างสูง หลักทั้ง ๓ ข้อนี้ เป็นการขัดเกลาข้างนอกเข้าไปหาข้างใน คือ ศิลขัดเกลาความประพฤติทางกายวาจา สมาธิ ขัดเกลาจิตใจให้สงบระงับตั้งมั่น ปัญญาขัดเกลาความเห็นให้ถูกต้องตามเหตุผลที่เป็นจริงแม้มรรคมงคล ๘ ที่เป็นทางสายกลางแต่เมื่อกล่าวอย่างย่อ ก็คือ ศิล สมาธิ ปัญญา^๗นั่นเอง ท่านแสดงความเกี่ยวเนื่องกันเป็นต่อ ๆ ว่า ศิล อบรมสมาธิ สมาธิอบรมปัญญาโดยลำดับ จิตซึ่งปัญญาอบรมแล้วก็จะพ้นจากอาสวะเมื่อกิเลสที่ล อบรมสมาธิ สมาธิอบรมปัญญาโดยลำดับ จิตซึ่งปัญญาอบรมแล้วก็จะพ้นจากอาสวะ เมื่อกิเลสที่ต้องหมักหมมอยู่ในสันดาน หนังสือวิสุทธิมรรค อันเป็นตำราทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักฐานนั้นก็แต่งขึ้นตามหลัก ๓ ประการ คือ ศิล สมาธิ ปัญญา^๘ ศิล สมาธิ ปัญญาที่อบรมให้เต็มก็สัมพันธ์กันดุจเกลียวเชือก ๓ เกลียว (เมื่อเอามือจับย่อมสัมพันธ์หรือกระทบทั้ง ๓ เกลียว) แล้วยังอำนวยผล คือ ความดับเพลิงกิเลสเพลิงทุกข์ได้ ถ้าเทียบด้วยบันได ๓ ชั้น ก็เป็นบันไดที่จะส่งผู้ปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอันเป็นข้อมมุ่งหมายอย่างสูงทางพระพุทธศาสนาท่านจึงเทียบไว้ว่าน้ำทะเลมีรสเดียว คือ รสเค็มอันใด ธรรมวินัยนี้ก็มรสเดียว คือ ความหลุดพ้น ฉะนั้น เมื่อปรารถนาความหลุดพ้นจึงควรอาศัยบันได ๓ ชั้น คือ ศิล สมาธิ ปัญญา^๙นี้เป็นเครื่องก้าวขึ้นไปแล้วจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสงบสุข และพ้นทุกข์ เพราะ ศิล คือ ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่วโดยเฉพาะเบญจศีลเป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้นของชาวพุทธที่เป็นประชาชนธรรมดาทั่วไป ซึ่งได้ปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของคนในสังคม จึงนับได้ว่าเบญจศีลเป็นกฎของความประพฤติถ้าปฏิบัติตามย่อมทำให้กาย วาจา สงบลงได้ซึ่งเป็นผลของการทำความดี และจะมีผลเสียเมื่อไม่ปฏิบัติตามซึ่งเรียกว่าโทษอันเป็นผลของการละเมิดศีล เพราะเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของคนทั้งหมดเป็นกฎธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของคน พระพุทธศาสนาเรียกว่า กฎแห่งกรรม เช่นการกระทำกรรมดีก็มีผลดี การทำความชั่วก็มีผลชั่ว ดังพุทธพจน์ที่ว่า “กมฺมฺนา วตตตี โลโก” แปลว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” กรรมทำให้สัตว์เลวหรือประณีต ซึ่งผลของกรรม ก็คือผลของการกระทำที่ผลแน่นอนโทษของการละเมิดเบญจศีลถือว่าเป็นผลของกรรมชั่วเรียกว่า “อกุศลกรรม” ย่อมก่อผลให้ผู้กระทำและสังคมได้รับความเดือดร้อน ผู้ละเมิดย่อมต้องได้รับโทษ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต สมดังพุทธพจน์ใน จูฬกัมมวิภังคสูตรว่า “ดูกรมหาบพ สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวหรือดีต่างกัน”^{๑๐} จากพุทธพจน์ดังกล่าว แสดงว่ากฎแห่งกรรมเป็นกฎของสังคมเช่นกัน ส่วนการทำความผิดตามกฎหมายอาญาถือเป็นการ

^๖ ๖. ๒๒/๑๗๒/๒๒๗.

^๗ ม. ๑๔/๒๘๙/๒๕๐.

ละเมิดความประพฤติของสังคมเช่นกันผู้กระทำความผิดก็มีโทษตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้เพื่อความยุติธรรมแก่สังคม แก่บุคคลในสังคม การกระทำของผู้ที่กระทำความผิดเบญจศีลจึงมีความสอดคล้องกับการกระทำของผู้ที่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา คือ ต้องรับผลของการกระทำเช่นเดียวกันแต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะเบญจศีล หรือศีล ๕ เท่านั้น เพราะเบญจศีลเป็นศีลพื้นฐานในเบื้องต้นในการสำรวมกายและวาจาเหมาะสำหรับประชาชนบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นฆราวาสทั่วไปเป็นผู้ครองเรือนสามารถปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของคนในสังคมได้ เป็นหลักคำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นกฎของความประพฤติ เป็นการปิดโอกาสแก่ความโลภ ความโกรธ ความหลง และความชั่ว ไม่ให้เจริญงอกงามเป็นการควบคุมชีวิตด้านนอกที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางกายและวาจา ให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี ถ้าบุคคลรักษาและปฏิบัติตามย่อมทำให้กายและวาจาสงบลงได้ ซึ่งเป็นผลของการทำความดีและมีผลเสียเมื่อไม่ปฏิบัติตามซึ่งเรียกว่าโทษอันเป็นผลของการละเมิดศีล

ศีล จึงเป็นตัวสัมพันธ์ใกล้ชิดที่สุดกับวินัยหรือกฎหมายที่ใช้อยู่ในสังคม วินัยเป็นกิจกรรมที่เป็นไปในสังคม เป็นการจัดระเบียบชีวิตของตนและการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น วินัย หรือกฎหมายที่ใช้อยู่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม

ส่วนศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นศีลชั้นกลาง และศีล ๒๒๗ และ ศีล ๓๑๑ นั้นเป็นศีลชั้นสูงสำหรับบรรพชิตปฏิบัติ

ดังนั้น การละเมิดเบญจศีล จะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติสมาธิเพราะศีลคือการสำรวมกายและวาจา ในพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาจิตในเบื้องต้นเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาจิตในชั้นกลางคือ การปฏิบัติสมาธิภาวนาก็จะทำให้จิตสงบและการกระทำนั้นก็ส่งผลก่อให้เกิดปัญหาต่อไปตามพุทธสุภาษิตที่ว่า “ยาทีสี วปเต พิชี ตาทีสี ลภเต ผลี กลยา ณ การี กลยานิ ปาปการี จ ปาปกิ” “หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น ทำกรรมดีก็ได้ผลดี ทำกรรมชั่วก็ได้ผลชั่ว”^๕

การรักษาเบญจศีลด้วยการสวดมนต์ จะส่งเสริมต่อการฝึกอบรมจิตหรือต่อการปฏิบัติภาวนาทั้งสิ้น ผู้ใดสามารถสวดได้ทุกวัน โดยเฉพาะสวดมนต์ก่อนนอน ก็จะเป็นเครื่องบริหารจัดการหรือพัฒนาจิตของตนเองได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะทรงจำคำสอนของพระพุทธศาสนาไว้ได้แล้วยังก่อให้เกิดบุญกุศลทุกครั้งที่ได้สวดด้วย ทั้งยังสามารถทำจิตให้สงบ สะอาด และเข้มแข็งขึ้นอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการละเมิดศีลนั้น โดยเฉพาะนิจศีลหรือเบญจศีลจึงน่าจะมี ความสอดคล้องกับกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญามากที่สุด เพราะคนที่ละเมิดเบญจศีล ย่อมต้องได้รับโทษตามกฎหมายของกรม ส่วนคนที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาก็ย่อมต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นกัน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษารูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวล

^๕ อภิ.วิ.อ. ๗๘/๗๐๕.

กฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เพราะเป็นประเด็นที่นำศึกษาค้นคว้าเพื่อความรู้และความเข้าใจอย่างต่อเนื่องต่อไป

๑.๒ ปัญหาวิจัย

๑.๒.๑ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลที่สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวหลักพุทธปรัชญาเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลที่มีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๑.๓.๔ เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล”

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาของการศึกษาวิจัย โดยมุ่งเน้นศึกษาการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยเฉพาะที่เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เท่านั้นไม่ได้ศึกษาประมวลกฎหมายอาญาไทยหรือหลักพุทธปรัชญาทั้งหมดซึ่งขอบข่ายของ

๑.๔.๑ ศึกษาถึงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาไทย

๑.๔.๒ ศึกษาถึงหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๑.๔.๓ ศึกษาถึงรูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๑.๔.๔ ศึกษาถึงแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล”

โดยมุ่งศึกษาถึงคุณค่าและประโยชน์อันจะพึงเกิดจากการเรียนรู้ในเรื่องการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลโดยศึกษาจากประมวลกฎหมายอาญา พระไตรปิฎก เอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลจากประมวลกฎหมายอาญา พระไตรปิฎก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นหลัก เพื่อศึกษา ถึงแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมาย อาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล” และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำผู้วิจัย จึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านกฎหมายที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับ แนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล” และนำข้อมูลมาทำการศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบการใช้บทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ซึ่งกระบวนการและขั้นตอนใน การดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การศึกษาจากเอกสาร ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับเรื่องบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายอาญาไทย และหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดใน การวิจัย และนำสาระไปใช้เกี่ยวกับ รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนว พุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ซึ่งการดำเนินการในขั้นตอนนี้มีดังนี้

๑.๑ สืบหาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิที่เกี่ยวกับการใช้บทบัญญัติของกฎหมายอาญาไทย คือประมวลกฎหมายอาญา และที่เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พร้อมทั้งข้อมูลจาก เอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวกับการใช้บทบัญญัติของ กฎหมายอาญาไทย คือ หนังสือกฎหมายซึ่งเป็นผลงานการเขียนของนักวิชาการ และหลักพุทธปรัชญา ที่ว่าด้วยเบญจศีล คือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัย และหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

๑.๒ นำข้อมูลที่ได้อาจจัดประเภท ศึกษาวิเคราะห์ อธิบายความ ตีความ แล้วนำมา สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

๑.๓ ขอคำแนะนำปรึกษาและความเห็นจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และจาก ท่านผู้รู้ที่มีความชำนาญการและแตกฉานเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

๒. การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือมากขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมี โครงสร้างเป็นส่วนประกอบ โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านกฎหมาย จำนวน ๔ ท่าน

ในการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้มีหนังสือของอนุญาตสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และเครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งที่เป็นพระภิกษุและฆราวาสรวม ๓ ท่านเพื่อติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์และไปสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่ท่านเหล่านั้นสะดวกในการให้สัมภาษณ์ (บันทึกเทป) ภายหลังจากการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยได้นำการสัมภาษณ์มาถอดเทปเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมในประเด็นที่ต้องการต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. หลังจากการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์มาตรวจสอบข้อมูล ด้านความถูกต้อง ความเพียงพอ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำข้อมูลมาจัดระเบียบ โดยแบ่งออกเป็นส่วน ๆ หรือทำการแยก จัดประเภทและเรียงลำดับตามความเหมาะสมให้เป็นหมวดหมู่ซึ่งจำแนกเป็นข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามลักษณะเนื้อหาของข้อมูล หลังจากนั้นก็จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์และแปลความหมาย โดยผู้วิจัยได้จากการสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และดำเนินการวิเคราะห์ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นำสาระสำคัญมาวิเคราะห์และอธิบายความ ให้ความหมายที่เหมาะสมของเนื้อหาและคำตอบในการวิจัย โดยพิจารณาว่ามีความสอดคล้อง หรือเป็นแนวทางเดียวกันหรือไม่ แล้วจัดประเภท เรียบเรียงเป็นงานการวิจัยเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เพื่อนำไปสู่การสรุปผล

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยมีการตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือได้มากที่สุด ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านกฎหมายที่ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (สัมภาษณ์เชิงลึก)

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) แล้วจัดบันทึกไว้ในลักษณะของการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เห็นภาพเกี่ยวกับปัญหาที่พบ และสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ในการศึกษาวิเคราะห์นี้ จะใช้รูปแบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีการวิจัยเชิงคุณภาพ และในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ศึกษา คือ รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้ง ๕ ด้าน คือ

๑. ด้านการดำเนินคดี
๒. ด้านบทบัญญัติของกฎหมาย
๓. ด้านการศึกษา

๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป

๕. ด้านการบริการสาธารณะ

การศึกษาการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ผู้วิจัยจะนำเสนอผลงานการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการบรรยายโวหารในเชิงคุณภาพตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาในบทต่าง ๆ ตามลำดับและเรียบเรียงออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ (MODEL)

๑.๖ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย

ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร กฎหมายอาญาภาคทั่วไป เรื่องเงื่อนไขของการลงโทษหรือการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษาโดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่า เป็นเงื่อนไขที่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษนั้น คือ

๑. ผู้กระทำได้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งมีโทษจำคุก

๒. ความผิดในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี

๓. ผู้กระทำความผิดต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือหากเคยได้รับโทษของศาลนั้นต้องเป็นโทษจำคุกเท่านั้น โทษอย่างอื่นไม่มีเหตุที่จะใช้มาตรการนี้และโทษจำคุกนี้ไม่จำกัดเฉพาะโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญานั้น โทษจำคุกตามกฎหมายอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระราชบัญญัติอาวุธปืน พระราชบัญญัติการพนัน ศาลก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษได้^๑

ศาสตราจารย์จิตติ ติงสภักดิ์ เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการฐานกฎหมายอาญา ระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องความแน่นอนและรวดเร็วของการ

^๑ศ.ดร. คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๓), ๓๘๕ หน้า.

ลงโทษ คือ จะต้องพยายามจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้และขณะเดียวกันการพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องกระทำโดยรวดเร็วเพื่อย้ำให้บุคคลทั่วไปเห็นว่าถ้ากระทำความผิดแล้วจะถูกลงโทษ ซึ่งความแน่นอนและรวดเร็วของการลงโทษนี้จะมีข้อพิจารณาอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. ความแน่นอนของการลงโทษ คือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะต้องจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ ถ้าหากว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดถูกจับได้เสมอ ผู้กระทำความผิดจะซังผลได้ผลเสียก่อน ซึ่งกรณีนี้ ท่านกล่าวไว้ว่า “คนกลัวถูกจับมากกว่ากลัวถูกลงโทษ”

๒. ถ้าหากว่าทำผิดทุกครั้งแล้วถูกจับทุกครั้งคนที่คิดจะทำผิดก็น้อย นอกจากผลได้จากการกระทำความผิดมีมากกว่าผลร้ายเท่านั้น^{๑๐}

๑.๖.๒ งานที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญาในภาพรวมและพุทธปรัชญาส่วนที่เป็น Morality จริย โฆษณานันท์, กล่าวไว้ในหนังสือ ปรัชญากฎหมายไทยว่า ศิล ๕ เป็นหลักปฏิบัติที่มีมาแต่โบราณเป็นหลักปฏิบัติสากลของผู้ปรารถนาความสงบและถูกเชื่อมโยงต่อกับวิถีชีวิตของคนไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้วและมีอิทธิพลต่อกลไกการควบคุมทางสังคมมาตั้งแต่อดีต เช่น ในกฎหมายของกรุงศรีอยุธยาบางฉบับคือ พระไอยการลักขณโจร ซึ่งตราขึ้นแต่รัชกาลแรกของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ความในบทแรกของพระไอยการลักขณโจร มีลักษณะคล้ายบทเทศนาธรรมแก่ขุนนางผู้ใหญ่ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีความเรื่องโจรทั้งหลายว่า“อนึ่ง มีพระราชบัญญัติไว้แก่อธิบดี ศรีนครบาล ผู้บริหารพิจารณาคดีความโจรทั้งปวงไซ้ จงมีใจซื่อตรงคงในเบญจะสีล ๕ คือ อย่าให้ฆ่าสัตว์ อย่ากำหนดในทรัพย์สินท่าน อย่าทำทราจารหล่งประเวณี อย่ากล่าวเวะจกรรมมุขาวาท จงปราศจากสุราบาลจงกำหนดกระเปนิจ อย่าคิดใจใหญ่ อย่าใฝ่สูงให้หันศักดิ์ จงสวามีักกิดแก่พระผู้เปนเจ้า เห่งำบรมกระษัตริ ผู้ทรงสวัสธรณี สุริยพงษ์อชิปไต”

จากส่วนความในเชิงวรรณศิลป์ของกฎหมายโบราณบทนี้ แสดงให้เห็นว่า หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักศีล ๕ มีความเชื่อมโยงและมีอิทธิพลต่อหลักกฎหมายอันหนึ่งในโลกที่สำคัญในกระบวนการควบคุมทางสังคมของไทยมาแต่ครั้งโบราณแล้ว กล่าวคือบุคคลที่เป็นผู้นำหรือ ผู้ปกครองคือ พระมหากษัตริย์ ได้นำเอาหลักเบญจะสีลมาเป็นกรอบ หรือหลักสำคัญในการกำหนดกฎหมายโดยตรง เพื่อให้คนในสังคมมีชีวิตที่สงบสุขและป้องกันไม่ให้ปฏิบัติต่อกันในทางเบียดเบียน ไม่ไปก่อความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น^{๑๑}

^{๑๐} ศ. จิตติ ติงศักดิ์ย์, เอกสารประกอบการบรรยายวิชารากฐานกฎหมายอาญา, ระดับปริญญาโท, (คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), ๑๒๐ หน้า.

^{๑๑} จริย โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๘), ๒๑๔ หน้า.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตโน) กล่าวไว้ในหนังสือ “การพัฒนาจิต” ว่า “ประเทศต่าง ๆ ในโลกย่อมมีการพัฒนาประเทศของตนในด้านต่าง ๆ และมีเป้าหมายพร้อมทั้งแผนการในการพัฒนา เพื่อความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงของประเทศและเพื่อความกินดีอยู่ดีของคนในชาติและถือว่าการพัฒนาประเทศเป็นงานสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลหรือผู้ปกครองจำเป็นต้องทำจะเพิกเฉยมิได้ มิฉะนั้นแล้ว ประเทศก็จะยากจนขาดความมั่นคงประชาชนก็เดือดร้อน ฉะนั้นทุกประเทศจึงมีแผนในการพัฒนาประเทศของตน ในพระพุทธศาสนาที่เช่นเดียวกันพระพุทธเจ้าได้ทรงวางแผนหรือหลักในการพัฒนาเอาไว้ แต่เป็นการพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคล โดยมุ่งพัฒนาจิตเป็นสำคัญเพราะเมื่อพัฒนาจิตได้แล้ว ตัวบุคคลก็นับว่าได้รับการพัฒนาไปด้วย แล้วการพัฒนาทุกอย่างในทางสร้างสรรค์ความสุข รวมทั้งการพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้โดยง่าย ทั้งจะนำความสุขมาให้แก่นมนุษย์ชาติในโลกโดยตรงด้วย โลกจะสงบไม่มีสงคราม ไร้ความวุ่นวาย มนุษย์ในทุกสังคมจะอยู่ด้วยกันอย่างฉันทมิตร มีเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือกันและกัน ยิ่งมีการพัฒนาจิตใจสูงขึ้นเพียงใด ความสงบสุขจะเกิดในโลกมากขึ้นเพียงนั้น”^{๑๖}

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว.ชื่น นพวงศ์) ได้ตรัสไว้ในหนังสือ ธรรมานุกรม ว่า พุทธะ หมายถึง บุคคลที่บำเพ็ญบารมีจนบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติของความเป็นพระพุทธเจ้าได้แก่ ประกอบด้วยพุทธคุณ เป็นผู้มีทศพลญาณ เป็นสัพพัญญู ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ สำหรับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระผู้ได้บรรลุธรรมแล้ว เผยแผ่ธรรมนั้นให้แก่ เวนโยสัตว์ทั้งหลายได้ ประกาศพระศาสนาได้

ส่วนคำว่า “ธรรม” มาจาก “ธ” ธาตุในความหมาย “ทรง” หมายความว่า ทรงตนเองไว้ คือ ถ้าดีก็ทรงดีอยู่เสมอ ไม่กลายเป็นชั่ว ถ้าชั่วก็ทรงความชั่วอยู่เสมอ ไม่กลายเป็นดี ถ้าไม่ดีไม่ชั่ว (ตามอภิธรรมนัย) ก็ทรงความไม่ดีไม่ชั่วอยู่เสมอ ไม่กลายเป็นดีหรือเป็นชั่ว และทรงคนให้เป็นดีหรือเป็นชั่ว หรือไม่ดีไม่ชั่วด้วย เพราะดีหรือชั่วย่อมปรากฏที่บุคคล ไม่ปรากฏที่อื่นนอกจากบุคคล

คำว่า “ธรรม” ในบางแห่งจะมากับอธรรม ซึ่งหมายถึง ส่วนดีและส่วนไม่ดี ดังพระบาลี แปลว่า “ธรรมกับอธรรมมีผลไม่เหมือนกัน อธรรมย่อมนำบุคคล ไปสู่นิรยะส่วนธรรมให้ถึงสุดดี อีกอย่างหนึ่ง คำว่า ธรรม หมายถึง สังจธรรม ได้แก่ สภาพที่จริงและจริงอยู่เสมอไป ด้วยเหตุนี้ สังจธรรม จึงเป็นอภิปุริชา ไม่ประกอบด้วยกาลเวลา การที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความจริงไม่เปลี่ยนแปลง จึงเป็นศาสนธรรม ธรรม คือ คำสอนอันประกาศแสดงสังจธรรมนั้น การประกาศศาสนธรรมนั้น ให้ผู้ฟังได้รู้ตามความเป็นจริง จึงเป็นธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุดกล่าวพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ คือ เนื้อความพร้อมทั้งพยัญชนะ คือ ถ้อยคำบริบูรณ์บริสุทธิ์โดยสิ้นเชิง

^{๑๖}พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตโน), การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), ๑๗๓ หน้า.

ที่ว่างามในเบื้องต้น ก็เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้ตามเป็นจริง ทรงแสดงธรรมเพื่อให้รู้ไม่ทรงแสดงธรรมเพื่อให้ไม่รู้ (อภิญญา โขเสถ ภควา ธมฺมิ เทเสติโน อนภิญญา)

ที่ว่างามในท่ามกลาง ก็คือชี้เหตุชี้ผลให้บุคคลผู้สนใจพิจารณาจับเหตุสาวหาผลจับผลสาวหาเหตุ ทรงแสดงธรรมมีเหตุ คือ มีเหตุมีผลไม่ทรงแสดงธรรมไร้เหตุ (สนิทานํ ธมฺมิ เทเสติโน อนิทานํ)

ที่ว่างามในที่สุด ก็คือเมื่อบุคคลผู้สนใจฟังแล้วพิจารณาจับเหตุจับผล จนเห็นจริงด้วยใจตน จนถึงได้ปฏิบัติ ตามสมควร คือ ส่วนใดควรละ ก็ละ ส่วนใดควรบำเพ็ญ ก็บำเพ็ญ จนปรากฏผลอันเกิด แต่การปฏิบัตินั้น ทรงแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ คือ ผู้ปฏิบัติตามย่อมได้ประสบผลด้วยตนเอง ไม่ต้องมีใครมาบำเพ็ญจรรยาหรือหยาบยกยั้นให้เหมือนวัตถุต่าง ๆ ไม่ทรงแสดงธรรมไร้ปาฏิหาริย์ (สปปาฏิหาริย์ ธมฺมิ เทเสติ โน อปปาฏิหาริย์)

อีกนัยหนึ่ง “ธรรม” หมายถึง ส่วนที่ทรงตัวเองไว้ ได้แก่ ที่เป็นส่วนตัว ก็ทรงตัวเป็นดียวอยู่เสมอ ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นชั่ว และเป็นไปตามขั้น ส่วนที่ชั่ว ก็คงเป็นชั่วอยู่เสมอ ไม่เปลี่ยนเป็นดี และเป็นไปตามขั้น ธรรมที่ท่านไม่ยืนยันว่าเป็นดีหรือเป็นชั่ว ก็คงเป็นไม่ดีไม่ชั่วอยู่นั่นเอง

อีกนัยหนึ่ง (โดยนัยแห่งธัมมสังคมิ) ธรรม หมายถึง ความเป็นธรรมดา ได้แก่สภาพที่ทรงไว้ คือ ทรงตัวเองอยู่จะเป็นส่วนตัวหรือส่วนชั่ว หรือส่วนที่ไม่ดีไม่ชั่ว ก็ทรงตัวเองอยู่เสมอไม่ได้เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรมหรือ ธรรมดานั้น เมื่อแยกออกไปโดยส่วนใหญ่ก็เป็นสอง คือ ธรรมดาส่วนชั่ว ธรรมดาส่วนดี ธรรมดานี้ย่อมมีปรากฏสำหรับโลกธาตุ เช่น ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน มีประจำอยู่ บุคคลที่ไม่รู้จักธรรมดาก็ต้องทนหนาว ทนร้อน ทนฝน แต่ถ้ารู้จักธรรมดา ก็หาเครื่องป้องกันหนาว ป้องกันร้อน ป้องกันฝน ให้ได้ความสุขได้ จนถึงสามารถแสวงหาเหตุผล ทำสิ่งที่ยังไม่มีไม่เป็นที่ปรากฏเกิดขึ้นได้ แปลก ๆ ต่าง ๆ เช่น เรือบิน เรือดำน้ำ รถไฟ เรือไฟน์ อาศัยบุคคลที่รู้ธรรมดาอันมีประจำอยู่ในโลก กล่าวคือเหตุผล แล้วประกอบขึ้น แต่ถึงเช่นนั้นก็ไม่ทำให้คนพ้นจากทุกข์และประสบสุขเสมอไป เพราะเมื่อบุคคลยังเป็นคนชั่วอยู่ ก็ย่อนำสิ่งที่ตนทำให้เกิดขึ้นนั้นไปประหัตประหารกัน ทำลายกัน แต่ถ้าคนที่ดี ย่อนำสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นนั้นไปเกื้อกูลกัน อุดหนุนเกื้อกันและกัน

เพราะฉะนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมุ่งขั้นที่จะให้พ้นจากความเป็นคนชั่ว ให้ถึงความเป็นคนดีเป็นหลักสำคัญ ส่วนเครื่องประกอบที่จะทำให้เกิดทุกข์อันเป็นส่วนโลกนั้น นั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปตามธรรมดาของบุคคลจะพึงแสวงหา จะพึงประกอบขึ้นเอง

ดังนั้น ธรรมดา คือ เหตุผลภายในที่บุคคลนั้นแหละจึงเป็นหลักสำคัญ บุคคลที่เกิดมาจะในตระกูลสูง กลางต่ำอย่างไรทางพระพุทธศาสนาไม่กำหนดไว้ว่าเป็นคนดีหรือเป็นคนชั่วเพราะเขายังไม่ได้ทำดี ยังไม่ได้ทำชั่วก็ยังไม่ปรากฏ จะเป็นคนดีคนชั่วได้ต่อเมื่อบุคคลนั้นแหละจะเกิดในตระกูลสูง

ก็ตาม กลางก็ตาม ต่ำก็ตามทำชั่วอันเป็นเหตุผลก็คือ ความชั่วก็เกิดที่บุคคลแต่ถ้าทำดีเป็นเหตุผลคือดี^{๑๓}

พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙) กล่าวไว้ในหนังสือหน้าที่ของคนที่ว่า “หน้าที่ของคนตามที่พระพุทธศาสนาสอนว่า คนเราจะดีหรือชั่วอยู่ที่การประพฤติตัว การปฏิบัติตัว ของตนเอง อยู่ทำการกระทำของตนเองเป็นเหตุ มิใช่อยู่ที่การตลบันดาลของเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ก็คือ ถ้าทำดีก็จะได้ดีเป็นผลตอบแทน หรือถ้าทำความเสียหายให้เกิดขึ้น ตัวเองนั่นแหละจะเป็นผู้เศร้าหมองเพราะการกระทำนั่นเอง คำสอนนี้เป็นไปตามหลักเหตุผล ตามหลักแห่งวิทยาศาสตร์ ที่ว่าเมื่อประกอบเหตุที่ถูกต้องผลออกมา ก็ย่อมถูกต้อง เมื่อประกอบเหตุไม่ถูกต้องผลออกมา ก็ไม่ถูกต้องจากคำสอนนี้เท่ากับว่าพระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นตัวเอง พึ่งตัวเอง แก่ไขตัวเอง คือ เริ่มต้นที่ตัวเองก่อนเสมอ”^{๑๔}

๑.๖.๓ วิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์

พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี) ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล ๕ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม จากการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนามีอยู่คู่คนไทยมาช้านาน เพราะศีลเป็นแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและยังแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทางสังคมได้ อันจะเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป แล้วยังเป็นเครื่องชี้ว่าสังคมนั้น ๆ ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องอย่างไร โดยเฉพาะหลักเบญจศีล หรือศีล ๕ ที่สามารถใช้กับสังคมทุกยุคทุกสมัยโดยไม่ขึ้นกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูลต่อความเจริญต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธศาสนาได้กำหนดเงื่อนไขให้ชาวพุทธทั้งหลายรับธรรมอย่างน้อยที่สุด ๕ ข้อนี้ถือปฏิบัติกันสืบมา ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน^{๑๕}

บรรจง วังหล้า ศึกษาเปรียบเทียบโทษของการละเมิดศีลห้ากับการกระทำผิดกฎหมายอาญา ผลจากการศึกษาพบว่า ทั้งการละเมิดศีลห้ากับการกระทำผิดตามกฎหมายอาญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความถูกต้องดีงามในสังคมได้ นับแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐควรจะต้องเป็นผู้มีศีลห้า มีหิริโอตตบัพะ ไม่บังคับใช้กฎหมายตามอำเภอใจ ไม่เบียดเบียนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งการบัญญัติกฎหมาย ถ้าผู้บัญญัติกฎหมายเป็นผู้มีศีลห้า การบัญญัติกฎหมายก็จะบัญญัติเพื่อสังคมส่วนรวม

^{๑๓}สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์), ธรรมานุกรม, (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗), ๑๘๙ หน้า .

^{๑๔}พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙), หน้าที่ของคน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียงเสียง, ๒๕๕๐), ๘๘ หน้า.

^{๑๕}พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี), “ศึกษาวิเคราะห์ หลักศีล ๕ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐, ๑๗๒ หน้า.

ไม่บัญญัติ หรือตการบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือพวกพ้อง แม้แต่ในสังคมทั่วไปโดยเฉพาะคนที่
ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวควรจะต้องเป็นคนมีศีลห้า ถ้าหัวหน้าครอบครัวมีศีลห้าครอบครัวนั้นก็มีความสุข^{๑๖}

ร้อยตำราจโทวิศิกดิ์ ใหม่ประยูร ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาจริยธรรมเยาวชนด้วยการ
การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนพบว่า การรักษาศีลและการนำศีลมาประพฤติปฏิบัติขัดเขต
พฤติกรรมของคน ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลมีจริยธรรม ศีลเป็นเสมือนกฎกติกาของสังคมเบื้องต้นเมื่อใครก็ตาม
ละเมิดกฎกติกาของสังคม สังคมอาจไม่ให้การยอมรับ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า
หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท บริบูรณ์ด้วยศีลธรรมที่เป็นสาระและเป็นประโยชน์
จะต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความศรัทธาและปฏิบัติให้ถูกต้องแก่ภาวะปัจจุบันจึงจะเกิด
ประโยชน์ขึ้นได้

หลักของศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องบ่งบอกถึงคุณค่า
แห่งความเป็นมนุษย์ ที่แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ ถ้าบุคคลขาดการรักษาศีล ก็ไม่แตกต่างอะไรจากสัตว์
เหล่านั้น จะเห็นว่า ในปัจจุบันสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาความ
เสื่อมโทรมทางศีลธรรม ไร้ระเบียบวินัย เพลิดเพลินหลงใหลกับความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ขาดความ
รู้ความเข้าใจ ในหลักศาสนา และไม่นำหลักคำสอนมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เท่าที่ควรเหล่านี้ล้วนมี
สาเหตุมาจากบุคคลล่องละเมิดศีล ขาดความอายชั่วกลัวบาป ไม่สำรวมระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
เรียกว่าใช้อินทรีย์ไม่เป็น ดังนั้น วิถีแก้ไขปัญหาดัง ๆ นั้น ควรแก้ที่ตัวบุคคล เช่น เน้นการสอนศีล
การศึกษาศีล การปฏิบัติศีล การพัฒนาจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรมให้มี หิริ โอตตปยะ และแก้ไข
สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์

คนไทย สังคมไทย จะสามารถปรับเปลี่ยนวิถีใหม่ จากมิถุนาภิวัตน์เป็นสัมมาภิวัตน์ จากเดิม
หลงใหลเพลิดเพลิน วัตถุนิยม มาเป็นรู้เท่าทันวัตถุ จากเดิมที่ชอบยกย่องคนเก่ง คนรวย ก็กลับมายก
ย่องคนดี มีน้ำใจ จากเดิมที่แข่งขันกันเอาวัดเอาเปรียบกันมาเป็นสังคมแห่งการให้ การเสียสละ
รู้จักประมาณตน มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นต้น^{๑๗}

พระครูปลัดสุภักขา ฮาดภักดี ศึกษาวิเคราะห์ เรื่องกามในพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า คนส่วนใหญ่
เข้าใจว่า “กาม” เป็นเรื่องของเพศสัมพันธ์เท่านั้น แต่ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้สึกต่าง ๆ ที่

^{๑๖}บรรจง วังหล้า, “ศึกษาเปรียบเทียบโทษของการละเมิดศีลห้ากับการกระทำผิดกฎหมายอาญา”,
สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย),
๒๕๕๙, ๑๓๘ หน้า.

^{๑๗}ร้อยตำราจโทวิศิกดิ์ ใหม่ประยูร, “การพัฒนาจริยธรรมเยาวชนด้วยการบรรพชาสามเณร
ภาคฤดูร้อนศึกษากรณีวัดสมศรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเลย), ๒๕๕๖, ๑๐๒ หน้า.

เกิดขึ้นจากอายตณภายในและอายตณภายนอกปะทะกัน แล้วเกิดความรู้สึกหรือปรุงแต่งขึ้นโดยมิจิตใจ เป็นจุดเริ่มต้นของการคิด มีวัตถุประสงค์เป็นอารมณ์ของความใคร่ ฉะนั้นในสังคมปัจจุบัน ในยุคของความเจริญทางวัตถุ ควรเน้นการพัฒนาทางจิตใจให้มาก ไม่ตกเป็นทาสของอำนาจกิเลสฝ่ายต่ำ โดยนำหลักพุทธธรรมมาศึกษาให้รู้ชัดถึงวิธีการออกจากกาม แล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และในขณะเดียวกันควรแก้ไขสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน ที่คอยยั่วยุให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น สถานเริงรมย์ แหล่งอบายมุขต่าง ๆ ให้อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมืองตลอดทั้งจารีตประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ควรเผยแพร่สิ่งที่จะนำไปสู่ความคิดที่จะเกิดมิจิตใจผิด สอนให้คนในสังคมคิดเป็น ทำเป็น พูดเป็น โดยใช้สติปัญญาในการพิจารณาอย่างรอบคอบ^{๑๔}

พระมหาพิชิต ยมพาลโพ่ ทัศนเรื่อง ศิลป์หาของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ จากการศึกษาพบว่า การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีความสำคัญ เพราะเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ป้องกันการเบียดเบียนชีวิตและความหวาดระแวงระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสัตว์ และในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจหลักศีลข้อนี้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้ เพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิตและเชื่อว่าการฆ่าสัตว์เป็นบาป มีผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ผู้ที่ปฏิบัติที่ขาดความเข้าใจอย่างถูกต้องในการรักษาศีลจะเข้าใจว่าการรักษาศีลยากเกินไปถึงไม่รักษาศีล^{๑๕}

พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินตอน) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย ได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. ความหมายของสุรามาเรย์และของเมา คือ ของเมาทุกชนิด หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทุกชนิด หมายถึง สิ่งเสพติดนั่นเอง ที่มีปรากฏอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน

๒. แรงจูงใจ ให้เกิดการเสพของเมาเกิดขึ้นจากสาเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ

ก) องค์ประกอบภายใน คือ ตัวเราเองมีอำนาจกิเลส คือ โภคะ โภคะ และหลง โดยมี ความพอใจเป็นพื้นฐานมีอวิชชามูลเหตุแห่งปัญหาทั้งสิ้น อันเป็นปัจจัยภายใน

ข) องค์ประกอบภายนอก คือสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เกิดขึ้น เช่น ค่านิยมของสังคม สื่ออันเป็นสิ่งยั่วยวนหรือจูงใจให้อยากมี อยากรับ เรียกว่าต้นเหตุเป็นปัจจัยภายนอก

^{๑๔} พระครูปลัดสุภักขา ฮาดภักดิ์, “ศึกษาวិเคราะห์เรื่อง กามในพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๕, ๘๖ หน้า.

^{๑๕} พระมหาพิชิต ยมพาลโพ่, “ทัศนเรื่อง ศิลป์หาของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒, บทคัดย่อ.

๓. ปัญหาและผลกระทบที่มีต่อสังคมไทย ปัญหาที่มีผลกระทบมากที่สุดในปัจจุบัน ก็คือ ปัญหาเรื่องสิ่งเสพติดในสังคมไทย พระพุทธศาสนาสอนว่า สุราเมรัยและของเมานั้นเป็นสิ่งต้องห้าม โดยเห็นโทษว่าสุราเมรัยเป็นพิษร้าย แก่สังคมทั้งทางสุขภาพกายและสุขภาพจิต

ผลกระทบที่มีต่อสังคมไทย แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็น คือ

๑) ด้านตัวเอง

ก. สติปัญญาเสื่อมถอย ทำให้เสียสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ทำให้เสียทรัพย์ ทำให้เกิดโรค และทำให้เสียชื่อเสียงที่สำคัญที่สุดทำให้หมดความละเอียดความเกรงกลัวต่อบาป ต่อการกระทำความชั่วทั้งปวง

ข. ผู้เสพของเมาเป็นนิตย์ เมื่อตายแล้ว ย่อมมี นรกภูมิ เปรตภูมิ และเดรัจฉานภูมิ เป็นที่หวังได้ โทษอย่างเบาที่สุด แม้เมื่อได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกก็กลายเป็นคนบ้า

๒) ด้านทางสังคม นั้นเกิดขึ้นเป็นผลกระทบทางสังคม คือ เป็นโลกวัชระ ชาวโลกติเตียน เพราะผู้เสพของเมา ย่อมกระทำความกรรมทุกอย่างได้โดยไม่รู้สึกตัว

๔. พุทธวิธีการแก้ไขปัญหาด้านหลักพุทธธรรมคือ การแก้ปัญหาล้วนภายใน คือ ปรับที่โยนิโสมนสิการ แก่ที่กิเลส ๓ กอง ความพอใจชอบใจเป็นพื้นฐาน มีอวิชชามูลเหตุแห่งปัญหาทั้งสิ้นแล้ว สร้างภูมิคุ้มกันจิต ด้วยอุบายสงบใจ และอุบายเรื่องปัญญา แก่ที่สิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่แวดล้อมเราอยู่ โดยมีเราเป็นศูนย์กลางมีกัลยาณมิตรเป็นเครื่องนำทาง และเป็นเครื่องชี้หนทางสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้

ดังนั้น ผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน จึงทำให้ทราบ วัตถุประสงค์ศีลข้อนี้ว่า ความไม่ประมาท คือ การไม่อยู่โดยปราศจากสติ บรรดาอุกศลกรรมทั้งหลาย มีความไม่ประมาทเป็นมูล เรียกว่า เป็นยอดของกุศลกรรมทั้งหลาย ฉะนั้นความไม่ประมาทจึงเป็น แนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีทางสังคมและเศรษฐกิจตามหลักพุทธธรรมที่ว่าละชั่วทางกาย วาจาและใจ ตลอดถึงละความเห็นผิดแล้วปฏิบัติดีทางกาย วาจาและใจ ตลอดถึงทำความเห็นให้ถูกเพราะบรรดา คุณความดีทั้งหลายย่อมเกิดขึ้นเพราะความไม่ประมาทเป็นมูล^{๒๐}

พระสมณะชฎี ติคุชฌโม (ราชเจริญ) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง มุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า มุสาวาทเป็นคำพูดและกัการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาความทุกข์และความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม เมื่อมีการละเมิดศีลข้อใดข้อหนึ่งเกิดขึ้นในทีใด การละเมิดศีลข้อมุสาวาทก็เกิดขึ้นในทีนั้นโดยมี มูลเหตุมาจากอกุศลกรรมบถ ทำให้อยากได้ผลประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นของตน ต้องการรักษา ผลประโยชน์ของตนเอาไว้ และทำลายผลประโยชน์ของผู้อื่น หรือโยนความผิดให้ผู้อื่น ด้วยการทำผิด

^{๒๐} พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน), "ศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๒, บทคัดย่อ.

ในปาณาติบาตบ้าง อทินนาทานบ้าง กามesu มิจฉาจารบ้าง มุสาวาทบ้าง และอื่น ๆ ทำให้เกิดความกลัวจากการกระทำกรรมผิด กลัวถูกตำ กลัวถูกต่อต้าน กลัวถูกคัดค้าน กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์ กลัวถูกลงโทษ ต้องการพ้นผิด พ้นโทษ เอาชีวิตรอด จึงทำให้เกิดการละเมิดศีลข้อมุสาวาทขึ้น^{๒๓}

พระมหาปัญญา ขยพลโณ (ดาบพลหาร) ศึกษาเรื่อง กามesu มิจฉาจารกับปัญหาจริยธรรม ในสังคัมปัจจุบัน ผลการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ พบว่า พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลในสังคัมปัจจุบันที่ผิดศีลข้อกามesu มิจฉาจารมีมากมายในลักษณะต่าง ๆ และอยู่ในข่ายของการประพฤติดีศีลข้อนี้อีกหลายประการ อีกทั้งยังได้พบสาเหตุแห่งปัญหาจริยธรรม และปัญหาอาชญากรรมหลายอย่าง ซึ่งพอจะสรุปผลของการวิจัยดังนี้ คือ

๑. คำว่า “กามesu มิจฉาจาร” มีความหมายและรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ ในอรรถกถามังคลัตถทีปนี ได้กล่าวไว้ว่า คำว่า “กามesu” ได้แก่ การประพฤดิเอื้อเฟื้อด้วยดีในการกระทำของคนคู่กันทั้งหลาย คำว่า “มิจฉาจาร” ได้แก่ ความประพฤดิที่ลามก ที่บัณฑิตทั้งหลายติเตียนโดยส่วนเดียว และประกอบด้วย เจตนาที่จะล่วงละเมิดองค์ประกอบที่เป็นไปในทางกายทวารโดยมุ่งการเสพอสังฆธรรม คือ เพศสัมพันธ์ จึงได้ชื่อว่า “กามesu มิจฉาจาร” ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “กามesu มิจฉาจาร” หมายถึง การประพฤดิผิดในประเวณี สำหรับความหมายจากพระไตรปิฎกนั้น คำว่า “กามesu” ได้แก่ กิเลสกามและวิตถุกาม คำว่า “มิจฉาจาร” ได้แก่ ความประพฤดิที่ลามก ที่บัณฑิตทั้งหลายติเตียนโดยส่วนเดียว และได้แสดงโทษของกามesu มิจฉาจารไว้ว่ามีโทษน้อยเพราะมีพฤติกรรมการทางเพศกับบุคคลที่ปราศจากคุณธรรมไม่มีศีล เป็นต้น มิใช่หากเพราะมีพฤติกรรมการทางเพศกับบุคคลมีคุณธรรมมีศีล เป็นต้น

๒. ศีล ข้อกามesu มิจฉาจาร มีกฎเกณฑ์การตัดสินพฤติกรรมการทางเพศสัมพันธ์เพื่อวินิจฉัยว่าการมีเพศสัมพันธ์ในลักษณะใด ที่ถือว่าเป็นการประพฤดิผิดจริยธรรมทางเพศ และการมีเพศสัมพันธ์ในลักษณะใดที่ถือว่าไม่เป็นการประพฤดิผิดจริยธรรมทางเพศตามหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาโดยให้พิจารณาองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขในการตัดสินว่าผิดหรือถูก ๔ ประการ คือ

- ๒.๑ อคมนียวตถุ คือ บุคคลที่ต้องห้ามในเรื่อง มีเพศสัมพันธ์
- ๒.๒ ตสมิ เสวนจิตต คือ มีเจตนาที่จะมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่ต้องห้ามนั้น
- ๒.๓ เสวานุปโยโค คือ มีความพยายามที่จะมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลต้องห้ามนั้น
- ๒.๔ มคคปปฏิปัตตออิवासัน คือ ได้มีเพศสัมพันธ์กันขึ้น

^{๒๓} พระสมพงษ์ ติคุชฌโม (ราชเจริญ), “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๑, ๑๘๘ หน้า.

ถ้าหากพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ของบุคคลใดครบตามองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการนี้แล้วถือว่าบุคคลนั้น ได้ประพฤติผิดศีลข้อกาเมสุ มิจฉาจาร ตามหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญา แต่ถ้าหากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ผิดองค์ประกอบข้อที่ ๑ ดังกล่าวมาแล้ว ก็ถือว่าเป็นไปตามธรรมชาติของสามัญชนในองค์ประกอบทั้ง ๔ ข้อนั้น องค์ประกอบข้อที่ ๑ คือ “อคมนียวัตถุ” หมายถึง บุคคลที่ต้องห้ามในเรื่องเพศสัมพันธ์นั้น แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ เพศหญิงและเพศชาย ซึ่งมีองค์ประกอบที่ต่างกันคือ

อคมนียวัตถุ สำหรับฝ่ายชาย คือ หญิงที่ต้องห้ามในเรื่องเพศสัมพันธ์ สำหรับฝ่ายชายมี ๓ ประเภทใหญ่ ๆ แยกออกเป็น ประเภทย่อย ๆ ได้ ๒๐ ประเภท คือ

- ๑) หญิงที่เป็นภรรยาของชายอื่น มี ๑๐ ประเภท
- ๒) หญิงที่อยู่ในข่ายภรรยาอีก มี ๒ ประเภท
- ๓) หญิงที่มีผู้ปกครองดูแลอีก มี ๘ ประเภท

อคมนียวัตถุ สำหรับฝ่ายหญิง คือชายที่ต้องห้ามในเรื่องเพศสำหรับหญิง มี ๒ ประเภท คือ

- ๑) ชายที่เป็นสามีของหญิงอื่น
- ๒) ชายที่เป็นนักบวช

๓. สำหรับมูลเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศ ที่ผิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารนั้นมีหลายประการซึ่งพอจะสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ๒ ประการ คือ

- ๓.๑ องค์ประกอบภายใน คือ กิเลสตัณหา ที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจ เรียกว่า “กิเลสกาเม”
- ๓.๒ องค์ประกอบภายนอกคือ สิ่งแวดล้อมตัวบุคคลโอกาสที่เอื้ออำนวยเรียกว่า “วัตถุกาเม”

๔. พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์มีผิดศีลข้อกาเมสุ มิจฉาจาร ในสังคมปัจจุบัน มีหลายกรณีซึ่งบางกรณีก็ผิดเพียงสถานเดียว บางกรณีก็ผิดหลายสถาน หรือบางกรณีก็ผิดเพียงฝ่ายเดียว บางกรณีก็ผิดทั้งสองฝ่าย บางกรณีก็ผิดมาก บางกรณีก็ผิดน้อย พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ที่ดีถือว่าเป็นการประพฤติผิดมาก หรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๔ อย่าง เป็นเครื่องตัดสินในพุทธปรัชญา

๕. ในงานวิจัยนี้ได้เสนอทัศนะเพื่อการแก้ไขและป้องกันพฤติกรรมที่ผิดศีลข้อกาเมสุ มิจฉาจารไว้ซึ่งพอจะสรุปประเด็นที่สำคัญ ๆ ไว้ ๒ ประการ คือ

๕.๑ แก้ไของค์ประกอบภายในคือ การแก้ไขกิเลสกาเมตัณหาภายในจิตใจโดยการศึกษาหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาและสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาเพื่อขัดเกลากิเลสตัณหาอันเป็นต้นตอของพฤติกรรมทางเพศให้ลดลงหรือให้อยู่ในขีดจำกัดตามหลักจริยธรรม

๕.๒ แก้ไของค์ประกอบภายนอก คือ การแก้ไขสิ่งแวดล้อมที่ยั่ว และแก้ไขที่ค่านิยมทางเพศสัมพันธ์ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมตะวันตกและเสริมสร้างคุณธรรมของชีวิตทางด้านจริยธรรม การเมือง การปกครอง และการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและโรคภัยต่าง ๆ การแก้ไขพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ที่ผิดศีลข้อกาเมสุ มิจฉาจาร ดังกล่าวนั้น ต้องอาศัยองค์กรของทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชน โดยสร้าง

อุดมการณ์ร่วมกันว่า จะจัดปัญหาจริยธรรมทางเพศสัมพันธ์ ให้หมดไปจากสังคมปัจจุบันด้วยวิธีการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญา^{๒๐}

นันทนา อังสุวรังสี ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยม และการปฏิบัติเกี่ยวกับเบญจศีลของชาวพุทธ ในสังคมเมืองและชนบทที่อยู่ในและนอกโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง โดยศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในอำเภอโกรกพระจังหวัดนครสวรรค์” เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๓ ผลจากการวิจัยภาคเอกสารก็ทำให้ทราบว่า “พระไตรปิฎก ได้กล่าวถึง ความสำคัญของศีลเป็นองค์แห่งความประพฤติเบื้องต้นของการบรรลุนิพพานทางพระพุทธศาสนา และกล่าวถึงปฐมเหตุแห่งการปรากฏของเบญจศีลสืบเนื่องมาจากความละโมภและเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยการเปรียบเทียบผู้อื่น นอกจากนี้ได้แสดงคุณและโทษของการปฏิบัติเบญจศีลและละเมิดต่อเบญจศีล ทั้งชีวิตนี้และชีวิตหน้า ส่วนอรรถกถาได้อธิบายเพิ่มเติมพร้อมทั้งแจกแจงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น อธิบายความหมายของคำว่า ศีล คือ ความสงบและแสดงประเภทและลักษณะของการรักษาศีล นอกจากนั้นยังกล่าวถึงองค์ประกอบ หลักเกณฑ์การพิจารณาโทษและประมวลวิธีการต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นความพยายามในการละเมิดต่อเบญจศีล จากการศึกษาภาคสนามพบว่าประชากรส่วนใหญ่ใน ๓ พื้นที่ยังคงมีค่านิยมและปฏิบัติต่อเบญจศีลสอดคล้องตามหลักทฤษฎี คือ มีความเห็นว่า เบญจศีลมีความสำคัญมากและบัญญัติไว้ให้ทุกคนปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของสังคม และเห็นว่าการถือศีลนำไปสู่สวัสดิ พริ้งพร้อมด้วยทรัพย์ และถึงความดับทุกข์ได้ ทั้งยังเห็นว่าเบญจศีลไม่ขัดกับสภาพสังคมปัจจุบันการประกอบอาชีพ และการพัฒนาความเจริญของชาติ แต่ยังมีประชากรบางส่วนในพื้นที่ทำการวิจัย มีค่านิยมและการปฏิบัติต่อเบญจศีลเบี่ยงเบน และเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัย ๓ ประการคือ อาชีพความเจริญทางวัตถุความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเขตเมือง ดังนั้น หมู่บ้านชนบทจะยังคงรักษาค่านิยมและการปฏิบัติต่อเบญจศีลได้ถูกต้องมากกว่าหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองซึ่งมีความใกล้ชิดกับเขตเมืองมากกว่า”^{๒๑}

สทธน รัตนไพจิตร เรื่อง ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญาศึกษาเฉพาะประเทศไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญา และประมวลกฎหมายอาญาพบว่า หลักการลงโทษเพื่อป้องกัน คำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

^{๒๐} พระมหาปัญญา ขยปญโญ (ดาบพลหาญ), “กานสู มิจฉารากับปัญหาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๖, ๑๕๘ หน้า.

^{๒๑} นันทนา อังสุวรังสี, “การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับเบญจศีลของชาวพุทธในสังคมเมืองและชนบทที่อยู่ในและนอกโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองโดยศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในอำเภอโกรกพระจังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๓, บทคัดย่อ.

หนังสืออ้างอิง
(REFERNCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

๑. ปริมาณโทษ ตามหลักงโทษเพื่อป้องกันตามแนวคิดใหม่ของ Honderich ได้ให้ความสำคัญที่กำหนดปริมาณโทษเพียงเท่าที่จำเป็นที่จะให้ความทุกข์มากกว่าความสุขที่ได้รับจากการกระทำ ความผิดเท่านั้น โดยมีข้อสมมุติฐานว่า องค์ประกอบอย่างอื่นในการป้องกันการกระทำความผิด สมบูรณ์ เช่น เมื่อมีการกระทำความผิด ก็ถูกจับทุกครั้ง หลังจากนั้นก็มาพิจารณาว่าความผิดฐานนั้น ๆ ลงโทษแค่ไหนจึงจะให้ความทุกข์มีมากกว่าความสุขที่ได้จากการกระทำความผิด โดยไม่ให้ลงโทษ เกินไปกว่านี้อีก แม้ว่าอัตราการกระทำความผิดจะไม่ลดลงเลยก็ตาม เนื่องจากว่าการกระทำความผิด มีสาเหตุจากหลาย ๆ ประการ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ถ้าพิจารณาว่าอัตราโทษ ๓ ปีผลเสียก็มี มากกว่าก็ได้ การบัญญัติโทษ ในกรณีนี้ จึงบัญญัติได้เพียง ๓ ปีเท่านั้น แม้ว่าอัตราการกระทำความผิด จะไม่ลดลงเลยก็ตาม เพราะปริมาณโทษสามารถป้องกันการกระทำความผิดได้เพียงขอบเขตหนึ่ง เท่านั้น จะนำเรื่องปริมาณโทษมาป้องกันการกระทำความผิดให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ Honderich ได้สรุปเรื่องปริมาณโทษตามแนวความคิดใหม่ว่ามีสาระสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ปริมาณโทษต้องมากกว่าผลได้ของการกระทำความผิด

๒. ถ้าปริมาณโทษมากกว่าผลได้จากการกระทำความผิดแล้วก็จะไม่ลงโทษให้สูงกว่านั้น^{๒๔}

พระมหา ภูริณัฐ์ แสงทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง เจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอาชีวศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในสถานศึกษาเขตจังหวัดชุมพร ผลการศึกษารวบรวมว่า

๑. โดยภาพรวมระดับเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรมอยู่ในระดับสูง

๒. ระดับเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับความต่างกันทางเพศพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

๓. ระดับเจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับความแตกต่างกันของระดับการศึกษา พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

๔. ระดับเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับความต่างกันของศีลพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑^{๒๕}

^{๒๔} สหชน รัตน์ไพจิตร, "ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา ศึกษาเฉพาะประเทศไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์), ๒๕๒๗, ๑๘๙ หน้า.

^{๒๕} พระมหาภูริณัฐ์ แสงทอง, "เจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อ หลักเบญจศีล-เบญจธรรม", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์), ๒๕๔๗, ๑๐๒ หน้า.

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ที่อื่น ไม่สมควร

ไปรณนามาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบขอบ

พระมหาสุภีร์ จิตเมโธ ในบทก่อนได้กล่าวถึงความสำคัญหน้าที่และความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมในส่วนรวมและระบบรองรับของสังคมที่สำคัญ ๆ มาแล้ว ในบทนี้จะได้กล่าวถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในลักษณะที่เป็นสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารราชการ เพื่อจะได้ประจักษ์ถึงพุทธศาสนาที่มีค่าต่อการบริหารราชการได้ดีขึ้น โดยจะถือนวการศึกษาในทางทฤษฎีว่า “พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบค่านิยมของสังคมแล้ว ระบบค่านิยมดังกล่าวเข้าไปมีอิทธิพล ในการบริหารได้อย่างไร และมีผลต่อจริยธรรมกับพฤติกรรมในการบริหารอยู่อย่างไรโดยจะพิจารณาจากหัวข้อ ต่อไปนี้

- ก. ระบบค่านิยมทางพระพุทธศาสนาและสังคมในการบริหารราชการ
- ข. การใช้จริยธรรมในการบริหารราชการ
- ค. ความสำคัญของจริยธรรมในกระบวนการวินิจฉัยสั่งการ”^{๒๖}

๑.๖.๔ รายงานการวิจัย

เสาวรีย์ ตะโพนทองได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษารัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เรื่อง ความหมายของศีล และรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นการละเมิดศีล ๕ โดยจะรับรู้เรื่องศีล ๕ จากสื่อโทรทัศน์มากกว่าสื่ออื่น ๆ ส่วนพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นิสิตนักศึกษาจะละเมิดศีลข้อที่ ๑ เพราะต้องตบยุง หรือแมลงที่มารบกวนละเมิดศีลข้อที่ ๒ โดยทุจริตในการสอบ ลอกการบ้าน หรือรายงานของเพื่อน ละเมิดศีลข้อที่ ๔ โดยเล่าเรื่องไม่ตรงกับความจริงต่อพ่อแม่ และละเมิดศีลข้อที่ ๕ โดยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์สำหรับศีลข้อที่ ๓ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยละเมิดหรือนาน ๆ ครั้งจึงจะทำผิดศีลข้อนี้ เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่จะรักและซื่อสัตย์ต่อแฟน สำหรับความแตกต่างทางพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันพบว่า เพศชายจะละเมิดศีล ข้อ ๓ มากกว่าเพศหญิง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน ระหว่างศีลทั้ง ๕ ข้อ มีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกข้อ^{๒๗}

^{๒๖} พระมหาสุภีร์ จิตเมโธ, “พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ”, วิทยานิพนธ์ศาสนาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๓๓, ๒๐๔ หน้า.

^{๒๗} เสาวรีย์ ตะโพนทอง, กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร, “พฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษารัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (คณะเทคโนโลยีการเกษตร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง), ๒๕๔๘, ๑๒๑ หน้า.

พระสุวัฒน์ มหังสา ทศนคติและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับศิลปะหัตถ์ของชาวพุทธเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ผลจากการศึกษา พบว่า “ทศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศิลปะหัตถ์ของชาวพุทธ มีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนครั้งที่ไปวัด/เดือน จำนวนครั้งที่ทำบุญ/เดือน จำนวนครั้งที่ฟังเทศน์/เดือน และจำนวนครั้งที่ไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา/เดือน ทศนคติและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับศิลปะหัตถ์ของประชาชนขึ้นอยู่กับ จำนวนครั้งที่ทำบุญ/เดือน จำนวนครั้งที่ไปวัด/เดือนจำนวนครั้งที่ฟังเทศน์/เดือน ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน และอาชีพรวมทั้งมีความสัมพันธ์กลมกลืนกัน”^{๒๔}

อาจารย์ พุกกะมาน และคนอื่น ๆ ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการสอนศิลปะเพื่อสร้างเสริมพุทธธรรมจริยธรรมในสังคมไทย พบว่า ผู้มีศิลปะ มีสมาธิ มีปัญญา มีวิมุตติ ด้วยการประพฤติดี ย่อมเป็นผลดีเป็นคุณค่าในสังคม ผู้มีศิลปะเท่านั้น ที่จะเสริมสร้างพุทธธรรมจริยธรรมในสังคม จึงจำเป็นต้องมีการสอนศิลปะ การศึกษาศิลปะ การปฏิบัติศิลปะและการแสดงผลของศิลปะในแต่ละคนหากพุทธบริษัททุกคนยอมรับศิลปะนำเอาศิลปะมาเป็นข้อวัตรปฏิบัติขัดเกลาพฤติกรรมของตนเองอย่างจริงจังเคร่งครัด จนเกิดผลของศิลปะทรงขึ้นในตนได้จริง ศิลปะเท่านั้นที่แก้ปัญหาส่วนบุคคล และส่วนสังคมไทยได้^{๒๕}

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย

๑.๗.๒ ทำให้ทราบหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบรูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๑.๗.๔ ทำให้ทราบแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล”

๑.๗.๕ ทำให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

^{๒๔} พระสุวัฒน์ มหังสา, “ทศนคติและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับศิลปะหัตถ์ของชาวพุทธ”, รายงานวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๒, บทคัดย่อ.

^{๒๕} อาจารย์ พุกกะมาน และคนอื่น ๆ, “การศึกษาการสอนศิลปะเพื่อสร้างเสริมพุทธธรรมจริยธรรมในสังคมไทย”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญผล), ๒๕๓๘, ๒๓๐ หน้า.

๑.๘ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและช่วยทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

การใช้บทบัญญัติของกฎหมาย หมายถึง การพิจารณาองค์ประกอบในแต่ละฐานความผิดตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย

บทบัญญัติของกฎหมาย หมายถึง บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เท่านั้น

เบญจศีล หมายถึง หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เท่านั้น

พุทธปรัชญา หมายถึง คำสอนที่เกี่ยวข้องกับ ๑- ความจริง (Reality) ๒- ความดี (Morality) แบ่งเป็นศีลกับธรรม

ศีล หมายถึง ข้อห้าม ได้แก่ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ และ ศีล ๓๓๑

ธรรม หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวเนื่องศีล

กฎหมาย หมายถึง ประมวลกฎหมายอาญาไทยฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เท่านั้น

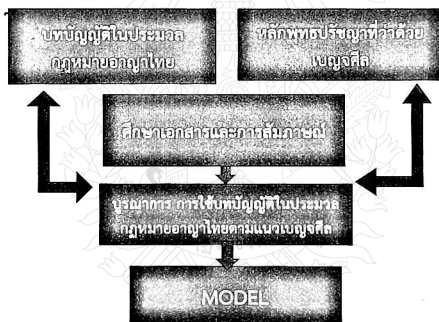
ละเมิด หมายถึง การละเมิดหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เท่านั้น

การใช้ หมายถึง เหตุผลในการพิจารณาและการพิพากษาคดีโดยมีแนวคิดตามหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาพิพากษา

๑.๙ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา (ที่ว่าด้วยเบญจศีล) มีวัตถุประสงค์หลายประการ แต่วัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา (ที่ว่าด้วยเบญจศีล) อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่ามีแนวทาง การดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ หรือไม่ เพราะรูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยอาจจะเหมาะสมกับบางยุคสมัย แต่เมื่อถึงอีกยุคสมัยหนึ่งอาจจะไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่สภาพบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมีจุดอ่อนในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมอย่างมากหลายประการที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วประกอบกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมของไทยมีหลายหน่วยงานที่ต่างก็มีผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบในการวางนโยบายและบริหารงานในหน่วยงานของตน ซึ่งในแต่ละหน่วยงานต่างก็ไม่ขึ้นกับหน่วยงานอื่นที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม จึงทำให้ การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับรูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ดำเนินไปอย่างล่าช้าและไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

และยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการพระพุทธศาสนาและประเทศชาติโดยรวมอีกด้วยจึงต้องอาศัยหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาเป็นแนวทางในการแก้ไข เพราะเบญจศีลเป็นศีลพื้นฐานในเบื้องต้นในการสำรวมกายและวาจา เป็นหลักคำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นกฎของธรรมชาติ เป็นการเปิดโอกาสแก่ความโลภ ความโกรธ ความหลง และความชั่ว ไม่ให้เจริญงอกงาม เป็นการควบคุมชีวิตด้านนอกที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางกายและวาจา ให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี เหมาะสำหรับประชาชนบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นฆราวาสทั่วไปที่ เป็นผู้ครองเรือนสามารถปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของคนในสังคมได้ ผู้มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา มีวิมุตติ ด้วยการประพฤติดี ย่อมเป็นผลดี เป็นคุณค่าในสังคม ผู้มีศีลเท่านั้น ที่จะเสริมสร้างพุทธธรรมจริยธรรมในสังคม จึงจำเป็นต้องมีการสอนศีล การศึกษาศีล การปฏิบัติศีลและการทรงผลของศีลในแต่ละคนหากพุทธบริษัททุกคนยอมรับศีล นำเอาศีลมาเป็นข้อวัตรปฏิบัติขัดเกลากิเลสกรรมของตนอย่างจริงจังเคร่งครัด จนเกิดผลของศีลทรงขึ้นในตนได้จริง ศีลเท่านั้นที่แก้ปัญหาส่วนบุคคล และส่วนสังคมไทยได้^{๑๐} ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑.๑ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ ๒

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย

ประมวลกฎหมายอาญาไทยเป็นกฎหมายมหาชน ที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดและการลงโทษทางอาญาที่รัฐบัญญัติหรือตราขึ้น เพื่อใช้ในการปกครองและการบริหารประเทศและเพื่อใช้บังคับบุคคลในรัฐให้ปฏิบัติตาม หรืองดเว้นการกระทำ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

๒.๑ ความหมายของกฎหมายอาญาไทย

๒.๒ ประวัติความเป็นมาของกฎหมายอาญาไทย

๒.๓ การบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาไทย

๒.๔ ความรับผิดชอบทางอาญา^๑ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

๒.๕ การกระทำที่เป็นความผิดแต่มีเหตุยกเว้นโทษ ลดโทษ และบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

๒.๖ ประโยชน์ของประมวลกฎหมายอาญาไทย

๒.๗ โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้

๒.๘ อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา

๒.๑ ความหมายของกฎหมายอาญาไทย

คำว่า “กฎหมาย” มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้ พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า กฎหมาย คือ กฎที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐตราขึ้น หรือที่เกิดขึ้นจากจารีตประเพณี อันเป็นที่ยอมรับนับถือ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศเพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม^๑ ซึ่งตามความหมายนี้สอดคล้องกับความหมายของศาสตราจารย์ ดร. หยุค แสงอุทัย ที่กล่าวไว้ในหนังสือ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป” ว่ากฎหมายคือ ข้อบังคับของรัฐซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ^๒ ในทัศนะของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทานามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘๗.

^๒ศ.ดร.หยุค แสงอุทัย,ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพริก, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕.

ที่ได้นิยามไว้ในหนังสือ “นิติปรัชญา” ว่า กฎหมาย คือ คำสั่งของรัฐาธิปัตย์ เมื่อไม่ปฏิบัติตามย่อมต้องโทษ”^๓ จรัญ โฆษณานันท์ ได้ให้คำจำกัดความไว้ในหนังสือ “ปรัชญากฎหมายไทย” ว่า กฎหมาย หมายถึง กฎข้อบังคับที่เกี่ยวกับความประพฤติของคนในสังคม ที่จะต้องปฏิบัติตาม หรืองดเว้นการกระทำและถ้าคนใน สังคมฝ่าฝืน ก็ต้องได้รับโทษ ซึ่งแต่เดิมนั้น คนไทยเรียกกฎหมายว่า “ธรรม” หรือ “ธรรมะ” ตั้งมีชื่อเรียกกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยาและในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นว่า ธรรมศาสตร์หรือ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์^๔

ส่วนคำว่า “กฎหมายอาญาไทย” หมายถึง กฎหมายมหาชน ที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดและการลงโทษทางอาญาซึ่งจัดเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดของรัฐที่มีต่อประชาชนโทษทางอาญาจะใช้แก่ผู้กระทำความผิดได้ต้องเป็นโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น^๕

สรุป จากคำจำกัดความดังกล่าว คำว่า กฎหมาย หรือกฎหมายอาญาไทย จึงเป็นข้อบังคับของรัฐที่ตราขึ้น เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ และเพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม หรืองดเว้นการกระทำ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

๒.๒ ประวัติความเป็นมาของกฎหมายอาญาไทย

คำว่า “กฎหมายอาญา” แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Criminal Law” ประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “แหลมทอง” ซึ่งในคาบสมุทรอินโดจีนนี้ คนในสมัยโบราณเรียกว่า “สุวรรณภูมิ” ดินแดนแถบนี้เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังนี้

๑. ยุคหินเก่า
๒. ยุคหินกลาง
๓. ยุคหินใหม่

เดิมมนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสงบสุข มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและจารีตประเพณีนิยมในการประพฤติปฏิบัติของแต่ละกลุ่ม รวมทั้งวัฒนธรรมและได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสังคมจนกลายเป็นข้อบังคับหรือกฎหมายให้ทุกคนต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมและจารีตประเพณี ในยุคนี้เรียกกันว่า “ยุคกฎหมายชาวบ้าน” หรือ “กฎหมายจารีตประเพณี” เป็นยุคที่ถือประเพณีปฏิบัติเป็นกฎหมาย แต่เมื่อสังคม

^๓ศ.ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๐๓.

^๔จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๘), หน้า ๗๘ - ๘๑.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓.

เจริญด้วยวัตถุมากขึ้น ความขัดแย้งก็มีมากขึ้น การใช้กฎหมายจารีตประเพณีมีปัญหาไม่สามารถนำมาใช้ได้ เพราะสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงมีการตั้งผู้ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทขึ้นเรียกว่า “ผู้พิพากษา” หรือ “ตุลาการ” ในสมัยนี้ผู้พิพากษาจะใช้ทั้งกฎหมายจารีตประเพณีและกฎหมายที่ผู้พิพากษาเคยตัดสินไว้เป็นแนวทางแต่ถ้าเกิดคดีใหม่ก็จะใช้เหตุผลใหม่ เพื่อความเหมาะสมแก่คดีจึงเป็นเหตุให้เกิดพัฒนาในการใช้เหตุผลทางกฎหมายยุคนี้เรียกว่า “ยุคกฎหมายของนักกฎหมาย” เป็นยุคที่มนุษย์มีผู้ตัดสินคดีโดยใช้หลักเหตุผลที่ทุกคนยอมรับ ซึ่งถือเป็นเหตุผลทางกฎหมาย ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาด้านวัตถุมากขึ้น สังคมเมืองยังมีความเจริญมาก ความขัดแย้งก็มีมากขึ้น จารีตประเพณีก็ควบคุมไปไม่ถึงจึงมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมความประพฤติของคนในสังคมเรียกว่า “ยุคกฎหมายบัญญัติ” หรือ “กฎหมายเทคนิค” ยุคนี้ผู้มีอำนาจบัญญัติกฎหมายได้บัญญัติกฎหมายขึ้น เพื่อควบคุมบุคคลในสังคมให้ปฏิบัติตามระบบปกครอง^๒

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แม้จะมีเมืองที่สำคัญอยู่ก่อนกรุงสุโขทัยแต่ตามประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ก็เริ่มที่ราชอาณาจักรสุโขทัย เพราะเป็นที่มาของการรวมเป็นรัฐเดียว เช่น ในปัจจุบันนี้สรุป การศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย จึงเริ่มนับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นต้นมาจนถึงยุคปัจจุบัน

๒.๒.๑ กฎหมายอาณาจักรสุโขทัย

๑) ความเป็นมาของการบัญญัติกฎหมายอาณาจักรสุโขทัย

กรุงสุโขทัยมีอาณาจักรไม่ใหญ่โตมากนัก เป็นรัฐเอกราชรัฐหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตประเทศไทยในปัจจุบัน มีปฐมกษัตริย์ของกรุงสุโขทัย พระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” มีพระเจ้าแผ่นดินปกครองทั้งหมด ๑๐ พระองค์

๒) ลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายอาณาจักรสุโขทัย

การปกครองในสุโขทัยเป็นระบบ กฎหมายประเพณีหรือกฎหมายชาวบ้านเพราะขณะนั้นชาวกรุงสุโขทัยเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ว่า “คนเมืองสุโขทัยนี้มักทานมักทรงศีล มักโอยทาน ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ผู้ช่วยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา” แม้พ่อขุนรามคำแหงก็ทรงสอนธรรมแก่ประชาชน เพราะพระองค์เป็นนักปราชญ์ที่รู้ธรรมเป็นอย่างดี ปรากฏการยกย่องพระองค์ในศิลาจารึกหลักที่ ๒ ว่า “พ่อขุนรามราชปราชญ์รู้ธรรม” จึงเป็นหลักฐานยืนยันว่ากฎหมายที่พระเจ้ารามคำแหงใช้ปกครองบ้านเมือง คือ “ธรรม” ทั้งปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ตอนท้ายที่เน้นการปกครองโดยใช้ธรรมเป็นกฎหมายปกครองว่า “การปลูกเลี้ยงลูกบ้านลูกเมืองนั้น

^๒ ศ.ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, อ่างแล้ว, หน้า ๒๗๘.

“จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๓๑.

“เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓.

ชอบด้วยธรรมทุกคน”^๙ แสดงให้เห็นว่าการดูแลประชาชนพระองค์ดูแลโดยใช้หลักธรรมให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคน

๓) การบังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงสุโขทัย

การพิจารณาตัดสินและการลงโทษผู้กระทำความผิด ในยุคสุโขทัยกษัตริย์จะปกครองแบบพ่อปกครองลูก เมื่อเกิดข้อพิพาทเกิดขึ้น พระองค์ได้ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาตัดสิน คือ ตุลาการพิจารณาตัดสินด้วยความเที่ยงธรรม ดังปรากฏในศิลาจารึกว่า “ลูกเจ้าลูกขุนมิแล ผิดแพกแสกกว้างกัน สนวนดูแท้แล้ว จึงแลงความแก่ข้า ด้วยชื่อ บ่เข้าผู้ลัก มักผู้ซ่อน”^{๑๐} จากหลักฐานดังกล่าวแสดงว่า การบังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงสุโขทัย พระองค์ทรงมอบให้ผู้พิพากษาตุลาการพิจารณาตัดสินโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติไม่เห็นแก่หน้าผู้ใด นอกจากนี้พระองค์ยังทรงให้หลักประกันความยุติธรรมแก่ประชาราษฎร์อีก โดยให้แขวนกระดิ่งไว้หน้าประตูเมือง เพื่อให้ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือผู้ได้รับความเดือดร้อนมาร้องเรียนพระองค์ได้อีกด้วย

๔) ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงสุโขทัย

พระมหากษัตริย์ทรงมอบให้ผู้พิพากษาตุลาการเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาในสมัยกรุงสุโขทัย โดยพระองค์ทรงให้มีการพิจารณาตัดสินโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติและไม่เห็นแก่หน้าผู้ใดและพระองค์ยังให้แขวนกระดิ่งไว้หน้าประตูเมือง เพื่อให้ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือได้รับความเดือดร้อนมาร้องเรียนพระองค์ได้อีกด้วย ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ว่า “ในปากประตู มีกระดิ่ง อันหนึ่งแขวนไว้หันโพรฟ้าหน้าปาก กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความ เจ็บท้องซ้องใจมันจะกล่าวถึง เจ้าถึงขุนไว้ ไปสับกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ้อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองอินเรียก เมื่อถามสวนความแก่ มันด้วยชื่อ”^{๑๑} หลักประกันความยุติธรรมนี้ ถือเป็นหลักประกันความยุติธรรมที่พระมหากษัตริย์มอบให้แก่ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนไม่อาจพึ่งพาคานอื่นได้แล้ว สามารถมาสั่งกระดิ่งร้องเรียนหรือถวายฎีกาแด่พระองค์ แล้วพระองค์ก็ทรงสอบสวนทวนความตามความจริง แล้วทรงตัดสินด้วยความเที่ยงธรรม แม้ในศิลาจารึกทั้งสองหลักจะไม่ได้ระบุเรื่องของกฎหมายปกครองประเทศ แต่ก็เห็นได้ว่า บ้านเมืองสุโขทัยนั้น พระเจ้าแผ่นดินใช้ธรรมเป็นกฎหมายปกครองประเทศ ต่อมาในสมัยพระอภัยมณีไทย กษัตริย์องค์ที่ ๒ ของกรุงสุโขทัยใช้กฎหมายธรรมฉบับหนึ่งในการปกครองประเทศ คือ “ไตรภูมิภราหรือ ไตรภูมิพระร่วง”^{๑๒} ในไตรภูมิพระร่วงมีหลักธรรมที่ผู้ปกครองประเทศและผู้ปกครองประชาชนควร

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

^{๑๐} รศ. แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐.

^{๑๒} จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๘-๑๑๙.

รัชกาลที่ ๕ ถ้ามีผู้กระทำผิดโทษที่จะลงก็ไม่ควรให้ถึงตาย ควรสั่งสอนให้รู้ผิดชอบ แสดงว่า โทษจำคุก และโทษประหารชีวิตไม่มีในสมัยสุโขทัย การลงโทษผู้กระทำความผิดในสมัยสุโขทัยมีปรากฏในกฎหมายลักษณะโจรซึ่งถือเป็นกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทย^{๓๓} ศิลจารึกกฎหมายลักษณะโจรนี้คือ ศิลจารึกหลักที่ ๓๘ ซึ่งสันนิษฐานว่าจารึกขึ้นในรัชสมัยของพระญาสิทธิโ ท ไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุก จะมีก็เพียงโทษปรับเท่านั้นหลักการลงโทษในสมัยสุโขทัยจึงอยู่ในลักษณะอวิหิงสาธรรม คือ ไม่เบียดเบียนกัน ดังมีหลักเรื่องการลงโทษในไตรภูมิพระร่วงว่า “มาตรว่าคนผู้ใดกระทำร้ายด้วย ประการใด ๆ ก็ตีบมิควรฆ่าให้ตายควรสั่งสอนโดยธรรมแล”^{๓๔}

ข้อความดังกล่าวแสดงว่าอำนาจที่พระราชาก็ซึ่งเรียกว่า “ราชศาสตร์” ต้องใช้ภายใต้คัมภีร์ พระธรรมศาสตร์ จะละเมิดพระธรรมศาสตร์ไม่ได้ ในกฎหมายฉบับนี้มีโทษเพียงสิบไหมซึ่งเป็นโทษปรับเท่านั้นไม่มีโทษจำคุกหรือประหารชีวิต

สรุป สมัยกรุงสุโขทัยกฎหมายที่ใช้ปกครองประเทศ คือ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในไตรภูมิพระร่วง มีกำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองชัดเจนคือ ใช้บารมีในการปกครองและผู้ปกครองพร้อมกับประชาชนมี หลักปฏิบัติเสมอกัน คือ ศิลห้าโทษการกระทำผิดกฎหมาย คือ ปรับเป็นสิบไหม นอกจากนี้ในไตรภูมิพระร่วง ยังบอกว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษการทำผิดศิลปะห้า เมื่อตายไปแล้วต้องตกนรก แล้วรับโทษอย่างหนักในนรก แสดงให้เห็นว่าหลักศีลธรรมในพุทธศาสนามีอิทธิพลในทางกฎหมาย และการปกครอง ประเทศสมัยสุโขทัย

๒.๒.๒ กฎหมายอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยา

๑) ความเป็นมาของการบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาถูกสถาปนาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๙๓ โดยพระเจ้าอู่ทองหรือ สมเด็จพระรามธิบดีที่ ๑ โดยรวบรวมสองแคว้นสำคัญ คือ แคว้นสุพรรณภูมิและแคว้นละโว้ เข้าด้วยกัน นับแต่นั้นมาอาณาจักรใหม่ของไทยก็ขยายเขตการปกครองออกทั้ง ๔ ทิศ เป็นอาณาจักรอยุธยาอันยิ่งใหญ่คู่กับอาณาจักรพุกามของพม่า กรุงศรีอยุธยามีกษัตริย์ปกครองอยู่ถึง ๔๔ พระองค์ มีอายุยาวนานถึง ๔๑๗ ปีมา สิ้นสุดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ในสมัยพระเจ้าเอกทัศ กรุงศรีอยุธยาที่ถูกพม่าตีทำลายเผาเมืองรวมทั้ง หลักฐานทางกฎหมายต่างก็ถูกเผา การศึกษากฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา จึงต้องใช้หลักกฎหมายตราสามดวง ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ของกรุงรัตนโกสินทร์เป็นที่อ้างอิง

เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาได้รับอิทธิพลทางศาสนาพราหมณ์ โดยได้รับความเชื่อจากเขมรเพราะละโว้ หรือลพบุรีนั้นตกอยู่ในการปกครองของขอมตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘ แม้ความเชื่อของศาสนาพุทธ

^{๓๓}รศ. แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๖๙.

^{๓๔}พญาสิทธิโ ท, ไตรภูมิพระร่วง, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา จำกัด, ๒๕๑๕), หน้า ๑๑๑.

จะเข้ามามีอิทธิพลต่อการปกครองของไทย แต่ไทยก็ไม่ได้รับแนวปกครองของพระพุทธศาสนาไปทั้งหมด เพราะกษัตริย์ผู้ปกครองยังเอาแนวคิดของพราหมณ์มาใช้ เพื่อสืบทอดอำนาจการปกครอง โดยยกฐานะกษัตริย์เป็นเทวราชา^{๑๔} ซึ่งถือว่ากษัตริย์เป็นสมมติเทพมีอำนาจเหนือมนุษย์ แต่การใช้อำนาจของกษัตริย์ในครั้งนั้นก็อยู่ในหลักของกฎหมายสูงสุด คือ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หรือคัมภีร์พระธัมมสัทธัม ซึ่งกรุงศรีอยุธยารับมาจากมอญอีกทอดหนึ่งแม้กรุงศรีอยุธยาจะใช้คัมภีร์พระธรรมศาสตร์เช่นเดียวกับกรุงสุโขทัย แต่เนื่องจากกรุงศรีอยุธยา ได้รับอิทธิพลแนวคิดเรื่องเทวราชาจากศาสนาพราหมณ์ของขอม การใช้ราชศาสตร์ของกษัตริย์อยุธยา จึงมีลักษณะเป็นคำสั่งของกษัตริย์ผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่ ประชาชนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดถ้าฝ่าฝืนต้องได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงตามกฎหมาย ดังจะเห็นจากกฎหมายลักษณะอาญาหลวง ซึ่งเป็นข้อหาละเมิดพระราชโองการ พระราชบัญญัติพระราชเสาวนีย์ มีโทษ ๘ สถาน ตามมาตรา ๗ และมาตรา ๘^{๑๖}

๒) ลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยา

ผลการทำลายกรุงศรีอยุธยาของพม่า ทำให้ตำรากฎหมายที่เก็บไว้ถูกทำลายเป็นอันมาก ส่วนที่เหลือจึงไม่สมบูรณ์ จึงมีการชำระกฎหมายที่เหลืออยู่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกรัชกาลที่ ๑ ของกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานในการจัดกฎหมายต่าง ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีอยู่ในกฎหมายตราสามดวง ดังนี้^{๑๗}

๑. กฎหมายที่ใช้ในสมัย พระเจ้าอู่ทองมี ๘ ลักษณะ คือ กฎหมายลักษณะพยาน กฎหมายลักษณะอาญาหลวง กฎหมายลักษณะอาญาราชฎ์ กฎหมายลักษณะพา กฎหมายลักษณะรับฟ้อง กฎหมายลักษณะโจร กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จว่าด้วยที่ดิน กฎหมายลักษณะผ้าเม็ย
๒. กฎหมายที่ใช้ในสมัย พระบรมไตรโลกนาถมี ๕ ลักษณะ คือ กฎหมายศักดินาพลเรือน กฎหมายลักษณะศักดินาทหารหัวเมือง กฎหมายลักษณะอาญาหลวงเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะกบฏศึก กฎหมายลักษณะมณเฑียรบาล
๓. กฎหมายที่ออกใช้เพิ่มเติมในสมัย พระเจ้าปราสาททอง มี ๘ ลักษณะ คือ กฎหมายลักษณะอุทธรณ์ กฎหมายลักษณะพระธรรมบุญ กฎหมายลักษณะทาส กฎหมายลักษณะพรมศักดิ์ กฎหมายลักษณะอาญาหลวงเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะมรดก กฎหมายลักษณะภูหนี่ กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จว่าด้วยการเช่าทรัพย์

^{๑๔} จรัญ โษษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๑๖๒-๑๖๖.

^{๑๖} มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๓๗๕ - ๓๗๖.

^{๑๗} จรัญ โษษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๑๖๑ - ๑๖๒.

๔. กฎหมายที่ออกใช้เพิ่มเติมในสมัย พระนารายณ์มหาราชมี ๔ ลักษณะ คือ กฎหมายลักษณะฟ้องเพิ่มเติม กฎ ๓๖ ข้อ พระราชกำหนดว่าด้วยการฟ้องคดี และพระราชกำหนดห้ามเล่นหมกนกับชาวต่างประเทศ

๕. กฎหมายที่ออกใช้เพิ่มเติมในสมัย พระเพทราชา มี ๔ ลักษณะ คือ กฎหมายลักษณะมูลคดีวิวาท กฎ ๓๖ ข้อว่าด้วยจารีตนครบาล กฎหมายลักษณะตระลาการเพิ่มเติม กฎชฎีกาให้จัดคนในสังกัดวัดจังหวัดพัทลุง

๖. กฎหมายที่ออกใช้เพิ่มเติมในสมัย พระเจ้าท้ายสระ มี ๒ ลักษณะ คือ กฎ ๓๖ ข้อเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในศาล และพระราชกำหนดต่าง ๆ

๗. กฎหมายที่ออกใช้เพิ่มเติมในสมัย พระเจ้าบรมโกศมี ๓ ลักษณะ คือ กฎหมายลักษณะมูลคดีวิวาท กฎหมายลักษณะทาสเพิ่มเติม พระราชกำหนดต่าง ๆ

การจัดลักษณะกฎหมายดังกล่าว เป็นการจัดระเบียบทางสังคม เรียกชื่อกฎหมายว่า พระไอยการ หรือพระอัยการ หรือพระอัยการ หมายถึง กฎหมายพื้นฐานของแผ่นดิน หากมีปัญหาเกี่ยวกับพระอัยการ พระเจ้าแผ่นดินจะมีพระราชวินิจฉัย ๆ นี้เรียกว่า พระราชบัญญัติ ๆ ถ้าสิ้นรัชกาลก็จะยกเลิกไป ถ้านำมาใช้ต่อเรียกพระราชกำหนดเก่า^{๑๘}

กฎหมายในยุคกรุงศรีอยุธยาที่สำคัญ คือ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นพระธรรมบุญสูงสุดที่พระเจ้าแผ่นดินจะอ้างในการใช้อำนาจออกกฎหมายซึ่งเรียกว่า พระอัยการ การใช้อำนาจของกษัตริย์ยุคนี้เป็นการใช้อำนาจประเภทเจ้าชีวิต พระราชโองการ พระราชบัญญัติ ทุกคนต้องเคารพ ถ้าละเมิดต้องถูกลงโทษสูงสุดประหารชีวิต ต่ำสุดภาคทัณฑ์ไว้ ทั้งนี้ การออกกฎหมายดังกล่าวก็เพื่อความมั่นคงของรัฐต้องการป้องกันให้ผู้คิดมิชอบเกรงกลัวและกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับศีลห้าในสมัยกรุงศรีอยุธยา

เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นเหตุให้กษัตริย์กรุงศรีอยุธยาตรากฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศีลห้าโดยตรงขึ้นมา ตั้งแต่เริ่มการปกครอง คือ พระไอยการลักษณโจร พระไอยการลักษณฆัวเมีย และพระไอยการลักษณพยานกฎหมายทั้งสามฉบับตราขึ้นในสมัยพระเจ้าอู่ทอง^{๑๙} กฎหมายทั้งสามฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่อง ศีลห้าโดยตรงกล่าวคือ

พระไอยการลักษณโจร กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่ของขุนนางผู้ใหญ่ให้ดำรงตนอยู่ในศีลห้า นอกจากนี้ยังกล่าวถึง ลักษณะโจรต่าง ๆ ที่เป็นการกระทำผิดศีลธรรม และกบฏ

พระไอยการลักษณฆัวเมีย เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการประพฤติดีศีลข้อที่สามเพราะเป็นการกระทำการเป็นชู้ซึ่งกฎหมายฉบับนี้กำหนดบทลงโทษ ให้เอาตัวผู้กระทำความผิดใส่ชื่ออาประจาน

^{๑๘} รศ. แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๔๗.

^{๑๙} จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๒๑๔ - ๒๒๑.

ตีด้วยลวดหนามแล้วให้ลอยแพออกไปนอกเมืองถ้าเป็นกรณีที่เครือญาติเป็นชู้กันก็ต้องทำพิธีทางศาสนาเพื่อขจัดอุบารพจัญไร ถ้าเป็นการประพาศติดกับภิกษุสามเณร ภิกษุสามเณรต้องสึกแล้วให้ลงโทษด้วยการปรับไหม และโทษอื่นตามกรณี

กรณีหย่า ถ้าทั้งสองฝ่ายประสงค์จะหย่าก็ให้หย่า เพราะถือว่าหมดบุญที่จะอยู่ด้วยกัน

พระไอยการลักษณะพยาน กำหนดบทลงโทษผู้ที่จะเป็นพยานเท็จ โดยกล่าวถึงโทษในภายหน้า นอกจากโทษที่จะได้รับในการเป็นพยานเท็จ จากกฎหมายลักษณะต่าง ๆ จะเห็นว่าศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมายในสมัยนั้นแม้พระพุทธศาสนาจะไม่ได้บังคับให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องปฏิบัติตาม แต่ศีลธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์และสังคม การกำหนดบทลงโทษทางอาญาของสังคมจึงจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความสงบสุขของสังคมนี้

๓) การบังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยา

การพิจารณาคดีและการลงโทษทางอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่ได้แยกการพิจารณาคดีเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาอย่างเช่นในปัจจุบันนี้ ผู้พิพากษา หรือตระลาการจะพิจารณารวมกันไปเมื่อมีคำเสียหายเกิดขึ้นกับผู้เสียหาย กฎหมายกำหนดเป็นคำลั่นใหม่ทดแทนเป็นคำตัวคนไว้ เช่น ถ้าทำร้ายได้รับบาดเจ็บอันตรายสาหัสหรือตาย ก็มีอัตรากำหนดค่าพิไยหรือสินไหมไว้ ดังปรากฏในกฎหมายพระอัยการพรมศักดิ์^{๑๐} ซึ่งกำหนดเบี้ยปรับต่างๆไว้ทั้งหมด และโทษไว้ด้วย

ส่วนคดีอาญาเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็จะมีการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ที่บ้านตระลาการใส่โซ่ตรวน หรือใส่กรงขังไว้ แล้วจึงทำการพิจารณาไต่สวนตามกฎหมาย เช่น ให้ตำน้ำขี้เหล็ก^{๑๑} ถ้าเป็นการไต่สวนคดีอาญา ก็จะมีการสอบสวนอย่างทารุณ เช่น ผู้ถูกกล่าวหาให้การพิรุธก็จะถูกโยนตีหรือทวนด้วยลวดหนาม ตามพระอัยการลักษณโจร^{๑๒} หลังจากนั้นจึงมีการพิพากษาลงโทษอาญาตามโทษานุโทษ ที่กฎหมายบัญญัติไว้

๔) ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษา คือ ตระลาการ หรือตุลาการ ซึ่งจะต้องมีหลักอินทมาษ^{๑๓} อยู่ในสันดาน คือ จิตต้องปราศจากฉันทาคติไม่เข้าข้างฝ่ายใดทั้ง หรือจำเลย ทำจิตให้อยู่ในอุเบกขาความเป็นกลาง ปราศจากภยากติไม่หวั่นไหวต่อผู้มีอิทธิพล ทำจิตให้ปราศจากโมหาคติ คือ

^{๑๐} มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑, อ้างแล้ว, หน้า

๑๖๑ - ๑๗๗.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๘ - ๓๗๔.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๒.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕ - ๕๗.

ต้องรู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักพิจารณาด้วยอุบายและปรีชาญาณ ยึดหลักสุจริตธรรม มีhiriและโอดตปปะ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ต้องยึดหลักธรรมศาสตร์ราชศาสตร์ เป็นหลักได้สวน ดังนั้น ผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ยึดหลักอินทภาษจึงเป็นหลักประกันความยุติธรรมได้ในระดับหนึ่งในสังคมยุคกรุงศรีอยุธยา

๒.๒.๓ กฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี

๑) ความเป็นมาของการบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี

การบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี เมื่อพ.ศ. ๒๓๑๐ กรุงศรีอยุธยาถึงกาลล่มสลายด้วยทัพพม่า พระยาตากตัดสินใจรวมพลตีฝ่าวงล้อมพม่าออกจากกรุงศรีอยุธยาและรวบรวมพลขับไล่พม่าออกจากประเทศไทยแล้วทรงสถาปนากรุงธนบุรี เป็นเมืองหลวง พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นกษัตริย์ครองกรุงธนบุรี อยู่ ๑๔ ปี^{๒๔}

เนื่องจากพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสนพระทัยในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเพราะพระองค์อุปสมบทเป็นภิกษุ ในพระพุทธศาสนาอยู่ ๓ พรรษา มีความเชี่ยวชาญรอบรู้ในพระธรรมวินัย พระไตรปิฎก รวมทั้งกฎหมายขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตั้งแต่ครั้งยังมีได้ราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงปรารถนาพระโพธิญาณ^{๒๕} มิได้ปรารถนาในราชสมบัติ ดังนั้นเพื่อประโยชน์สุขแก่อาณาประชาราษฎร์ พระองค์ก็พร้อมจะยกราชสมบัติแก่ผู้^{๒๖}

๒) ลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี

ลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี เมื่อพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงธนบุรี พระองค์ก็บำรุงพระพุทธศาสนา ในสมัยของพระองค์ จึงมีการตรากฎหมายสำหรับพระสงฆ์ และมีผลงานสำคัญ ดังนี้^{๒๖}

พ.ศ. ๒๓๑๖ มีการตราพระราชกำหนดว่าด้วยศีลสิกขาบท ซึ่งเป็นการอธิบาย ศีล ๒๒๗ ข้อของภิกษุใช้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของสงฆ์

๓) การบังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๑๘ มีการตราพระราชกำหนดห้ามเข้ริตเมื่อพวกอิสลามกราบตุลศวมเห็นว่ ฆ่าสัตว์ไม่บาป พระองค์ก็ทรงตรากฎหมายห้ามคนไทย คนมอญเข้ริต และนับถืออิสลามฝ่าฝืนมีโทษถึงประหารชีวิต

พ.ศ. ๒๓๑๙ พระเจ้าตากสินโปรดให้เขียน สมุดภาพไตรภูมิพระร่วง นอกจากนี้พระองค์ยังทรงนิพนธ์ตำราทำสมาธิ ชื่อว่า พระบรมราชาธิบายว่าด้วยลักษณะการปฏิบัติธรรมชั้นสูง

นอกจากนี้ ยังมีศิลาจารึกที่พระเจ้าตากสินมหาราชได้จารึกไว้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงฝึกฝนในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ปรากฏจากศิลาจารึกของพระองค์ มีใจความว่า

^{๒๔} จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๒๘๒.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๓ - ๒๘๔.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๕ - ๒๘๖.

อันตัวพ่อชื่อว่า “พระยาตาก”	หนทุกข์ยากภูษาติพระศาสนา
ถวายแผ่นดินเป็นพุทธบูชา	แต่ศาสนาสมณะพระพุทโศดม
ให้อินยงคงถ้วนห้าพันปี	สมณพราหมณ์ชีปฏิบัติให้เหมาะสม
เจริญสมถวิปัสสนาพ่อชื่นชม	ถวายบังคมรอยบาทพระศาสนา
คิดถึงพ่อ พ่ออยู่กับเจ้า	ชาติของเราอยู่คู่พระศาสนา
พุทธศาสนาอยู่ยงคู่องค์กษัตรา	พระศาสนาฝากไว้ให้คู่กัน

จากบทโคลงดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีความเชื่อมั่นและมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

๔) ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงธนบุรี

ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาในสมัยกรุงธนบุรีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนี้พระองค์มุ่งส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระองค์ปรารถนา พระโพธิญาณ การปกครองแผ่นดินของพระองค์จึงเป็นใช้กฎหมายอาญาในการปกครองแบบ “ธรรมราชา”

สรุปการปกครองในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก พระองค์จึงใช้ธรรมะในการปกครองประเทศ

๒.๒.๔ กฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

๑) ความเป็นมาของการบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

การบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ นับจากสิ้นกรุงธนบุรี เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกก็ได้รับสั่งให้ย้ายเมืองหลวงมาฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา สถาปนาเป็นเมืองหลวงใหม่ชื่อกรุงเทพมหานครโดยพระองค์เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี พระนามว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ทรงจัดระเบียบสังคมทางพระพุทธศาสนาโดยพระองค์ทรงฟื้นฟูหลักธรรมทางพระพุทธศาสนารับสั่งให้สังคายนาพระไตรปิฎก ทรงเน้นให้ประชากรราษฎร์เข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามให้เจริญ

ในส่วนเกี่ยวกับกฎหมาย ระยะแรกนักกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาบังคับใช้ ต่อมาได้มี นายบุญศรีได้นำเรื่องถวายฎีกาต่อพระองค์ เพราะถูกอ้าแคงป้อมภรรยาฟ้องหย่าทั้งที่อ้าแคงป้อมเป็นชู้กับชายอื่นแล้วศาลพิพากษาให้หย่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงให้ตรวจสอบกฎหมายทั้งหมดพบว่า ชายไม่มีความผิดหญิงฟ้องหย่าได้ พระองค์ไม่เห็นด้วยเพราะทรงเห็นว่า กฎหมายวิปริตขาดความยุติธรรม จึงมีรับสั่งให้ชำระสะสางกฎหมายใหม่ให้ยุติธรรม อันจะเป็นประโยชน์ในภายหน้าแล้วให้เก็บไว้ที่ห้องเครื่องฉบับหนึ่ง เก็บไว้ที่หอหลวงฉบับหนึ่ง เก็บไว้ที่ศาลหลวงฉบับหนึ่ง ให้ประทับตราราชสีห์ คชสีห์ และตราบัวหลวงทุกเล่ม กฎหมายดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า “กฎหมายตรา

สามดวง^{๒๗} ในกฎหมายตราสามดวงมีกฎหมายสำคัญ ๒๙ ฉบับ คือ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ หลักอรรถาภิธาน กฎมณเฑียรบาล พระธรรมนูญ พระอัยการพรมศักดิ์นา พระไอยการตำแหน่งนาพลเรือน พระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง พระไอยการบานแผนก พระไอยการลักษณะรับฟ้อง พระไอยการลักษณะพยาน (ภยาน) พิสูจน์ค่าน้ำขลุ่ยเพลิง พระไอยการลักษณะตระลาการ พระไอยการลักษณะอุทธรณ์ พระไอยการลักษณะจำคุก พระไอยการทาส พระไอยการลักษณะมรดก พระไอยการลักพาลูกเมียผู้อื่น พระไอยการลักษณะกัณฑ์ พระไอยการเบ็ดเสร็จ พระไอยการลักษณะวิวาทติดำกัน พระไอยการลักษณะโจร พระไอยการอาญาหลวง พระไอยการภทศึกษา กฎพระสงฆ์ ๑๐ ชื่อ กฎ ๓๖ ชื่อ พระราชบัญญัติ ๒๐ มาตรา พระราชกำหนดเก่า ๖๕ ชื่อ พระราชกำหนดใหม่ ๔๕ ชื่อ

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา กฎหมายตราสามดวงจึงเป็นกฎหมายที่ถูกใช้มาจนถึงรัชกาลที่ ๕ จึงถูกยกเลิกหลายลักษณะ โดยเฉพาะวิธีการลงโทษทางอาญา เพราะมีประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาใช้บังคับแทน

๒) ลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ในกฎหมายตราสามดวง มีการแบ่งแยก การกระทำความผิดตามกฎหมายออกเป็นมุลคดีและสาขาคดี มุลคดีแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. มุลคดีแห่งผู้พิพากษาตระลาการ ๑๐ ประการ
๒. มุลคดีวิวาท ๒๙ ประการ^{๒๘}

การกระทำผิดกฎหมายตราสามดวง ไม่ได้แบ่งออกเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาอย่างชัดเจน เด็ดขาดดังเช่นในปัจจุบัน แต่เมื่อวิเคราะห์ดูโดยเปรียบเทียบกฎหมายปัจจุบัน จะเห็นลักษณะคดีส่วนแห่งจะมีโทษทางอาญา เช่น

๑) กฎหมายลักษณะหนี(พระไอยการลักษณะกัณฑ์)^{๒๙} ข้อที่ ๕๐ กำหนดให้ผู้กัณฑ์ที่ผิดนัดต้องถูกลงโทษ ให้จับใส่ข้อแขน้า ๓ ตากแดด ๓ วัน

๒) กฎหมายลักษณะพรมศักดิ์ (พระไอยการพรมศักดิ์) กำหนดค่าสินไหมโทษจากการทำผิดละเมิดผู้อื่น เป็นค่าปรับเหมือนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ในปัจจุบันคือคดีที่มีความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญา เช่น ลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น

^{๒๗}มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑, อ่างแล้ว, หน้า ๒ - ๓.

^{๒๘}ร.ศ. แสง นฤเฉลิมวิ ภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๒๓.

^{๒๙}มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑, อ่างแล้ว, หน้า ๑๔๒.

๓) กฎหมายลักษณะผัวเมีย (พระไอยการลักษณะผัวเมีย)^{๑๐} ข้อที่ ๔๐ และข้อที่ ๔๑ กำหนดให้ภิกษุสามเณรที่เสพเมถุนต้องอาบัติปราชิก ต้องสึกจากสมณเพศ แล้วให้โทษหรือให้ทวน(เขียน) ด้วยลวดหนัง ๒๕-๕๐ ที่ แล้วส่งตัวลงจำขังหลวง นอกจากนี้ยังมีโทษประจาน ลักประจานผู้ที่เป็นชู้กัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครอง ทั้งในสมัยกรุงศรีอยุธยาและในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น กฎหมายที่เกี่ยวกับการปกครองที่สำคัญ คือ^{๑๑} พระไอยการตำแหน่งของพลเรือน (พระไอยการทหารหัวเมือง) ซึ่งเป็นตำแหน่งกำหนดศึกดินนาหน้าที่ราชการต่าง ๆ ทั้งหมด พระไอยการบานผแนก (ผแนก) ซึ่งเป็นกฎหมายขึ้นทะเบียนพลเรือนไว้ในราชการ พระไอยการกบฏศึก พระไอยการอาญาราษฎร พระไอยการอาญาหลวง จะกำหนดอำนาจผู้ใช้อำนาจปกครองไว้ ถ้าใช้ไม่ถูกต้องชอบธรรมก็จะต้องมีความผิดและถูกลงโทษ ดังนั้นการใช้อำนาจปกครองจะต้องตั้งอยู่ในหลักธรรม ถ้าปราศจากหลักธรรมอำนาจนั้นก็เสื่อมผู้ใช้อำนาจปกครองจะใช้อำนาจตามความพอใจหาได้ไม่

๓) การบังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

การบังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีมีกฎหมายกำหนดไว้ คือ กฎหมายพระธรรมนูญ ซึ่งกำหนดอำนาจขอบเขตการพิจารณาคดีของศาล พระอัยการรับฟ้องเป็นกฎหมายกำหนดอำนาจการฟ้องร้องต่าง ๆ การแก้ต่างคดีทั้งหลาย พระอัยการลักษณะพยานเป็นกฎหมายรับฟังพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี ถ้าไม่มีพยานหลักฐานก็ใช้กฎหมายดำนาลุยเพลิงเข้าพิสูจน์ความจริง พระอัยการลักษณะตระลาการ เป็นกฎหมายกำหนดลักษณะผู้เป็นตระลาการ การพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ พระอัยการลักษณะอุทธรณ์ เป็นกฎหมายกำหนดการอุทธรณ์คดี^{๑๒} เมื่อไม่พอใจผลคดีก็อุทธรณ์ คดีที่ตัดสินต่อศาลสูง ว่าผู้พิพากษาคัดสินคดีผิดหรือไม่ ถ้าผู้พิพากษาคัดสินคดีผิดจริงตามที่ผู้อุทธรณ์ ศาลสูงก็จะพิพากษาให้ปรับไหมผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีผิดโดยให้ใช้ทรัพย์เท่าที่พิพากษาคัดแก้ผู้เสียหาย ตามพระไอยการลักษณะอุทธรณ์ ข้อ ๖

กฎหมายที่มีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับศีลธรรม ในกฎหมายตราสามดวง นอกจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งถือเป็นธรรมนูญกฎหมายสูงสุดแล้ว ยังมีหลักอื่นทบทวน การออกกฎหมายพระอัยการต่าง ๆ ยังต้องอ้างอิงคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นหลัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การออกราชกำหนด การออกกฎพระอัยการต่าง ๆ ไม่ขัดต่อคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายหลัก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงออกพระราชกำหนดให้ประชาชนถือปฏิบัติศีลเป็นกฎหมายถ้าผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามให้เอาตัวไปลงโทษตามโทษานุโทษ ดังปรากฏในพระราชกำหนดใหม่ ข้อที่ ๓๓ซึ่งมีใจความสำคัญว่า “ตั้งแต่นี้ต่อไปเมื่อหน้าข้าราชการทั้งหมด และประชาชน

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

^{๑๑} รศ. แสง บุญเฉลิมวิ ภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๙-๑๑

* ^{๑๒} เรื่องเดียวกัน. ๖๖

ทั้งหมด อยู่ในกฎกรรมบท ๑๐ ประการ คือ กายกรรม ๓, วจีกรรม ๔, มโนกรรม ๓ เป็นวินัย ๑๐ ข้อ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษ”^{๓๓} พระราชกำหนดใหม่ข้อที่ ๓๕^{๓๔} ให้ข้าราชการบริพารทั้งฝ่ายในฝ่ายนอก และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับพิธีการบูชาในวังตราบูชาอื่นยิ่งกว่าพระรัตนตรัยห้ามไม่ให้ทำพิธีกรรมด้วยการฆ่าสัตว์ต่าง ๆ แต่ให้ทำบุญด้วยการให้ทาน และรักษาศีล และห้ามไม่ให้มีวัตถุสิ่งตามสถานเทพารักษ์ ถ้ามีอยู่ให้เก็บทำลายเผาไฟเสียให้หมด ถ้าฝ่าฝืนก็มีความผิดตามโทษานุโทษ ซึ่งเป็นการยืนยันให้ประชาชนปฏิบัติตามเป็นพุทธศาสนิกชนอย่างถูกต้อง ไม่ต้องนับถืออะไรอย่างมง่าย พระราชกำหนดใหม่ ข้อที่ ๓๖^{๓๕} กำหนดให้ข้าราชการบริพารทั้งฝ่ายในฝ่ายนอกและข้าราชการทหารและพลเรือนทั้งหมดที่อยู่ในราชอาณาจักรให้รู้จักศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ทั้งนี้ข้อความที่เป็นภาษาไทยและภาษาบาลี และในกฎหมาย ดังกล่าว ยังอธิบายถึงองค์ประกอบของ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ข้าราชการก่อนเข้าเฝ้าต้องสมาทานศีลกับพระสงฆ์มาให้ศีล ถ้าฝ่าฝืนต้องเอาตัวผู้นั้นมาลงโทษ ข้อนี้ น่าจะมีจุดประสงค์หลัก คือ ต้องการให้ผู้มาเข้าเฝ้าปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กราบทูลข้อราชการด้วยความจริงศีลข้อ ๓ คือ การประพฤติดินกามหญิงชายที่เป็นชู้กันตามพระราชกำหนดใหม่ข้อ ๓๗^{๓๖} ยังบอกโทษการประพฤติดินกามในภายหน้าเมื่อตายไปแล้ว ต้องรับโทษหนักตกนรกชื่อโลหะกุ่มภิ ๖ หมื่นปี จากนั้นก็มาอยู่ชั้นอุสุหนรก ต้องปีนต้นไม้จ้าวหนามแหลมยาว เพราะมีนายนิรยบาลใช้เหล็กตีแทง ขึ้นไปข้างบน ก็จะมีปากเหล็กจิกตี หมดกรรมแล้วก็มาเกิดเป็นกระเทยห้าร้อยชาติ และเป็นสัตว์ถูกตอนอีกห้าร้อยชาติ นอกจากนี้ พระราชกำหนดใหม่ข้อที่ ๓๗ ยังกำหนดโทษปรับใหม่ประจานทั้งคู่ ถ้าชายมีความเจ็บแค้นไม่เอาค่าสินไหมจะเอาชีวิตทั้งชายและหญิงที่เป็นชู้กันก็ได้จากพระราชกำหนดใหม่ ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้ออกเองให้ความสำคัญในการรักษาศีลเป็นอย่างมาก ถ้าไม่รักษาก็ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ให้ประชาชนนับถือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อันเป็นรัตนอันประเสริฐที่ประชาชนควรบูชา ให้ประชาชนงดการฆ่าสัตว์ทุกชนิดในการบูชาศาลเทพารักษ์ต่าง ๆ ให้ทำการบูชาด้วยการทำทานและรักษาศีลแทนออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวพุทธธรรม^{๓๗} เช่น ในพ.ศ. ๒๓๕๔ กฎหมายห้ามไม่ให้ซื้อขายฝิ่น สูบฝิ่น ฉบับที่ ๑ โดยมีเหตุเพื่อสงเคราะห์ไม่ให้ประชาชนตกไปสู่อบายภูมิ ฝ่าฝืนมีความผิดตามกฎหมาย แต่

^{๓๓}สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตราสามดวงฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และกรมการเมืองแก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒๗.

^{๓๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๓ - ๑๘๓.

^{๓๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๔ - ๒๘๗.

^{๓๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙๗ - ๒๙๙.

^{๓๗}จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๓๐๙.

เนื่องจากประชาชนติดฝิ่นอยู่มากจึงมีการออกกฎหมายฉบับที่ ๒ ให้ประชาชนผู้ติดฝิ่นค่อยลดการสูบฝิ่นจนกว่าจะลดได้ กฎหมายห้ามเล่นชนไก่ และเลี้ยงนกสีชมพู นกคุ้ม นกกระหา ปลากัด^{๑๘} เพราะการเล่นการพนันดังกล่าว ก่อให้เกิดโทษทั้งอนาคตและปัจจุบัน เพราะการกระทำดังกล่าว ก่อผลให้เสียทรัพย์สินในปัจจุบัน และตกนรกเมื่อดับจิตแล้วยกเลิก การยิงกระสุนใส่ราษฎร ระหว่างพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนิน ซึ่งนับเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีต่อราษฎร เพราะราษฎรอยากเห็นพระเจ้าแผ่นดินองค์คร้ก็ห้วงการประทุษร้ายต่อพระมหากษัตริย์ จึงมีการป้องกันโดยวิธีการดังกล่าวสร้างวัด วาอารามบำรุงสมณชีพราหมณ์อย่างมาก และทรงให้ยกเลิกกฎหมายและออกกฎหมาย^{๑๙} เช่นในปี พ.ศ. ๒๓๖๗ จ.ศ. ๑๑๘๖ ยกเลิกการซื้อขายราคาถูกจากราษฎร ซึ่งเป็นการป้องกันการโกงเงินหลวง แล้วกำหนดให้เก็บภาษีอย่างเสมอภาคพร้อมรายละเอียด และวิธีการปฏิบัติป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจฉ้อโกงรัฐได้ ในปี พ.ศ. ๒๓๘๐ (จ.ศ. ๑๑๙๙) ทรงออกกฎหมายโจรห้าเส้นบังคับให้ประชาชนอยู่ในรัศมีห้าเส้นจากจุดเกิดเหตุ มีหน้าที่ต้องแจ้งข่าวให้เจ้าหน้าที่ทราบ ถ้าไม่ให้ความร่วมมือจะต้องมีความผิดร่วมกันซึ่งเป็นลักษณะการป้องกันอาชญากรรม และร่วมมือปราบปรามอาชญากรรม

๔) ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ผู้บังคับใช้กฎหมายในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตุลาการเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายแต่ปรากฏว่าการพิจารณาคดีของตุลาการนั้นล่าช้า และมีเรื่องกล่าวขานถึงการเรียกสินบนของตุลาการจนกวีเอกสุนทรภู่ทรงกล่าววิจารณ์ไว้ในวรรณกรรม เรื่องพระไชยสุริยา^{๒๐} ในระหว่างนั้นก็มีการติดต่อการค้าขายกับฝรั่งมากขึ้น ฝรั่งก็วิจารณ์ขบวนการยุติธรรมว่าเหลวแหลก โดยพวกนักกฎหมายที่ฉ้อฉล ซึ่งเป็นการเจือสมกับบทกวีของสุนทรภู่ทางฝรั่งจึงพยายามขอแก้ไขสัญญาให้ตนเองมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตคือ ให้ตนเองมีอำนาจพิจารณาคดีเหนือศาลไทย ดังนั้นในปลายรัชสมัยของพระองค์ จึงรับสั่งต่อเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ให้ระมัดระวังฝรั่งให้ดียิ่งขึ้นให้เสียที่แก่เขา^{๒๑} ทั้งนี้เพราะในขณะนั้นเข้าสู่ยุคล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกซึ่งมาพร้อมกับการค้าขายและการเมืองยกเลิกประเพณีห้ามราษฎรมองพระเจ้าแผ่นดิน ให้ยกเลิกกฎหมายที่บิดามารดาสามารถขายบุตรของตน และสามีสามารถขายภรรยาเพื่อชำระหนี้^{๒๒} ยกเลิกกฎหมายตราสามดวงในหลายลักษณะ แล้วให้มีการประกาศให้ใช้กฎหมายใหม่ในหลายเรื่องแทน^{๒๓} ยกเลิกการปกครองแบบจตุสดมภ์ และใช้การปกครองแบบกรมขึ้นมาแทนมี

^{๑๘} ศ. ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, อ่างแก้ว, หน้า ๔๒๑ - ๔๒๓.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐๕, ๕๒๗.

^{๒๐} จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๓๒๒.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๓.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๗ - ๑๘๓.

ทั้งหมด ๑๒ กรม^{๔๓} ได้แก่ กรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม กรมท่า กรมวัง กรมเมือง กรมนา กรมพระคลัง กรมยุติธรรม กรมยุทธนาธิการ กรมธรรมการ กรมโยธาธิการ กรมมรุธาธิการซึ่งหนึ่งใน ๑๒ กรม คือ กรมยุติธรรมซึ่งต่อมา คือ กระทรวงยุติธรรมในปัจจุบันได้จัดระเบียบศาลเป็นแบบตะวันตก โดยมีโรงเรียนกฎหมายเป็นฐาน ทำให้การพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทยเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเดิมเคยใช้ระบบกฎหมายอังกฤษ ต่อมาได้ใช้ระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป คือ ระบบประมวลกฎหมายแทน กฎหมายที่สำคัญ คือ ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗

สรุป การใช้กฎหมายสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ นับแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นต้นมาพระองค์ได้ทรงทำนุบำรุงประเทศชาติบ้านเมืองโดยปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ รวมเป็นประมวลกฎหมาย ฉบับแรกชื่อว่า “กฎหมายตราสามดวง” พระองค์พยายามให้ศีลธรรมเป็นกฎหมายในการปกครองประเทศด้วย เช่น พระราชกำหนดใหม่ เป็นกฎหมายที่ชี้ให้เห็นคุณเห็นโทษของการกระทำผิด สมัยรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ก็ทรงออกกฎหมายกำหนดคำภาษณาใหม่โดยกำหนดให้ทุกคนเสียภาษณาเท่ากัน ซึ่งเดิมข้าราชการไม่ต้องเสียออกกฎหมายห้ามไม่ให้เลี้ยงไก่ นก ปลา ไว้กักกันโดยระบุว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่นำตนเองสู่อบายภูมิ สมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ก็ปรารถนาศรัทธาธิกะสัมมาสัมโพธิญาณ ก็ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม แต่กฎหมายให้อำนาจตุลาการมากเกินไป เกิดข้อครหาจนต่างประเทศพยายามขอสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเมื่อถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงยกเลิกกฎหมายเก่าและประกาศใช้กฎหมายใหม่จำนวนมากที่สำคัญ เช่น ประกาศเลิกใช้ประเพณีห้ามдукษัตริย์ และกฎหมายที่บิดามารดาสามารถขายบุตรของตนและสามีสามารถขายภรรยาเพื่อชำระหนี้ได้ การที่จะพระราชทานที่ดินสร้างวัดหรือพระราชทานแก่บุคคลใดให้อำนาจเงินของพระมหากษัตริย์ในพระคลังมหาสมบัติมาซื้อ พระองค์ทรงจัดให้มีการพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ประชาชนได้รู้กฎหมายของทางราชการ ทำให้ประชาชนได้รู้กฎหมายมากขึ้นทั้งส่วนกลางและหัวเมือง และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทำสนธิสัญญาต่างประเทศอังกฤษ คือ สัญญาเบาว์ริง เหตุที่ทำให้สัญญาเพราะไม่ต้องการตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติ เหมือนกับประเทศอื่น ในแถบเอเชีย จากสัญญาเบาว์ริงนำไปสู่ปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เป็นการ สูญเสียเอกราชทางศาลให้แก่ชาวตะวันตก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงปฏิรูปกฎหมายใหม่โดยอาศัยกฎหมายอาญาต่างประเทศหลายประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายสมัยใหม่ของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๔ - ๑๖๕.

มาตรา ๕๙-๗๙	ความรับผิดชอบในทางอาญา
มาตรา ๘๐-๘๒	การพยายามกระทำความผิด
มาตรา ๘๓-๘๙	ตัวการและผู้สนับสนุน
มาตรา ๙๐	การกระทำความผิดวิบัติกฎหมายหลายบท
มาตรา ๙๑	การกระทำหลายกระทงหรือหลายกรรม
มาตรา ๙๒-๙๔	การกระทำความผิดซ้ำอีก
มาตรา ๙๕-๑๐๑	อายุความ
ภาค ๒ ลักษณะ ๑ มาตรา ๑๐๗-๑๑๒	ภาคความผิดในลักษณะต่าง ๆ มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๓๖๖ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ความผิดต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
มาตรา ๑๑๓-๑๑๘	ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร
มาตรา ๑๑๙-๑๒๙	ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร
มาตรา ๑๓๐-๑๓๕	ความผิดต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ
มาตรา ๑๓๕/๑-๑๓๕/๔	ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย
ลักษณะ ๒ มาตรา ๑๓๖-๑๔๖	ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง ความผิดต่อเจ้าพนักงาน
มาตรา ๑๔๗-๑๖๖	ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
ลักษณะ ๓ มาตรา ๑๖๗-๑๙๙	ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม
มาตรา ๒๐๐-๒๐๕	ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
ลักษณะ ๔ มาตรา ๒๐๖-๒๐๘	ความผิดเกี่ยวกับศาสนา ความผิดเกี่ยวกับศาสนา
ลักษณะ ๕ มาตรา ๒๐๙-๒๑๖	ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน
ลักษณะ ๖ มาตรา ๒๑๗-๒๓๙	ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน
ลักษณะ ๗ มาตรา ๒๔๐-๒๔๙	ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา
มาตรา ๒๕๐-๒๖๓	ความผิดเกี่ยวกับดวงตราแสตมป์และตัว

มาตรา ๒๖๔-๒๖๔	ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร
มาตรา ๒๖๔/๑-๒๖๔/๗	ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์
ลักษณะ ๘	ความผิดเกี่ยวกับการค้า
มาตรา ๒๗๐-๒๗๕	ความผิดเกี่ยวกับการค้า
ลักษณะ ๙	ความผิดเกี่ยวกับเพศ
มาตรา ๒๗๖-๒๘๗	ความผิดเกี่ยวกับเพศ
ลักษณะ ๑๐	ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
มาตรา ๒๘๘-๒๙๔	ความผิดต่อชีวิต
มาตรา ๒๙๕-๓๐๐	ความผิดต่อร่างกาย
มาตรา ๓๐๑-๓๐๕	ความผิดฐานทำให้แท้งลูก
มาตรา ๓๐๖-๓๐๘	ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา
ลักษณะ ๑๑	ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง
มาตรา ๓๐๙-๓๒๑	ความผิดต่อเสรีภาพ
มาตรา ๓๒๒-๓๒๕	ความผิดฐานเปิดเผยความลับ
มาตรา ๓๒๖-๓๓๓	ความผิดฐานหมิ่นประมาท
ลักษณะ ๑๒	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
มาตรา ๓๓๔-๓๓๖	ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์
มาตรา ๓๓๗-๓๔๐ ตี	ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์
มาตรา ๓๔๑-๓๔๘	ความผิดฐานฉ้อโกง
มาตรา ๓๔๙-๓๕๑	ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้
มาตรา ๓๕๒-๓๕๖	ความผิดฐานยักยอก
มาตรา ๓๕๗	ความผิดฐานรับขອງโจร
มาตรา ๓๕๘-๓๖๑	ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน
มาตรา ๓๖๒-๓๖๖	ความผิดฐานบุกรุก
ภาค ๓ ภาคลหุโทษ	ความผิดลหุโทษเป็นความผิดเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือนปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มาตรา ๓๖๗ - ๓๙๘.
มาตรา ๓๖๗	บอกที่อยู่เป็นเท็จ
มาตรา ๓๖๘	ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงาน
มาตรา ๓๖๙	ทำให้ประกาศเจ้าพนักงานหลุดฉีกไร้ประโยชน์
มาตรา ๓๗๐	ส่งเสียงดังโดยไม่มีเหตุอันสมควร

มาตรา ๓๗๑	พกพาอาวุธไปในเมือง ทางสาธารณะโดยไม่มีเหตุอันสมควร
มาตรา ๓๗๒	ทะเลาะกันในทางสาธารณะ
มาตรา ๓๗๓	ปล่อยให้คนวิกลจริตออกเที่ยว
มาตรา ๓๗๔	เห็นบุคคลตกอยู่ในภยันตรายแต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น
มาตรา ๓๗๕	ทำให้รางระบายน้ำของโสโครกขัดข้อง
มาตรา ๓๗๖	ยิงปืนโดยใช่เหตุในเมือง
มาตรา ๓๗๗	ปล่อยสัตว์ร้ายออกเที่ยว
มาตรา ๓๗๘	เสพสุราจนครองสติไม่อยู่
มาตรา ๓๗๙	แสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้
มาตรา ๓๘๐	ปล่อยสิ่งปฏิกูลลงสระน้ำ
มาตรา ๓๘๑	ทารุณสัตว์
มาตรา ๓๘๒	ใช้สัตว์ทำงานเกินควร
มาตรา ๓๘๓	ไม่ช่วยดับเพลิง
มาตรา ๓๘๔	ปล่อยข่าวเท็จให้ประชาชนตกใจ
มาตรา ๓๘๕	กีดขวางทางสาธารณะ
มาตรา ๓๘๖	ขูดหลุมเกะกะทางสาธารณะ
มาตรา ๓๘๗	ติดตั้งสื่อใดให้เดือดร้อนผู้สัญจร
มาตรา ๓๘๘	เปลือยกายทำขายหน้าธารกำนัล
มาตรา ๓๘๙	ทำของแข็งของโสโครกตกเปอะเปื้อน
มาตรา ๓๙๐	ทำร้ายผู้อื่นโดยประมาท
มาตรา ๓๙๑	ทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับอันตรายแก่กายจิตใจ
มาตรา ๓๙๒	ทำให้กลัวตกใจหรือการขู่เข็ญ
มาตรา ๓๙๓	ดูหมิ่นซึ่งหน้า
มาตรา ๓๙๔	ต้อนสัตว์เข้าไปในสวนผู้อื่น
มาตรา ๓๙๕	ปล่อยสัตว์เข้าไปในสวน
มาตรา ๓๙๖	ทิ้งซากสัตว์ใน/ริมทางสาธารณะ
มาตรา ๓๙๗	ทำให้อับอายในที่สาธารณะต่อหน้าธารกำนัล
มาตรา ๓๙๘	ทารุณเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี

๒.๓.๒ ประเภทความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

ความผิดในกฎหมายอาญานั้น แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. ความผิดอาญาแผ่นดิน คือ ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือ ศีลธรรมอันดีงาม หรือความผิดต่อรัฐโดยตรง รัฐจะเป็นผู้เข้ามาดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ เป็นต้น

๒. ความผิดอันยอมความกันได้ คือ เป็นความผิดต่อส่วนตัวกฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายต้องแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่ความผิดเกิดขึ้น มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ ทำให้รัฐไม่สามารถดำเนินคดีได้

๒.๓.๓ ข้อจำกัดในการใช้ประมวลกฎหมายอาญาไทย

เพราะประมวลกฎหมายอาญาไทย เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดและการลงโทษทางอาญาซึ่งจัดเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดของรัฐที่มีต่อประชาชนโทษทางอาญาจะใช้แก่ผู้กระทำความผิดได้ต้องเป็นโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ถ้าเรื่องใดที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ แม้เราจะรู้สึกว่ามันเป็นความผิดแต่ก็ไม่มีโทษ เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ การกระทำนั้นก็ไม่ผิดกฎหมาย ดังที่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ ที่บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้”^{๔๔} แสดงว่าโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นโทษและความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

เรื่องนี้ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ ได้บัญญัติรับรองหลักกฎหมายดังกล่าวไว้ดังนี้ “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”^{๔๕} และกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองหลักประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ไว้ในทำนองเดียวกันดังนี้

มาตรา ๓๙ บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” ในคดีอาญา กฎหมายให้สันนิษฐาน

^{๔๔}รศ. ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ วิทยุชน จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙.

^{๔๕}คณิน บุญสุวรรณ, คู่มืออ่านรัฐธรรมนูญฉบับใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๓), หน้า ๑๙๔.

ไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ กฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๒ และกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ ดังกล่าวข้างต้น การใช้กฎหมายอาญาให้บุคคลต้องรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ศาลจะต้องพิจารณาตรวจสอบกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยจะต้องตรวจสอบในคดีอาญา ๔ หลัก ดังนี้

๑. กฎหมายอาญาต้องมีบทบัญญัติชัดเจนแน่นอน
๒. ห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
๓. ห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
๔. กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง^{๑๖}

หลักดังกล่าวนี้ เรียกว่า “หลักไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” ซึ่งเป็นหลักเบื้องต้นที่ศาลจะต้องพิจารณาก่อนที่จะดำเนินคดี เพราะว่ากฎหมายอาญาต้องมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแน่นอนทั้งนี้ เพราะกฎหมายป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจวินิจฉัยตามความพอใจ และศาลวินิจฉัยตามความพอใจของตนเองหาได้ไม่ ส่วนการห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีและกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งมาลงโทษทางอาญาแก่บุคคลผู้กระทำความผิดนั้น เพราะการใช้กฎหมายอาญานั้นต้องมีการตีความโดยเคร่งครัด เนื่องจากความผิดและโทษที่จะลงนั้นต้องเป็นความผิดและโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นจะใช้จารีตหรือกฎหมายใกล้เคียงมาลงโทษไม่ได้

ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่ง กฎหมายอาญาใช้ในขณะที่ยุ้้นั้นกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้เท่านั้น ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงไม่มีผลย้อนหลัง (เฉพาะในส่วนที่เป็นโทษเท่านั้น) แต่ถ้ากฎหมายที่ออกมาภายหลังเป็นผลดีแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ให้ใช้กฎหมายนั้นได้ทันที เพราะเป็นกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด เป็นเหตุยกเว้นความผิด ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ วรรค ๒ ว่า “ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าหากได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงว่า กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลังเฉพาะส่วนที่เป็นผลร้ายเท่านั้น แต่ถ้าเป็นผลดี คือ เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่ามาก หรือน้อยแล้วย่อมใช้บังคับได้ทันที

^{๑๖} ศ. ดร. คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๔.

ข้อจำกัดขอบเขตพื้นที่ เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับผู้กระทำความผิดทั่วไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ หลัก คือ

๑. หลักดินแดน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๔ บัญญัติว่า “ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย และวรรคสองให้ถือว่า การกระทำความผิดในเรือไทย อากาศยานไทยไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร” เป็นกรณีตามหลักอธิปไตยของรัฐ ทั้งการบังคับและการคุ้มครอง เป็นการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรไทยต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทย และให้ถือว่า การกระทำความผิดในเรือไทย อากาศยานไทย เป็นความผิดในราชอาณาจักร ทั้งการบังคับและการคุ้มครอง

๒. หลักบุคคล รัฐมีอำนาจทั้งการบังคับและการคุ้มครองเหนือบุคคลของรัฐและมีอำนาจลงโทษต่อบุคคลต่างสัญชาติที่กระทำต่อรัฐ หรือต่อบุคคลของรัฐ แม้จะกระทำนอกอาณาเขตโดยมีขอบเขตจำกัดตามกฎหมาย ดังที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๙ บัญญัติไว้ว่า “ถ้ามีเหตุส่วนตัวอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษ หรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดคนใดจะนำเหตุนั้นไปใช้แก่ผู้กระทำความผิดคนอื่นในการกระทำความผิดนั้นด้วยไม่ได้ แต่ถ้าเหตุอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษ หรือเพิ่มโทษเป็นเหตุในลักษณะคดี จึงให้ใช้แก่ผู้กระทำความผิดในการกระทำความผิดนั้นด้วยกับทุกคน” เป็นกรณีที่รัฐมีอำนาจทั้งการบังคับและการคุ้มครองเหนือบุคคลของรัฐและมีอำนาจลงโทษต่อบุคคลต่างสัญชาติที่กระทำต่อรัฐหรือต่อบุคคลของรัฐ แม้จะกระทำนอกราชอาณาเขตโดยมีขอบเขตจำกัดตามกฎหมาย

๓. หลักอำนาจลงโทษสากล^{๕๗} กฎหมายอาญาให้ลงโทษบุคคล ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรได้ โดยไม่ต้องคำนึงสัญชาติของผู้กระทำ โดยไม่คำนึงถึงผู้เสียหาย แต่กฎหมายกำหนดเฉพาะกรณีที่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของรัฐเท่านั้น ดังที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้ นอกราชอาณาจักร จะต้องได้รับโทษในราชอาณาจักร คือ

- (๑) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร (๑/๑) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย
- (๒) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง (๒ ทวิ) ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- (๓) ความผิดฐานชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ที่ได้กระทำในทะเลหลวง”

เป็นกรณีที่กฎหมายอาญาให้ลงโทษบุคคล ผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำ โดยไม่ต้องคำนึงถึงผู้เสียหายแต่กฎหมายกำหนดเฉพาะกรณีที่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของรัฐเท่านั้น

^{๕๗} ศ. จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๒๙), หน้า ๑๐๐.

สรุป การบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาไทย ฉบับปัจจุบัน แบ่งออกเป็น ๓ ภาค คือ

- ภาค ๑ คือ บทบัญญัติทั่วไป มาตรา ๑ ถึง มาตรา ๑๐๖
- ภาค ๒ คือ ภาคความผิดในลักษณะต่าง ๆ มาตรา ๑๐๗ ถึง มาตรา ๓๖๖
- ภาค ๓ คือ ภาคโทษ มาตรา ๓๖๗ ถึง มาตรา ๓๙๘

๒.๔ ความรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นในขณะที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มีองค์ประกอบอยู่ ๓ ส่วน คือ

- ๒.๔.๑ เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดที่กฎหมายบัญญัติ
- ๒.๔.๒ เป็นการกระทำที่เป็นความผิด
- ๒.๔.๓ เป็นการกระทำที่เป็นความชั่ว^{๔๘}

องค์ประกอบดังกล่าว ถือเป็นโครงสร้างสำคัญในการพิจารณาความผิด และโทษตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะการกระทำผิดกฎหมายจะต้องครบองค์ประกอบความผิด ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างแรก อย่างที่สอง คือ กฎหมายบัญญัติถือเป็นความผิด โดยไม่มีเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้ตามกฎหมาย เช่น การป้องกันตัว เป็นต้น ข้อพิจารณาต่อไป คือ การกระทำนั้นเป็นความชั่ว คือ ผู้กระทำมีความรู้ผิดชอบชั่วดีแล้ว แต่มีเจตนาที่จะกระทำผิดกฎหมายทั้งที่สามารถเลือกการกระทำได้ แต่ผู้ทำเลือกที่จะทำความผิดซึ่งเป็นความชั่ว เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่เป็นตัวบังคับกำหนดให้มนุษย์แสดงออก ทางกาย ทางวาจาคือ “ใจ” ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็งูศหูชั่วหรือเท้าชั่วตามไปด้วย”^{๔๙} เมื่อการกระทำของผู้กระทำครบองค์ประกอบความผิดทั้ง ๓ ข้อ ข้างต้นแล้ว ศาลจะพิจารณา ดังนี้

๒.๔.๑ การกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิด ตามที่ประมวลกฎหมายอาญาไทยบัญญัติไว้สามารถแยกพิจารณา ได้ดังนี้

๑. การกระทำ
๒. การกระทำครบองค์ประกอบภายนอก ตามที่กฎหมายบัญญัติ
๓. การกระทำที่ครบองค์ประกอบภายใน ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๑) การกระทำ มี ๒ อย่าง คือ การกระทำให้เกิดผลโดยตรง กับการกระทำให้เกิดผลโดยอ้อม คือ การงดเว้นเพื่อป้องกันผล ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๔ วรรคท้ายว่า “การกระทำให้

^{๔๘} ศ. ดร. คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๔๖.

^{๔๙} พ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

หมายความรวมถึง การให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย”^{๕๐}

การกระทำผิดโดยตรง ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกาย กระทำโดยเจตนา เช่น ใช้มีดฟันผู้อื่น การใช้ปืนยิงผู้อื่น การใช้ไม้ตีผู้อื่น เป็นต้น

การกระทำโดยอ้อม ได้แก่ การไม่เคลื่อนไหวร่างกายแต่ผู้กระทำมีเจตนาเช่น

๑. กระทำความคิดโดยการงดเว้นซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยเฉพาะ เช่น บิดามารดามีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูบุตรที่ยังเล็กแต่ต้องการฆ่าบุตรจึงงดเว้นการให้อาหารบุตรจนบุตรตายบิดามารดามีความผิดฐานฆ่าคนโดยเจตนา

๒. การกระทำความคิดโดยการละเว้นซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยทั่วไปโดยกฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้คนช่วยเหลือกัน เช่น นายคำเห็นเด็กตกน้ำกำลังจะตาย ซึ่งนายคำสามารถเข้าไปช่วยเหลือได้แต่ไม่ช่วยกลับปล่อยให้เด็กจมน้ำตาย นายคำมีความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา ๓๗๔ ซึ่งเป็นความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

๒) การกระทำครบองค์ประกอบภายนอกตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ องค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในมาตรานั้น ๆ ซึ่งอาจจะประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ ข้อ

๑. ผู้กระทำ (ซึ่งกฎหมายอาจใช้คำว่า “ผู้ใด”)

๒. การกระทำ (ซึ่งกฎหมายอาจระบุไว้ เช่น ฆ่า, ลักทรัพย์)

๓. วัตถุประสงค์ของการกระทำ (ซึ่งกฎหมายระบุความผิดเป็นเจ้าของไว้ เช่น ผู้อื่น)

๔. ผลของการกระทำหรือความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างการกระทำและผล ความผิดบางฐานต้องการผล ของการกระทำ เช่น ความผิดต่อชีวิตและร่างกายต้องการผลของการกระทำ จึงเป็นความผิด แต่มีความผิดบางฐานไม่ต้องการผลของการกระทำ เช่น การแจ้งความเท็จ เพียงแต่แจ้งความเท็จก็เป็นความผิดแล้ว ส่วนเจ้าพนักงานจะเชื่อหรือไม่ ไม่สำคัญ

๕. เหตุการณ์หรือผลทำให้ได้รับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๖๓ เช่น ผู้ทำมีเจตนาทำร้าย แต่ผลของการกระทำ คือ ตายผู้ทำต้องรับผิดตามผลนั้นเหตุการณ์ เช่น การฆ่าบุพการี เป็นต้น^{๕๑}

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

^{๕๑} รศ. แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๗ - ๕๒.

องค์ประกอบภายนอกนี้ โดยทั่วไปจะมียุติประกอบหลัก ๓ ข้อ คือ ๑. มีผู้กระทำ ๒. มีการกระทำ ๓. มีวัตถุประสงค์ของการกระทำหรือกรรมของการกระทำ แต่มีความผิดบางฐานไม่ต้องการผล เช่น การแจ้งความเท็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒ การเบิกความเท็จ มาตรา ๑๗๗ กรณีกฎหมายบัญญัติให้รับโทษหนักขึ้น หรือเหตุจรรยาให้ต้องได้รับโทษหนักขึ้น กฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นเฉพาะบางมาตรา เช่น การฆ่าผู้บุพการี ต้องระวางโทษประหารชีวิต ตามมาตรา ๒๘๘ (๑) องค์ประกอบภายนอกดังกล่าว ยังไม่พอที่จะให้บุคคลต้องรับผิดทางอาญา เพราะบางคนอาจจะทำความผิดโดยไม่มีเจตนา หรือด้วยความไม่รู้ก็ได้ ดังนั้น องค์ประกอบภายในจึงเป็นข้อสำคัญต้องรู้ในการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

๓) การกระทำครบองค์ประกอบภายในตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

องค์ประกอบภายในคือ เจตนา ประมาท และมูลเหตุจงใจแล้วแต่ฐานความผิด หรือเจตนา^{๕๐} องค์ประกอบภายในนี้เป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดหรือไม่ ถ้าไม่ครบองค์ประกอบภายในก็ไม่ผิด ไม่มีโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

การกระทำโดยเจตนา คือ หลักทั่วไปในคดีอาญา การกระทำโดยเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญในความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะบุคคลจะรับผิดชอบตามกฎหมายต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา ดังนั้น เจตนาจึงครอบคลุมความสำคัญทั้งหมดของความผิดอาญา ประมวลกฎหมายอาญาได้ให้ความหมายของการกระทำไว้ในมาตรา ๕๔ วรรคแรกว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาที่ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”^{๕๑}

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวข้างต้นได้วางหลักทั่วไปไว้ว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา

การกระทำโดยเจตนา นั้น กฎหมายได้วางหลักความหมายของการกระทำโดยเจตนาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๔ วรรคสองและวรรคสาม โดยวรรคสองบัญญัติว่า^{๕๒}

“การกระทำโดยเจตนา ได้แก่ การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกัน ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น” วรรคสามบัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำมิได้

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

^{๕๑} ศ. ดร. คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, อ่างแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

จากกรณีการพิจารณาประกอบกันกับบทบัญญัติของกฎหมายในมาตรา ๕๙ วรรคสองและวรรคสาม สามารถสรุปความหมายของการกระทำโดยเจตนา มีส่วนประกอบ ๒ อย่าง คือ

๑. ผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด
๒. ผู้กระทำจะต้องประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำ^{๔๔}

จากองค์ประกอบของการกระทำโดยเจตนาดังกล่าวนี้ การกระทำโดยเจตนาจึงต้องพิจารณาจากหลักการกระทำที่ผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดและผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำประกอบกัน การรู้ข้อเท็จจริง คือ รู้สิ่งที่จะกระทำทั้งหมดอย่างคนปกติทั่วไป

ส่วนคำว่า ประสงค์ต่อผล คือ เจตนาจงใจ หรือเจาะจงที่จะกระทำให้เกิดผลนั้นโดยตรง คำว่า เล็งเห็นผล คือ เจตนาโดยอ้อมที่คาดว่าผลนั้นจะเกิดขึ้น

อนึ่ง คำว่า รู้สำนึกในการกระทำนั้นเป็นหลักยืนยันว่า การกระทำโดยเจตนาที่ผู้กระทำมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์อย่างคนทั่วไป เป็นการยืนยันหลักเจตนาโดยเด่นชัด ซึ่งถือเป็นหลักทั่วไปในคดีอาญา การกระทำผิดกฎหมายอาญาโดยทั่วไป ถือเป็นกระทำโดยเจตนา จึงจะมีความผิดและมีโทษ แต่หลักของการกระทำโดยเจตนาที่ผู้กระทำมีข้อยกเว้นไว้โดยกฎหมายใช้คำว่า “เว้นแต่” ซึ่งข้อยกเว้นดังกล่าว กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดไว้ มีดังนี้

๑. การกระทำโดยประมาท เฉพาะกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ให้รับผิด
๒. การกระทำที่กฎหมายบัญญัติให้รับผิด แม้กระทำโดยไม่มีเจตนา

การกระทำโดยประมาท

ตามกฎหมายอาญา ผู้ที่จะรับผิดต้องกระทำโดยเจตนา แต่บางครั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยเจตนา แต่ผู้กระทำขาดความระมัดระวังความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่น หรือต่อสังคมโดยส่วนรวม กฎหมายอาญาจึงบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้เพื่อป้องปรามให้บุคคลระมัดระวังมากขึ้น การกระทำโดยประมาทซึ่งกฎหมายได้ให้ความหมายของการกระทำโดยประมาทไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ วรรคสี่บัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาท ได้แก่ การกระทำ ความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่”^{๔๕}

^{๔๔} รศ. แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแก้ว, หน้า ๕๖.

^{๔๕} รศ. ดร. ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ,ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, อ่างแก้ว, หน้า ๙๑.

จากหลักกฎหมายดังกล่าว คำว่า “วิสัยและพฤติการณ์” นั้นหมายถึง สภาวะของบุคคลที่พ้องมีในสถานการณ์นั้น การกระทำโดยประมาทที่ถือเป็นความผิดหรือความชั่ว เพราะผู้กระทำให้ไม่ใช้ความระมัดระวังที่ควรใช้พฤติการณ์นั้น เช่น การขับรถต้องให้ความระมัดระวังในการขับให้ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ขับเร็วเกินกฎหมายกำหนดในเขตประชาชนพลุกพล่าน แต่ผู้ขับไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้น ขับเร็วจนเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ เป็นเหตุให้รถชน ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ถือเป็นกรกระทำโดยประมาท

การกระทำโดยประมาท มีองค์ประกอบในการพิจารณา ดังนี้

๑. การกระทำโดยประมาทเป็นการกระทำผิดโดยไม่เจตนา
๒. การกระทำโดยประมาท เป็นการกระทำที่ปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จะต้องทำตามวิสัยและพฤติการณ์

๓. การกระทำโดยประมาท ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังได้ แต่ไม่ใช้ให้เพียงพอ ซึ่งแสดงถึงความช่วยเหลือในจิตใจ

๔. กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบในกรณีกระทำโดยประมาท

การกระทำความผิดที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเพราะกระทำโดยประมาทนั้นเหตุผลคือความประมาทนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเกินกว่าที่จะชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งได้มี ๗ ฐานความผิด ดังนี้

- ๑) เป็นเจ้าพนักงานปล่อยให้ผู้ถูกคุมขังหลุดพ้นไปโดยประมาทตามมาตรา ๒๐๕
- ๒) ทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท ตามมาตรา ๒๒๕
- ๓) ก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนโดยประมาท ตามมาตรา ๒๓๙
- ๔) ทำให้คนตายโดยประมาท ตามมาตรา ๒๔๑
- ๕) ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายสาหัส โดยประมาท ตามมาตรา ๓๐๐
- ๖) หน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นโดยประมาท ตามมาตรา ๓๑๑
- ๗) ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายโดยประมาท ตามมาตรา ๓๔๐^{๕๗}

มูลเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษ

เจตนาพิเศษ คือ องค์ประกอบภายในอย่างหนึ่งที่ต่อนำมาพิจารณาเพราะมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษนี้มีกำหนดไว้ในความผิดบางฐานความผิดต้องการเจตนาพิเศษ เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้ว่า ต้องมีการจูงใจหรือเจตนาพิเศษอยู่ด้วย^{๕๘} จะเป็นความผิดตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้นจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้กระทำได้กระทำได้กระทำโดยมีเจตนาพิเศษอยู่ด้วย เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๔ ซึ่งบัญญัติว่า

^{๕๗} รศ. แสงว บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๗๓.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

“ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์” จะเห็นว่าองค์ประกอบภายในความผิดนี้มี ๒ อย่าง คือ

๑. เจตนาธรรมดา คือ รู้ว่าทรัพย์สินเป็นของผู้อื่นหรือทรัพย์สินที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย
๒. เจตนาพิเศษ หรือมูลเหตุชังใจ คือ โดยทุจริต

การพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายดังกล่าวหรือไม่ ต้องได้ความว่า มีเจตนาพิเศษอยู่ด้วย จึงจะเป็นความผิดตามกฎหมายมาตรานี้

ตารางที่ ๒.๑ การกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติ

๑. มี การกระทำ	๒. ครบองค์ประกอบภายนอก	๓. ครบองค์ประกอบภายใน
การกระทำโดยตรง คือการเคลื่อนไหวร่างกาย	-มีผู้กระทำ(ผู้ใด) -มีการกระทำ	-เจตนา ประมาท มูลเหตุชังใจพิเศษ
การกระทำโดยอ้อม คือการไม่เคลื่อนไหวร่างกายซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ การงดเว้น และการละเว้น	-มีวัตถุประสงค์ของการกระทำ -ผลของการกระทำ ซึ่งสัมพันธ์กับการกระทำ -เหตุฉกรรจ์ที่ทำให้รับโทษหนักขึ้นโดยทั่วไปองค์ประกอบภายนอกจะมีอยู่ ๓ ข้อ คือ	เจตนา -ผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริง -ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น
การงดเว้น -ผู้มีหน้าที่โดยตรง เช่นกรณีบิดามารดาไม่ให้นมลูกต้องการให้ลูกตาย	ขึ้นโดยทั่วไปองค์ประกอบภายนอกจะมีอยู่ ๓ ข้อ คือ -มีผู้กระทำ -มีการกระทำ -มีวัตถุประสงค์ผู้กระทำ	การกระทำโดยประมาท -กระทำโดยไม่มีเจตนา -กระทำโดยขาดความระมัดระวังในภาวะเช่นนั้น -สามารถใช้ความระมัดระวังได้แต่ไม่ใช่
การละเว้น -ผู้มีหน้าที่โดยทั่วไป หรือมีหน้าที่ตามกฎหมายแล้วละเว้น เช่นเห็นคนตกน้ำแล้วไม่ช่วยเหลือ ทั้งที่ช่วยได้		-กฎหมายบัญญัติให้รับผิดโดยประมาท เจตนาพิเศษ -มีการกระทำโดยเจตนาธรรมดา -มีเจตนาพิเศษเช่น โดยทุจริต

ความรับผิดในการกระทำต่าง ๆ โดยปกติทั่วไป คนที่กระทำความผิดตามกฎหมาย จะต้องมีส่วนเหตุเกิดขึ้นก่อน คือ มีความคิดหรือ เจตนาที่จะกระทำความผิดเกิดขึ้นจากนั้นก็จะเป็นขั้นเตรียมการ แล้วถึงขั้นลงมือกระทำเป็นขั้นพยายามกระทำความผิด และถึงขั้นความผิดสำเร็จ

ในประมวลกฎหมายอาญา บุคคลที่มีความคิด หรือ เจตนาที่จะกระทำความผิดแล้ว กฎหมายยังไม่ถือเป็นความผิดที่จะลงโทษได้ เพราะกฎหมายอาญาจะลงโทษทางอาญาต่อบุคคล เมื่อมีการกระทำที่แสดงออกแล้ว

สำหรับชั้นเตรียมการนั้น โดยปกติกฎหมายอาญายังไม่ถือเป็นความผิดที่ควรลงโทษ เพราะยังห่างไกลผลของการกระทำความผิด ประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดชั้นเตรียมการไว้ซึ่งถือเป็นความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐและความสงบสุขของประชาชนมีดังนี้

๑. ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามมาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๙ มาตรา ๑๑๐
๒. ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ความผิดฐานกบฏ ตามมาตรา ๑๒๘
๓. ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดขึ้นตรายต่อประชาชน (เตรียมการเพื่อวางเพลิงเผาทรัพย์) ตามมาตรา ๒๑๙
๔. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามมาตรา ๑๓๕/๒(๒)

จุดมุ่งหมายให้มีความผิดเกี่ยวกับการเตรียมการนี้ เจตนารมณ์ของกฎหมาย เป็นการป้องปรามผู้ที่จะคิดจะกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ และความสงบสุขของประชาชน ปกติเจ้าหน้าที่จะนำมาใช้ในภาวะที่ประเทศไม่สงบ

การพยายามกระทำความผิด

เมื่อผ่านการเตรียมการแล้ว ผู้กระทำความผิดลงมือกระทำความผิด แต่ลงมือกระทำความผิดไปไม่ตลอด หรือลงมือกระทำโดยตลอดแล้ว แต่การกระทำไม่บรรลุผล ดังที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ผู้ลงมือกระทำความผิด แต่กระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำโดยไปตลอดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความผิด” วรรคสอง บัญญัติว่า

“ผู้ใดพยายามกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษสองในสาม ของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

จากบทกฎหมายดังกล่าว การพยายามกระทำความผิดนั้น ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดได้ลงมือกระทำความผิด ความผิดในชั้นพยายามนี้เกิดขึ้นเมื่อการกระทำได้แสดงให้เห็นเจตนาการกระทำผิดที่ไม้อาจเลิกได้ แต่ยังห่างผล คือ เป็นความผิดสำเร็จเพียงเล็กน้อย^{๔๙} ซึ่งถ้ากระทำต่อไปผลสำเร็จของความผิดก็เกิดขึ้นได้

ดังนั้น จึงพอสรุป หลักของการพยายามกระทำความผิด ได้ดังนี้

๑. ผู้กระทำ

^{๔๙} ศ. จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, อ้างแล้ว, หน้า ๓๔๗.

๒. เจตนา

๓. ลงมือทำความผิดแล้วแต่ยังไม่บรรลุผล

การพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๓ เป็นความพยายามกระทำความผิดที่บรรลุได้ แต่การกระทำยังไม่บรรลุผล

การพยายามกระทำความผิดที่ไม่มีผลสำเร็จแน่นอน

การกระทำความผิดที่ไม่มีผลสำเร็จนี้ ผู้กระทำมีเจตนาที่จะทำผิดกฎหมายแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่นอน ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติเป็นความผิดฐานพยายามกระทำความผิด ไว้ ในมาตรา ๘๑ บัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำการมุ่งต่อผลซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แต่การกระทำนั้นไม่สามารถจะบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ เพราะเหตุปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำหรือเหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อให้ถือว่าผู้นั้นพยายามกระทำความผิด แต่ให้ลงโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

กรณีความผิดตามมาตรา ๘๑ นี้ ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อกฎหมายที่บัญญัติเป็นความผิด แต่การกระทำไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่นอน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการพ้นวิสัย ไม่อาจเกิดผลร้ายได้อย่างแน่แท้ ที่กระทำออกมานั้นเป็นความชั่ว จึงสมควรถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดก็เพื่อตัดนิสัยของผู้กระทำ ที่กฎหมายเห็นว่า น่าจะกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชน^{๖๐} โดยกฎหมายกำหนดบทลงโทษที่เบาลง ไม่ลงโทษเหมือนความผิดฐานพยายามกระทำความผิดโดยทั่วไป และถ้าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพราะความงมงายเชื่ออาถรรพ์ต่าง ๆ ย่อมมีความผิดตามกฎหมาย แต่ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้

การกลับใจยับยั้งการกระทำความผิด

คนบางคนกระทำความผิดแล้วแต่กลับใจยับยั้งไม่ทำความผิดของตนตัวออกจากการกระทำความผิด กฎหมายก็ให้โอกาสคนกลับใจไม่ต้องรับโทษซึ่งการไม่ต้องรับโทษนี้เป็นข้อยกเว้นเฉพาะตัว เพื่อเป็นการตอบแทนบุคคลผู้ถอนตัวจากการกระทำความผิดโดยการกลับใจแก้ไขไม่ให้เกิดการกระทำบรรลุผลซึ่งเรียกว่า “หลักสะพานทอง”^{๖๑} ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้วางหลักการให้อภัยโดยการกลับใจแก้ไขไว้โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๒ บัญญัติว่า “ผู้ใดพยายามกระทำความผิด หากยับยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ตลอด หรือกลับใจแก้ไขไม่ให้เกิดการกระทำนั้นบรรลุผล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับการพยายามกระทำความผิดนั้น”

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘๗.

^{๖๑} รศ. แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๙.

การจะยกโทษให้ผู้กระทำความผิดในที่นี้เป็นการยกโทษให้เฉพาะชั้นพยายามกระทำความผิดเท่านั้น แต่หากมีกรณีอื่นที่ผู้กระทำผิดกระทำไปแล้ว ตามที่กฎหมายบัญญัติ ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น เช่น การที่ นาย ก.พกอาวุธปืนไปเพื่อจะฆ่า นาย ข. แต่ นาย ก.กลับใจไม่ฆ่า การที่นาย ก. พกพาอาวุธปืน ก็ถือเป็นความผิดแล้ว ก็รับโทษเฉพาะการพกพาอาวุธปืนส่วนเรื่อง เกี่ยวกับการพยายามฆ่า หากมีการลงมือแล้วยังยิงเสียเอง กฎหมายกำหนดว่ามีความผิด แต่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา

การกระทำผิดหลายคน

การกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา ในบางครั้งมีการกระทำผิดคนเดียว บางครั้งมีหลายคน เพราะการกระทำความผิดอาจจะเกิดจากการร่วมกันวางแผนและร่วมกันกระทำความผิดหลายคนโดย บางครั้งอาจใช้ให้ผู้อื่นทำ หรือบางครั้งอาจมีผู้ช่วยเหลือการกระทำความผิด เรื่องเหล่านี้ประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติเกี่ยวกับการร่วมกันกระทำความผิด ไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๓ บัญญัติว่า “ในการมีความผิดใดเกิดขึ้น โดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้น เป็นตัวการ ต้องระวางโทษ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าว สามารถแยกหลักเกณฑ์ หรือองค์ประกอบของตัวการได้ ดังนี้

๑. ต้องมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
๒. ต้องร่วมกระทำความผิดด้วยกัน
๓. ต้องมีเจตนาร่วมกันกระทำความผิด

องค์ประกอบดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์กำหนดการร่วมกันกระทำความผิด ผู้กระทำความผิด ทั้งสองต้องรับโทษตามความผิดนั้นเหมือนกัน

ผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด

การกระทำความผิดบางอย่างผู้ทำไม่ต้องทำเองแต่เป็นผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้ใช้ไว้ในมาตรา ๘๔ วรรคแรกบัญญัติว่า “ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ให้กระทำความผิด”

ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นฐานะของผู้ใช้ คือเป็นคนก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใดที่ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ซึ่งเป็นการก่อเจตนาให้ผู้อื่นกระทำความผิด เมื่อผู้ถูกใช้กระทำความผิดนั้นแล้ว ผู้ใช้ต้องรับโทษเหมือนเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด ถ้าผู้ใช้ได้ใช้ให้กระทำความผิดแล้ว ผู้ถูกใช้ยังไม่ได้กระทำความผิด ผู้ใช้ต้องรับโทษหนึ่งในสามของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นดังที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในมาตรา ๘๔ วรรคสองว่า “ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้าความผิดมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะ ผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ

ยังไม่ได้กระทำ หรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้น”

กฎหมายวรรคนี้จุดประสงค์หลักก็เพื่อป้องปรามผู้คิดจะกระทำความผิด การใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดเป็นความผิดในตัวเอง^{๖๒} โดยผู้ใช้เป็นผู้เริ่มต้นกระทำความผิด

ความผิดของผู้สนับสนุน

ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดนี้ ต้องมีเจตนาช่วยเหลือสนับสนุนก่อนกระทำความผิดหรือขณะกระทำความผิด ซึ่งกฎหมายอาญาได้บัญญัติเรื่อง การสนับสนุนการกระทำความผิดไว้ในมาตรา ๘๖ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว การกระทำความผิดในฐานะผู้สนับสนุนนั้น ต้องเป็นการให้ความสะดวกหรือช่วยเหลือผู้ทำความผิด ก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้ทำความผิดจะรู้หรือไม่รู้ตัวการช่วยเหลือนั้น เช่น นาย ก.รู้ว่านาย ข. โกรธกับนาย ค.มาก นาย ก.จึงให้นาย ข. ยืมปืนไปแล้วนาย ข.เอาปืนนั้นไปยิงนาย ค. ดังนี้ นาย ก. มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดซึ่งนายข.มีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา แต่ถ้าหากการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในภายหลังการกระทำความผิดแล้ว ไม่ถือว่าเป็นการสนับสนุน แต่ผู้ช่วยเหลือจะได้รับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในฐานอื่น

การกระทำโดยพลาด

การกระทำโดยพลาด คือ การกระทำที่ผู้กระทำประสงค์จะกระทำกับบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดกับอีกบุคคลหนึ่ง กฎหมายให้ถือว่า เป็นการกระทำโดยเจตนา เนื่องจากผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด โดยผู้กระทำมีเจตนาที่จะให้เกิดกับบุคคลแต่พลาดไปซึ่งผลของการกระทำจึงเกิดกับอีกบุคคลหนึ่ง กฎหมายถือว่า มีเจตนาทำต่อบุคคลหลังด้วย ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่งแต่ผลของการกระทำเกิดกับอีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น”

เช่น นาย ก. ใช้มีดแทงนาย ข. หัวให้ตาย แต่พลาดไปถูกนาย ค. ตาย กรณีนี้ถือว่านาย ก. มีความผิดฐานพยายามฆ่า นาย ข. และผิดฐานฆ่านาย ค. ตายโดยเจตนา แต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้นเพราะฐานะของบุคคลหรือเพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับบุคคลที่

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖.

ได้รับผลร้าย มิให้นำกฎหมายนั้นมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำให้หนักขึ้น จากบทบัญญัติดังกล่าว สามารถแยกองค์ประกอบการกระทำโดยพลาด ได้ ดังนี้

๑. ผู้ทำ บุคคลที่ ๑ คือ ผู้ทำ
๒. เจตนา (แต่พลาด) ผู้ทำมีเจตนากระทำต่อบุคคลที่ ๒ แต่พลาดไป
๓. ผล ผลของการกระทำเกิดกับอีกบุคคลหนึ่ง^{๖๓}

การกระทำโดยพลาด กฎหมายให้ถือว่า การกระทำโดยพลาดผู้กระทำความผิดมีเจตนากระทำต่อบุคคลที่ได้รับผลร้าย

การกระทำโดยสำคัญผิด

การกระทำโดยสำคัญผิด มีอยู่ ๒ กรณี คือ การกระทำผิดโดยสำคัญผิดในตัวบุคคลหรือทรัพย์สินกับการกระทำผิดโดยสำคัญผิดในข้อเท็จจริง

๑. การกระทำโดยสำคัญผิดในตัวบุคคล หรือ ทรัพย์สิน

การกระทำโดยสำคัญผิดในตัวบุคคล หรือ ทรัพย์สิน เกิดขึ้นเพราะ ความเข้าใจผิดในตัวบุคคลว่าเป็นอีกคนหนึ่ง จึงกระทำความผิดอาญา กฎหมายให้ถือว่า เป็นการกระทำโดยเจตนาจะยกเอาความสำคัญผิดมาเป็นข้อแก้ตัวว่าไม่มีเจตนากระทำต่อผู้เสียหายไม่ได้ ดังที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๖๑ บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนาจะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ได้กระทำต่อบุคคลหนึ่งโดยสำคัญผิดผู้นั้นจะยกเอาความสำคัญผิดมาเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้กระทำโดยเจตนาหาได้ไม่”

การกระทำผิดโดยสำคัญผิดนี้ กฎหมายกำหนดเรื่องเจตนาที่จะกระทำผิดเป็นสำคัญหากมีความเข้าใจผิดในสาระสำคัญของเรื่องเจตนาแล้ว ย่อมสามารถนำหลักเจตนาวิเคราะห้เรื่องการกระทำผิดโดยสำคัญผิดนี้ได้^{๖๔} เมื่อมีเจตนาทำแล้วก็ลงมือทำ ซึ่งเป็นการแสดงความชั่วที่อยู่ในใจออกมาให้ปรากฏผลกับอีกคนหนึ่ง จะอ้างว่าไม่มีเจตนาทำต่อบุคคลหนึ่งไม่ได้

๒. การสำคัญผิดในข้อเท็จจริง การกระทำผิดด้วยความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงมี ๒ กรณี คือ สำคัญผิดในข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด กับความสำคัญผิดในมูลเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้

กรณีกระทำผิด องค์ประกอบความผิดประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๙ วรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

ในกรณีนี้ ความสำคัญผิดอยู่ที่ว่า ผู้กระทำไม่รู้อันเป็นองค์ประกอบของความผิดถือว่าขาดเจตนากระทำความผิด

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๙.

กรณีสำคัญผิดโดยเหตุที่ตัวเองมีอำนาจกระทำได้ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงใด ถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด หรือทำให้ ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริงแต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่า มีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด หรือได้รับยกเว้นโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แล้วแต่กรณี”

การสำคัญผิดในวรรคนี้ เป็นการสำคัญผิดตามข้อเท็จจริงที่กฎหมายบัญญัติว่า การกระทำนั้น ไม่มี ความผิด ไม่ต้องได้รับโทษ หรือ รับโทษน้อยลงแล้วแต่กรณี แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง ตามนั้น แต่ผู้กระทำผิดสำคัญว่ามีอยู่จริงและได้กระทำลงไปตามความสำคัญผิดนั้น ผู้กระทำผิดย่อม ไม่มี ความผิด ได้รับการยกเว้นโทษ หรือ ได้รับโทษน้อยลงแล้วแต่กรณี

ในวรรคที่สอง ได้วางหลักสำคัญที่ผู้กระทำผิดเพราะความประมาทต้องรับผิดชอบประมาทนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๒ วรรคสองบัญญัติไว้ว่า “ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตามความใน วรรคสามแห่งมาตรา ๕๙ หรือความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงตามวรรคแรก ได้เกิดขึ้นด้วยความประมาท ของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำรับผิดชอบฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีกฎหมายบัญญัติเฉพาะว่าการ กระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำโดยประมาท”

ในวรรคนี้ กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ของบุคคล ในภาวะเช่นนั้น จะพึงมีถ้าไม่ใช้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ ถือว่ากระทำผิดฐานกระทำ โดยประมาท ต้องรับโทษฐานประมาทด้วย

การกระทำผิดกฎหมายหลายบท

ผู้กระทำความผิดครั้งหนึ่ง โดยปกติถือว่าเป็นความผิดกรรมเดียว แต่อาจผิดกฎหมายหลายบทหรือ บทเดียว เช่น นายก. ใช้มีดแทง นาย ข. ตาย ถือเป็นความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายบทเดียวแต่ถ้า นายก. ใช้มีดแทงนาย ข. หวังให้ตาย แต่พลาดไปถูกนาย ค. ตาย กรณีนี้ถือว่าเป็นกรรมเดียวผิด กฎหมายหลายบท คือ การกระทำครั้งเดียว แต่ผิดกฎหมายหลายบท คือ มีความผิดฐานพยายามฆ่า นาย ข. และผิดฐานฆ่านาย ค. ตายโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดของการ กระทำกรรมเดียว ผิดกฎหมายหลายบทไว้ในมาตรา ๕๐ บัญญัติว่า “เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว กรณีกระทำความผิดกรรมเดียว ผิดกฎหมายหลายบทให้ ลงโทษบทที่หนักที่สุดแก่ผู้กระทำความผิดนั้น

การกระทำความผิดหลายกรรม

ในบางกรณีผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดหลายกรรมต่างกับการกระทำความผิดหลาย กรรมนั้น จึงต้องคู่ที่เจตนาต่างกันเป็นสำคัญ เพราะความผิดหลายกรรมนี้เป็นการกระทำความผิดต่างฐาน และมีวัตถุประสงค์คนละอันประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๑ ว่า

เมื่อปรากฏว่าผู้ใดได้กระทำการอันเป็นความหลายกรรมต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรม เป็นกระหนงความผิดไป แต่ไม่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกกระหนงแล้ว โทษจำคุกทั้งสิ้นที่ผู้กระทำความผิดได้รับต้องไม่เกินกำหนด คือ

๑. สิบปี สำหรับความผิดที่โทษจำคุกอย่างสูง ไม่เกินสามปี
๒. ยี่สิบปี สำหรับความผิดที่โทษจำคุกอย่างสูง เกินสามปี แต่ไม่เกินสิบปี
๓. ห้าสิบปี สำหรับความผิดที่โทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไปเว้นแต่กระทำความผิดโทษจำคุกตลอดชีวิต^{๖๔}

๒.๔.๒ การกระทำที่เป็นความผิด

โดยทั่วไปการกระทำความผิดอาญาต้องถือเป็นการกระทำที่เป็นความผิด เว้นแต่มีเหตุยกเว้นความผิด เพราะผู้กระทำความผิดไม่มีอำนาจกระทำได้ตามจารีตประเพณี หรือตามความชอบธรรมตามกฎหมาย เมื่อผู้กระทำความผิดกฎหมายไม่มีอำนาจที่จะกระทำหรือกระทบต่อบุคคล ผู้ได้รับผลกระทบจากการประทุษร้ายของผู้กระทำความผิด จึงมีอำนาจที่จะป้องกันได้โดยชอบธรรม

ดังนั้น หลักการพิจารณาการกระทำของผู้นั้น จะผิดกฎหมายหรือไม่ จึงอยู่ที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำหรือไม่ ถ้าไม่มีอำนาจกระทำได้การกระทำนั้นก็เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายโดยชอบธรรม การกระทำและไม่ผิดกฎหมายมีอยู่ ๓ อย่าง ซึ่งเรียกว่า เหตุยกเว้นความผิดกฎหมาย คือ

๑. จารีตประเพณี เช่น ก็นหาชกมวย
๒. ความยินยอม เฉพาะเป็นความผิดที่สามารถให้ความยินยอมได้
๓. มีกฎหมายบัญญัติไว้^{๖๕} ในประมวลกฎหมายอาญามีมาตรา ๖๘, มาตรา ๓๐๕, มาตรา ๓๒๙, มาตรา ๓๓๑ โดยทั่วไป การกระทำที่เป็นความผิด ต้องเป็นการกระทำที่ไม่มีอำนาจ

การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

หลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมาจากเหตุผลที่ว่า ความถูกต้องไม่จำเป็นต้องอ่อนข้อให้กับความไม่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นการกระทำของคู่กัน และภัยนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐได้ทันที^{๖๖} กฎหมายจึงคุ้มครองสิทธิของความถูกต้องที่ถูกละเมิดสิทธิไว้เป็นหลักป้องกันสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยในประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติสิทธิป้องกันไว้ ในมาตรา ๖๘ บัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใด เพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้

^{๖๔} ศ. จิตติ ติงศกัทธิย์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, อ้างแล้ว, หน้า ๖๒๐.

^{๖๕} รศ. สวาง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ้างแล้ว, หน้า ๘๘ - ๘๘.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด”

สามารถแยกองค์ประกอบการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ดังนี้

๑. เป็นภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายที่ละเมิดต่อกฎหมาย
๒. ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง
๓. ผู้กระทำจำเป็นต้องป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายนั้น
๔. ผู้กระทำได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ

คำว่า “ภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง” หมายถึง ภัยอันตรายที่กำลังปรากฏอยู่ต่อหน้า หรือภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแล้วและกำลังจะเกิดอยู่ต่อไปอีก^{๒๔} การป้องกันนั้นต้องทำเท่าที่จำเป็นถ้าสามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องหลีกเลี่ยง จากองค์ประกอบดังกล่าว เมื่อผู้กระทำได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ กฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมาย แต่ถ้าผู้กระทำได้กระทำเกินสมควรแก่เหตุ ผู้กระทำนั้นมีความผิดตามกฎหมาย

การทำแท้งของแพทย์ที่ไม่มีความผิด

การล่วงละเมิดทางเพศโดยการเสพสมของหญิงและชายยอมทำให้เกิดทารกในครรภ์ หลักกฎหมายอาญาได้คำนึงถึงคุณธรรมของสิ่งมีชีวิตของทารกที่อยู่ในครรภ์ กฎหมายจึงกำหนดความผิดสำหรับหญิงที่ทำให้ตนเองแท้งลูก หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก กฎหมายกำหนดเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ตามมาตรา ๓๐๑ แต่กฎหมายก็คำนึงถึงหลักประโยชน์ของมารดา ซึ่งมีชีวิตอยู่เป็นสำคัญเช่นกัน ซึ่งเป็นความจำเป็นเนื่องจากสุขภาพของหญิงมีครรภ์^{๒๕} โดยกำหนดให้ผู้ทำแท้งเป็นนายแพทย์ที่สามารถทำแท้งให้หญิงมีครรภ์ได้ ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๐๕ บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๓๐๑ และมาตรา ๓๐๒ นั้นเป็นการกระทำของแพทย์ และ

(๑) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ

(๒) หญิงมีครรภ์ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๒๖, มาตรา ๒๒๗, มาตรา ๒๔๒, มาตรา ๒๔๓ หรือ มาตรา ๒๔๔ ผู้กระทำไม่มีความผิด”

โดยสรุป การทำแท้งของแพทย์ต้องเข้าหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งในสองหลัก คือ

๑. ความจำเป็นต้องทำ เพราะสุขภาพของหญิงมีครรภ์
๒. หญิงมีครรภ์ เนื่องจากการถูกข่มขืนหรือหญิงมีครรภ์ถูกหลอกลงไป เพื่อสนองความใคร่ของคนอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

^{๒๔} ศ.ดร.คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, อ่างแล้ว, หน้า ๒๐๙.

^{๒๕} ศ.ดร.คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคความผิด, อ่างแล้ว, หน้า ๒๐๙.

การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตไม่มีความผิดตามกฎหมาย เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่ากัน ทุกคนควรอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน การที่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดดูหมิ่นและหมิ่นประมาทผู้อื่นกฎหมายจึงกำหนดไว้เป็นความผิด เพราะทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายและเสื่อมเสียศักดิ์ศรี แต่ก็มิข้อยกเว้นที่สามารถทำให้บุคคลแสดงความคิดเห็นได้ เพื่อคุ้มครองผู้สุจริต ในประมวลกฎหมายอาญามีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. การใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นทั่วไป ต้องเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเท่านั้น จึงจะไม่ผิดกฎหมาย โดยประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๒๙ บัญญัติว่า “ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(๑) เพื่อความชอบธรรมป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตน

(๒) ในฐานะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการตามหน้าที่

(๓) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคล หรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำหรือ

(๔) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรม เรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุมผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท”

๒. การใช้สิทธิในศาล เนื่องจากการพิจารณาคดีของศาล ต้องการหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดทุกอย่างต้องแสดงหลักฐานเพื่อประโยชน์ในคดี ซึ่งจะทำให้ศาลได้พิจารณามากที่สุด เพื่อความเป็นธรรมกับคู่ความทุกฝ่าย กฎหมายอาญา จึงบัญญัติไว้ว่า การแสดงความคิดเห็นหรือแสดงข้อความในศาล ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท ดังในมาตรา ๓๓๑ บัญญัติไว้ว่า “คู่ความหรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท” การใช้สิทธินี้ กฎหมายคุ้มครองเฉพาะเรื่องหมิ่นประมาทเท่านั้น ถ้าคู่ความแสดงเอกสารเท็จต่อศาล หรือเบิกความเท็จต่อศาล ก็ต้องมีความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

สรุปการรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

๑. ต้องเป็น การกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาไทยบัญญัติไว้ สามารถแยกพิจารณา ได้ดังนี้

๑.๑ การกระทำ

๑.๒ การกระทำครบองค์ประกอบภายนอก ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๑.๓ การกระทำที่ครบองค์ประกอบภายใน ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒. ต้องเป็นการกระทำที่เป็นความผิด

๓. เป็นการกระทำที่เป็นความชั่ว^{๓๐}

^{๓๐} ศ.ดร.คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, อังแล้ว, หน้า ๒๔๖.

๒.๕ การกระทำที่เป็นความผิดแต่มีเหตุยกเว้นโทษ ลดโทษ และบรรเทาโทษตามที่ ประมวลกฎหมายอาญาไทยบัญญัติไว้

การที่ศาลจะพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาแล้ว เมื่อศาลจะพิพากษา
ลงโทษผู้กระทำความผิด หรือจำเลยนั้นศาลจะต้องพิจารณาถึงเหตุอีกหลายประการ เช่น มีเหตุยกเว้น
โทษ ลดโทษ และเหตุบรรเทาโทษตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้หรือไม่ เพราะการกระทำที่
เป็นความผิดในกรณีที่กฎหมายอาญาบัญญัติเป็นความผิด แต่ไม่ต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมาย
อาญาไทย มี ๕ ข้อ คือ

๒.๕.๑ อายุของผู้กระทำความผิด

๑. กฎหมายกำหนดอายุเป็นข้อสำคัญในการพิจารณาโทษโดยกำหนดอายุไว้ดังนี้

๑.๑ มาตรา ๗๓ บัญญัติว่า “เด็กอายุไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด
เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม
กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

๑.๒ มาตรา ๗๔ เด็กอายุกว่า ๑๐ ปี แต่ไม่เกิน ๑๕ ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็น
ความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้น แล้วปล่อยตัวไปและถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา
ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ มาตักเตือนด้วยก็ได้

(๒) ถ้าศาลเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่ง
ให้มอบตัวเด็กนั้น ให้แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไปโดยมีกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
ระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่
เห็นสมควร ซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็ก
นั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น นอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองและศาลเห็นว่าไม่
สมควรจะเรียก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่
เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดที่บัญญัติไว้สำหรับ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
ดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่ง
มอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(๓) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้น
อาศัยอยู่ตาม(๒)ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา๕๖ ด้วย
ก็ได้ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนั้น

(๔) ถ้าเด็กนั้นไม่มี บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแล
เด็กนั้นได้ หรือ ถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองและบุคคลนั้นไม่

ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวในข้อ (๒) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้กับบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์กรนั้นยินยอมในกรณีเช่นว่านั้น ให้บุคคลหรือองค์กรนั้นมีอำนาจ เช่น ผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนรวมถึงถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้อีก หรือ

(๕) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็กตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (๒) (๓) (๔) และ(๕) นั้น ถ้าในขณะที่ใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้ความปรากฏแก่ศาลโดย ศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการหรือบุคคล หรือองค์กรที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้

๓.๓ มาตรา ๗๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ไม่เกินสิบแปดปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาความผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้นในอันที่จะควรวินิจฉัยว่า สมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา ๗๔ ถ้าเห็นสมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษไว้สำหรับความผิดนั้น กึ่งหนึ่ง”

๒.๕.๒ สภาพจิตของผู้กระทำความผิด

จิตหรือเจตนาเป็นหัวใจสำคัญ ของคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา จึงบัญญัติเกี่ยวกับความผิดปกติทางจิตไว้ในมาตรา ๖๕ บัญญัติ ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น”

วรรคแรกบัญญัติสำหรับ ผู้กระทำความผิดที่มีสภาพจิตไม่สามารถรู้ว่าการกระทำนั้นผิดหรือชอบด้วยศีลธรรมเท่านั้น” ถ้าสามารถรู้ผิดชอบทางศีลธรรมอยู่ต้องเข้ามาตรา ๖๕ วรรคสองซึ่งบัญญัติว่า “แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษ สำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ข้อความในวรรคนี้ เหตุที่กฎหมายกำหนดลงโทษผู้มีความผิดปกติทางจิต เพราะว่า ผู้กระทำความผิดในขณะที่กระทำความผิดไม่สามารถยับยั้งตัวเองได้ เพราะความรู้สึกผิดชอบของตนเองอยู่ในขอบเขตจำกัด

^{๑๑} ศ. จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, อ้างแล้ว, หน้า ๘๑๒.

บุคคลในภาวะเช่นนี้กฎหมายถือว่าไม่มีความชั่ว หรือมีความชั่วอย่างจำกัด จึงสมควรได้รับยกเว้นโทษ หรือลดโทษ^{๗๐}

อนึ่งการที่จะรู้ว่า จิตบกพร่องพื้นเพินจะต้องตรวจโดยจิตแพทย์ โดยจิตแพทย์จะเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อศาลจะได้พิจารณา การอ้างความไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะตนเองเมาสุรา หรือสิ่งเสพติดอื่นที่มีเมามาทำให้ตนเองไม่สามารถบังคับตนเองได้ หมายเป็นข้อแก้ตัว ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๕ นี้ไม่ได้ เว้นแต่ความมีเมานั้นเกิดจากความไม่สมัครใจของบุคคลดังความในมาตรา ๒๖ ว่า “ความมีเมามาเพราะเสพสุรา หรือสิ่งมีเมาอย่างอื่นจะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวตามมาตรา ๒๕ ไม่ได้ เว้นแต่ ความมีเมานั้นจะเกิดโดยผู้เสพไม่รู้ว่าสิ่งนั้นทำให้มีเมามา หรือเสพโดยถูกขืนใจให้เสพและได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่รู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ ผู้กระทำความผิดจึงจะได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ถ้าผู้นั้นยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ ความมีเมามาตามมาตรานี้ เกิดจากสิ่งเสพติดที่ผู้เสพไม่รู้ หรือได้เสปสิ่งเสพติดนี้ โดยถูกขืนใจซึ่งแสดงให้เห็น เจตนาว่า ผู้กระทำความผิดไม่ต้องการเสปสิ่งเสพติดนั้น ถ้าผู้เสปมีเจตนาจะเสปจะยกขึ้นเป็นข้ออ้างตามมาตรานี้ได้

๒.๕.๓ ความไม่รู้ข้อผูกมัด เพราะทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดตามคำสั่งของเจ้าพนักงานแม้คำสั่งนั้นจะมีชอบด้วยกฎหมาย ถ้าผู้กระทำมีหน้าที่ หรือ เชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ เว้นแต่ จะรู้ว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งมีชอบด้วยกฎหมาย”

จากความในมาตรานี้ การกระทำความผิดตามคำสั่งเจ้าพนักงานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรานี้ ผู้กระทำไม่ต้องรับผิด มีองค์ประกอบดังนี้^{๗๑}

(๑) ผู้กระทำมีหน้าที่ หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม

(๒) ผู้กระทำไม่รู้คำสั่งนั้น เป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย

(๓) ผู้กระทำมีหน้าที่ คือ มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาตามหน่วยงาน ซึ่งผู้กระทำมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ต้องเชื่อโดยสุจริตใจ จึงไม่ต้องรับโทษ

๒.๕.๔ ความไม่รู้กฎหมาย

โดยทั่วไปบุคคลจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัว เพื่อให้พ้นผิดจากกฎหมายนั้นไม่ได้ ซึ่งหลักนี้เดิมกฎหมายกับศีลธรรมเป็นสิ่งแยกกันไม่ได้ สิ่งใดผิดกฎหมายสิ่งนั้นผิดศีลธรรม

^{๗๐}รศ. แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๙๙.

^{๗๑}ศ. ดร. คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, อ่างแล้ว,

ดังนั้น บุคคลจึงสามารถรู้ได้โดยสามัญสำนึกว่า สิ่งใดไม่ควรทำ การอ้างความไม่รู้กฎหมาย จึงไม่สามารถอ้างได้^{๓๔} หลักการนี้แม้แต่ในประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ก็ได้เคยบัญญัติ ไว้ในมาตรา ๔๕ บัญญัติว่า “บุคคลที่กระทำความผิดไม่รู้จักกฎหมายท่านว่าจะเอาความที่ไม่รู้จักกฎหมาย มาเป็นข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นผิดนั้นไม่ได้เลย”^{๓๕} แต่จากสภาพข้อเท็จจริงในประเทศไทย มีคนไม่รู้กฎหมายเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เมื่อมีการร่างประมวลกฎหมายอาญาดังนี้ จึงมีการปรับปรุงใหม่ โดยมีแนวคิดว่า การมีกฎหมายบัญญัติ เป็นความผิดอาจมีบุคคลไม่ทราบตามสภาพและพฤติการณ์ ก็ให้บุคคลนั้นแสดงพยานหลักฐานต่อศาล ถ้าศาลเชื่อศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ ตามมาตรา ๖๔ บัญญัติว่า “บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้จักกฎหมาย เพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่า ตามสภาพและพฤติการณ์ ผู้กระทำความอาจไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติว่า การกระทำ นั้นเป็นความผิด ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่าผู้กระทำความผิดนั้น เป็นความผิด ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เพียงใดก็ได้”

๒.๕.๕ ความจำเป็นที่กฎหมายยกเว้นโทษ

การบัญญัติกฎหมายอาญาได้ค้ำประกัน บุคคลที่ถูกละเมิดทางกฎหมายอยู่ในภาวะจำเป็นที่ต้อง กระทำละเมิดกฎหมาย เพราะตนอยู่ในที่บังคับและภายใต้อำนาจที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๗ ว่า “ผู้ใดกระทำความจำเป็น

(๑) เพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(๒) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้ พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภัยอันตรายนั้นตนไม่ได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน ถ้าการกระทำนั้น ไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ กฎหมายมาตรานี้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลที่ถูกผู้ละเมิดต่อกฎหมายจำเป็นต้องทำ ความผิดด้วยความจำเป็นซึ่งแบ่งเป็น ๒ กรณี คือ

กรณีแรกทำผิดด้วยความจำเป็นเพราะอยู่ในที่บังคับหรืออยู่ในอำนาจที่ไม่สามารถขัดขืนได้ กรณีที่สอง เป็นการกระทำผิดด้วยความจำเป็นเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้ จะถึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และภัยอันตรายนั้นตนไม่ได้ก่อขึ้น แม้กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด แต่ก็ไม่ต้องรับโทษ ถ้าเป็นการกระทำพอสมควรแก่เหตุ

^{๓๔}รศ. แสงว บัญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๑.

^{๓๕}ศ.ดร. หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, อ้างแล้ว, หน้า ๑๕๕.

เหตุลดโทษ และบรรเทาโทษ

โดยปกติ เหตุลดโทษ หรือ เหตุบรรเทาโทษต้องปรากฏว่า การกระทำของผู้กระทำความผิด ไม่มีความชั่ว หรือความชั่วมีน้อยกฎหมายจึงกำหนดให้ผู้นั้นได้รับการยกเว้นโทษ นอกจากนี้ใน ประมวลกฎหมายอาญายังมีเหตุลดโทษ และเหตุบรรเทาโทษ เนื่องจากความเกี่ยวพันทางครอบครัว ตามมาตรา ๗๑ เกี่ยวกับการกระทำความผิดในครอบครัว หรือถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อ ภริยา หรือภริยากระทำต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือให้ดุลยพินิจแก่ศาลในการลงโทษน้อยกว่า ที่กฎหมายกำหนดก็ได้ ตามมาตรา ๗๑ วรรคสองบัญญัติว่า “ถ้าเป็นการกระทำที่ผู้บุพการีกระทำต่อ ผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือพี่น้องน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน แม้กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความได้และ นอกจากนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ตามบทบัญญัติ มาตรา ๗๑ นี้กฎหมายยกเว้นโทษให้เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับความผิดต่อทรัพย์ เท่านั้น หากเป็นเรื่องที่กระทบต่อชีวิตร่างกายกฎหมายไม่ได้ยกเว้นให้^{๗๖} เหตุผลที่กฎหมายยกเว้นโทษให้ นี้ เพราะกฎหมายเล็งเห็นความสำคัญของความเป็นปึกแผ่น ในสถาบันครอบครัว

เหตุลดโทษ การบันดาลโทษะ เรื่องนี้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗๒ ได้วางหลักเกี่ยวกับการกระทำผิดบันดาลโทษะว่า

“ผู้ใดบันดาลโทษะโดยถูกข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมจึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงใน ขณะนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

การบันดาลโทษะ เป็นเรื่องของผู้กระทำความผิดถูกข่มเหง โดยปราศจากเหตุอันสมควรหรือเหตุ อันไม่เป็นธรรม มิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำความผิด แล้วผู้กระทำความผิด ได้กระทำต่อผู้ข่มเหง ในขณะบันดาลโทษะนั้น

การที่กฎหมายยอมให้อ่างเหตุบันดาลโทษะได้เพราะความเห็นใจผู้กระทำความผิดแต่ถ้า ผู้กระทำความผิดได้ทำผิดเกินเวลาบันดาลโทษะ ซึ่งผู้บันดาลโทษะสามารถใคร่ครวญได้ก็ไม่มีเหตุที่จะ ยกเว้นโทษ

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว การที่จะถือว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทษะ จะต้องมององค์ประกอบ ดังนี้

๑. ผู้กระทำถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม
๒. ผู้กระทำเกิดบันดาลโทษะ จากเหตุที่ถูกข่มเหง
๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ถูกข่มเหง ในขณะบันดาลโทษะ^{๗๗}

^{๗๖} รศ. สวาง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๑๑๔.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๕.

การบันดลโทษ เป็นการกระทำในขณะที่ยังมีความโกรธรุนแรงอยู่ ท่านเปรียบเสมือนความรู้สึกของบุคคลทั่วไป ที่ถูกกระทำอย่างนั้น ถ้าผู้ทำมีโอกาสคิดแล้วกระทำความผิดในเวลาอื่นการกระทำก็ไม่เป็นการบันดลโทษ

เหตุบรรเทาโทษ เป็นการใช้ดุลยพินิจของศาล ซึ่งเป็นการใช้หลังจากที่ได้มีการเพิ่มโทษ หรือลดโทษตามกฎหมายมาตราอื่นหรือกฎหมายอื่นตั้งได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๘ บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้ มีการเพิ่ม หรือการลดโทษ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้”

เหตุบรรเทาโทษ แบ่งเป็น ๒ กรณี คือ เหตุก่อนการกระทำความผิดและเหตุหลังการกระทำความผิด เหตุก่อนการกระทำความผิด คือ

๑. เป็นผู้โหดเหี้ยมเบาปัญญา ทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
๒. ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส เช่น บิดากำลังป่วยหนัก ไม่มีเงินรักษาจึงต้องลักทรัพย์
๓. เคยทำคุณงามความดีมาก่อน เช่น เคยเป็นอาสาสมัครรับใช้สังคม

เหตุหลังการกระทำความผิด คือ

๑. ผู้กระทำความผิดรู้สำนึกถึงความผิด พยายามบรรเทาผลร้ายของความผิดนั้น
๒. ลุแกโทษโดยการเข้ามอบตัวต่อเจ้าพนักงาน แล้วสารภาพผิด
๓. ให้ความรู้แก่ศาล อันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี
๔. เหตุอื่น ๆ เช่น การศึกษา สิ่งแวดล้อม สภาพครอบครัว

สรุป การกระทำที่เป็นความผิด แต่มี เหตุยกเว้นโทษ ลดโทษ และบรรเทาโทษตามที่ประมวลกฎหมายอาญาไทยบัญญัติไว้ คือ

เหตุยกเว้นโทษ

๑. อายุของผู้กระทำความผิด
๒. สภาพจิตของผู้กระทำความผิด
๓. ความไม่รู้ข้อถูกผิด เพราะทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน
๔. ความไม่รู้กฎหมาย
๕. ความจำเป็นที่กฎหมายยกเว้นโทษ

เหตุลดโทษ

๑. เหตุลดโทษเกี่ยวกับ การบันดลโทษ

๒.๖ ประโยชน์ของประมวลกฎหมายอาญาไทย

๒.๖.๑ ประมวลกฎหมายอาญา เป็นกฎหมายมหาชนที่คุ้มครองเบญจศีล-เบญจธรรม รวมทั้งศีลธรรมและจริยธรรมด้วย เพราะการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายกับการละเมิดหลักเบญจศีล มีจุดประสงค์หลัก คือ เจตนา และมีข้อยกเว้นในกรณีของการกระทำที่ขาดเจตนา และการทำละเมิดหลักเบญจศีลก็มีโทษทางอาญาแอบแฝงอยู่ด้วย เช่น

ประมวลกฎหมายอาญาไทย มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๘ บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก ๑๕ ปีถึง ๒๐ปี” ในมาตรานี้จะมีหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๑ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์(เฉพาะมนุษย์)เป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

ประมวลกฎหมายอาญาไทย มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๓๔ บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับไม่เกินหกพันบาท” มาตรานี้จะมีหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๒ คือ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ เป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

ประมวลกฎหมายอาญาไทย มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๗๖ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำชำเราหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตน โดยขู่เชิญด้วยประการใด โดยหญิงอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้หญิงเข้าใจผิดว่าเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท” มาตรานี้จะมีหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๓ คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกามเป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

ประมวลกฎหมายอาญาไทย มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๓๗ บัญญัติว่า “ผู้ใดแจ้งความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ประชาชนหรือบุคคลอื่นเสียหายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ในมาตรานี้จะมีหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๔ คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

ประมวลกฎหมายอาญาไทย มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๗๘ บัญญัติว่า ผู้ใดเสพสุราหรือของมีเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนเมา ประพฤติตนวุ่นวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะหรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๔๐๐ บาทในมาตรานี้จะมีหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๕ คือ เจตนางดเว้นจากการดื่มสุรา และของมีเมาอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญาจึงมีหลักพุทธปรัชญาเป็นต้นแบบที่แอบแฝง เพราะผู้ที่กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ย่อมจะละเมิดหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลทั้งนั้น ดังนั้นประมวลกฎหมายอาญาไทย จึงบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำการละเมิดศีลธรรมซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิของตน คนอื่นและสังคม จึงมีจุดประสงค์ที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันและเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

๒.๖.๒ กฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะมีบทลงโทษที่หนัก เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุกตลอดชีวิต เป็นต้น

๒.๖.๓ กฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดี และอยู่ในสังคมได้ เช่น วิธีการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดหรือการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดปรับปรุงตัวเองแล้วแต่กรณี

สรุป ประโยชน์ของประมวลกฎหมายอาญาไทย มีความสำคัญ ดังนี้

๑. เป็นกฎหมายมหาชนที่คุ้มครองเบญจศีล-เบญจธรรม รวมทั้งศีลธรรมและจริยธรรมด้วย
๒. เป็นกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะมีบทลงโทษที่หนัก เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุกตลอดชีวิต เป็นต้น
๓. เป็นกฎหมายที่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิด

๒.๗ โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาไทยบัญญัติ

การลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย ถือว่าตามประมวลกฎหมายอาญาไทยโทษอาญาเป็นโทษหนักที่สุด ซึ่งรัฐจะใช้บังคับต่อผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติขึ้น โดยจุดมุ่งหมายในการลงโทษมีอยู่ดังนี้

๑. การลงโทษเป็นการตอบแทนต่อผู้กระทำความผิด หรือเป็นการแก้แค้นทดแทนตามหลักความรู้สึกร่วมของบุคคลธรรมดา
๒. การลงโทษเป็นการป้องกันสังคม ซึ่งได้แก่ การปราบปรามไม่ให้ผู้กระทำความผิดคิดกระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งป้องกันไม่ให้คนอื่นเอาเยี่ยงอย่าง เพื่อความมั่นคงของชุมชน อันเป็นการแสดงความเป็นเอกภาพว่า จะไม่ยอมให้มีการกระทำความผิดเช่นนี้อีก
๓. การลงโทษเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ ได้แก่ การใช้โทษหนักเช่น โทษประหารชีวิต หรือจำคุกเป็นการป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำอีก^{๑๔}

การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งประมวลกฎหมายอาญาไม่เรียกว่า “โทษ” แต่เป็นวิธีการที่กฎหมายให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาในการใช้ดุลพินิจตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้แก่ ผู้กระทำความผิดในขณะที่ศาลพิจารณาคดี และพิพากษาคดี ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๒ และประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๙ ที่ได้บัญญัติเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัย มี ดังนี้ คือ

วิธีการเพื่อความปลอดภัย มีดังนี้

๑. กักกัน

^{๑๔} ศ. จิตติ ติงศกัณฑ์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, อ้างแล้ว, หน้า ๑๔-๑๕.

๒. ห้ามเข้าเขตกำหนด
๓. เรียกประกันทัณฑ์บน
๔. คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
๕. ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง

โทษตามประมวลกฎหมายอาญา โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่หนักที่สุด วิธีการประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน ให้กระทำโดยวิธีการฉีดยาพิษ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ๑๔

วิธีการเพื่อความปลอดภัย นี้ เป็นวิธีหนึ่งเพื่อตัดนิสัย และฝึกอาชีพให้แก่ ผู้กระทำความผิด เพื่อให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี

ส่วนอีกวิธีหนึ่งเรียกว่า วิธีการคุมประพฤติ ซึ่งเป็นวิธีการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ เป็นวิธีการที่ศาลให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก ไม่เกิน ๓ ปี ผู้ทำความผิดไม่เคยถูกจำคุกมาก่อน เป็นต้น ศาลจะใช้วิธีการคุมประพฤติแก่ผู้กระทำความผิด ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อกลับตัวเป็นคนดี

ในปัจจุบันนี้ ในประเทศไทย ใช้ระบบการควบคุมความประพฤติ และใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์^{๙๙} เพื่อต้องการให้คู่กรณีที่ได้รับผลกระทบกลับคืนสู่สภาพดี เช่นเดิม โดยผู้กระทำความผิดได้แสดงความสำนึกผิดยินยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสียยา ชดใช้การกระทำความผิด เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ หรือชดใช้ค่าเสียหาย อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม เป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี และบรรเทาความเสียหายให้แก่ ผู้เสียหายในคดีอาญา

การลงโทษอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒ ความตอนหนึ่งว่า

“โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๔ ได้บัญญัติเกี่ยวกับโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดทางด้านอาญาไว้ดังปรากฏโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๘ บัญญัติว่า

โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด มีดังนี้

- (๑) โทษประหารชีวิต
- (๒) จำคุก
- (๓) กักขัง

^{๙๙}ดร. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒ - ๑๕.

(๔) ปรับ

(๕) ริบทรัพย์สิน

โทษจำคุก กฎหมายให้นับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษา ถ้าผู้กระทำความผิดถูกควบคุมขังอยู่ก่อนวันพิพากษา ก็ให้หักวันที่ถูกคุมขังออก เว้นแต่คำพิพากษาจะกล่าวเป็นอย่างอื่น ตามมาตรา ๒๒ บัญญัติว่า สถานคุมขัง คือ คุก หรือเรือนจำ ผู้ที่ถูกคุมขังจะถูกรเรียกว่า “นักโทษ”

กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ลงทั้งโทษจำคุกและปรับนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงโทษจำคุกอย่างเดียวก็ได้ ดังปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐ บัญญัติว่า

โทษกักขัง กฎหมายให้กักขังไว้ในสถานที่กักขังที่กำหนดไว้ห้ามมิให้ไปกักขังไว้ในเรือนจำหรือศาลจะส่งกักขังผู้กระทำความผิดไว้ที่บ้านของผู้กระทำความผิด หรือที่ซึ่งบุคคลอื่นยินยอมก็ได้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภท หรือสภาพของผู้ถูกกักขัง ซึ่งการกักขังนี้อยู่ในดุลยพินิจของศาล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า

โทษปรับ กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิด ต้องชำระเงินตามจำนวนที่ศาลกำหนดไว้ในคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า

กรณี ผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือถูกกักขังแทนค่าปรับ ในการกักขังแทนค่าปรับกฎหมายให้ถือ อัตราวันละ ๒๐๐ บาท ดังปรากฏรายละเอียดใน มาตรา ๒๙-๓๐ บัญญัติว่า

โทษริบทรัพย์สิน กฎหมายให้ริบทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดกฎหมาย ที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิดทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของบุคคลผู้ไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ให้ริบทั้งหมด

โทษทั้งหมดตามกฎหมาย ย่อมสิ้นสุดระงับไปเมื่อผู้กระทำความผิดตายดั่งนั้น ถ้าผู้กระทำความผิดยังไม่ตาย และคดียังไม่หมดอายุความ ผู้กระทำความผิดยังคงต้องมิโทษ และรับโทษตามกฎหมายตลอดเวลา

การใช้ดุลยพินิจในการพิพากษาลงโทษคดีอาญาเมื่อมีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญาที่บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำรวจเมื่อทำการสอบสวนเสร็จแล้วก็ส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณากรณีที่พนักงานอัยการมีความเห็นสั่งฟ้อง โดยเป็นโจทก์ ส่วนผู้กระทำความผิด(ผู้ต้องหา)เมื่อถูกฟ้องต่อศาลจะเรียกว่า “จำเลย”

เมื่อจำเลยถูกนำตัวฟ้องต่อศาลแล้วศาลที่รับฟ้องคดี คือ ศาลชั้นต้นจะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดี นอกจากจะใช้ดุลยพินิจตามประมวลกฎหมายอาญา ศาลยังมีหลักการใช้ดุลยพินิจสำคัญอีก ๕ หลักใช้ประกอบการพิจารณาลงโทษจำเลยผู้กระทำความผิด หลักที่สำคัญ คือ

๑. หลักวางตนเป็นกลางอย่างเคร่งครัด โดยปราศจากอคติทั้งหมด

๒. การลงโทษจะต้องไม่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือต้องไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

๓. จะลงโทษผู้ใดต้องคำนึงถึงเหตุพฤติการณ์การลงโทษคือเพื่อเป็นการทดแทน ช่มชู้หรือปรับปรุงแก้ไข ผู้กระทำความผิดโดยต้องลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดซึ่งต้องพิจารณาจากลักษณะของผู้ร้ายว่าเป็นคนลักษณะเช่นใด ลักษณะของผู้ถูกทำร้ายได้รับผลกระทบอย่างไร ประโยชน์ที่รัฐได้รับ เช่น การลงโทษเพื่อปราบปราม การกระทำผิดของจำเลยมีลักษณะอย่างไรอันเป็นการแสดงถึงจิตใจ โหดร้ายทารุณหรือไม่ ผลของความผิด เช่น ลักเงินจำนวนเท่าใด น้อยหรือมาก

๔. การลงโทษควรมีมาตรฐานเดียวกัน โดยศาลมักจะมีบัญชีอัตราโทษไว้เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ไม่ผูกมัดศาลในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาเพื่อความเป็นธรรม

๕. ยึดหลักตุลาการที่ดี ย่อมไม่พิพากษาอรรถคดีโดยอัตโนมัติ หรือตามใจตนเอง แต่จะต้องพิพากษาไปตามตัวบทกฎหมายและความยุติธรรม^{๑๐}

จากหลักดังกล่าวจะเห็นว่า การใช้ดุลพินิจลงโทษของผู้พิพากษานั้นจะต้องพิจารณาจาก พยานหลักฐานที่โจทก์ คือ ผู้เสียหาย หรือพนักงานอัยการเป็นผู้นำเสนอหลักฐานต่อศาล ฝ่ายจำเลย จะต้องนำเสนอข้อกล่าวหา หรือรับสารภาพแล้วแต่กรณี เสร็จจากการนำเสนอพยานทั้งหมดแล้ว ศาลจึงจะนัดฟังคำพิพากษา โดยพิจารณาตามตัวบทกฎหมาย และความยุติธรรมเป็นหลัก

สรุป โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาไทยบัญญัติ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๘ บัญญัติว่า โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด มี ๕ สถาน ดังนี้

- (๑) โทษประหารชีวิต
- (๒) จำคุก
- (๓) กักขัง
- (๔) ปรับ
- (๕) ริบทรัพย์สิน

๒.๘ อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา

ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ยังจับผู้กระทำความผิดไม่ได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดระยะเวลาการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษไว้ ถ้าไม่สามารถนำตัวมาฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาล ภายในกำหนดเวลา โดยให้นับตั้งแต่วันที่กระทำความผิดคดีนั้นเป็นอันขาดอายุความ ดังปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๕

^{๑๐}วิชา มหาคุณ, ศาลยุติธรรมและการพิพากษาคดี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , ๒๕๓๖), หน้า ๓๔-๓๖.

บัญญัติว่า ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องศาลภายในกำหนด ดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ

- (๑) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (๒) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปียังไม่ถึงยี่สิบปี
- (๓) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (๔) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึง หนึ่งปี
- (๕) หนึ่งปีสำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนหรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ถือว่าเป็นการขาดอายุความ เช่นเดียวกัน

สรุป กฎหมายดังกล่าวแยกการขาดอายุความได้เป็น ๓ กรณี คือ

๑. กรณีไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลนับอายุความ ๒๐ ปี นับแต่วันกระทำความผิด
๒. กรณีได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลแล้วผู้กระทำความผิดหลบหนี ให้นับอายุความ ๒๐ ปี นับแต่วันผู้กระทำความผิดหลบหนี
๓. กรณีผู้กระทำความผิดเป็นควินวิกลจริตถูกฟ้องต่อศาล ให้นับแต่ วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณาคดี

การสั่งงดการพิจารณาคดีในกรณีที่ผู้กระทำความผิดวิกลจริตนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถือว่า การพิจารณาคดีต้องทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องต่อศาล เมื่อผู้กระทำความผิดวิกลจริต ทำให้ศาลไม่อาจพิจารณาคดีต่อไปได้ จึงต้องสั่งงดการพิจารณาคดีไว้ก่อน ถ้าผู้กระทำความผิดถูกรักษาหายจากการวิกลจริตแล้ว ศาลจึงพิจารณาคดีได้อีก

บทที่ ๓

หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เป็นหลักพื้นฐานที่จะขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคลจากการเบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าด้วยกาย และวาจา เพื่อความอยู่เย็นเป็นธรรมร่วมกันในสังคมจึงเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ เมื่อประพฤติปฏิบัติตามจะทำให้เกิดความสงบ ความร่มเย็น เบา สบาย ไม่มีควมวิตกกังวล มีความกล้าหาญ มีความสง่างาม ไม่ต้องกลัวความผิด ไม่เหมือนคนไม่มีศีล ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไม่กล้าเปิดเผยตัว

- ๓.๑ ความหมายของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล
- ๓.๒ ประวัติความเป็นมาของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล
- ๓.๓ จุดประสงค์การบัญญัติหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล
- ๓.๔ องค์ประกอบของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล
- ๓.๕ ความสำคัญของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล
- ๓.๖ ประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล
- ๓.๗ โทษของการละเมิดหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๓.๑ ความหมายของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

คำว่า “ศีล” ในพระพุทธศาสนามีปรากฏในหลักคำสอนหลายแห่ง เช่น ความหมายของคำว่า “ศีล” ที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “ศีล” ไว้โดยนัย ดังนี้

ศีล ในพระไตรปิฎก ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ในกฎทันทสูตร ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระพุทธเจ้าตรัสเรื่อง ศีลโดยทรง เรียกชื่อว่า “สิกขาบท” โดยเป็นข้อฝึกหัดและควบคุมกายวาจาของชาวพุทธ ให้ตั้งอยู่ในความดีงามว่า “บุคคลมีจิตเสื่อมใส สมาทานสิกขาบททั้งหลาย คือ จตเวเนจากปาณาติบาต จตเวเนจากอทินนาทาน จตเวเนจากกาเมสุ มิจฉาจาร จตเวเนจากมสฺสวาท จตเวเนจากการตีมน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้แลเป็นยัญ ซึ่งใช้ทรัพย์น้อยมีการตระเตรียมน้อย แต่มีผลานิสงส์มาก”^๑

^๑ที.สี. ๘/๓๕๒/๑๔๗.

ในอิโกลสูตร อังคุตตรนิกาย อฏฺฐกนิบาต พระพุทธเจ้าตรัส เรื่อง ศิล โดย เป็นคุณลักษณะของผู้มีศีลว่า “ดูก่อนวิสาขา มาตุคามในโลกนี้เป็นผู้ จงดเว้นจากปาณาติบาต จงดเว้นจากอกินาทานา จงดเว้นจากกาเมสุ มิฉฉาจาร จงดเว้นจากมุสาวาท และงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มาตุคามเป็นผู้ ถึงพร้อมด้วยศีล อย่างนี้แล”^๑

พระสูตรดังกล่าวข้างต้น พระพุทธเจ้าตรัส ศิล ที่ต้องสมาทาน (ตั้งใจรักษา) เพื่อฝึกหัดตนตามวิธีปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เป็นการลงโทษที่ไม่ต้องเตรียมหรือจัดหาสิ่งของภายนอกใด ๆ ทุกอย่างมีที่ตัวเรา เพียงแต่ตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ๕ ประการ ก็นับว่าได้ประโยชน์มาก

ในสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ปญฺจสิลสูตร พระพุทธเจ้าตรัสเรียก ศิล ๕ ว่า ธรรม ๕ เป็นธรรมของสตรีผู้ครองเรือนความว่า “ดูก่อน อนุรุธะ มาตุคาม (หญิง) ผู้ประกอบด้วย ธรรม ๕ ประการ คือ เป็นผู้ จงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จงดเว้นจากการลักทรัพย์ จงดเว้นจากการประพฤตินิดในกาม จงดเว้นจากการพูดเท็จ จงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เมื่อกายแตกสลายไป ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์”^๒

ศีล ๕ ได้แก่ การเว้นจากความชั่ว ๕ ประการสำหรับมนุษย์ ที่ต้องประพฤติปฏิบัติบุคคลที่ปรารถนาความเป็นมนุษย์ มีวิถีชีวิตที่ดีงาม ย่อมเห็นคุณค่าของการรักษาศีลทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือตนเองให้พ้นภัย เป็นหลักประกันความมั่นคงทางสังคม ให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบร่มเย็น และเป็นหลักประกันสันติภาพของโลก ดังจะเห็นได้จากเจตนาของศีลแต่ละข้อ ดังนี้

ศีล ข้อที่ ๑ ปาณาติบาตา เวรมณี สิกขาบทัง สมายามิ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และใช้ให้คนอื่นฆ่า

ความมุ่งหมาย เพื่อเป็นเครื่องรักษาอายุและชีวิตของสรรพสัตว์มิให้เบียดเบียนกัน เพื่อให้มนุษย์คลายความเหี้ยมโหด มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันเห็นชีวิตผู้อื่นมีคุณค่าเท่าเทียมกับชีวิตของตน

ศีลข้อนี้ มุ่งคุ้มครองป้องกันชีวิต ขอบเขตของสิกขาบทข้อนี้ มีทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งผู้รักษจะต้องละเว้น

ศีล ข้อที่ ๒ อกินาทานา เวรมณี สิกขาบทัง สมายามิ คือ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ด้วยตนเอง และใช้ให้คนอื่นลัก ความมุ่งหมาย เพื่อให้ทุกคนเคารพในกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นเป็นเครื่องป้องกันทรัพย์สินของบุคคล ตลอดจนทรัพย์สินของประเทศชาติ โดยเว้นจากการประกอบอาชีพทุจริต มิฉฉาชีพ ให้แสวงหารายได้โดยสุจริต ควบคุมมิให้มีการลัก การปล้น การคอร์รัปชัน ฯลฯ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นในการหาเลี้ยงชีพ ศีลข้อนี้มุ่งคุ้มครองป้องกันทรัพย์สิน

^๑ อ.อ.จก. ๒๓/๔๔/๓๒๖.

^๒ ส.สพ. ๑๘/๓๐๓/๓๒๕.

ศิลปะ ข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจจาจารา เวมณี ลิกขาปหังสมายิยามิ คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤติกผิดในกาม ความมุ่งหมาย เพื่อให้มนุษย์สร้างความสมานฉันท์ ไว้วางใจซึ่งกันและกันไม่สาส์อนเยี่ยงสัตว์เดรัจฉาน หรือเป็นผู้มีกามในกาม ศิลปะข้อนี้มุ่งคุ้มครองป้องกันครอบครัวมิให้แตกแยกให้เคารพในสิทธิของกันและกัน

ศิลปะ ข้อที่ ๔ มุสาวทา เวมณี ลิกขาปหังสมายิยามิ คือ เจตนางดเว้นจากการพูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ ความมุ่งหมาย เพื่อมีความจริงใจต่อกัน เพื่อป้องกันความผิดปกติของคนไม่ให้พูดเท็จ เพราะเป็นการทำลายคุณค่าของตนเอง และเพื่อให้คนเราเชื่อสัตย์สุจริตต่อกันอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดี ให้พูดจาไพเราะไม่พูดคำหยาบ ให้คนเรามีความอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดี ศิลปะข้อนี้ มุ่งคุ้มครองป้องกันเกียรติ การตาและการทะเลาะวิวาทกัน และสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นแก่กันและกัน

ศิลปะ ข้อที่ ๕ สุราเมรยมิชชปมาทัญญานา เวมณี ลิกขาปหัง สมายิยามิ คือ เจตนางดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ความมุ่งหมาย เพื่อให้คนมีสติสัมปชัญญะไม่ประมาท เป็นการรักษาความเป็นปกติของคน คือ ให้มีสติ ปกติของคนย่อมมีสติมั่นคงแล้วอาศัยสตินั้น เปลี่ยนแปลงกำลังกาย หรือกำลังกล้ามเนื้อให้เป็นกำลังความดีได้ ผิดกับสัตว์แม้จะมีกำลังกล้ามเนื้อมากกว่ามนุษย์ แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยน มาเป็นกำลังความดีได้ เพราะขาดสติ เพื่อการดำรงโดยราบรื่น จึงต้องรักษาความเป็นปกติของคนเอาไว้

ศิลปะข้อนี้ มุ่งคุ้มครองป้องกันกาย ไม่ให้วิปริต คุ้มครองจิต ให้มีสติสัมปชัญญะไม่ให้วิปลาส

ศิลปะขาด หมายถึง ศิลปะของผู้ที่สมาทานศีลแล้ว แต่ไม่รักษาศีลนั้นให้ดี ล่วงละเมิดเป็นประจำ ทำให้ขาดปลาย หาที่บริสุทธิ์จึงได้ยาก เหมือนผ้าที่ขาดชายรอบผืน หรือขาดกลางผืน

ศิลปะหลุ หมายถึง ศิลปะของผู้ที่ชอบล่วงละเมิดสิกขาบทกลาง ๆ แต่สิกขาบทต้น และปลายยังดีอยู่ เหมือนผ้าที่ทะเลาะเป็นช่องตรงกลางผืนเลย

ศิลปะต่าง หมายถึง ศิลปะของผู้ที่ชอบล่วงละเมิดสิกขาบท ที่เดียว ๒ หรือ ๓ ข้อ เหมือนแม่โคต่างที่กระต่ากระต่าง ไล่ไปทั้งตัว ตำบล ชาวบ้าน

ศิลปะร้อย หมายถึง ศิลปะของผู้ที่ชอบล่วงละเมิด คราวละสิกขาบท หรือ ล่วงคราวละองค์ สององค์ คือ มีศีลบริสุทธิ์บ้าง ไม่บริสุทธิ์บ้าง สลับกันไป

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้ให้ความหมายของ "ศีล" ไว้ว่า

๑. ศีล คือ เจตนา งดเว้นจาก บาปธรรมมีปณาดิบาต เป็นต้น

๒. ศิล คือ เจตสิก (ได้แก่ กุศลธรรม คือ ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ) ของ บุคคลผู้ตั้งเว้นจากบาปธรรม มีปณานัตบาต เป็นต้น

๓. ศิล คือ การสำรวม ในปาติโมกข์ (ชื่อที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติ เพื่อเป็นระเบียบปฏิบัติ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา) ความสำรวมอย่างมีสติ สำรวมด้วยความรู้ สำรวมด้วยความอดทน และสำรวมด้วยความเพียรพยายาม

๔. ศิล คือ การไม่ละเมียดด้วยกาย หรือด้วยวาจา ของผู้ที่สมาทานศีลแล้ว^๕ กล่าวได้ว่า ความตั้งใจของบุคคล ที่จะละเว้นจากความชั่ว การไม่ล่วงละเมิด เรียกว่า วิริตและความสำรวม ดังนั้น ความสำรวม จึงเป็นปัจจัย ที่ช่วยในการรักษาศีล ได้แก่สำรวมระวังในศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และ ศีล ๒๒๗ เป็นต้น เช่น ความสำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจมิให้เลือกกลล้วยกับบุคคลให้รู้จัก ประมาดตน มีสติ รู้ตัว รู้ตื่น รู้กระทบ รู้เท่าทัน กุศล และอกุศลที่เกิดขึ้นมีความพากเพียรและความอดทน อดกลั้น ต่อการกระทำดี ให้ละชั่ว และรักษาจิตใจ ให้ผ่องใส

ศีลในคัมภีร์วิมุตติมรรค พระอุปติสสเถระ กล่าวความหมายของ “ศีล”ไว้ว่า

๑. ศิล หมายถึง ศีระชะ ความเย็น สันติ ตีเลิศ การกระทำ ปกติและสภาพปกติตามธรรมชาติ ของทุกข์และสุข

๒. ศิล หมายถึง ความเย็น มือธิบายว่า ไม้จันทน์ที่มีความเย็นมากที่สุดช่วยทุเลาความร้อน ของพิษไข้ในร่างกายได้ฉับไฉ ศิลก็ฉับนั้น คือ ช่วยทุเลาไข้ใจที่เกิดจากคามสะทุ้งกลัวหลังจากศีลขาดและ ก่อให้เกิดปราโมทย์

๓. ศิล หมายถึง สันติ มือธิบายว่า ถ้าบุคคลมีศีล เขาจะมีความประพฤติเรียบร้อย ไม่สร้าง ความหวาดกลัวให้เกิดขึ้น^๖

จากข้อความข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ศิล คือ สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ เมื่อประพฤติปฏิบัติตามจะ ทำให้เกิดความสงบ ความร่มเย็น เบา สบาย ไม่มีความวิตกกังวล มีความกล้าหาญ มีความสง่างาม ไม่ต้องกลัวความผิด ไม่เหมือนคนไม่มีศีล ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไม่กล้าเปิดเผยตัว

ดังนั้น ศิล จึงเป็นพื้นฐานที่จะขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคล จากการเบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่า ด้วยกาย และวาจา เพื่อความอยู่เย็นเป็นธรรมร่วมกันในสังคม

ศีลตามทัศนะของนักวิชาการ ในสมัยปัจจุบัน ให้ความหมายของคำว่า ศิล ไว้ดังนี้

ในพระอภิธัมมัตถสังคหะ ให้ความหมายของศีล ไว้ ดังนี้

^๕พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพระยุรวงศ์พระรังษิตจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐ - ๑๑.

^๖พระอุปติสสเถระ, วิมุตติมรรค, แปลโดย คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙ - ๑๐.

๑. สีสยติ ภายวจิกมmani สมมาทตติ = สีล แปลว่า ธรรมชาติโดยย่อทำให้กายกรรมและ วจกรรม ตั้งไว้ด้วยดี ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า สีล

๒. สีสยติ กุสลธมเม อุปะธาเรตติ = สีล แปลว่า ธรรมชาติโดยย่อทรงไว้ซึ่งกุศลธรรม มีสมาธิ ปัญญา และวิมุตติ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า สีล^๕

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงแสดงทัศนะว่า

สีล ตรงกับภาษาบาลีว่า สีล ตามศัพท์ แปลว่า ปกติ หมายความว่า คนที่มีจิตเป็นปกติ ไม่ถูก โลกะ โทสะ โมหะ ครอบงำทำชั่วทำผิด มีจิตเป็นปกติ เมื่อจะทำอะไร ทางกาย ด้วยจิตที่เป็นปกติ ก็ไม่ทำกายทุจริต เมื่อจะพูดอะไรทางวาจา ก็ไม่พูดวจีทุจริต เมื่อคิดเรื่องราวอะไรทางใจหรือมานะ ก็ไม่คิดเป็นมโนทุจริต เพราะฉะนั้น ใจจึงเป็นสีล ทำทางกาย ภายก็เป็นสีล ทำทางวาจา วาจาก็เป็นสีล คิดทางมานะ มานะก็เป็นสีล^๕

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงแสดงทัศนะเรื่อง ความหมายของสีล ไว้ว่า

สีล แปลตามศัพท์ว่า ปกติ หมายความว่า ความเป็นปกติเรียบร้อย (อย่างหนึ่ง) ความเคยชิน ลงรูป ลงตัว ติดอยู่ประจำ อยู่เป็นปกติ(อย่างหนึ่ง) ความเป็นปกติเรียบร้อย หมายถึง ความปกติเรียบร้อย ของความประพฤติ เพราะเว้นการที่ควรเว้น ประพฤติการณ์ที่ควรประพฤตินี้

พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายของสีล ดังนี้

สีล ในแง่ที่เป็นธรรม หรือธรรมชั้นสีล คือ เป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่ แสดงและบัญญัติไปตามกฎธรรมดาแห่ง ความดี ความชั่ว ที่เรียกว่า กฎแห่งกรรม ผู้ทำดี ทำชั่วหรือ รักษาสีล ละเมิดสีล ย่อมได้รับผลดี ผลชั่วเอง ตามธรรมดาของเหตุปัจจัย หรือตามกฎแห่งกรรมนั้น

สีล ในแง่ที่เป็นวินัย คือ เป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติ คือ วางหรือกำหนดขึ้นไว้เป็นทำนอง ประมวลกฎหมาย สำหรับกำกับความประพฤติของสมาชิกในหมู่ชน หรือชุมชนหนึ่ง โดยสอดคล้องกับ

^๕ มุลินิธินนบมหารานนท์, คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมสังคหะ บริเวณที่ ๕ วิถีมุคตสังฆวิภาค, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖๗ - ๒๖๘.

^๕ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, ธรรมานุกรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๔๑๑.

^๕ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, ความจริงที่ต้องเข้าใจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๕.

ความมุ่งหมายของหมู่คณะ หรือชุมชนนั้น โดยเฉพาะ ผู้ละเมิดบทบัญญัติแห่งศีลประเภทวินัยนี้ มีความผิดตามอาณัติของหมู่^{๑๐}

กล่าวถึงสาระของศีลอยู่ที่เจตนา ได้แก่ การไม่คิดล่วงละเมิด คำว่า ละเมิดแห่งหนึ่ง คือ ละเมิดระเบียบ ละเมิดกฎเกณฑ์ บทบัญญัติ ละเมิดวินัยที่วางกันไว้

อีกแห่งหนึ่ง คือ ละเมิดต่อผู้อื่น หมายถึง เจตนาที่จะเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามองแต่อาการหรือ การกระทำ ศีล คือ ความไม่ละเมิด และการไม่เบียดเบียน

มองอีกด้านหนึ่ง ศีลอยู่ที่ความสำรวมระวัง กล่าวคือการสำรวมระวังคอยปิดกั้นหลักเว้นไม่ให้ ความชั่วเกิดขึ้นนั่นเองเป็นศีล และถ้ามองให้ลึกที่สุด สภาพจิตของผู้ไม่คิดจะเบียดเบียนใคร นั้นแหละคือ ตัวศีล^{๑๑}

ข้อความข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ศีล แปลว่า ปกติ เป็นวินัยทางธรรมขั้นต้นของการอยู่ร่วมกันด้วยดี ปกติของคนหรือธรรมชาติของคน จะมีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายเพื่อป้องกัน ความผิดปกติของคน จะไม่ทำลายคุณค่าของตนเอง โดยการชำระล้างการกระทำหรือเลิภพพฤติกรรม ที่ไม่ดี ที่ไม่สะอาดทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ คือ เจตนาความคิดอ่านของตนเองเพื่อการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข เรียกได้ว่า ความตั้งใจในการงดเว้นจากบาปทั้งปวง และประพฤติปฏิบัติควบคุม กายวาจาของตน ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม

ศีล จึงเป็นความเคยชินในทางที่ดี ทั้งกายและวาจา เรียกว่า เป็นปกติสำหรับการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ได้แก่การทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยไม่ลักขโมย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พอใจเฉพาะคู่ครองของตน มีความจริงใจซื่อสัตย์ต่อกันและรักษาสติ รักษาความดีของตนเอาไว้ เป็นหลักคำสอนและหลักปฏิบัติ ทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการปิดโอกาสแก่ความโลภ ความโกรธ ความหลง และความชั่ว ไม่ให้เจริญงอกงาม เป็นการควบคุมชีวิตด้านนอกที่เกี่ยวกับการ แสดงออกทางกายและวาจา ให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี เป็นตัวสัมพันธ์ใกล้ชิดที่สุดกับวินัยในสังคม วินัยเป็นกิจกรรมที่เป็นไปในสังคม เป็นการจัดระเบียบชีวิตของตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น วินัยทำให้เกิดศีล ถ้าบุคคลรักษาระเบียบวินัยก็เป็นผู้มีศีลนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ดร.ระวี ภาวิไล ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ศีล คือ การรับปฏิบัติตามบทบัญญัติทางจริยธรรม ซึ่งประสบการณ์ของอดีตชน ได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นเครื่องจรโลงความผาสุกของสังคมมนุษย์ หรือการสำรวมกายวาจา, วินัย, ความอดกลั้นต่อสู้

^{๑๐} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๓๑ - ๔๓๒.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖๗.

ยั่ว และล่อใจต่าง ๆ การละเว้นการเบียดเบียนสรรพชีวิต^{๑๖}

ศีล ไม่ใช่เป็นเพียงจริยธรรม ที่สอนว่า อะไรดี อะไรไม่ดี ควรหรือไม่ควร แต่มุ่งไปที่ความเข้าใจ และไม่ทำสิ่งที่ไม่ดี เพราะเห็นว่าไม่ดีจริง ๆ ไม่ดีตรงไหน ไม่ดีเพราะอะไร

ดังนั้น หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา จึงเปิดโอกาสให้บุคคลสมัครเข้าไปดำเนินชีวิตในระดับความเข้มงวดกวดขันความเคร่งครัด หยิบ ประณีต และรายละเอียดต่าง ๆ กัน เช่นในระดับสังฆคฤหัสถ์ แม่ชี หรือในสังฆมสงฆ์ เป็นต้น ดังที่พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า ศีล คือ ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติทางกายและวาจา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘ การรักษากายวาจา ใจเรียบร้อย^{๑๗}

สรุป ได้ว่า ศีล คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นปกติ เป็นข้อกำหนดรู้สิ่งดีและชั่วเพื่อให้กายวาจาพ้นจากการกระทำที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เป็นข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายและทางวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น สังคมและสิ่งแวดล้อม ศีลจึงเป็นคุณสมบัติของตัวบุคคล ที่จะต้องจัดระเบียบในการดำเนินชีวิต และในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จึงเป็นบรรทัดฐานทางสังคมอย่างหนึ่งและรักษาสังคมให้เป็นปกติ โดยการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสังคม กล่าวคือ วินัยเป็นการจัดสรรสิ่งแวดล้อม หรือสภาวะทางกายภาพให้เอื้อโอกาสแก่การที่จะดำเนินชีวิตและกิจการต่าง ๆ ให้ได้ผลดีที่สุด เช่น การจัดระเบียบภายในครอบครัว ในชุมชน ในสถาบันการศึกษา การจัดระเบียบจราจรบนท้องถนน วินัยของทหาร วินัยของข้าราชการ ฯลฯ ตลอดจนจรรยาบรรณของวิชาชีพต่าง ๆ

คำว่า “ศีล” ในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรค ท่านพระสารีบุตรได้กล่าวถึง ศีลว่า “เจตนา ชื่อว่า ศีล เจตสิกชื่อว่า ศีล ความสำรวม ชื่อว่า ศีล ความไม่ล่วงละเมิดชื่อว่า ศีล”^{๑๘}

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ท่านพระพุทธโฆสะเถระได้กล่าวถึง ศีลไว้มีความสำคัญว่า “เจตนาของบุคคลผู้ตั้งเว้นจากบาปกรรม มีปามาติบาต เป็นต้น ชื่อว่า ศีล”^{๑๙}

^{๑๖}ดร.ระวี ภาวิไล, “การสำรวจความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร”, รายงานผลการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้งจำกัด), ๒๕๔๐, หน้า ๑๕.

^{๑๗}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๐๓.

^{๑๘}ขุ.ป. ๓๑/๓๔/๖๐.

^{๑๙}พระพุทธโฆสะเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้งจำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

ศีล ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค^{๑๖} ซึ่งได้รวบรวมสรุป ศีลในพระไตรปิฎกทั้งหมดไว้ โดยแสดงประเภทของ ศีลไว้ว่า “ศีลทั้งหมดมีอย่างเดียว คือ ความเป็นปกติ” ซึ่งหมายถึง ความประพฤติตามปกติให้ถูกต้อง ตามธรรมวินัย

มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้ พระสัทธัมมโชติกะ อัมมาจริยะกล่าวไว้ใน หนังสือปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ ว่า “ศีล มาจากรูปศัพท์ว่า สี-ละ = สีล แปลว่า ความปกติ หรือความเป็นธรรมชาติ ศีลมาจากบทวิเคราะห์ภาษาบาลีว่า “สียลติ ภายจิกฺกมมานิ สมมาทหยิตฺติ สีล”^{๑๗} แปลว่า ธรรมชาติใดที่ทำให้กายกรรมวจีกรรมตั้งไว้ด้วยดี ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า ศีล และในเรื่องเดียวกันว่า สียลติ กุสละมเม อุปะเรตฺติ สีล”^{๑๘} ธรรมชาติโดยอรรถไว้ซึ่งกุศลกรรม ธรรมชาตินั้นชื่อว่า ศีล” ซึ่งตาม ความหมายนี้สอดคล้องกับความหมายของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรง เปรียบเทียบความหมายของ ศีลเหมือนไม้บรรทัด ดังปรากฏในหนังสือเบญจศีลและเบญจธรรมว่า “ศีลนั้นเป็นเหมือนบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติความดีให้คงที่ เปรียบเหมือนผู้แรกจะเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักในการเขียนไปตามนั้น หนังสือที่เขียนจึงจะมีบรรทัดอันตรง”^{๑๙} ในที่ศนะของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกทรงให้ความหมายของ คำว่า ศีล ในหนังสือลักษณะพระพุทธศาสนาว่า “ศีลนั้นได้แก่ ความประพฤติ จดเว้นจากความ ประพฤติที่เป็นภัย เป็นเวร ความประพฤติที่ไม่งดงาม ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติตลอดจนถึง ความที่ควรงดเว้นทั้งปวง อันเป็นเครื่องทำลาย วาจา ตลอดถึงใจให้เป็นปกติเรียบร้อย”^{๒๐} ท่านพุทธทาสภิกขุ ให้คำนิยามคำว่าศีล ไว้ในหนังสือคู่มือมนุษย์ฉบับสมบูรณ์ว่า “ศีล หมายถึง การประพฤติดี ประพฤติ ถูกตามหลักทั่วไป ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อนในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ส่วนที่ เกี่ยวข้องกับครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกันในสังคมมนุษย์”^{๒๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ขณะดำรงสมณะศักดิ์เป็นพระราชวรมุนี ให้ความหมายเกี่ยวกับคำว่า ศีลไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสนา

^{๑๖} พระพุทธโฆสะเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕-๗๑.

^{๑๗} พระสัทธัมม โชติกะ อัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๒๑๐.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๑.

^{๑๙} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒.

^{๒๐} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, ลักษณะพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕๕.

^{๒๑} พุทธทาสภิกขุ, คู่มือมนุษย์ฉบับสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๙๗.

ฉบับประมวลศัพท์ว่า “ศีล หมายถึง ความประพฤติทางกายและวาจาการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว”^{๒๖} สุชีพ ปุณฺณานุกาภ ได้ให้ความหมายของศีลไว้ใน พจนานุกรมพระพุทธศาสนาว่า “ศีลหมายถึง การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย”^{๒๗}

คำว่า “ศีล” ในพระพุทธศาสนามีปรากฏในหลักคำสอนหลายแห่ง เช่น ความหมายของคำว่า ศีล ที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า ศีล ไว้โดยนัย ดังกล่าวข้างต้น “ศีล หมายถึง ข้อธรรมที่ควรปฏิบัติเพราะเป็นพื้นฐานที่จำเป็นเบื้องต้นสำหรับมนุษย์ในการละเว้นหรืองดเว้นจากความชั่ว และศีลเป็นหลักธรรมในการควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาของมนุษย์ในสังคมให้อยู่อย่างสงบสุข เพราะมนุษย์ผู้มีศีลจะมีคุณธรรมในการเคารพสิทธิของกันและกันและไม่เบียดเบียนกัน มนุษย์จึงอยู่อย่างมีความสุขเป็นคุณลักษณะของกายและวาจาที่ดำรงอยู่ด้วยความดี คือ กุศลธรรมทั้งหลาย”

หลักเบญจศีล (ศีลธรรมหรือจริยธรรม) คือ หลักคำสั่งสอนที่เกี่ยวกับความประพฤติที่ดีที่ชอบ^{๒๘} ที่ถูกค้นพบโดยพระพุทธเจ้าแล้วพระองค์ทรงนำมาเปิดเผย โดยการบัญญัติจัดเป็นหมวดหมู่ทรงแสดงแก่นมนุษย์ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในปัจจุบันสูตรว่า “พระศาสดาตรัสบรรลธาตุนี้ ครั้นรู้บรรลุแล้วจึงบอกแสดงบัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่าย และกล่าววาทะทั้งหลายจงเกิด”^{๒๙}

จากพุทธพจน์ดังกล่าวเห็นได้ว่า เมื่อพระองค์ตรัสรู้ใหม่ ๆ พระองค์ยังไม่ยอมพระทัยเพื่อโปรดมนุษย์ชนเพราะธรรมที่ตรัสรู้เป็นธรรมที่รู้ได้ยากหลังจากที่พระพุทธองค์เสวยวิมุตติสุขแล้ว จึงยอมพระทัยเพื่อโปรดมนุษย์ พระองค์บัญญัติธรรม เปิดเผยธรรม เป็นหมวดหมู่ทำให้เข้าใจง่ายแล้วนำมาสั่งสอนมนุษย์ในรูปแบบศีลธรรมหรือจริยธรรมซึ่งในพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. ศีลธรรม หรือจริยธรรม ชั้นพื้นฐานได้แก่ ศีลห้า ซึ่งเรียกว่า เบญจศีล
๒. ศีลธรรมหรือจริยธรรม ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐

^{๒๖} พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์, อ่างแล้ว, หน้า ๒๙๒.

^{๒๗} สุชีพ ปุณฺณานุกาภ, พจนานุกรมพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๖๒.

^{๒๘} พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๘), หน้า ๒๙๒.

^{๒๙} ส.นิ. ๑๖/๒๐/๓๕.

๓. ศิลธรรมหรือจริยธรรม ชั้นสูง ได้แก่ มรรคมงคล ๘^{๒๖}

ศีล ๕ ภาษาบาลีเต็มเรียกว่า สิกขาบท ๕ บ้างธรรม ๕ บ้างเมื่อปฏิบัติตามนี้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล

ในพระพุทธศาสนาเดรวาท ศีล เป็นระเบียบความประพฤติ ที่มีลักษณะปิดกั้นโอกาสที่จะทำชั่ว และส่งเสริมโอกาสสำหรับการทำความดี เพราะความดีเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก ถ้ารู้จักและเรียนรู้วิธีทำ ความดี การรักษาศีลจึงเป็นการทำความดี เป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยฝึกอบรมบุคคลให้รู้จักสร้างความสัมพันธ์ทางกายทางวาจา ที่ตั้งงาม กับสภาพแวดล้อม ให้มีความขยันหมั่นเพียร ในอาชีพที่สุจริต เป็นหลักประกันที่รักษาสังคม และสิ่งแวดล้อมให้มั่นคง พ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น ภาวะโลกร้อน น้ำท่วมฉับพลัน แผ่นดินไหว เป็นต้น เพียงพอที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข และดำเนินชีวิตทำกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปได้ด้วยดี พอสมควร ศีล ๕ หรือเบญจศีลจึงเป็นหลักความประพฤติที่ตั้งงามของคฤหัสถ์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามดำรง ตนอยู่ในความดี สามารถควบคุมตนเอง ปรับตน และมีความปรารถนาดีต่อกัน มีความชื่นชมยินดีต่อกัน สังคมก็จะบรรลุจุดหมายที่ทำให้ทุกชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติ มีความสงบ และมีความไว้วางใจ ซ้ำกันและกัน

ศีลธรรมขั้นต้น คือ ศีลห้า (เบญจศีล) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมห้า, สิกขาบทห้าซึ่งเป็น หลักมนุษยธรรม พระพุทธเจ้าทรงนำมาบัญญัติสั่งสอนแก่มนุษย์นับตั้งแต่พรรษาแรกที่พระองค์ทรง ตรัสรู้โดยแสดงแก่ ยสกุลบุตรเป็นคนแรก ในบทแห่งธรรมชื่อ “อนุปพิทกกา” เพราะศีลหมายถึง ความเป็นปกติ หรือข้อปฏิบัติในการละเว้นความชั่ว ซึ่งมี ๕ ประการที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเดรวาท ได้แก่

เบญจศีล เป็นหลักธรรมอันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเบญจศีล หรือศีล ๕ หมายถึง ความประพฤติที่ดี หรือแนวปฏิบัติ หรือข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจา ให้อยู่ในความต้องการข้อปฏิบัติ วัฒนธรรม มีการละเว้นความชั่ว ข้อปฏิบัติในการฝึกกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้นทำตนให้เป็นคนดี มีความ สุจริตทางกาย วาจาและอาชีพ ศีลเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติของคนเพื่อความอยู่ด้วยกัน อย่างเป็นปกติสุข และเป็นระเบียบเรียบร้อยนำพาไปสู่ความสงบสุข ทั้งต่อตนเอง สังคมโดยรวม ซึ่งเบญจศีล ในพระพุทธศาสนา บัญญัติไว้ว่า

เบญจศีล ข้อที่ ๑ “เว้นจากการฆ่าชีวิตสัตว์ เพื่อให้มนุษย์อบรมจิตใจของตนเองให้คลาย ความโทแถม มีความเมตตากรุณา ต่อกันและกัน เมื่อแผ่ความรักความเอื้ออาทร แก่สัตว์ทั้งปวง”

เบญจศีล ข้อที่ ๒ “เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ เพื่อให้ทุกคนเคารพในสิทธิ ของผู้อื่น เว้นจากการทุจริต ประกอบอาชีพในทางมิชอบอาชีพ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางหาเลี้ยงชีพ”

^{๒๖} รศ.ดร. ประยงค์ แสนบูรณาน, ปรัชญาอินเดีย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๘ - ๘๐.

เบญจศีล ข้อที่ ๓ “เว้นจากการประพฤตินอกงามเพื่อให้นุชย์สร้างสามัคคีไม่แตกร้างกัน รักษาสายโลหิตวงศ์ตระกูลของตนไม่สาส์นเยี่ยงสัตว์ดิรัจฉาน หรือเป็นผู้มักมากในงาม”

เบญจศีล ข้อที่ ๔ “เว้นจากการพูดเท็จเพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของตนเอง และผู้อื่น ด้วยการพูดเท็จและให้เป็นคนมีสังขจาวจา”

เบญจศีล ข้อที่ ๕ “เว้นจากการดื่มน้ำสุราและเมรัย เพื่อให้คนที่มีสติไม่ประมาทรักษาสติของตนไม่ให้ไหลออเรอ พลัดปลั่ง ในการประพฤติปฏิบัติงานประจำ เพื่อดำรงชีวิต โดยราบรื่น”

สรุป หลักเบญจศีลเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ที่มนุษย์ต้องรักษาต้องปฏิบัติ เพื่อความสงบสุขทุกชีวิตของคนในสังคม ซึ่งจะทำให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุขสงบ ความเจริญและความเรียบร้อย

๓.๒ ประวัติความเป็นมาของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

ก่อนพระพุทธเจ้าปรินิพพาน ๔๕ ปี ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี ในเวลาเช้ามีดของวันหนึ่ง หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จจากที่จงกรม ได้มีกุลบุตรคนหนึ่ง ชื่อว่า “ยสะ” ซึ่งเกิดความเบื่อหน่ายในชีวิตฆราวาส จึงออกจากบ้านเดินทางมาที่ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน บริเวณที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ นายยสะได้พบพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแสดง อนุพุททิกถาคือ

- ทานกถา เรื่องของท่าน
- ศิลกถา เรื่องของศีล
- สัคคกถา เรื่องของสวรรค์
- กามาทีนวกถา เรื่องโทษของกาม
- เนกขัมมานิสังสกถา เรื่องอานิสงส์ของการบวช^{๒๓}

อนุพุททิกถา คือ ถ้อยคำที่กล่าวโดยนับตั้งแต่เบื้องต้นขึ้นไป เป็นหลักธรรมในการพัฒนาหรือการพรรณนาคุณภาพของการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ไปตามลำดับขั้น อนุพุททิกถานี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ ฆราวาสผู้ครองเรือนเป็นพื้น โดยเฉพาะ ผู้ที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนามาก่อนเพื่อให้เห็นคุณประโยชน์ของ การให้ทานและการรักษาศีล ซึ่งจะนำไปเกิดในสวรรค์ทำให้พบแต่ความสุขอันเกิดจากกามคุณ พระองค์จึงทรงแสดงโทษของกาม เพื่อไม่ให้ติดอยู่ในกามแล้วทรงแสดงอานิสงส์ของการออกบวช เพื่อให้พ้นจากกาม จากนั้นพระองค์ก็ทรงแสดงอริยสัจสี่ ในอนุพุททิกถานี้จะกล่าวเฉพาะศิลปกถา คือ เรื่องของศีล โดยเฉพาะศีลห้า เท่านั้น

^{๒๓}วิ.ม.หา. ๔/๒๖/๓๒.

^{๒๔}สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, ๔๕ พรรษาของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๓๕.

เบญจศีล เป็นธรรมที่มีอยู่คู่กับโลกนี้มานานแล้ว พระพุทธเจ้าเมื่อตรัสรู้แล้ว จึงนำหลักธรรมที่พบในการตรัสรู้มาสั่งสอนมนุษย์ และศีลห้าเป็นหลักธรรมหนึ่งที่พระองค์ทรงพบด้วยพระองค์เอง ดังปรากฏในอัครัญญสูตร^{๒๐๐} ในพระสูตรนี้ได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเดิมอาศัยอยู่กับธรรมชาติอย่างสงบสุข มีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง แต่เมื่อมนุษย์มีมากขึ้น มีมนุษย์บางคนเกิดความโลภ จึงเกิดการกักตุนอาหารเกินส่วน ทำให้เกิดอาหารขาดแคลน จึงต้องมีการแบ่งอาหาร และปักกันเขตแดน แบ่งการครอบครองที่ดิน เพื่อสร้างผลผลิต ต่อมาก็เกิดมีคนโลภไปเก็บอาหารที่คนอื่นไม่ได้ให้ ทั้งที่ส่วนของตนมีอยู่ อันเป็นการลักทรัพย์ ผู้ถูกกล่าวหาว่าลักทรัพย์ก็ถูกตีเตียนจากสังคมจากนั้น สังคมจึงเลือกเอาคนผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีหน้าที่ปกครองโดยธรรม ซึ่งต่อมาถูกเรียกว่า “กษัตริย์” “ราชา” หรือ “จักรพรรดิ” ตามยุคสมัย

ในสมัย พระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า ทิสหเนมิ^{๒๐๑} พระองค์เป็นพระราชผู้ทรงธรรมพระองค์หนึ่ง พระองค์ทรงสั่งสอนประชาชนของพระองค์ ให้ปฏิบัติอยู่ในหลักของศีลห้า ดังปรากฏในจักรวรรดิสูตร ซึ่งกล่าวถึงจักรพรรดิพระองค์ใหม่ ได้ปฏิบัติตามธรรมที่พระเจ้าจักรพรรดิพระองค์เดิมเคยปฏิบัติและได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ประชาชนว่า “พวกท่านไม่พึงฆ่าสัตว์ ไม่พึงถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ไม่พึงประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ไม่พึงกล่าวคำเท็จ ไม่พึงดื่มน้ำเมา จงบริโภคตามเดิมเถิด”^{๒๐๒}

สรุปความเป็นมาของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลว่า เบญจศีล เป็นศีลที่มนุษย์ใช้พัฒนารักษาสังคม ให้สงบสุขตลอดมา และเป็นธรรมที่มนุษย์ควรศึกษาควรจะปฏิบัติเพื่อประโยชน์ คือ ความสุขของตนเองและสังคม พระพุทธองค์จึงทรงนำมาสอน ซึ่งเรียกว่า สิกขาบททั้งห้าหรือธรรมห้า^{๒๐๓} ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่มนุษย์ควรรักษาเป็นประจำ ซึ่งสมัยต่อมา เรียกว่า เบญจศีล หลังสุดเรียกว่า นิจศีล^{๒๐๔} เพราะเป็นศีลที่ประชาชนทั่วไปควรปฏิบัติให้เป็นนิสัย

๓.๓ จุดประสงค์การบัญญัติหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

มนุษย์เป็นผลผลิตของธรรมชาติ การดำเนินชีวิตจึงอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติเดิมที่เดี่ยวนมนุษย์อยู่กันด้วยความสุข แต่เมื่อมีกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลงเกิดขึ้นในจิตใจ ความเดือดร้อน คือ ความทุกข์ก็เกิดขึ้น

^{๒๐๐}ที่.ปา. ๑๑/๑๑๑-๑๓๐/๘๓ - ๙๗.

^{๒๐๑}ที่.ปา. ๑๑/๘๑/๖๐.

^{๒๐๒}ที่.ปา. ๑๑/๘๕/๖๔.

^{๒๐๓}อ.จ.ปญจก. ๒๒/๑๗๒/๒๘๘.

^{๒๐๔}พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, อ้างแล้ว,

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มองเห็นความจริงของชีวิตว่า ทุกชีวิตที่เกิดมีย่อมเกลียดกลัวความทุกข์ รักความสุขด้วยกันทั้งนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์ทำความดี โดยใช้หลักศีล สมาธิและปัญญา เพราะศีลเป็นพื้นฐานของความสุข และความสุขที่มีผลต่อตนเองคนอื่นสังคมและต่อประโยชน์สูงสุด คือ ความพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นหลักอัตถะประโยชน์^{๓๔} ในทางพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ลักษณะคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติ คือ การปฏิบัติตนเอง และการปฏิบัติต่อสังคมด้วยการเคารพในชีวิตและทรัพย์สินของกันและกัน ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ ทรงตรัสสอนประชาชนในเวฬุทวารายสูตร^{๓๕} ซึ่งเป็นธรรมที่ประชาชนทุกคนควรนำมาพิจารณาในตน โดยมีใจความสำคัญว่า “เราอยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตาย รักสุข เกลียดทุกข์ เรามีสมาธิในทรัพย์สิน ไม่ต้องการให้ใครมาเอาไปโดยมิชอบ เรามีสมาธิในบุตร ภริยา สามีของเรา ไม่ต้องการให้ใครมาล่วงละเมิด บุตร ภริยา สามีของเรา เราไม่ต้องการให้ใครมาโกหก พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพื่อเจ้าไรสาระกับเรา คนอื่นก็เช่นกันกับเรา เขาย่อมไม่พอใจถ้าเราไปฆ่าเขา ไปลักทรัพย์เขา ไปประทุพถิล่วงละเมิดบุตร ภริยา หรือสามีเขา เขาย่อมไม่พอใจการโกหก การพูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพื่อเจ้าไรประโยชน์” พระพุทธเจ้าสอนประชาชนในเวฬุทวารายสูตร คือ หลักของเบญจศีล แม้จะไม่ได้ตรัสถึงศีลข้อที่ ๕ แต่ศีล ข้อที่ ๕ ก็เป็นศีลที่ห้ามถึงการละเมิดสิทธิของตนเอง เพราะคนที่เสพสิ่งมีนเมาทุกชนิด เช่น สุรา ย่อมควบคุมสติตนเองไม่ได้ ทั้งการละเมิดศีลข้อที่ ๕ นี้เป็นเหตุให้มีการทำผิดศีลข้ออื่น ๆ อีกมาก ดังนั้น การดื่มสุราหรือสิ่งมีนเมาจึงเป็นการทำร้ายร่างกายตนเองอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการทำลายประโยชน์ของตนเอง

จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าถ้ามนุษย์ไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่รักและเคารพสิทธิของตนและผู้อื่น ยังละเมิดสิทธิของคนอื่น สังคมย่อมปราศจากความสุข มีแต่ความเดือดร้อน วุ่นวายโกรธแค้นซึ่งกันและกัน เบญจศีลจึงเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐาน ที่ป้องกันความเดือดร้อนวุ่นวายเคียดแค้น ความไม่สงบสุขดังกล่าว เพราะการละเมิดศีลทุกข้อ จะกระทบต่อตนเองและผู้อื่น คือ สังคมเสมอ พระพุทธเจ้าจึงทรงนำเบญจศีล ขึ้นมา เป็นธรรมวิจารณ์บทหนึ่ง

ดังนั้น เบญจศีลจึงเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าบัญญัติขึ้น ตามเหตุผลของกฎธรรมชาติแล้ว จึงนำมาสั่งสอนเป็นธรรมวิจารณ์ ที่พระองค์ทรงเลือกแล้วว่า เป็นสัทธรรม เพราะศีลเป็นหลักธรรมที่ประกันสิทธิส่วนบุคคล ทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สินของคนโดยทั่วไป พระองค์ทรงนำมาสอนก็เพื่อสงเคราะห์แก่ชาวโลกทั่วไป โดยมีจุดประสงค์ คือ ประโยชน์ ๒ หลักใหญ่ ได้แก่

^{๓๔} พระราชาวรมุณี (ประยูรฑ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, อ่างแก้ว, หน้า ๓๙๘.

^{๓๕} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๐ - ๕๐๕.

๑. ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเอง คือ เป็นเครื่องควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ถูกต้อง ดีงาม ซึ่งผู้ปฏิบัติจะได้รับความสุข ทั้งในโลกนี้ โลกหน้า และเพื่อความพ้นทุกข์

๒. ประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคม คือ เมื่อคนในสังคมปฏิบัติตามหลักของศีลห้าแล้ว สังคมมีความสงบสุข เพราะทุกคนในสังคมต่างรักเคารพในสิทธิของกันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน

สรุป พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลสำหรับคฤหัสถ์หรือประชาชนทั่วไปก็เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ประชาชน เพื่อประชาชนจะได้นำไปปฏิบัติเป็นหลักพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปซึ่งถือเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง

นอกจากนี้ ศีลก็มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม เพราะถ้าคนในสังคมถือปฏิบัติตามหลักของศีลแล้วสังคมย่อมมีความสุข เนื่องจากศีลเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกระดับชั้น ถ้าสังคมใดขาดศีล สังคมนั้นก็จะมีแต่ความเสื่อมถอยเต็มไปด้วยการทะเลาะเบาะแว้งปัญหา อาชญากรรมต่าง ๆ เพราะคนในสังคมไม่เคารพสิทธิของตนเอง และสิทธิของผู้อื่นเนื่องจากเบียดเบียน เป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐาน สำหรับมนุษย์ทุกคนที่ต้องการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข เป็นหลักประกันในชีวิต และทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นโดยเป็นคำสอนที่เน้นให้มนุษย์เห็น ความสำคัญของชีวิตทุกชีวิต เพราะทุกชีวิตย่อม รักความสุขเกลียดความทุกข์ กลัวความตายและอยากมีชีวิตอยู่ด้วยกัน อย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น ประกอบด้วย

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์

๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติดนินทา

๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้น จากการพูดเท็จ

๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและของมึนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท^{๑๖}

เบญจศีล เป็นบทบัญญัติ ใ้รงดเว้นจากความชั่ว ถือเป็นหลักประกันสิทธิส่วนบุคคลและสังคม สังคมที่มีศีลห้าจะมีแต่ความสงบสุข เพราะศีลห้าเป็นเกราะป้องกัน มิให้คนล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิต ทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิตทั้งของตนเอง และทรัพย์สินของผู้อื่น พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นความชั่ว หรือเป็นบาป เพราะเป็นการละเมิดศีล จะบาปมาก หรือน้อยจะต้องพิจารณา องค์ประกอบของศีลเป็นสำคัญ

^{๑๖}ที่.ปา. ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๓.

๓.๔ องค์ประกอบของหลักพุทธปรัชญา ที่ว่าด้วยเบญจศีล

ศีล เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะศีลเป็นพื้นฐานของความดีและถ้าหากสังคมมีศีล การเป็นอยู่ก็มีความสุขสงบที่มีต่อตนเองผู้อื่นหรือสังคม และต่อประโยชน์สูงสุดคือ ความทุกข์ ซึ่งถือเป็นหลักการทำอรรถประโยชน์ ในทางพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ศีลจึงได้ชื่อว่า “มนุษย์ธรรม”^{๓๗} ในจักรกวัตติสูตรและอัครัญสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความเป็นมาของศีล โดยเล่าถึงสภาวะทางธรรมชาติว่า เต็มที่มนุษย์อยู่อย่างสงบสุข โดยอาศัยการรู้จักประมาณตน ในเวลาต่อมาเมื่อมนุษย์มีมากขึ้น ความเห็นแก่ตัว และการเบียดเบียนกัน การลักขโมยก็เกิดขึ้น ความสงบสุขก็หายไป

ฉะนั้น เพื่อให้คนในสังคมตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม กล้าบวบ และมีความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น พระเจ้าทัสหนะมิ จึงได้พระราชทานพระบารมีไว้ว่า “พวกท่านไม่พึงฆ่าสัตว์ ไม่พึงถือเอาของที่เป็นเจ้าของไม่ได้ให้ ไม่พึงประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ไม่พึงกล่าวเท็จ ไม่พึงดื่มเมามา จงบริโภคตามเดิมเถิด”^{๓๘} ผู้ที่ทำผิดศีล ย่อมได้รับการเตือน และรับผลของกรรมที่ตนได้ทำไว้ ส่วนผู้ที่รักษาศีล ย่อมได้รับการสรรเสริญ การจะรู้ว่า ผู้ใดมีศีลหรือไม่ ก็ต้องอาศัยการอยู่ร่วมกัน ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนเรื่องศีลไว้ว่า “ศีล พึงรู้ได้เพราะการอยู่ร่วมกัน”^{๓๙} ศีลยังนำมาผลไปสู่สุคติ มีโภคทรัพย์ และทำให้เข้าถึงนิพพานด้วย ดังคำสรุปศีลที่ว่า

ศีเลน สุคติ ยนติ สีเลน โภคสัมปทา

ศีเลน นิพพุตติ ยนติ ตสฺมา สิลี วิโสเย

ศีล เป็นเครื่องพัฒนาบุคลิกภาพ พฤติกรรมที่แสดงออก สื่อให้เห็นความเป็นผู้มีปกติ ผู้รักษาศีลได้ก็สามารถพัฒนาธรรมให้เจริญได้ เพราะศีลเป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันแ้วและภัยทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์ ความเดือดร้อนก็จะกลายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม

พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมมีความสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตโดยให้มีความรัก มีเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ไม่เดือดร้อนเป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศลซึ่งมีประโยชน์และอันวิเศษสืบไปอย่างต่อเนื่อง ศีลเป็นเครื่องพัฒนาบุคลิกภาพ พฤติกรรมที่แสดงออก สื่อให้เห็นความเป็นผู้มีปกติ ศีลเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษในการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา เป็นผู้รู้จักดำเนินชีวิตที่ดี

^{๓๗}ที่.ปา. ๑๑/๒๘๖/๒๔๗.

^{๓๘}ที่.ปา. ๑๑/๓๖/๕๓.

^{๓๙}ขุ.อุ. ๒๕/๑๓๓/๑๓๗.

งามด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุข ผู้รักษาศิลปะได้ก็สามารถพัฒนาธรรมให้เจริญได้ เพราะคนที่มีคุณธรรม เป็นคนที่มีคุณแก่ส่วนรวมเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมช่วยสร้างสรรคสังคม

เบญจศีล หรือ ศีล ๕ ถือกันว่าชาวพุทธที่ต้องการเป็นพุทธบริษัท จึงต้องรับกำหนดเงื่อนไขเบื้องต้นนี้ไปศึกษาปฏิบัติ ๕ ข้อ เรียกว่า ลิกขาบท ๕

ลิกขาบท แยกศัพท์ อธิบาย ดังนี้

ลิกขา+บท คำว่า ลิกขา หมายถึง สิ่งที่จะต้องศึกษา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

คำว่า บท หมายถึง อุบายเครื่องบรรลู่ พื้นฐาน ที่อาศัย และที่ตั้ง

ลิกขาบท หมายถึง อุบายเครื่องบรรลู่ ที่จะต้องศึกษา พื้นฐาน ที่อาศัย หรือที่ตั้งแห่งสิ่งที่จะต้องศึกษา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

คำว่า ลิกขาบท มีความหมาย เท่ากับ คำว่า เวมณี

เวรมณีลิกขาปที แปลว่า ลิกขาบท คือ เจตนางดเว้น

คำว่า งดเว้น หมายถึง การงด(วิริติ) การไม่ทำ (อภิกิริยา) การไม่ต้องอาบัติ (อนัชฌาปัติ) การไม่ล่วงละเมิดขอบเขต (เวลาอนติกกมมะ)^{๔๐}

ดังนั้น ลิกขา แปลว่า การศึกษา ข้อปฏิบัติที่จะต้องศึกษา หรือฝึกอบรม มี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ศีล จึงเป็นข้อฝึก ไม่ใช่ข้อห้าม

ข้อปฏิบัติทั้ง ๕ หรือลิกขาบท ๕ ข้อ ท่านเรียกว่า “มนุษยธรรม” คือ ธรรมสำหรับมนุษย์บ้าง เรียกว่า “คิทธิธรรม” หรือ “คิทธิวินัย” คือ ธรรมของคฤหัสถ์ หรือวินัยของคฤหัสถ์บ้าง เป็นธรรมวินัย สำหรับสังคมาคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนทั้งประทุติปฏิบัติ แม้จะมีชื่อเรียกที่ต่างกันแต่สื่อความหมาย คือ ข้อปฏิบัติ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ปาณาติปาตา เวมณี คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. อทินนาทานา เวมณี คือ เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขามีได้ให้

๓. กามเมสุ มิจฉาจารา เวมณี คือ เจตนางดเว้นจากการประทุคติผิดในกาม

๔. มุสาวาทา เวมณี คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

๕. สุราเมรัยมัชฌมาทัญญานา เวมณี คือ เจตนางดเว้นจากการเสพของมึนเมา ได้แก่ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ศีล ๕ ได้แก่ การเว้นจากความชั่ว ๕ ประการ สำหรับมนุษย์ ที่ต้องประพฤติปฏิบัติบุคคลที่ปรารถนาความเป็นมนุษย์ มีวิถีชีวิตที่ดีงาม ย่อมเห็นคุณค่าของการรักษาศีล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือตนเองให้พ้นภัย เป็นหลักประกันความมั่นคงทางสังคม ให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบร่มเย็น และเป็นหลักประกันสันติภาพของโลก

^{๔๐} พ.ธ. ๒๕/-/๒.

องค์ประกอบ คือ ส่วนประกอบของศีล องค์ประกอบดังกล่าวเป็นเครื่องวัดว่า การกระทำ ความผิดเข้าองค์ประกอบหรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิดถือว่าศีลขาด ถ้าไม่ครบองค์ประกอบ ถือว่าศีลยังไม่ขาด แต่เป็นศีลต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์ ดังนั้นการพิจารณาองค์ประกอบศีลห้าจึงมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

๓.๔.๑ ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ สัตว์มีชีวิตตามหลักของศีลข้อ ๑ หมายถึง มนุษย์ หรือ สัตว์ดิรัจฉานที่มีชีวิตอยู่ ส่วนมนุษย์นั้นนับตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดาเป็นต้นไป เจตนางดเว้นตามศีลข้อที่ ๑ นี้หมายรวมถึง การทำร้ายร่างกาย การทรมาน และการหน่วงเหนี่ยวกักขัง เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย

การฆ่า หมายถึง การทำให้ตายโดยวิธีการใดก็ได้รวมทั้งการใช้ให้ผู้อื่นฆ่าเช่นสังด้วยวาจา โดยหนังสือหรือโดยวิธีการหรือสัญลักษณ์อย่างหนึ่งอย่างใดโดยเจตนาฆ่าซึ่งแบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. ฆ่าโดยตั้งใจ คือ ผู้ฆ่าตั้งใจจะฆ่าคน หรือสัตว์ตัวนั้นโดยตรง ถือเป็นการประสงคต่อผล

๒. ฆ่าโดยไม่เจาจะจง คือ ผู้ฆ่าตั้งใจฆ่าสัตว์ หรือคนโดยไม่เจาจะจงคนใดคนหนึ่งหรือสัตว์ตัวใดตัวหนึ่งแล้วคนหรือสัตว์นั้นตาย เช่นวางกับดักไว้แล้วสัตว์ตัวใดตัวหนึ่งเข้าไปติดกับตาย เป็นต้น กรณีนี้แม้ผู้กระทำจะไม่ประสงคต่อผล คือ สัตว์หรือคนโดยไม่เจาจะจงคนใดคนหนึ่งหรือสัตว์ตัวใดตัวหนึ่ง แต่ผู้กระทำก็ยอมเล็งเห็นแล้วว่าสัตว์ตัวใดตัวหนึ่งเข้าไปติดกับก็ต้องถึงแก่ความตาย

การฆ่าทั้งสองวิธีการดังกล่าว ถือว่า ผู้ฆ่ามีเจตนา เป็นเจตนาก่อนการลงมือกระทำความผิด ทั้งขณะกระทำความผิด ผู้กระทำก็มีเจตนาประสงคจะให้มีการตายเกิดขึ้น

๑) องค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๑ ที่ทำให้ผู้กระทำผิดศีลข้อนี้ มี ๕ ประการ คือ

๑. สัตว์นั้นมีชีวิต การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๑.๑ พระพุทธศาสนาคำนิยามถึงชีวิตของสัตว์ว่ามีความสำคัญ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มองเห็นความจริงของชีวิตว่า ทุกชีวิตที่เกิดมาย่อมเกลียดกลัวความทุกข์ รักความสุขด้วยกันทั้งนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์ทำความดี โดยใช้หลักศีล สมาธิ และปัญญา เพราะศีลเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของความดี และความสุขที่มีผลต่อตนเอง คนอื่น สังคมและต่อประโยชน์สูงสุดคือ ความพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นหลักอัตถะประโยชน์^{๕๕} ในทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดผลดี เพราะช่วยรักษาระบบนิเวศน์ ช่วยอนุรักษ์พันธ์สัตว์ ช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้การฆ่าสัตว์ยังก่อให้เกิดผลกระทบตามมาด้วย

^{๕๕} พระราชวรมณี (ประยูรธ ปรยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, อ่างแล้ว,

๑.๒ ถ้าเป็นการข่มขืน นอกจากจะเกิดผลเสียดังกล่าวข้างต้นแล้วยังทำให้เกิดปัญหาอีกหลายอย่างตามมา เช่น ทั้งครอบครัวของผู้ฆ่า และครอบครัวผู้ถูกฆ่าเดือดร้อน คือ ได้รับความเดือดร้อนด้วยกันทั้งสองฝ่าย

๑.๓ พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มองเห็นความจริงของชีวิตว่า ทุกชีวิตที่เกิดมาย่อมเกลียดกลัวความทุกข์ รักความสุขด้วยกันทั้งนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์ทำความดี โดยใช้หลักศีล สมาธิ และปัญญา เพราะศีลเป็นพื้นฐานของความดี และความสุขที่มีผลต่อตนเอง คนอื่น สังคมและต่อประโยชน์สูงสุด คือ ความพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นหลักอรรถประโยชน์^{๔๖}ในทางพระพุทธศาสนา

๒. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๒.๑ เมื่อรู้ว่าสัตว์มีชีวิตแล้วยังฆ่า ถ้าเป็นมนุษย์ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนถ้าเป็นสัตว์ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิการมีชีวิตอยู่ของสัตว์นั้น ๆ

๒.๒ ขาดเบญจธรรม ไม่มีเมตตากรุณา เห็นแก่ตัว บ้าอำนาจ

๒.๓ ไม่เคารพต่อชีวิตของผู้อื่น สัตว์อื่น

๓. มีจิตคิดจะฆ่า การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๓.๑ เป็นผู้ที่มีจิตใจโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม เป็นคนที่ไม่มีความเมตตากรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญ และไม่มี ความสงสารที่จะคิดช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์

๓.๒ ขาดการคำนึงถึงใจเขาใจเราโดยมีจิตใจใฝ่รู้ไม่สร้างสรรค์ ความสุขจากการทำสิ่งที่ติงามด้วยการใช้ปัญญา

๓.๓ ไม่เคารพสิทธิในการเป็นอยู่ของสัตว์อื่นเพราะการสังหารเป็นการมีจิตคิดมุ่งร้ายบีบคั้นเบียดเบียน มองในแง่ที่จะทำลาย

๓.๔ ไม่มีความปรารถนาดี ไม่มีไมตรีมุ่งทำลายกันและกันไม่มีคุณธรรมหรือจริยธรรม

๓.๕ ลักษณะคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติ คือ การปฏิบัติต่อตนเอง และการปฏิบัติต่อสังคมด้วยการเคารพในชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนประชาชนในเวฬุทวารายสูตร^{๔๗} ซึ่งเป็นธรรมที่ประชาชนทุกคนควรนำมาพิจารณาในตน โดยมีใจความสำคัญว่า “เราอยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตาย รักสุข เกลียดทุกข์...คนอื่นก็เช่นกันกับเรา เขาย่อมไม่พอใจถ้าเราไปฆ่าเขา...”

๔. มีความพยายามทำผิด การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๔.๑ เป็นผู้ที่มีจิตฉาวายามะ คือ มีความเพียรในการสร้างอกุศลกรรม เป็นความเพียรที่ไม่ชอบ ทำให้สังคมรังเกียจ จิตใจไม่สงบ คนในสังคมไม่ยกคบ

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓๙.

^{๔๗} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๐ - ๕๐๕.

๔.๒ เป็นผู้ที่ไม่มีเบญจธรรม ไม่มีความเมตตา เห็นแก่ตัว ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นหรือสัตว์อื่น เป็นผู้ที่มีใจคอโหดร้าย

๕. สัตว์นั้นตายด้วยความพยายาม^{๔๔} พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้เพราะ

๕.๑ เมื่อสัตว์ตาย ก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรม จึงต้องรับผลกรรมที่ตนตั้งใจทำให้เกิดขึ้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น

๕.๒ ทำให้ชีวิตมัวหมอง สังคมติเตียนและประณามเพราะเป็นการกระทำโดยเจตนาอันได้แก่ เจตน์เจานความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือพลั้งนាំที่เป็นตัวกระทำการ เรียกว่า กรรม^{๔๕} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่วสิ่งที่เป็นตัวบังคับกำหนดให้มนุษย์แสดงออกทางกาย วาจา คือ ใจ ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่วก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย”^{๔๖} จากพุทธพจน์ดังกล่าวเห็นได้ว่าการกระทำทั้งหลายของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความดีหรือความชั่วทั้งหลายเกิดจากใจหรือเจตนาทั้งสิ้น

๕.๓ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ต่าง ๆ เป็นต้น

๕.๔ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบชักจูงให้ก่อปัญหาขึ้น เช่น ทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ดังนั้น การกระทำที่เป็นกรรมคือ การกระทำที่มีเจตนาหรือใจเป็นสำคัญ เป็นเรื่องที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง และก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบชักจูงให้ก่อปัญหา การขาดเบญจศีลข้อที่ ๑ เป็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิต การเบียดเบียนกันและกัน การขาดความรัก ความเมตตาต่อกันจนกลายเป็นปัญหาขึ้นจากระดับเล็ก คือ กระทบกระหังระหว่างบุคคล จนกระทั่งจนถึงระดับใหญ่ คือ เกิดสงครามทำลายล้างกัน

การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๑ เพื่อให้มนุษย์ปลูกเมตตาจิตในสัตว์ทุกจำพวก หรือแม้แต่ในมนุษย์ด้วยกัน เพราะเมตตาจิตเป็นความดีมีทั่วไป ทั้งในมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน เพราะสัตว์ทุกชนิดย่อมมีสิทธิโดยชอบในการดำรงชีวิตของตนไปจนตายผู้ใดทำให้เขาเสียชีวิตด้วยเจตนา ศีลของผู้นั้นก็ขาด เมื่อเพ่งเจตนาจิตเป็นใหญ่ในลักษณะนี้มีข้อห้าม ๓ อย่าง คือ การฆ่า การทำร้ายและการทรมาน เบญจศีลข้อที่ ๑ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข เพราะทุกคนย่อมกลัวความตาย รักสุขเกลียดทุกข์กันทั้งนั้น คนอื่นก็เช่นกัน

^{๔๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙๗.

^{๔๕} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พุทธธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๔๖} พุ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

จึงควรละเว้นการฆ่า ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายผู้อื่น ถ้าเราประทุษร้ายชีวิตและร่างกายผู้อื่น ก็จะทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นมาทันที เพราะการฆ่ากันประทุษร้ายกันหรือเบียดเบียนกันนี้ไม่ใช่ภาวะปกติ เป็นการละเมิดสิทธิเพราะพระพุทธศาสนาคำนึงถึงความสำคัญในชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

เจตนา คือ ความรู้สำนึกในการกระทำหรือความตั้งใจในการกระทำ จึงเป็นตัวการในการทำกรรม^{๔๗} หรือเรียกว่า เจตนาเป็นตัวกรรม เจตนาดีจัดเป็นกุศลกรรม เจตนาชั่วจัดเป็นอกุศลกรรม พระพุทธศาสนาจึงถือใจเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมกระทำทางกาย ทางการพูด ที่ปรากฏให้เห็น นายแดงโกรธนายดำจึงใช้มีดแทงนายดำจนตาย การฆ่าคนตายของนายแดง จึงถือเป็นการกระทำความผิดตามหลักของเบญจศีล

๒) ลักษณะความหนักเบาเรื่องโทษของเบญจศีลข้อที่ ๑ การกระทำผิดศีลข้อนี้จะมีโทษมากหรือน้อยต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

๑. เจตนาในการฆ่ามากน้อยเท่าใด
๒. มีความพยายามในการฆ่ามากน้อยเพียงใด
๓. ลักษณะใหญ่เล็กของสัตว์ที่ถูกฆ่า
๔. คุณค่าของสัตว์ที่ถูกฆ่ามีมากน้อยเท่าใด^{๔๘}

ตัวอย่างเช่น ฆ่าบิดามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีคุณค่ามากย่อมบาปมากกว่า การฆ่าคนทั่วไป จัดเป็นอนันตริยกรรม มีโทษหนักที่สุด คือตกนรกอเวจี ในทางกฎหมาย การฆ่าบิดามารดา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๙ มีโทษ อย่างหนักคือ ประหารชีวิตสถานเดียว เช่น การฆ่าคนดี ก็จะมีบาปมากกว่าการฆ่าคนชั่ว การฆ่าคนชั่วจะมีบาปมากกว่าการฆ่าสัตว์ เป็นต้น

สรุป ศีลข้อปาณาติบาตจะสมบูรณ์ต่อเมื่อครบองค์ประกอบทั้ง ๕ จะทำเองหรือใช้ให้ผู้อื่นทำ ศีลย่อมขาดได้เช่นเดียวกันแต่ถ้าไม่ครบเพียงแต่ทะเลหรือต่างพร้อย เช่น ราดน้ำด้วยตั้งใจฆ่าแต่คนไม่ตาย แม้ว่าเจตนามีอยู่ คือ มีจิตคิดฆ่าแต่ไม่ครบองค์ประกอบทั้ง ๕ ศีลจึงไม่ขาดหรือกรณีฆบรชนคนตาย ผิดกฎหมายแต่ไม่ผิดศีล เพราะคนจับไม่ได้ตั้งใจว่าจะฆบรไปชนคนและจะชนให้ตาย จึงไม่ครบองค์ประกอบของศีลข้อนี้ ความหนักเบาแห่งโทษของการทำปาณาติบาต มีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

๑. กำหนดด้วยบุคคล คือ ฆ่าผู้มีคุณมากโทษมาก ฆ่าผู้มีคุณน้อยโทษน้อย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ มารดาบิดา มีโทษมาก เฉพาะพระพุทธเจ้าเพียงแต่ทำร้ายให้ห้อพระโลหิต มีโทษเท่ากับฆาตมารดาบิดา จัดเป็นอนันตริยกรรม ส่วนคนที่ไม่มีคุณก็มีโทษน้อยลดหลั่นกันลงไป การฆ่าสัตว์ที่เช่นเดียวกัน สัตว์มีคุณมากมีโทษมาก สัตว์มีคุณน้อยมีโทษน้อย

^{๔๗} พ.ศ. ๒๕/๒/๒๔.

^{๔๘} วสัน อินทสระ, หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร:

๒. กำหนดโดยเจตนา คือ การตั้งใจฆ่า ถ้ามีโทษมากมีโทษมาก มีโทษน้อยมีโทษน้อย

๓. กำหนดด้วยประโยค คือ ความพยายามที่จะฆ่าให้ตาย ใช้ความพยายามมากมีโทษมาก ใช้ความพยายามน้อยมีโทษน้อย^{๔๙}

คำว่า “สัตว์” หมายถึง สิ่งที่มีความรู้สึกและเคลื่อนไหวไปมาได้เองรวมตลอดทั้งเทพ มาร พรหม มนุษย์ เปรต อสุรกาย ทิรัจฉาน และสัตว์นรก^{๕๐}

การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๑ ก็มีจุดมุ่งหมาย

๑. เพื่อให้มีเมตตาธรรมไม่เบียดเบียน

๒. เพื่อให้ชีวิตมีความปลอดภัยไม่ต้องหวาดระแวงกัน

๓. เพื่อให้ประกอบการงานและประพฤติธรรมได้โดยสะดวก

๔. เพื่อเป็นพื้นฐานให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ต่อไป

๕. เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

๖. เพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต เป็นการคุ้มครองสิทธิการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข เพราะทุกคนย่อมกลัวความตาย รักสุขเกลียดทุกข์กันทั้งนั้น คนอื่นก็เช่นกันโดยไม่ทำร้ายร่างกายไม่ทำลายชีวิต เพราะการขาดเบญจศีล ข้อที่ ๑ เป็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิต การเบียดเบียนกันและการขาดความรัก ความเมตตาต่อกัน จนกลายเป็นปัญหาจากปัญหาระดับเล็ก คือ ระดับกระทบกระทั่งระหว่างบุคคลจนกระทั่งถึงปัญหาระดับใหญ่ คือ เกิดสงครามทำลายล้างกัน

ตารางที่ ๓.๑ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๑ ดังกล่าวข้างต้นปรากฏตามตาราง ดังนี้

องค์ประกอบข้อเท็จจริง	องค์ประกอบศีล	ครบองค์ประกอบ	ไม่ครบองค์ประกอบ
-มีข้อเท็จจริง	-สัตว์นั้นมีชีวิต	-ศีลขาด	-ศีลค้างพร้อย
-ผู้ทำรู้ข้อเท็จจริง	-รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต	-เป็นบาปหนัก	-ศีลบกพร่อง
-มีเจตนา	-มีจิตคิดจะฆ่า		-ศีลไม่บริสุทธิ์
-มีการลงมือกระทำผิด	-มีความพยายามทำผิด		-บาปลดลง
-การกระทำบรรลุผล	-สัตว์นั้นตายด้วยความพยายาม		

๓.๔.๒ ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี เจตนาถเวนจากการลักทรัพย์ ในเบญจศีลข้อที่ ๒ นี้ การลักทรัพย์แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ การลักทรัพย์ด้วยกาย การลักทรัพย์ด้วยวิธีล่อลวง คือ ใช้อุบายวิธีต่าง ๆ ให้ได้ทรัพย์ การลัก ขโมย เบียดบัง แย่งชิง ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน

^{๔๙} พ.อิต.อ. ๔๕/๔๕๕.

^{๕๐} พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๑.

๑) องค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๒ ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดศีลข้อนี้ มี ๕ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์ของผู้อื่นหวนแทน การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ

๑.๑ ให้รู้จักข่มใจตนเอง โดยไม่ให้กิเลสอย่างหยาบ คือ ความโลภเข้ามาครอบงำจิตใจ

๑.๒ ให้รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่นพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยการประพฤติตนเป็น

พลเมืองดี

๒. รู้ว่าสิ่งของนั้นมีเจ้าของหวนแทน การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อนี้ก็เพราะ

๒.๑ ให้รู้จักการใช้สตรีระลึกว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของหวนแทนโดยใช้หลักจริยศาสตร์ในการประเมินค่าความประพฤติว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนเลว โดยการใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือ

๒.๒ ลักษณะคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติตนในการตัดสินใจ

๓. มีจิตคิดจะลัก การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อนี้ก็เพราะ

๓.๑ เป็นการเอาใจเอาเปรียบผู้อื่น เป็นการไม่ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมไม่เป็นสัมมาอาชีวะซึ่งหมายถึงการเลี้ยงชีพในทางสุจริต แต่เป็นมิถฉาอาชีวะ ซึ่งหมายถึงการเลี้ยงชีพในทางไม่ชอบ หรือในทางทุจริต

๓.๒ ไม่เคารพในสิทธิของผู้อื่น ถือเป็นความละโมภ พงษ์เล็งคิดเอาแต่ทางที่จะได้

๓.๓ ทำให้คนตนเอง และการปฏิบัติต่อสังคมด้วยการเคารพในทรัพย์สินของกันและกัน ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนประชาชนในเวฬุทวารายสูตร^{๕๓} ซึ่งเป็นธรรมที่ประชาชนทุกคนควรนำมาพิจารณาในตน โดยมีใจความสำคัญว่า “..เรามีความรักในทรัพย์สินไม่ต้องการให้ใครมาเอาไปโดยมิชอบ..คนอื่นก็เช่นเดียวกับเรา เขายอมไม่พอใจถ้าใครไปลักทรัพย์เขา...”

๔. มีความพยายามกระทำความผิด พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อนี้ก็เพราะ

๔.๑ เป็นผู้ไม่มีฉาวยามะคือ มีความเพียรในการสร้างอกุศลเป็นความเพียรที่ไม่ชอบ

๔.๒ เป็นผู้ไม่มีฉาวอาชีวะ คือ ประกอบอาชีพในทางไม่ชอบเป็นการสร้างอกุศลกรรม

๕. ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความพยายาม^{๕๔} การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบเบญจศีลข้อนี้ก็เพราะ

๕.๑ เมื่อได้ทรัพย์นั้นมาด้วยความพยายามก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรมจึงต้องรับผลกระทบ

๕.๒ ทำให้ชีวิตมัวหมอง สังคมติเตียนเพราะเป็นการกระทำโดยเจตนาอันได้แก่ เจตจำนง ความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือพลังนำที่เป็นตัวกระทำการ เรียกว่า กรรม^{๕๕}

^{๕๓} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๐ - ๕๐๕.

^{๕๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มิ่งคลัตถที่ปณี แปล เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๙๙.

เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่เป็นตัวบังคับกำหนดให้มนุษย์แสดงออกทางกาย วาจา คือ ใจ ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะทำชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย”^{๔๔} จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำทั้งหลายของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความดี หรือความชั่วทั้งหลาย เกิดจากใจ หรือเจตนาทั้งสิ้น

๕.๓ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ต่าง ๆ

๕.๔ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมาย เพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบ ชักจูงให้ก่อปัญหาอื่น จึงควรละเว้นการลัก ขโมย เบียดเบียน แย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น โดยทุกวิถีทาง เพราะว่าการไปประทุษร้ายทรัพย์สินสมบัติของเขานั้น มันผิดปกติ และยังเอามาเป็นของเราได้ด้วยแล้ว ก็ยังยุ่งกันใหญ่ ผิดปกติมากไป เป็นกิเลสมากไป และก็จะเป็นคนเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น

๕.๕ การขาดเบญจศีล ข้อที่ ๒ เป็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์ เป็นการเบียดเบียนทรัพย์สินของกันและกัน การขาดการเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นความละโมภ เป็นมิถจากัมมันตะ คือ การกระทำที่มีชอบ และเป็นการเลี้ยงชีพที่ไม่ชอบ คือ มิถจาอาชีวะด้วย

ดังนั้น การกระทำที่เป็นกรรม คือ การกระทำที่มีเจตนาหรือใจเป็นสำคัญ จึงเป็นเรื่องที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง และก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมาย เพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบ ชักจูงให้ก่อปัญหา การขาดเบญจศีล ข้อที่ ๒ เป็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์เป็นการเบียดเบียนกันและกัน การขาดความเคารพในสิทธิของผู้อื่น

เจตนา คือ ความรู้สำนึกในการกระทำ หรือความจงใจในการกระทำ ดังนั้น เจตนาจึงเป็นตัวการในการทำกรรม^{๔๕} หรือเรียกว่า เจตนาเป็นตัวกรรม เจตนาที่เป็นตัวกรรมนี้ เจตนาดีจัดเป็นกุศลกรรม เจตนาร้ายจัดเป็นอกุศลกรรม พระพุทธศาสนาจึงถือใจเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรม การกระทำทางกาย ทางการพูด ที่ปรากฏให้เห็นมีค่าทางจริยธรรม หรือศีลธรรม เช่น นายแดงอยากได้โทรศัพท์มือถือของนายดำจึงไปลักเอามา การกระทำของนายแดง จึงถือเป็นการกระทำความผิดตามหลักของศีลธรรม องค์ประกอบดังกล่าวเป็นเครื่องวัดว่า การกระทำผิดเบญจศีลข้อที่ ๒ หรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิดทุกข้อ ถือว่าผิดขาด เป็นบาปมาก ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิดก็ถือว่า ผิดต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์ หรือเศร้าหมอง องค์ประกอบทั้ง ๕ ข้อดังกล่าว เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน

^{๔๓} พระธรรมปิฎก(ประยูรธรรมา ปยุตโต), พุทธธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๔๔} พุ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

^{๔๕} พุ.ธ. ๒๕/๒/๒๔.

ยิ่งขึ้นในการทำความผิดต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริง ซึ่งการลงมือกระทำความผิดตามเบญจศีลข้อที่ ๒ มีอยู่ ๖ ลักษณะดังนี้

๑. ลักด้วยตนเอง
๒. ใ้ให้ผู้อื่นลัก
๓. เอาสิ่งของที่ต้องเสียภาษีเพื่อไม่ต้องเสียภาษี
๔. ทำให้ทรัพย์ผู้อื่นเสียหาย
๕. ใช้การสะกดจิตหรือวิธีการอื่นใดให้เจ้าของทรัพย์ไม่มีสติแล้วหยิบยื่นทรัพย์ให้
๖. ใช้อิทธิมายะ (การใช้อิทธิฤทธิ์ถือเอาทรัพย์)^{๕๖}

การกระทำต่อไปนี้ หลักของศีลถือเป็นการกระทำ โจรกรรม^{๕๗} กล่าวคือ

- การลัก คือ การเอาทรัพย์ลับหลัง
- รังหรือฉล คือ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของหรือการเอาทรัพย์ขณะผู้อื่นเผลอ
- กรรโชก คือ การชูให้กลัวแล้วได้ทรัพย์
- ปล้น คือ การร่วมกันหลายคนใช้กำลังประทุษร้ายตีปล้นเอาทรัพย์
- ตู๋ คือ การอ้างพยานหลักฐานเท็จเอาทรัพย์สินผู้อื่น
- หลอก คือ การแต่งเรื่องหลอกให้เขาหลงเชื่อแล้วได้ทรัพย์ไป
- ลวง คือ การใช้เครื่องมือผิดมาตรฐานหลอกลวงคนอื่น
- ฉ้อ คือ การใช้อุบายฉ้อฉลให้เจ้าของทรัพย์ตามไม่ทันแล้วได้ทรัพย์
- ปลอม คือ การทำของเลียนแบบแลกเปลี่ยนทรัพย์มา
- สับเปลี่ยน คือ การเอาทรัพย์ของตนสับทรัพย์คนอื่นที่ตนเองต้องการ
- เบียดบัง คือ การปกปิดซ่อนเร้นเอาทรัพย์ไว้ จนเจ้าของหมดอาลัยแล้วเอาเสีย
- ตระบัด คือ การบิดพลิ้วคำมั่นสัญญาแล้วได้ทรัพย์
- ยักยอก คือ การใช้อำนาจหน้าที่เอาทรัพย์ผู้อื่นเป็นของตนเองโดยมิชอบกรณีดังกล่าวถือเป็นการกระทำอย่างไร^{๕๘}

การรับสินบนจากผู้อื่น การช่วยเหลือสนับสนุนในการกระทำผิดกฎหมายผิดศีลธรรม การคบคนอื่นเพื่อหวังผลประโยชน์ที่มีชอบ กรณีเหล่านี้ถือเป็นอนุโลมโจรกรรม

^{๕๖} พระสัทธัมมโชติกะ อัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ ปริงเฉที ๕ เล่ม ๒, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๔.

^{๕๗} พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม, อ่างแล้ว, หน้า

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

การทำลายทรัพย์สิน โดยไม่มีเหตุผลสมควร การแก่งแย่งทรัพย์สินผู้อื่นให้หมดราคาถือเป็น ฉายาโจรกรรม

การทำโจรกรรม อนุโลมโจรกรรม และฉายาโจรกรรม จึงเป็นความผิดตามเบญจศีลข้อที่ ๒ การละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๒ นี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สินวัตถุ ได้แก่การแก่งแย่งชิง ทรัพย์สิน การแข่งขันทางการค้า การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ขาดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน

๒) ลักษณะความหนักเบาเรื่องโทษของเบญจศีลข้อที่ ๒ การกระทำความผิดศีลข้อนี้ จะมีโทษมาก หรือน้อยต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง คือ นอกจากดูที่เจตนาหลักแล้วจะต้องดูที่มูลค่า วัตถุด้วย ถ้าวัตถุมีราคาน้อยก็มีโทษน้อย ถ้ามีราคามากก็มีโทษมาก และต้องดูประกอบด้วยว่าวัตถุนั้น เป็นของคนธรรมดาหรือของผู้มีศีลธรรมหรือของพระเณรเป็นอริยบุคคลหรือไม่ ถ้าวัตถุนั้นเป็นของ ศาสนาหรือเป็นของพระอรหันต์ก็มีโทษมากที่สุด โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

๑. กำหนดด้วยวัตถุ คือ ทรัพย์สินนั้นมีค่ามากมีโทษมาก มีค่าน้อยมีโทษน้อย
๒. กำหนดด้วยเจตนา คือ ความตั้งใจจะถือเอาทรัพย์สินของเขา ที่เจียดด้วยกิเลสมากมีโทษมาก ที่เจียดด้วยกิเลสน้อยมีโทษน้อย
๓. กำหนดด้วยประโยชน์ คือ ความพยายามที่จะได้ทรัพย์สินนั้นมา ถ้ามีความพยายามมากมีโทษมาก มีความพยายามน้อยมีโทษน้อย^{๔๔}

การกระทำที่เรียกว่า โจรกรรม อนุโลมโจรกรรม และฉายาโจรกรรม ถือเป็นความผิดตามเบญจศีลข้อที่ ๒ คือ อทินนาทานา เวรมณี

สรุป การกระทำเมื่อครบองค์ประกอบทั้ง ๕ ศีลขาทันที ถ้าไม่ครบ ศีลอาจจะทะเลหรือต่างพร้อย ไม่บริสุทธิ์แม้ตนเองจะกระทำเอง ใช้ให้ผู้อื่นกระทำหรือร่วมมือกับผู้อื่นกระทำ เช่นโจรที่ตั้งใจปล้นร้านทอง ยังไม่ทันได้เงินได้ทอง ก็ถูกตำรวจจับได้ก่อน ศีลยังไม่ขาด แต่ถ้าได้เงินได้ทอง และออกจากร้านทองแล้วบังเอิญถูกตำรวจจับได้ก่อน ถือว่าศีลขาดแล้ว

การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบใน เบญจศีลข้อที่ ๒

๑. เพื่อให้ประกอบอาชีพโดยความซื่อสัตย์สุจริต
๒. เพื่อให้รักและเคารพในเกียรติของตน
๓. เพื่อให้เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น
๔. เพื่อให้เกิดความมั่นใจในทรัพย์สินของตนเองไม่ต้องวิตกกังวล
๕. เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
๖. เพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต

^{๔๔} พ.อิตี.อ. ๔๕/๔๔๙.

เบญจศีล ข้อที่ ๒ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในการมีทรัพย์สินที่ตัวครอบครองอยู่โดยชอบ ไม่ต้องการให้ใครมาแย่งไปโดยวิธีการที่ตนเองไม่ได้ให้

ตารางที่ ๓.๒ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๒ ดังกล่าวข้างต้นปรากฏตามตาราง ดังนี้

องค์ประกอบข้อเท็จจริง	องค์ประกอบศีล	ครบองค์ประกอบ	ไม่ครบองค์ประกอบ
-มีข้อเท็จจริง -ผู้ทำรู้ข้อเท็จจริง -มีเจตนา -มีการลงมือกระทำผิด -การกระทำบรรลุผล	-วัตถุสิ่งของที่มีผู้อื่นหวงแหน -รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีผู้อื่นหวง แหน -มีจิตคิดจะลัก -มีความพยายามทำผิด -ได้ ของ นั้น มา ด้วย ความ พยายาม	-ศีลขาด -เป็นบาปหนัก	-ศีลต่างพร้อย -ศีลบกพร่อง -ศีลไม่บริสุทธิ์ -บาปลดลง

๓.๔.๓ ศีลข้อที่ ๓ กามสุ มิจฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติดัดในกามทั้งหลาย คำว่า “กาม” ในเบญจศีลข้อนี้คือ ความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งผู้ปฏิบัติจะไม่นอกใจคู่ครองของตนหรือล่วงละเมิดทางเพศกับบุคคลที่ผู้อื่นหวงแหน เช่น บุตร ภริยา สามี หรือบุคคลต้องห้ามตามจารีต เช่น ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี หรือบุคคลผู้ถือปฏิบัติพรหมจรรย์ทั้งหลาย การกระทำผิดเบญจศีล ข้อที่ ๓ นี้ จะต้องเข้าองค์ประกอบความผิดถึงจะถือว่าศีลขาดถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิดก็ถือว่า ศีลต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์

๑) องค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๓ ที่ทำให้ผู้กระทำผิดศีลข้อนี้ มี ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุอันไม่ควรถึง การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๑.๑ เป็นการละเว้นจากการประพฤติดัดในกาม ไปประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหนของผู้อื่นเป็นการละเมิดสิทธิใน บุตร ธิดา สามีหรือภรรยาของผู้อื่น

๑.๒ เป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจตลอดจนท่วงศ์ตระกูลของตนเองและของผู้ถูกกระทำให้เกิดความสับสน

๑.๓ วัตถุอันไม่ควรเกี่ยวข้อง คือ หญิงหรือชายที่ไม่ควรเกี่ยวข้องที่จะเสพเมถุนหรือไม่ควรมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย ซึ่งมีหญิงอยู่ ๒๐ ประเภทชาย มีอยู่ ๒ ประเภท

๒. มีจิตคิดจะเสพวัตถุอันไม่ควรถึง การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้เพราะ

๒.๑ เป็นการไม่ดำเนินชีวิตตามท่านองคฺลองธรรม

๒.๒ ไม่มีกามสังวร คือไม่มีการสำรวมในกาม หรือสังวรในกาม ไม่มีความระมัดระวังในการรู้จักยับยั้ง ควบคุมตนเองในทางกามารมณ์ เพื่อไม่ให้หลงใหลในรูปสกลันเสียง และสัมผัส

๒.๓ ต้องมีเจตนาคือ ต้องมีความตั้งใจโดยประสงค์ต่อผลหรือยอมเสีย
เรื่องความผิด เป็นบ้า มีจิตฟุ้งซ่าน มีเวทนาถ้ำ ภิกษุตันบัญญัติ^{๖๐} ก็ไม่ถือว่ามิจฉะ

๒.๔ ลักษณะคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติ คือ การปฏิบัติต่อ
ตนเองและสังคมด้วยการเคารพในชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนประชาชนใน
เวฬุทวารายสูตร^{๖๑} ซึ่งเป็นธรรมที่ประชาชนทุกคนควรนำมาพิจารณาในตน โดยมีใจความสำคัญว่า
“...เรามีความรักในบุตร ภริยา สามีของเรา เราไม่ต้องการให้ใครมาล้วงละเมิดในบุตร ภริยา สามีของ
เรา...คนอื่นก็เช่นกันกับเรา เขาย่อมไม่ชอบให้ใครไปล้วงละเมิดในบุตร ภริยา สามีของเขา...”

๓. มีความพยายามในการเสพ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๓.๑ เป็นการล้วงละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่นเป็นการข่มเหงจิตใจ

๓.๒ ทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

๓.๓ ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย ทางด้านกาย และจิตใจ

๓.๔ มีการลงมือกระทำความผิด เช่น จับต้องกายหญิง หรือลูบล้อวัยะไต^{๖๒}

๔. ยังมรรคให้ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่^{๖๓} การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ

๔.๑ การกระทำบรรลุผล คือ ร่วมใจกันสพมณ(ยังมรรคให้ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่) หลักของเบญจศีล
ถือวัยะเพศสัมพันธ์กันแม้เพียงปลายผมก็เป็นความผิดสำเร็จ

๔.๒ เมื่อการกระทำบรรลุผล ก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรม จึงต้องรับผลกรรม

๔.๓ ทำให้ชีวิตมืดมัวหมอง สังคมตึดยเพราะเป็นการกระทำโดยเจตนาอันได้แก่ เจตน์
จำนงความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือพละงำที่เป็นตัวกระทำกร เรียกว่า
กรรม^{๖๔} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่เป็นตัวบังคับกำหนดให้มนุษย์แสดงออก
ทางกาย วาจา คือ ใจ ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ
ถ้าคนมีใจชั่วก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย”^{๖๕} *มุนโถ*

จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากรกระทำทั้งหลายของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความดีหรือ
ความชั่วทั้งหลายเกิดจากใจหรือเจตนาทั้งสิ้น

^{๖๐} วิ.มหา. ๑/๓๔๒/๔๘๙.

^{๖๑} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๐ - ๕๐๕.

^{๖๒} วิ.มหา. ๑/๓๗๕/๕๐๕ - ๕๐๗.

^{๖๓} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถที่ปณี แปล เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๑ - ๑๐๒.

^{๖๔} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๖๕} พุ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

๔.๔ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหลาย ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ จึงควรละเว้นการประพฤติดีในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหน อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจตลอดจนท่วงศ์ตระกูลให้สับสน

๔.๕ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบชักจูงให้ก่อปัญหาขึ้น ควรเอาใจเขามาใส่ใจเราเพราะถ้าเราไม่ชอบคนอื่นเขาก็ต้องไม่ชอบด้วย

๔.๖ การขาดเบญจศีล ข้อที่ ๓ เป็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิตที่อาจจะเกิดมาโดยไม่ได้ตั้งใจ ปัญหาการทำแท้ง การเบียดเบียนกันและกัน การขาดความรัก ความเมตตาต่อกัน

จากองค์ประกอบดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

การละเมิดเบญจศีล ข้อนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับทางเพศ คือ ความไม่รู้จักพอทางเพศ ขาดความพึงพอใจในคู่ของตนจนทำให้เกิดโรคภัยตามมา

ในเบญจศีลข้อที่ ๓ ผู้ทำไม่จำเป็นต้องรู้ข้อเท็จจริงว่าชายหรือหญิงต้องห้ามหรือไม่ เพราะโดยหลักธรรมชาติชายหรือหญิงไม่ควรล่วงละเมิดสิทธิทางเพศซึ่งกันควรจะต้องอยู่ในกรอบประเพณีอันดีงามการที่เราไม่คิดคิดประทุษร้าย ผิดสภาพปกติของธรรมชาติก็ต้องวุ่นวายต้องเดือดร้อน

ชายที่หญิงไม่ควรเกี่ยวข้องกับมี ๒ ประเภท คือ

๑. ชายอื่นนอกจากสามีตน (สำหรับหญิงที่มีสามี)

๒. ชายที่มีจารีตต้องห้าม (สำหรับหญิงทั่วไป) เช่นนักบวช ในศาสนาต่าง ๆ^{๖๖}

หญิงที่มีสามีแล้ว และยังไม่ได้หย่าร้าง สามีไปอยู่ที่อื่นนานเท่าใดก็ตาม จะมีชายอื่นมาเป็นสามีไม่ได้ เพราะเป็นการผิดเบญจศีลข้อที่ ๓ นี้

ส่วนชายที่มีภรรยาก็จะยุ่งกับหญิงอื่นไม่ได้ เพราะเป็นการผิดเบญจศีลข้อที่ ๓ นี้ เช่นเดียวกับหญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้องกับ ๒๐ จำพวก^{๖๗} แบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๓ ประเภทตามตาราง คือ

^{๖๖} พ. สติตวรณ (พิจิตร จิตตฺตโน), อนุพุทธศึกษาที่ปนี ภาค ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๘๘.

^{๖๗} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มงคลคัตถที่ปนี แปล เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๓๑.

ตารางที่ ๓.๓ แสดงหญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้อง มี ๒๐ จำพวก

หญิงมีสามีแล้ว มี ๑๐ จำพวก	หญิงที่มีญาติปกครอง ๗ จำพวก	หญิงที่มีจารีตรักษา ๓ จำพวก
๑. สตรีที่เข้ามาเป็นภรรยาด้วยทรัพย์ ๒. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยความสมัครใจ ๓. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยโภ คชะ ๔. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยเครื่องนุ่งห่ม ๕. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยการรดน้ำ ๖. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยบุรุษช่วยเหลือ ๗. สตรีที่เป็นทั้งคนใช้และเป็นทั้งภรรยา ๘. สตรีที่เป็นทั้งคนงานและเป็นทั้งภรรยา ๙. สตรีที่เป็นภรรยาเพราะถูกจับเป็นเชลย ๑๐. สตรีที่เป็นภรรยาชั่วคราว	๑. สตรีที่มีมารดารักษา ๒. สตรีที่มีบิดารักษา ๓. สตรีที่มีบิดามารดารักษา ๔. สตรีที่มีพี่ชายน้องชายรักษา ๕. สตรีที่มีพี่สาวน้องสาวรักษา ๖. สตรีที่มีญาติดูแลรักษา ๗. สตรีที่มีโคตรรักษา	๑. สตรีที่มีธรรมรักษา ๒. สตรีที่มีผู้รักษา(คู่หมั้น) ๓. สตรีที่มีอาถรรพ(หมายถึงหญิงที่กษัตริย์ผู้มีอำนาจได้จองตัวไว้)

ชายที่หญิงไม่ควรเกี่ยวข้องด้วย มี ๒ ประเภท คือ

๑. ชายอื่นนอกจากสามีตน(สำหรับหญิงที่มีสามี)

๒. ชายที่มีจารีตต้องห้าม (สำหรับหญิงทั่วไป) เช่นนักบวชในศาสนาต่าง ๆ^{๖๘}

๒) ลักษณะความหนักเบาเรื่องโทษของเบญจศีลข้อที่ ๓ การกระทำความผิดศีลข้อนี้ จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ

๑. บุคคลผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศมีศีลมากหรือน้อย

๒. ขึ้นอยู่กับการกระทำความผิดด้วยเจตนาที่ประกอบด้วยอุกุศลกรรมมากหรือน้อย ส่วนผู้กระทำการข่มขืน จะมีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับผู้ถูกข่มขืนเป็นผู้มีศีลหรือไม่

ตัวอย่างเช่น บันหมานพ ข่มขืนภิกษุณี ชื่ออุบลวรรณเดรี ก็ถูกแผ่นดินสูบตาย

ถ้าการกระทำความผิดตามเบญจศีล ข้อที่ ๓ กระทำด้วยความสมัครใจทั้งสองฝ่าย ด้วยจิตที่ประกอบด้วยกิเลสมากก็มีโทษมาก ฉะนั้น ความผิดดังกล่าวจะมีโทษมากน้อย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างประกอบกัน คือ

๑. บุคคลที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นคนธรรมดาหรือเป็นคนมีศีล

๒. เจตนา คือ ต้องมีความตั้งใจโดยประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล แต่ถ้าเป็นเรื่องความผิดเป็นบ้า มีจิตฟุ้งซ่าน มีเวทนาถ้า ก็ไม่ถือว่ามีเจตนา

๓. การลงมือกระทำความผิด เป็นการไม่ข่มกิเลสทางกายและใจ

^{๖๘}พ. สติตวรรณ (พิจิตร จิตตวนโณ), อนุพุทธิกถาที่ปณี ภาค ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๘๘.

ข้อสังเกต โรคเอดส์เป็นโรคร้ายแรง เป็นแล้วตายสถานเดียว ไม่มียารักษา นี้คือโทษที่เป็นผลผลิตอันเกิดจากมนุษย์ที่ล่วงละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๓

สรุป เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง ๔ ข้อนี้คือขาด ถ้าไม่ครบองค์ประกอบศีลไม่ขาดแต่อาจทะเลหรือต่างพร้อย เช่น นักเรียนหญิงที่ยังพึ่งตนเองไม่ได้หรือหญิงที่สามารถหาเลี้ยงตนเองได้แล้วแต่มีพ่อแม่ที่น้องคอยห่วงใย หญิงเหล่านั้นนับว่ามีผู้ปกครอง ชายใดไม่ว่าเพื่อนรุ่นเดียวกันหรือใครอื่นไปยุ่งด้วยชายนั้นศีลขาดฝ่ายเดียว เป็นต้น

ปัจจุบัน หญิงที่ขาดญาติปกครองดูแลและไม่มีสามี เช่น เด็กหญิงที่อยู่กับบิดาเพียงลำพังแล้วบิดาซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษา หรือหญิงที่สติไม่ดี เร่วรอนเป็นหญิงจรจัด ไม่มีใครดูแล หรือหญิงยากจนที่อยู่ตามลำพัง ขาดการคุ้มครองความปลอดภัย หญิงเหล่านี้อาจถูกขยาล่วงเกินได้โดยง่ายแม้ตนจะไม่พอใจยินยอม กล่าวได้ว่าหญิงเหล่านี้ มีกฎหมายรักษาอยู่ ใครล่วงเกินยอมผิดศีล และผิดกฎหมาย^{๒๔}

การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๓ นี้ก็เพราะ

๑. เพื่อให้เกิดความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน
๒. เพื่อให้เคารพสิทธิความเป็นสามีภรรยาของกันและกัน
๓. เพื่อป้องกันการหย่าร้าง การแตกร้างภายในครอบครัว
๔. เพื่อสร้างความมั่นคงอบอุ่นภายในครอบครัว
๕. เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
๖. เพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต

เบญจศีล ข้อที่ ๓ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อ คุ้มครอง สิทธิในการมีครอบครัวของตนเอง คือ มีสามีภริยา บุตรธิดา เป็นต้น เราไม่ต้องการให้ใครมาละเมิดสิทธิ โดยที่เราไม่ยอม

ตารางที่ ๓.๔ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๓ ดังกล่าวข้างต้นปรากฏตามตาราง ดังนี้

องค์ประกอบข้อเท็จจริง	องค์ประกอบศีล	ครบองค์ประกอบ	ไม่ครบองค์ประกอบ
-มีข้อเท็จจริง	-วัตถุอันไม่ควรถึง(ชายหรือหญิง)	-ศีลขาด	-ศีลต่างพร้อย
-มีเจตนา	-มีจิตคิดจะเสพ	-เป็นบาปหนัก	-ศีลบกพร่อง
-มีการลงมือกระทำผิด	-มีความพยายามทำผิด		-ศีลไม่บริสุทธิ์
-การกระทำบรรลุผล	-ยังมรรคไม่ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่		-บาปลดลง

^{๒๔} พ.อ.อ. ๔๕/๔๕๐.

๓.๔.๔ ศิลข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

พูดเท็จ คือ การพูดให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทั้งที่รู้ว่าความจริงนั้นเป็นอย่างไร เช่น ตัวเรามีเงินอยู่ แต่เมื่อมีคนถามว่ามีเงินหรือไม่ เราตอบว่าไม่มี ทั้งที่เรารู้ว่าเงินมีอยู่ ดังนั้น มุสาวาท จึงหมายถึงคำพูดที่ตรงกับความจริง

การกล่าวเท็จ คือ การกล่าวโดยเจตนาให้ผู้อื่นเข้าใจผิด หรือด้วยการแสดงทางกายโดยใช้ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่นการใช้ภาษาใบ้ หรือการเขียนหนังสือ หรือรหัสอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้อื่นทราบ ทั้งที่ไม่เป็นเรื่องจริง แล้วถ้าผู้รับฟังไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิด ไม่รู้ความจริงผู้ทำก็ไม่ผิด เบนุจศีลข้อนี้

๑) องค์ประกอบของเบนุจศีลข้อที่ ๔^{๑๐} ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดศีลข้อนี้มี ๔ ประการ คือ

๑. เรื่องไม่จริง พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้เพราะ

๑.๑ เป็นการโกหกหลอกลวง การกล่าวด้วยคำที่ไม่จริง

๑.๒ การพูดให้ผิดไปจากความจริงเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ

๑.๓ เป็นคำพูดที่เหลวไหลเพื่อเจ้อไม่มีเหตุไม่มีผล ไม่มีประโยชน์ไม่ถูกกาลเทศะ

๑.๔ เป็นการประทุษร้ายหรือทำลายประโยชน์ด้วยวาจา

๑.๕ เป็นปัญหาทางการสื่อสาร หมายถึง การใช้วาจาไม่เป็นความจริง การใช้วาจา

เพื่อทำลายผู้อื่น การใช้วาจาเพื่อหาประโยชน์ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีสัจจะ

๒. มีจิตคิดจะกล่าวเท็จ พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ เพราะ

๒.๑ การพูดส่อเสียด ยุยงเป็นการสร้างความแตกแยก ไม่สมานสามัคคี

๒.๒ เป็นการมีความเห็นที่ไม่ถูกต้อง เป็นมิจฉาทิฎฐิ

๒.๓ ไม่เข้าใจในหลักกรรมในเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๒.๔ เป็นการไม่รู้เท่าทันในความเป็นธรรมดาของโลกและชีวิต

๒.๕ มองไม่เห็นความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

๒.๖ เป็นทางทำความชั่ว ทำให้คนเสื่อมทางด้านวาจา และจิตใจ

๒.๗ ลักษณะคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้ประชาชนทั่วไป คือ การปฏิบัติต่อตนเอง และต่อสังคมด้วยการเคารพในชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนประชาชนใน เวฬุทวารายสูตร^{๑๑} ซึ่งเป็นธรรมที่ประชาชนทุกคนควรนำมาพิจารณาในตนโดยมีใจความสำคัญว่า

“เราไม่ต้องการให้ใครมาโกหกเราส พุทธคำหยาบพูดส่อเสียดพูดเพื่อเจ้อไร้สาระกับเราคนอื่น ก็เช่นกันเขาย่อมไม่พอใจในการโกหก พุทธคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพื่อเจ้อไร้ประโยชน์กับเขา...”

^{๑๐} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถที่ปณี แปล เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๗.

^{๑๑} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๗/๕๐๐ - ๕๐๕.

๓. มีความพยายามเกิดจากจิตนั้นพระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้เพราะ

๓.๑ การลงมือกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดเพื่อทำลายผู้อื่นในเบญจศีลข้อที่ ๔ นี้มีองค์ประกอบ อยู่ ๔ ลักษณะ สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

๓.๑.๑ พยายามมุสาวาทด้วยตนเอง คือ ลงมือทำด้วยตนเอง

๓.๑.๒ ใช้ให้คนอื่นพูดเท็จ

๓.๑.๓ เขียนเรื่องที่ไม่จริงแล้วทิ้งไปให้คนอื่นเข้าใจผิด เช่นโฆษณา

๓.๑.๔ เขียนเรื่องที่ไม่จริงแล้วปิดประกาศหรือพิมพ์เป็นหนังสือ หรือบันทึกไว้^{๑๖}

ทั้ง ๔ ลักษณะ นี้ถือเสมือนว่าผู้กล่าวเท็จทำด้วยตนเอง เพราะสมประโยชน์ของผู้ที่กระทำความผิด

๔. ผู้อื่นรู้เรื่องนั้น การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๔.๑ เรื่องไม่จริงรวมถึงวัตถุสิ่งของที่ไม่จริงด้วย เช่น แสดงของปลอมให้คนอื่นเชื่อว่าของนั้นเป็นของจริง

๔.๒ เมื่อการกระทำบรรลุผลโดยผู้อื่นรู้และเชื่อเรื่องที่ไม่จริงนั้น ก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรม จึงต้องรับผลกรรม

๔.๓ ทำให้ชีวิตมัวหมอง ขาดความน่าเชื่อถือ สังคมติเตียนเพราะเป็นการกระทำโดยเจตนาอันได้แก่ เจตน์จำนงความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือลึงนำที่เป็นตัวกระทำกรร เรียกว่า กรรม^{๑๗} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่เป็นตัวบังคับกำหนดให้มนุษย์แสดงออกทางกาย วาจา คือ ใจ ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่วก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย”^{๑๘}

จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกระทำทั้งหลายของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความดีหรือความชั่วทั้งหลายเกิดจากใจหรือเจตนาทั้งสิ้น

๔.๔ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหลาย ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม ต่าง ๆ

๔.๕ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบชักจูงให้ก่อปัญหาขึ้น จึงควรละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขา หรือทำลายประโยชน์สุขของเขาด้วยวาจา

^{๑๖} พระลัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ ปริงเฉทที่ ๕ เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๔๖.

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๑๘} พุ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

๔.๖ การขาดเบญจศีล ข้อที่ ๔ เป็นการเบียดเบียนกันและกันโดยทางวาจา การขาดความรัก ความเมตตาต่อกัน เป็นมิจฉาวาจา คือ การเจรจาที่ไม่ชอบ

ดังนั้น การละเมิดเบญจศีลข้อนี้ ได้แก่ ปัญหาทางการสื่อสาร คือ การใช้วาจาไม่เป็นความจริง การใช้วาจาเพื่อทำลายผู้อื่น การใช้วาจาเพื่อหาประโยชน์ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีสัจจะ มุสาวาท เป็นการละเมิดสิทธิอันชอบธรรมหรือทำให้ผู้อื่นเสียสิทธิอันชอบธรรมโดยใช้อาวาจาจนผู้ที่มีปากที่ต้องพูดที่ไม่สูญเสียภาวะปกติของธรรมชาติ คือต้องพูดในลักษณะที่ไม่ประทุษร้ายอะไรของการใช้ปากเป็นเครื่องมือทำให้เกิดปกตินี้ต้องควบคุม ฉะนั้นธรรมชาติต้องมีการควบคุมปากมนุษย์ไว้

๒) ลักษณะความผิดหนักเบาเรื่องโทษในเบญจศีลข้อที่ ๔ การกระทำผิดในเบญจศีลข้อที่ ๔ นี้จะมีโทษหนักหรือโทษเบาขึ้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ คือ ความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นกับผู้อื่น หรือคำเท็จทำลายประโยชน์ของผู้อื่น จึงมีข้อพิจารณา อยู่ ๔ ลักษณะ^{๑๔} คือ

๑. ทำความเสียหายกับผู้อื่นมาก มีโทษมาก เช่น การพูดเท็จในศาล
๒. ทำความเสียหายกับผู้อื่นน้อย มีโทษเบาเช่น การพูดเล่น
๓. ทำความเสียหายกับผู้อื่นมาก มีโทษมาก เช่น การพูดเท็จให้คนอื่นเสียหาย
๔. เจตนาที่ประกอบด้วยกิเลสมากหรือน้อย โทษก็มากน้อยตามลำดับ

โทษของคำเท็จอย่างเบาที่สุด คือทำให้เสียบุคลิกภาพ เป็นคนพูดไม่น่าเชื่อถือ เป็นคนไม่น่าใจในตนเอง ไม่จริงใจต่อตนเองและคนอื่น เป็นสิ่งที่เราเห็นได้ง่ายที่สุด

โทษของการพูดเท็จอย่างหนัก นอกจากจะได้รับโทษอย่างเบาแล้วยังต้องได้รับโทษอย่างหนัก ทั้งโทษในโลกนี้ และโลกหน้า เพราะการเป็นพยานเท็จ คือ การพูดเท็จในศาลจะต้องถูกศาลพิพากษาให้จำคุก นอกจากนั้นยังจะต้องตกรอก

เบญจศีลข้อที่ ๔ นี้มีจุดมุ่งหมายให้คนใช้ชีวิตอยู่ด้วยความจริงใจต่อกัน ระหว่างสามี ภรรยา บุตร เพื่อน พี่น้อง พ่อแม่และคนควรมีความจริงใจต่อสังคม การกระทำผิดเบญจศีลข้อที่ ๔ เป็นการไม่จริงใจต่อตนเองและสังคม ทำให้ตนเองเดือดร้อน เพราะการพูดเท็จทำให้เสียบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นโทษอย่างเบาและอย่างหนัก คือ โทษจำคุกและตกรอก

มุสา มีลักษณะ ๗ ประการ

๑. ปด ได้แก่ การพูดตรงข้ามกับความจริง เช่น แล้วพูดว่าไม่เห็น
๒. ทนสาบาน ได้แก่ การทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด
๓. ทาลัทธิกระเท่ห์ ได้แก่ การอวดอ้างตนว่าเป็นผู้วิเศษ ทำให้คนหลงเชื่อถือและพากันนิยม
๔. มารยา ได้แก่ การเสแสร้งทำกริยาให้ตรงกันข้ามกับความจริง เช่น เป็นคนทุศีล

ทำท่าทางเป็นคนมีศีล

^{๑๔}มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถที่ปณี แปล เล่ม ๒, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๗.

๕. ทำเลส ได้แก่ การตั้งใจจะพูดเท็จ คือ พูดเล่นสำนวนเพื่อให้คู่สนทนาคิดเอง

๖. เสริมความ ได้แก่ การพูดเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แลดูว่าเป็นเรื่องใหญ่

๗. อำนาจความ ได้แก่ การพูดอาศัยข้อมูลเดิม แต่ตัดหัวข้อความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ออกเสีย เพื่อให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องอื่นไป

อนุโลมมูสา ได้แก่ การพูดไม่จริง แต่พูดไปโดยไม่หวังจะให้ผู้ฟังเชื่อตาม เช่นการพูดประชดประชัน พูดเสียดสี

ปฏิสสวาะ ได้แก่ การสัญญากับผู้อื่นแล้วไม่ปฏิบัติตามคำพูดนั้น หรือว่าปฏิบัติไม่ได้จนทำให้ผู้อื่นเสียหายประโยชน์ มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ผิดสัญญา ได้แก่ ทั้งสองฝ่ายได้ทำสัญญาแก่กันว่าจะทำเช่นนั้น ๆ แต่อีกฝ่ายหนึ่งปิดพริ้วไม่ทำตามสัญญา

๒. เสียสัตย์ ได้แก่ ให้คำสัญญาแก่เขาแล้วแต่ไม่ได้ทำตาม

๓. คืนคำ ได้แก่ รับปากว่าจะทำสิ่งนั้น ๆ ให้ ภายหลังไม่ทำ^{๓๖}

สรุป เมื่อครบองค์ประกอบ ๔ ข้อ คือ

๑. เรื่องไม่จริง

๒. มีจิตคิดจะกล่าวเท็จ

๓. มีความพยายามเกิดจากจิตนั้น

๔. ผู้รู้เรื่องนั้น

ถ้าครบ สิลชาตทัณฑ์ ถ้าไม่ครบศีลอาจหะลุหรือต่างพริ้ว ไม่บริสุทธิ์แม้ต้นจะกระทำให้ให้ผู้อื่นกระทำหรือร่วมมือกับผู้อื่นกระทำ เช่น มีความตั้งใจโกหก และกระทำไปอย่างแนบเนียน คือ พูดแล้วคนฟังเชื่อตามที่พูดด้วยถือว่า สิลชาต หรือตั้งใจจะพูดเรื่องไม่จริง แต่ไม่ได้พูดไม่ครบองค์ ๔ ศีลจึงไม่ขาด เป็นต้น

เกณฑ์การพิจารณาโทษ ของสิกขาบทข้อมุสาวาท ถือว่าเป็นการทำลายประโยชน์ของผู้อื่นมาก คือ เขาได้รับความเสียหายมากมีโทษมาก ได้รับความเสียหายน้อยมีโทษน้อย^{๓๗}

การที่พระพุทธศาสนา กำหนดองค์ประกอบในเบญจศีล ข้อที่ ๔

๑. เพื่อความซื่อสัตย์ มีความจริงใจและวางใจกันได้

๒. เพื่อสร้างความรักสามัคคีในหมู่คณะ

๓. เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของกันและกัน

๔. เพื่อให้ใช้วาจาประสานประโยชน์ของกันและกัน ไม่ทำลายกันด้วยคำพูด

^{๓๖} พระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีล-เบญจธรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๓๗} พุ.ยติ.อ. ๔๕/๔๕๑.

๕. เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต จึงมีจุดมุ่งหมาย
 ๖. เพื่อคุ้มครอง การกระทำทางวาจา คือ ไม่พูดเท็จไม่โกหกหลอกลวง

ตารางที่ ๓.๕ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๔ ดังกล่าวข้างต้นปรากฏตามตาราง ดังนี้

องค์ประกอบข้อเท็จจริง	องค์ประกอบศีล	ครบองค์ประกอบ	ไม่ครบองค์ประกอบ
-มีข้อเท็จจริง	-เรื่องไม่จริง	-ศีลขาด	-ศีลต่างพว้อย
-มีเจตนา	-มีจิตคิดจะกล่าวเท็จ	-เป็นบาปหนัก	-ศีลบกพร่อง
-มีการลงมือกระทำผิด	-มีความพยายามอันเกิดจากจิต		-ศีลไม่บริสุทธิ์
-การกระทำบรรลุผล	-ผู้อื่นรู้เรื่องนั้น		-บาปลดลง

๓.๔.๕ ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรัยมีขบพมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนาเว้นจากการเสพของมีนเมา มีสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

เนื่องจากสุราเมรัย เป็นสิ่งมีเมาทำให้คนหรือสัตว์ที่ดื่มเข้าไปขาดสติ นอกจากสุราเมรัยแล้ว ก็ถือเป็นมีขบพมาซึ่งเป็นสิ่งที่มีเมาทุกชนิด^{๓๘} เช่น ยาเค ยาอิ ยาโอซ์ ยาบ้า กัญชา ฝิ่น เฮโรอีนที่เสพแล้วทำให้คนควบคุมตนเองไม่ได้ เพราะทำให้ขาดสติ ตีรงตนอยู่อย่างปกติสามัญไม่ได้ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่าการดื่มสุราเมรัยและเสพของมีนเมาที่เป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษมากเป็นเหตุให้ผู้ดื่มสามารถกระทำความผิดตามเบญจศีลอีก ๔ ข้อได้อย่างง่ายเพราะการดื่มสุราทำให้คนเป็นบ้า เป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินทั้งของตนเองและผู้อื่น ตัวอย่างที่เห็นชัดในประเทศไทย คือ การเกิดอุบัติเหตุทางจราจรมาจากสาเหตุการดื่มสุรามากที่สุด เบียร์รวมไปทั้งคดึหะเลาะวิวาท คดึทำร้ายร่างกาย จนถึงคดีฆ่าซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการดื่มสุรา ทั้งนี้ รวมไปถึงมูลเหตุให้เกิดการทำความผิดทางเพศหรือมูลเหตุที่ผู้หญิงสูญเสียความบริสุทธิ์เพราะสุราเป็นต้นเหตุก็มีเป็นอันมากดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในราชสูตร^{๓๙} ซึ่งกล่าวถึงบุคคลผู้กระทำความผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ แล้วถูกพระราชาลงโทษ ในพระสูตรดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คนดื่มสุราเมรัยเป็นเหตุให้ละเมิดเบญจศีลอีก ๔ ข้อได้ทั้งหมด

๑) องค์ประกอบความผิดของเบญจศีลข้อที่ ๕ การดื่มสุราจะเป็นความผิดหรือไม่ จะต้องมียองค์ประกอบดังนี้

๑. สิ่งที่ทำให้มีนเมา มีสุรา เป็นต้น พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้เพราะ

๑.๑ การดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดนอกจากจะมีโทษทางร่างกายแล้ว ยังบั่นทอนสติปัญญาอีก ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดกรรม ฉกชิงวิ่งราว อาชญากรรมทางเพศ

^{๓๘} พระสังฆมณฑลธรรมวชิระ, ปรมัตตโคตติกะ ปริงเฉพาที่ ๕ เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๓๓๔.

^{๓๙} อัง.ปญจก. ๒๒/๑๗๘/๒๙๕.

การหลอกลวงต้มตุ๋น และเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมโดยรวม จึงควรมีสติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ผิดฝนให้เป็นคนรู้จักยังคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรทำ ระวางมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท^{๑๐}

๒. มีจิตคิดจะเสพ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๒.๑ ทำให้คนเสื่อมทางด้านกาย วาจา และจิตใจ เป็นต้นเหตุของความประมาทมัวเมา ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ

๒.๒ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ หรือก่อเหตุทะเลาะวิวาท อาจถึงแก่กัน

๒.๓ เป็นผู้คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม^{๑๑}

๓. มีความพยายามจะเสพ พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในข้อนี้ก็เพราะ

๓.๑ เป็นการไม่เห็นผิดเป็นชอบไม่ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม

๓.๒ ไม่ตั้งมั่นในศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้ปราศจากปัญญา

๓.๓ มิได้พิจารณาเห็นคุณแห่งกุศลทนต์หลัง

๓.๔ ไม่เกรงกลัวต่อบาป

๓.๕ ทำให้เห็นภาพพจน์ที่ไม่ดี ขาดระเบียบวินัย

๔. ของนั้นผ่านเข้าไปสู่ร่างกาย^{๑๒} การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้เพราะ

๔.๑ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาการกระทำผิด ในเบญจศีล ข้ออื่น ๆ อีก ๔ ข้อปัญหาทางด้านเศรษฐกิจโดยเสียเงินโดยไม่ได้ประโยชน์อาจเกิดปัญหาอาชญากรรม ต่าง ๆ ตามมา เช่น การทะเลาะวิวาทเพราะขาด สติ

๔.๒ ทำให้ชีวิตมัวหมอง สังคมติเตียนเพราะขาดสติสัมปชัญญะเป็นการกระทำโดยเจตนาของตนเองอันได้แก่ เจตน์เจานางความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือหลั่งน้ำที่เป็นตัวกระทำการ เรียกว่า กรรม^{๑๓} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่เป็นตัวบังคับกำหนดให้มนุษย์แสดงออกทางกาย วาจา คือ ใจ ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่วก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย”^{๑๔} จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะ

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์(ประยูรธรรมา ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ท พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๕ - ๑๓๖.

^{๑๑} อ.ป.อุ.จก. ๒๒/๑๓๒/๒๒๗.

^{๑๒} พระสัทธัมมโชติกะ อัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒, อ่างแล้ว, หน้า ๑๓๙.

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ประยูรธรรมา ปยุตโต), พุทธธรรม, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๑๔} พ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

เห็นได้ว่าการกระทำทั้งหลายของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความดีหรือความชั่วทั้งหลายเกิดจากใจหรือเจตนาทั้งสิ้น

๔.๓ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบ ชักจูงให้ก่อปัญหาขึ้น จึงควรไม่เสพเครื่องดองของมีเมาส์เสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทมัวเมา ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ เช่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุ อย่างน้อยก็เป็นผู้คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม^{๔๔}

๔.๔ คีล การขาดเบญจศีล ข้อที่ ๕ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนตนเอง จนกลายเป็นปัญหาระดับเล็ก คือ ระดับกระทบกระทั่งระหว่างบุคคลจนกระทั่งถึงระดับปัญหาใหญ่ คือ เกิดการ ฆ่ากัน ทำลายล้างกัน

๔.๕ เมื่อสุรา หรือของมีเมาส์ผ่านเข้าไปสู่ร่างกาย ก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรม จึงต้องรับผลกระทบ เพราะการละเมิดเบญจศีล

จากธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนประชาชนใน เวฬุวาเรยสูตร คือ หลักเบญจศีล แม้พระองค์จะไม่ได้ตรัสถึงเบญจศีลข้อที่ ๕ แต่เบญจศีลข้อที่ ๕ ก็เป็นศีลที่ห้ามถึงการละเมิดสิทธิของตนเอง เพราะคนที่เสพสิ่งมีเมาส์ทุกชนิด เช่น สุราย่อมคุมสติตนเองไม่ได้ทั้งการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้เป็นเหตุให้มีการทำผิดเบญจศีลข้ออื่น ๆ อีกมากมาย ดังนั้น การดื่มสุราหรือสิ่งมีเมาส์จึงเป็นการทำร้ายร่างกายตนเองอย่างชัดเจนซึ่งเป็นการทำลายประโยชน์ของตนเอง เบญจศีลข้อนี้ ให้ถือหลักว่า ห้ามประทุษร้ายสติสมปกติของตนเอง ตามตัวบทศีลที่ว่า ห้ามดื่มสุราเมรัย ก็ยังขยายความไว้ว่า อันเป็นที่ตั้งของความประมาทนั่นคือ กินหรือดื่มอะไรเข้าไป ทำให้สูญเสียสติสมปกติ หรือทำให้สูญเสียสติสัมปชัญญะ ละก็ให้ถือว่าผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ทั้งหมด

จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ถ้ามนุษย์ไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่รักและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น สังคมย่อมปราศจากความสงบสุขมีแต่ความเดือดร้อน วุ่นวาย โกรธแค้นกันและกัน เบญจศีลจึงเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่เป็นเกราะป้องกันในเบื้องต้น

องค์ประกอบความผิดดังกล่าว เมื่อผู้กระทำครอบงำองค์ประกอบความผิดถือว่าศีลขาด ถ้าผู้กระทำไม่ครอบงำองค์ประกอบความผิด เช่น ไม่มีเจตนาทำผิด โดยเห็นว่าสุราคิดว่าเป็นน้ำชาแล้วดื่มเข้าไปอย่างนี้ศีลไม่ขาด เพราะไม่มีเจตนาทำผิด ซึ่งขาดองค์ประกอบคือเจตนา แต่ถ้าดื่มแล้วยินดีในการดื่มก็ถือว่าศีลต่างพร้อย ไม่บริสุทธิ์ เพราะความยินดีในการเสพ

๒) ลักษณะความหนักเบาเรื่องโทษ ของเบญจศีล ข้อที่ ๕ การกระทำความผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ จะมีโทษมากน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๓ อย่างคือ

๑. วัตถุ คือ สิ่งของที่เสพมีโทษมากหรือน้อย เช่น เฮโรอีน เป็นต้น

^{๔๔} อก.ปญจก. ๒๒/๑๗๒/๒๒๗.

๒. ประโยค คือ ความพยายามตีมี เสพ ฉืด มีมากหรือน้อย

๓. เจตนา คือ ความตั้งใจที่จะตีมีเสพ หรือฉืด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น เจตนาต้องการเสพยาบ้า จัดหายาบ้านาเสพ และเสพเป็นจำนวนมาก ทำลายสติสัมปชัญญะมากก็ปาปราก^{๒๖}

โทษ ของการเสพสุราเมรัยนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ดังปรากฏใน สิงคาลสูตร^{๒๗} มีลักษณะโทษ ๖ อย่าง ดังนี้

๑. ทำให้เสียทรัพย์

๒. เป็นมูลเหตุก่อการทะเลาะวิวาท

๓. เป็นมูลเหตุให้เกิดโรคร้าย ต่าง ๆ

๔. ทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ถูกตำหนิติเตียน

๕. ทำให้เป็นคนหน้าด้านไร้ยางอาย ไม่ข่มกเลสทั้งทางกายและทางใจ

๖. ทำให้บั่นทอนสติปัญญา ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นการบั่นทอนตัวเอง และผู้อื่นและถือเป็นส่วนไม่ดี เป็นไปเพื่อความไม่สงบสุขหรือเป็นไปเพื่อทุกข์เกิดโทษ

การละเมิดเบญจศีลข้อนี้ เป็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งเสพติด มอมเมา มัวเมาทั้งหลาย ได้แก่ปัญหาที่เกิดจาก การใช้สารเสพติดมอมเมาสังคม หาประโยชน์จากการค้าขายสารเสพติด ทำลายระบบประสาทของมนุษย์ ขาดความมีสติที่สมบูรณ์ในการคิด พิจารณาแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในสังคมก็เกิดสืบเนื่องจากการขาดเบญจศีลทั้งนั้น

โทษของการเสพของมีนเมาที่มีสุราเป็นต้นเหตุ นั้น เห็นได้ชัดในสังคมของไทยเพราะสังคมไทยถือสุราเป็นเครื่องดื่มใช้เลี้ยงฉลองกัน ซึ่งเป็นการรับเอาค่านิยมที่ผิดพลาดมาเป็นประเพณีประเพณีดีกัน โดยคนรุ่นเก่าก็ทำให้คนรุ่นใหม่เห็น จึงเกิดพฤติกรรมเลียนแบบที่เป็นอันตรายต่อสังคม ทำให้สติการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร ที่เกิดขึ้นจากการดื่มสุราในคดีจราจรมีมากขึ้น ทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายบาดเจ็บล้มตาย ถ้าไม่ตายก็กลายเป็นคนพิการจำนวนมาก ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าคนดื่มสุราไม่ต่างอะไรกับคนบ้า พุดจาไม่รู้เรื่อง เพราะสุราหรือสิ่งมีนเมาบั่นทอนสติปัญญาทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้เป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาททำให้เสียชื่อเสียงไม่มีคนเชื่อถือ ตีมีมากเข้า สุราเป็นบ่อเกิดโรคร้าย เช่น พิษสุราเรื้อรัง และมะเร็งตับ โรคสมองเสื่อม ความจำเสื่อม จึงเห็นได้ชัดว่าสุราและของมีนเมาทุกชนิดทำลายตนเองอย่างเห็นได้ชัด ไม่มีส่วนใดที่เป็นคุณประโยชน์เลย นอกจากจะทำลายตัวเองแล้วยังเป็นมูลเหตุให้ทำความผิดเบญจศีลข้ออื่น ๆ อีก การกระทำความผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ จึงนับว่ามีโทษอย่างมาก

^{๒๖}พ. สติตวรรณ (ทิจิตร จิตตวรรณ), อนุพุทธพิภพที่ปณี ภาค ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖.

^{๒๗}ที่.ปา. ๑๑/๑๗๙/๑๖๔.

ดังนั้น การดำเนินชีวิตให้ถึงจุดหมายด้วยการรักษาเบญจศีลไม่ละเมิดเบญจศีล ย่อมได้รับประโยชน์ หรือจุดหมาย ถือว่าดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดหมาย

๑. จุดหมายชั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบัน คือ

- ๑) มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค อายุยืน
- ๒) มีเงิน มีงาน มีอาชีพ สัจจริต พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ
- ๓) มีสถานภาพดีเป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม
- ๔) มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าพอใจ

สรุป เมื่อครอบครองประกอบ ทั้ง ๔ ประการ คือ

๑. สิ่งที่ทำให้มีเงินมีมา มีสุรา
๒. มีจิตคิดจะเสพ
๓. มีความพยายามจะเสพ
๔. ของนั้นผ่านเข้าสู่ร่างกาย

ถ้าครบ ศีลขาด ถ้าไม่ครบองค์ถือว่าศีลไม่ขาดแต่อาจต่างหรือย ส่วนโทษของการละเมิดสิกขาบทข้อนี้ มีอย่างน้อย ๒ ประการ คือ ทำให้เสียทรัพย์ เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาทเป็นบ่อเกิดแห่งโรค หมกความละอาย บั่นทอนกำลังปัญญา ทำให้เสียชื่อเสียง เป็นต้น การดื่มสุราเป็นข้อพึงละเว้นสำหรับบุคคลที่ต้องการรักษาศีล ๕ และเป็นข้อที่หลายคนพยายามหาข้อยกเว้นเพราะในปัจจุบันเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ด่ำมีจำนวนมาก มีจำหน่ายมากขึ้นและเป็นที่นิยมในสังคม ดื่มเพราะการเชิญชวนให้ดื่มอวยพร บางคนบอกว่าดื่มเพื่อสังคม จิบนิดเดียวยังไม่ทันเมายังคงสติได้หรือดื่มเบียร์วันละกระป๋องซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ของศีลเพียงแต่ดื่มล่วงลาคือ ศีลก็ขาดแล้ว^{๔๔}

การที่พระพุทธศาสนา กำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อ ที่ ๕

๑. เพื่อสนับสนุนการรักษาศีล ๕ ข้อข้างต้น ให้เกิดมีขึ้น
๒. เพื่อให้มีสติรอบคอบสามารถควบคุมตัวเองได้
๓. เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันและทำร้ายกัน
๔. เพื่อป้องกันสุขภาพทางกายสุขภาพทางจิตมิให้เสื่อม
๕. เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
๖. เพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต

เบญจศีล ข้อที่ ๕ นี้ จึงมีจุดมุ่งหมาย เพื่อคุ้มครอง สติปัญญาและร่างกายของมนุษย์และป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการกระทำที่ไม่มีสติ เพราะการเสพสิ่งมีเงินมีมา มีสุรา เป็นต้นเพราะผลการดื่มสุราทำให้มนุษย์ไม่ต่างอะไรกับสัตว์ดิรัจฉาน คือ ทำให้ขาดสติปัญญา สามารถทำชั่วได้โดยง่าย

^{๔๔} พ.อ.อ.อ. ๔๕/๔๕๒.

คือ ไม่เสทติดสุรยาเมาไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิงไม่เหลือไปหากรพนั้นไม่พัวพันมั่วสุมมิตรชั่ว ไม่มัวจมอยู่ในความเกียจคร้าน โดยตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท คือ มีจิตสำนึกในความไม่เที่ยงมองเห็นตระหนักถึงความไม่คงที่ไม่คงทนมองเห็นคุณค่าความสำคัญของกาลเวลาใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด^{๔๔}

ตารางที่ ๓.๖ แสดงองค์ประกอบเบญจศีล ข้อที่ ๕ ดังกล่าวข้างต้นปรากฏตามตาราง ดังนี้

องค์ประกอบข้อเท็จจริง	องค์ประกอบศีล	ครบองค์ประกอบ	ไม่ครบองค์ประกอบ
- มีข้อเท็จจริง(ของมีนเมา) - มีเจตนา - มีการลงมือกระทำผิด - การกระทำบรรลุผล	- สิ่งที่ทำให้มีนเมา มีสุรา เป็นต้น - มีจิตคิดจะเสพ - มีความพยายามจะเสพ - ของนั้นผ่านเข้าสู่ร่างกาย	- ศิลขาด - เป็นบาปหนัก	- ศิลต่างพร้อย - ศิลบกพร่อง - ศิลไม่บริสุทธิ์ - บาปลดลง

เบญจศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามในลำดับเบื้องต้น ตามพระโอวาทของพระพุทธโคดม พระศาสดาแห่งพระพุทธศาสนาองค์ปัจจุบันเป็นหลักธรรมประจำสังคมที่มีมาและเป็นที่ยึดสอนทั่วไป ก่อนพระพุทธโคดมอุบัติ ปรากฏในจักรวัตติสูตรเป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันเวรและภัย ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยหากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์ ความเดือดร้อนก็จะกลายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมมีความสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิต โดยให้มีความรัก มีเมตตาต่อสรรพชีวิต ที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ไม่เดือดร้อนเป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอันสงสัสไปอย่างต่อเนื่อง ศีลเป็นเครื่องพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออก สื่อให้เห็นความเป็นผู้มีปกติ ศีลเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ในการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาเป็นผู้รู้จักดำเนินชีวิตที่พึ่งมาด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุข ผู้รักษาศีลได้ก็สามารถพัฒนาธรรมให้เจริญได้

สรุป เบญจศีลที่พระพุทธเจ้านำมาสั่งสอนประชาชนนั้นก็เพื่อเป็นการสงเคราะห์ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข นำชีวิตให้ถึงจุดหมาย เพราะศีลข้อ ๑ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์นั้นเป็นการให้คนเคารพสิทธิในชีวิตของกันและกัน ศีลข้อ ๒ คือ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์เป็นการให้คนเคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ศีลข้อ ๓ คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤติดมในกามก็เป็นการให้คนเคารพสิทธิในครอบครัวของกันและกัน ศีลข้อ ๔ คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จก็เป็นการให้ทุกคนที่ติดต่อสัมพันธ์กันมีความจริงใจต่อกัน ศีลข้อ ๕ คือ เจตนางดเว้นจากการเสพ

^{๔๔} ส.ม. ๑๙/๑๒๙ - ๑๓๖/๓๖ - ๓๗.

สิ่งเสพติดมีนเมา มีสุราและเมรัย เป็นต้น ก็เพื่อให้คนเคารพสิทธิของตนเอง ไม่ควรทำลายตนเองด้วยการเสพสิ่งมีนเมาแต่ควรจะข่มกิเลส ทั้งทางกายและทางใจ เพราะสิ่งมีนเมาทำให้ขาดสติ เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศ ทั้งเป็นเหตุให้คนทำผิดในศีลข้ออื่นอีก ๔ ข้อและอาจจะกระทำความผิดกฎหมายด้วยและนอกจากนี้ การเสพของมีนเมาทุกชนิดเป็นหนทางสู่อบาย คือ ความเสื่อมทั้งสิ้นนั่นเอง

เพราะฉะนั้น เบญจศีลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นนิตย์ที่เรียกว่า “นิจศีล” ก็จะทำให้ตนเอง ผู้อื่นและสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเรียบร้อยปลอดภัยจากอาชญากรรม มีสันติสุขนาชีวิตให้ถึงจุดหมายได้ นอกจากนี้ ยังทำให้อารยประเทศและประชาชนในอารยประเทศนั้น ๆ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการที่จะมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น

ประโยชน์ของเบญจศีล คือ ๑. เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์หรือสังคม ๒. เพื่อความผาสุก ๓. เพื่อการคบคนห้าด้านไม่รู้จักอภัย ๔. เพื่อความอยู่ผาสุกแก่ผู้มีศีล ดีงาม ๕. เพื่อปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน ๖. เพื่อบำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง ๗. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ๘. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่เลื่อมใสแล้ว ๙. เพื่อความดำรงมั่นแห่งศีลธรรม ๑๐. เพื่อส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย

อานิสงส์ของศีลที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ มี ๕ ประการ คือ

๑. ผู้มีศีลย่อม ได้โภคทรัพย์มาก ตรงกับที่พระท่านให้ศีลว่า “สีเลน โภคสัมปทา” แปลว่า บุคคลจะพรั่งพร้อมด้วยโภคทรัพย์ก็เพราะศีล คือ มีทั้งอามิสโภคและธรรมะโภคะ

๒. ชื่อเสียงทางดีย่อมฟังขจร นั่นคือ ความดีเป็นสิ่งที่ปกปิดไม่ได้ ปกปิดไม่มีดี

๓. เป็นคนแก่กล้าถ้าอาจหาญในที่ประชุม โดยไม่ต้องกลัวว่าใครจะหักท้วงในเรื่องความผิด

๔. เมื่อจะตายย่อมมีสติสัมปชัญญะ คือ ไม่หลงตาย จิตใจแจ่มใสตายอย่างมีความสุข

๕. เมื่อตายแล้วย่อมจะเข้าถึงสุคติ ในโลกสวรรค์ในระดับต่าง ๆ จะเป็นสวรรค์ ๖ ชั้น หรือ ชั้นใด ชั้นหนึ่ง หรือเป็นพรหมโลกหรือแม้แต่คุณธรรมอื่น ๆ จะได้มาประดับประดาให้ไปในสุคติ หรือแม้แต่พระนิพพาน^{๑๐}

จากประเด็นนี้ พบว่า บุญสำเร็จได้ด้วยการรักษาศีล คือ ต้องมีการควบคุม กายและวาจาให้อยู่ในสภาวะปกติ โดยเฉพาะเบญจศีล ซึ่งเป็นแม่บทของศีลทั้งหลายทั้งปวง คือไม่ฆ่าหรือประทุษร้ายสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่ดื่มสุราหรือเมรัย เป็นต้น ซึ่งเมื่อไม่ละเมิดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์มาก เช่น ได้โภคทรัพย์ ชื่อเสียงขจรไปไกล แก่กล้ากล้าในท่ามกลางสมาคม

^{๑๐}วคิน อินทสระ, ศีล สมถิ ปัญญา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๐.

เมื่อจะตายย่อมมีสติสัมปชัญญะ และเมื่อตายแล้วย่อมมีสุคติเป็นที่ไปในเบื้องหน้า รวมทั้งศีลเป็นบาทให้เข้าถึงภาวณาได้ง่าย

ศีลที่เป็นบุญกิริยาวัตถุโดยตรง ได้แก่ เจตนาวิริตังตเว่นจากความชั่ว ตามองค์สิกขาบทที่บัญญัติไว้เพื่อกำจัดโทษระความคิดประทุษร้ายตลอดถึงพยาบาทอันเป็นเหตุก่อภัยเวร ผู้มีศีลเชื่อว่าเป็นผู้ให้อภัยแก่สรรพสัตว์ ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นแรกของพระพุทธศาสนา ที่เป็นข้อปฏิบัติของความเป็นคนที่เรียกว่า “มนุษย์ธรรม” ซึ่งมี ๕ ประการ คือ

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๑ คือ ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต การฆ่าสัตว์มีโทษมากน้อยต่างกัน คือ ถ้าฆ่าผู้มีพระคุณมาก มีเจตนาฆ่าแรงมากและพยายามมากก็มีโทษมาก เป็นต้น

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๒ คือ อทินนาทานา เวรมณี เว้นจาก ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยจิตคิดลัก

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๓ คือ กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดีโง่ในกามไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น เมื่อเรามีเบญจศีลข้อที่ ๓ นี้แล้ว ก็ควรมีกามสังวร คือ ความสำรวมในกามด้วย

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๔ คือ มุสาวาทา เวรมณี เว้นจาก การกล่าวเท็จ คือ ไม่เป็นความจริงธรรมที่คู่กันคือ สัจจะ ควรมีสัตย์ ซื่อตรงต่อกัน

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๕ คือ สุราเมรยัมชขปมาทัญญานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ธรรมที่คู่กันคือ สติสัมปชัญญะเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ถ้าขาดสติสัมปชัญญะก็อาจผิดศีลได้ทุกข้อ

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เน้นให้มนุษย์มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องในธรรมชาติ เพื่อที่จะใช้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม จากนั้นจึงพัฒนาตนจากภายในออกสู่ภายนอก พุทธธรรมจึงเป็นหลักการที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของมนุษย์ที่มุ่งสอนให้บุคคลเข้าใจธรรมชาติ ละความเห็นแก่ตัว และดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทันไม่เป็นทาสของตน^{๑๑}

ดังนั้น มนุษย์จึงควรมีเบญจศีลทั้ง ๕ ข้อ เป็นอย่างน้อย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนดี ความดีหรือคนดีเป็นอย่างไร ก็ให้ถือเอาง่าย ๆ ว่า ศีลเป็นความดี คนดี คือ คนมีศีล คนที่ผิดศีล หรือคนทำความผิดขึ้นชื่อว่า ความลับของผู้ทำบาปกรรมไม่มีในโลก ก็ทรงตรัสศีลไว้ถึง ๒ ครั้ง ในเวลาและสถานที่เดียวกัน ส่วนในพระมงคลวิเสสเถา ก็ทรงตรัสศีลไว้ ๒ ครั้ง คือ ศีล รักษากายกรรม วชิกรรม ตลอดถึงมโนกรรมให้ตั้งเป็นปกติดีกับศีล ระวังรักษาความประพฤติทางกาย วาจา ตลอดถึงใจให้สงบเรียบร้อย

^{๑๑}ม.ม. ๑๓/๓๐๖/๓๖๙.

และขอให้สมานศีล ด้วยตนเองอย่างต่ำก็ตั้งใจสมานศีล ๕ แม้ในปัจจุบัน คือ ขณะที่มาั่งอยู่ปี เพื่อให้มีจิตมีศีล เมื่อมีศีลเป็นสภาวะเช่นนี้ก็จะเกิดสมถวิปัสสนาต่อไปได้^{๑๐}

ส่วนการกระทำที่ผิดเบญจศีลข้อใดข้อหนึ่งนั้น ต้องครอบงำประกอบของความผิดของเบญจศีลข้อนั้น ๆ จึงจะถือว่า ศีลขาด องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของเบญจศีลแต่ละข้อก็คือ เจตนาซึ่งจะขาดไม่ได้ ถ้าไม่ครอบงำประกอบความผิด ศีลก็ต่างหรือไม่มีบริสุทธิ์ การกระทำความผิดโทษจะหนักมากก็คือบาปมาก หรือเบาก็คือโทษน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเจตนาประกอบกับการลงมือกระทำความผิด รวมถึงวัตถุที่ถูกกระทำ ซึ่งมีขนาดและคุณค่ามากน้อย

การกระทำในทางพระพุทธศาสนาจึงส่งผลให้แก่ผู้กระทำได้รับตามความหนักเบาของการกระทำ กฎแห่งการกระทำนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่ากฎแห่งกรรมผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและผู้ละเมิดเบญจศีล ต้องอยู่ภายใต้กฎนี้ทั้งหมด การกระทำที่พระพุทธศาสนาเรียกว่ากรรมส่วนผลของการกระทำ เรียกว่าวิบากกรรม ซึ่งเป็นผลกรรมทั้งดีและชั่วที่ผู้กระทำต้องได้รับไม่มีข้อต่อรองใด ๆ การละเมิดเบญจศีลนี้ ผู้ฝ่าฝืน และถูกสังขมลงโทษ โดยการดำเนินคดีตนประณาม เป็นผู้ขาดความรับผิดชอบ เพราะเบญจศีล เป็นบทบัญญัติที่ป้องกันสิทธิมนุษยชนเพราะเป็นข้อบัญญัติให้มนุษย์ละความชั่วไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องออกกฎหมายมาบังคับและลงโทษ ผู้ฝ่าฝืน และถูกสังขมลงโทษโดยการดำเนิน คดีตน ประณาม ดังนั้นกฎหมายที่ออกจึงออกมาตามแนวของเบญจศีลเป็นส่วนใหญ่

การละเมิดเบญจศีล เป็นไปเพื่อความเดือดร้อนกระวนกระวายเพื่อทุกข์ทั้งตัวเองและผู้อื่น เพราะเหตุชั่ว มีอำนาจโทษโหดโหดระบอบจริงจัง และชักนำไปประพฤติดีไปเป็นการทำกรรมอันแสนสาหัส

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า การกระทำผิดเบญจศีลนั้น ผู้กระทำจะได้รับโทษ ๒ อย่าง คือ โทษที่ได้รับในปัจจุบัน กับโทษที่จะได้รับในอนาคต ซึ่งมี ๖ สถานซึ่งเป็นโทษในปัจจุบัน ๕ ข้อและโทษในอนาคต ๑ ข้อ คือ

๑. ไม่มีความภูมิใจในตนเอง เพราะตนเองดีเทียบตนเองได้
๒. เสื่อมจากโภคทรัพย์ เพราะมีความประมาทเป็นเหตุ
๓. เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกคนตีเตียน
๔. จะคบหาสมาคมกับผู้อื่นก็ละอายใจเก้อเขิน
๕. หลงลืมสติตาย
๖. หลังตายแล้วไปเกิดในอบายภูมิ มีทุกขวิเวท และนรก

^{๑๐}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, "เบญจศีล", วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๑, (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๓) : ๓๐.

โทษเหล่านี้เห็นได้ในปัจจุบัน เช่นความทุกข์ที่เกิดจากความเดือดร้อนใจที่กระทำผิดศีล ซึ่งทุกคนจะต้องได้รับในการทำผิดครั้งแรกหรือ ครั้งต่อ ๆ ไป แล้วแต่กรรม เช่น กลัวถูกจับกุมคุมขัง อันเกิดจากการฆ่าผู้อื่น การลักทรัพย์ผู้อื่น การประพฤตินอกใจ การแจ้งความเท็จ และยังคงได้รับโทษตามกฎหมายของบ้านเมืองอีก นอกจากนี้ตลอดระยะเวลาของการกระทำความผิดจะได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นโทษทางประสาทสัมผัสทั้งหก ก็จะมีแต่ทุกข์ คือ ตาเห็นอะไรก็ไม่ถูกใจ หูได้ฟังอะไรก็รำคาญใจ จมูกได้กลิ่นอะไรก็ไม่ชอบใจ ลิ้นลิ้มรสอะไรก็ไม่อร่อย ภายได้สัมผัสอะไรก็ร้อนรน อีกทั้งอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจก็ไม่ถูกต้องชอบใจ สิ่งเหล่านี้ คือ ผลกรรมที่ผู้กระทำความผิดเบญจศีลจะต้องได้รับ ซึ่งเรียกว่า “ตกรกทั้งเป็น” เป็นรกที่สัมผัสได้ ในปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ผัสสาตนิกษรก” จะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษหนักที่นับแต่กระทำความผิด เช่นเมื่อได้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย ผู้กระทำจะมีความรู้สึกทุกข์ใจ ตกใจ เดือดร้อนใจ ต่ำหนืดตนเอง มีความกังวลใจ เกิดขึ้นในทันที คือ นรกในใจที่ผู้กระทำความผิดได้รับ ถ้าถูกจับได้ในขณะนั้น ก็ต้องถูกคุมขัง ถูกลงโทษ เช่น จำคุกยี่สิบปี หรือ ประหารชีวิต แล้วแต่กรรม หรือถ้าหลบหนีไปได้ ตนเองก็ต่ำหนืดตนเอง และเกิดความทุกข์ใจ ต้องหลบซ่อนกลัวถูกจับ หรือต่อสู้คดีก็ต้องเสียเงินเสียทอง เกิดความกังวลใจแม้จะชนะคดีโดยศาลพิพากษายกฟ้องอาจจะเป็นเพราะขาดพยานหลักฐาน จึงไม่ต้องได้รับโทษทางกฎหมาย แต่ไม่สามารถที่จะหนีกฎหมายแห่งกรรมได้และเมื่อตายแล้ว ก็ต้องได้รับโทษในนรก ตามกฎของกรรม เพราะกรรมที่เราทำไว้จะวิ่งตามตลอดเวลาทันเมื่อไรก็ได้รับผลเมื่อนั้น เว้นแต่เมื่อผู้กระทำนั้นจักได้สำนึกในการกระทำความผิดแล้วกลับใจในทันทีที่กรรมยังตามไม่ทันโดยการปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา และถ้าบรรลुพระอรหันต์ก่อนที่กรรมจะตามทัน ผลกรรมนั้นก็จะเป็นบางลง

ดังนั้น เมื่อไม่กล้าที่จะกระทำการละเมิดเบญจศีล เรื่องการกระทำความผิดตามกฎหมาย ก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะคนที่มีศีลจะมีความเมตตากรุณาและจะช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ เป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นมงคล เกิดความสุข ความเจริญตลอดไป

การรักษาเบญจศีล จึงเป็นการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ได้ผลดี คือ การรู้จักทำ รู้จักพูด รู้จักคิด หรือเรียกง่าย ๆ ว่า คิดเป็น พูดเป็น(สื่อสารเป็น)และทำเป็นหมายถึง การรู้จักรับรู้ หรือรับรู้เป็น ได้แก่ รู้จักเลือกดู รู้จักเลือกฟัง รู้จักเลือกชม รู้จักเลือกชม รู้จักเลือกสัมผัส รู้จักเลือกคิด เรียกง่าย ๆ ว่า ดูเป็น ฟังเป็น ชมเป็น ลิ้มเป็น สัมผัสเป็น และคิดเป็นหมายถึง คมมีศีลธรรม หรือมีมนุษยธรรมเป็นอารยชน มีธรรม

ดังนั้น การปฏิบัติที่ถูกต้องและได้ผลดี ก็คือการรู้จักเสพ รู้จักบริโภค ถ้าเป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม ก็หมายถึงการรู้จักคบรู้จักเสวนา ถ้าเป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางวัตถุก็หมายถึง การรู้จักกิน รู้จักใช้ เรียกง่าย ๆ ว่า กินเป็นใช้เป็น บริโภคเป็น เสวนาเป็น คบคนเป็น และครอบคลุมถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วยการไม่ละเมิดเบญจศีล

๓.๕ ความสำคัญของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้การอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข นั้น แต่ละคนจะต้องทำตนให้เป็นคนเต็มคนหรือที่เรียกว่า มนุษย์ ผู้ที่จะเป็นคนเต็มคนนั้นคือ ถ้า ๑๐๐% จะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ประกอบด้วยเบญจศีล-เบญจธรรมทั้ง ๕ ประเด็น ถ้าขาด ๑ ประเด็นก็เป็นคนเพียง ๘๐% ถ้าขาด ๒ ประเด็นก็เป็นคนเพียง ๖๐%^{๓๓} ศีล ๕ จึงเป็นเสมือนเครื่องวัดความเป็นคนเป็นมนุษย์ ถ้าขาดศีลทุกข้อก็หมดความเป็นคน

พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่า โลกนี้จะสงบร่มเย็นเมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกันไม่เบียดเบียนกันทางกาย วาจา อันมีพื้นฐานมาจากใจ^{๓๔}

ศีล ๕ จึงถือเป็นศีลปกติของมนุษย์รักษาสังคมให้เป็นปกติ ทำให้มีความปลอดภัยในชีวิตครอบครัว ทรัพย์สินและมีความไว้วางใจกันและกัน ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเบญจศีล ดังนี้

๓.๕.๑ ความสำคัญของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก

๑) เบญจศีลเป็นเครื่องมือเอกลีเกส ในพระบาลีพุทธภาษิต พระพุทธองค์ทรงตรัสแก่ภิกษุวัชชีบุตร ผู้ไม่อาจปฏิบัติตามสิกขาบท ๑๕๐ ข้อที่สำคัญ ๆ (พระปาติโมกข์) จึงทรงตรัสสอนให้ปฏิบัติโดยหลักสิกขาบท ๓ ซึ่งง่ายแก่การจดจำมากกว่า ดังนี้

(๑) ภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดแลเธอจักศึกษาศีลอันยิ่งใหญ่ ทั้งจิตอันยิ่งใหญ่และปัญญาอันยิ่งใหญ่เมื่อเวลานั้นเธอผู้กำลังจะศึกษาในศีลอันยิ่งใหญ่และปัญญาอันยิ่งใหญ่อยู่ จักละระคะ โทสะ โมหะได้เพราะการละระคะ โทสะ โมหะได้นั้นเองเธอจักไม่ทำกรรมที่เป็นอกุศล ไม่ประพฤตสิ่งที่ไม่ควรทำอีก^{๓๕}

เบญจศีลเป็นที่ตั้งและบ่อเกิดแห่งความดี ดังตรัสไว้ในเถรคาถาว่า ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย เป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้นพึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ สวรรค์ เป็นเครื่องกันทุรจิต ทำจิตให้สว่าง และเป็นทำสำหรับหยั่งลงมหาสมุทร คือ นิพพาน^{๓๖}

เบญจศีลย่อมชำระปัญญาให้บริสุทธิ์ ดังตรัสไว้ในโสมทัณฑสูตรว่า ดูก่อนพราหมณ์...ศีลย่อมมีในที่มีปัญญา ปัญญาย่อมมีแก่ผู้มีศีล ศีลย่อมมีแก่ผู้มีปัญญา นักปราชญ์ยกย่องศีลและปัญญาว่า

^{๓๓}รศ.คุณ โหชนันท์, พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพฯ: มานนคร : โรงพิมพ์ โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๙ - ๓๐.

^{๓๔}ชาดูชัย ยมดิษฐ์, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติศีล ๕ ตามคำรายงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา ๖”, วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรมราชวิทยาลัย), ๒๕๒๘, หน้า ๑๔.

^{๓๕}อง.ต.ก. ๒๐/๘๕/๓๑๑.

^{๓๖}ช.เถร. ๒๖/๖๑๒ - ๖๑๓/๔๔๕.

เป็นสิ่งล้ำเลิศในโลกเปรียบเหมือนบุคคลใช้มือด้วยมือหรือใช้เท้าด้วยเท้าฉันใด ปัญญาต้องมีศีลช่วยชำระให้บริสุทธิ์^{๑๓๗}

พุทธพจน์ดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ศีล เป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นบ่อเกิดแห่งความดี การรักษาศีล ๕ หรือเบญจศีลการส่ำรวมกายวาจา จึงเป็นการกระทำดี และเป็นเบื้องต้นของไตรสิกขา กล่าวคือ เบญจศีล เป็นเครื่องมือสกัดกั้นความโลภ โกรธ หลง ความชั่วทั้งกายวาจาไม่ให้เจริญงอกงาม เป็นการขัดเกลา กิเลสอย่างหยาบ ส่วนด้านจิตใจ คือ สมาธิ และด้านปัญญา คือ ความรู้ เมื่อบุคคลฝึกฝนอบรมไปพร้อมกันทั้ง ๓ ด้าน โดยมีเบญจศีลเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่ปรับพฤติกรรมทางกายและวาจา ให้เหมาะสมแก่การบำเพ็ญสมาธิ เพื่อปราบกิเลสอย่างกลาง และการบำเพ็ญสมาธินำไปสู่การเจริญปัญญา เพื่อเป็นเครื่องปราบกิเลสอย่างละเอียด เมื่อฝึกฝนอบรมตามหลักไตรสิกขาให้ยิ่ง ย่อมนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงามนำไปสู่การกำจัดกิเลสอันเป็นต้นเหตุแห่งปัญญา เป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวง จนบรรลุเป้าหมายของชีวิตอันเป็นอุดมการณ์ที่สูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า ศีลดังกล่าวนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนแห่งใจ เพื่อความปราโมทย์ เพื่อปิติ เพื่อปัสสัทธิ เพื่อสมณัส เพื่อการปฏิบัติโดยเอื้อเพื่อ เพื่อความเจริญ เพื่อทำให้มาก เพื่อเป็นเครื่องประดับ เพื่อเป็นเครื่องป้องกัน เพื่อเป็นเครื่องแวดล้อม เพื่อเป็นความสมบูรณ์ ย่อมเป็นไปเพื่อความเปื้อนหายโดยส่วนเดียว เพื่อความคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน^{๑๓๘} จะเห็นได้ว่า ศีล สมาธิ ปัญญามีความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตที่ดี ต่อการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นข้อปฏิบัติ เป็นเครื่องผูกคนให้พ้นจากภาวะที่ต่ำทรามทำให้เกิดความปกติทางกายวาจาและใจ ไม่ถูกโลกะ โทสะ และโมหะครอบงำ เมื่อปฏิบัติให้ยิ่งย่อมเป็นหนทางนำไปสู่เป้าหมายอันสูงสุด คือ พระนิพพาน

๓.๕.๒ ความสำคัญของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลตามทัศนะของนักวิชาการ

๑) ในพระอภิธรรมัตถสังคหะ กล่าวไว้ ดังนี้

เบญจศีลสามารถอุดหนุนให้สมาธิ ปัญญาและมรรคผลเกิดขึ้นได้ อุปมาเหมือนพื้นดินอันเป็นที่อาศัยของสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ถ้าขาดพื้นดินอันเป็นที่อาศัยเสียแล้ว สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตนั้น ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ข้ออุปมานี้ฉันใด สมาธิ ปัญญาและมรรคผลย่อมต้องอาศัยศีลกุศลเกิดขึ้น ถ้าเว้นศีลกุศลเสียแล้ว สิ่งเหล่านั้นย่อมเกิดขึ้นไม่ได้^{๑๓๙}

^{๑๓๗} ที.สี. ๘/๓๑๗/๑๒๒.

^{๑๓๘} ขุ.ป. ๓๑/๔๑/๖๒.

^{๑๓๙} มุคนิธิแบบมหาวิทยาลัยราชภัฏ, คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมัตถสังคหะ บริเวณที่ ๕ วิถีมุคตสังคหวิภาค, อ้างแล้ว, หน้า ๒๖๘.

พระราชวรมณี กล่าวถึงความสำคัญของศิลปะกับการปฏิบัติตนต่อสภาพแวดล้อมว่า

การฝึกเบญจศีลคือ การใช้ ตา หู จมูก ลิ้น กายของเรา ใช้อย่างไรให้ได้ผลดี ไม่เกิดโทษแก่ชีวิตทั้งตนเองและผู้อื่น ซึ่งศิลปะในแง่นี้เราไม่ค่อยได้พูดถึงเราจะใช้ตาอย่างไรจึงจะเกิดผลดีแก่ชีวิต... เราควรจะทำอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์ รายการโทรทัศน์แบบไหนควรดูไม่ควรดูแล้วดูแบบไหนจึงจะได้ประโยชน์ แม้รายการอย่างเดียวกันวัยต่างกันให้ผลต่างกัน ดูอย่างจริงจังจะเกิดประโยชน์แก่ชีวิต เลือกดูแลดูเป็นฟังต้องเลือกฟังและฟังเป็นซึ่งการฝึกในเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก^{๑๐๐}

ในพระพุทธศาสนาเกรวาทถือว่า มนุษย์จะพัฒนาด้านจิตใจและสติปัญญาให้เจริญก้าวหน้าโดยปราศจากศิลปะหรือพฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติไม่ได้เลย ด้วยผู้หวังความสุขและความเจริญการรู้เท่าทันความเจริญของชีวิตและโลก ให้คิดดู กิดชอบ สามารถแก้ทุกข์ด้วยปัญญา ฟังมีศิลปะเป็นพื้นฐานนอกจากจะไม่สร้างปัญหาให้แก่ตนแล้ว ยังไม่สร้างปัญหาอันเป็นภัยแก่สังคมด้วยแล้วยังเกื้อกูลสงเคราะห์สังคมให้สงบสุข ไม่ทำลายคน ไม่ทำลายธรรมชาติ ก็เพราะมีศิลปะ ดังนั้น ศิลปะจึงเป็นบรรทัดฐานที่มีความสำคัญ ใน ๒ ระดับ ดังที่ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์ ได้ให้ทัศนะความสำคัญของศิลปะ ดังนี้

ในระดับบุคคล คือ เป็นการฝึกอบรมบุคคลเกี่ยวกับความประพฤติที่ดี ความมีระเบียบวินัย ความสุจริตกาย วาจาและอาชีวะ ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งความสงบสุขในทางจิตใจ ทำให้เกิดสมาธิและเป็นฐานแห่งการฝึกจิตให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพดีและสุขภาพดี

ในระดับสังคม คือ ศิลปะเป็นบรรทัดฐานทางพฤติกรรม ที่จะให้สมาชิกในสังคมแสดงออกต่อกัน หากบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำผิดจากศิลปะ จะทำให้เขาผู้นั้นไม่อาจจะเข้าสู่สังคมกับคนอื่น ๆ ได้สังคมก็จะไม่สงบสุขเพราะการประพฤติผิดจากศิลปะของเขา ดังนั้น สังคมจึงต้องการศิลปะ และศิลปะ คือ ระเบียบการปฏิบัติของสังคมที่ทุกคนยอมรับ^{๑๐๑} ศิลปะเป็นระบบควบคุมความประพฤติทางกายวาจา ให้มีความเรียบร้อยงดงามอยู่ในระเบียบแบบแผน และเป็นระบบฝึกฝนอบรมกายวาจาและอาชีวะ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะเป็นพื้นฐานของการฝึกฝนอบรมจิตและปัญญา ดังนั้นศิลปะ จึงมีความจำเป็นต่อสังคมมากเป็นหลักเบื้องต้นให้มนุษย์ตั้งอยู่ในคุณธรรม เมื่อประพฤติจนเป็นปกตินิสัยแล้ว ย่อมปฏิบัติธรรมระดับสูงยิ่งขึ้น ถ้าสังคมปราศจากเบญจศีล จะมากไปด้วยทุกข์และเวรภัย จะไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความหวาดระแวงวิตกกังวล จะประกอบกบเจอย่างใดก็จะมีแต่ความกลัว เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่จะพัฒนาคุณภาพจิตและสมรรถภาพทางปัญญาให้สูงขึ้นก็คงยากที่จะเป็นไปตามเจตนารมณ์ทางสังคมได้ปัญหาต่าง ๆ แก้ได้ด้วยการพัฒนาบุคคลให้ประพฤติอยู่ในศีล ๕ อยู่เนืองนิตย์ เพราะย่อม

^{๑๐๐} พระราชวรมณี, พุทธธรรมกับการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : วิทยากรย ๘๗, ๒๕๓๕), หน้า ๔.

^{๑๐๑} ศ. ดร.จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร :

ก่อให้เกิดคุณค่า คือ เป็นผู้อาจหาญแก้อั้วลาในการเข้าหมู่คณะเป็นผู้มีชื่อเสียงเกียรติคุณ เป็นผู้ที่มีมิตรมาก สามารถสร้างฐานะให้มั่นคงได้^{๑๐๖}

เบญจศีล จึงจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตนเองและคนหมู่มาก เป็นการฝึกฝนพฤติกรรม เพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี ด้วยการไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคมและสิ่งแวดล้อม ฝึกฝนอบรมกายวาจาของตนให้ประณีตปราศจากโทษก่อคุณประโยชน์ในสิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ กล่าวคือ

๑. ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ดีงามโดยลำดับ จนถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต

๒. ทำให้สมาชิกในสังคมหรือชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบเรียบร้อย สมาชิกต่าง ๆ ดำรงอยู่ด้วยดี และมุ่งปฏิบัติกิจของตนโดยสะดวก

๓. ฝึกหัดขัดเกลาตนเองทำให้กิเลสเบาบางลง ด้วยการควบคุมยับยั้งสังวร ปรับการแสดงออกทางกายวาจา ให้เอื้อแก่สภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลและการอยู่ร่วมกันด้วยดี อันเป็นขั้นต้นของการพัฒนาชีวิตของตนให้พร้อมที่จะเป็นที่รองรับของกุศลธรรมทั้งหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นบทบาทอันสำคัญทั้งในแง่ที่มีต่อผู้ประพฤติกองและต่อสังคม

สรุปได้ว่าเบญจศีลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ สังคมและประเทศชาติต่อการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เพราะเบญจศีลเป็นข้อปฏิบัติเป็นเครื่องพุงคนให้พ้นจากภาวะที่ต่ำทราม ทำให้เกิดความปกติทางกายและวาจา ไม่ถูกกิเลสครอบงำตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ เรียกว่า บุคคลใช้อันทรีย์เป็น ศีลสิกขา จึงเริ่มต้นที่นี้ เบญจศีลจึงมีความสำคัญ มีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ สังคมและประเทศชาติ ให้เป็นไปในทางที่ดี ตามทำนองคลองธรรมและตามกฎหมายเหมือนข้าวปลาอาหารย่อมมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อร่างกายเช่นเดียวกัน แต่พุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ละเลย ใช้อันทรีย์ไม่เป็นรู้แล้ว แต่ไม่ทำควมรู้นั้น ไม่เห็นไม่เข้าใจความสำคัญของเบญจศีลหรือไม่ก็ถือปฏิบัติเบญจศีลอย่างหลงผิด ปฏิบัติเบญจศีลเพียงแต่ทำตาม ๆ กันมาตามจารีตเท่านั้น จึงก่อให้เกิดการกระทำผิดขึ้นได้ง่าย เช่น ปัญหาการลักขโมย การทุจริต การล่วงละเมิดทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ การประกอบอาชีพด้วยการโกหกหลอกลวง ปัญหาการมั่วสุมเสพสารเสพติด ปัญหาคนมีการศึกษาสูงแต่นำความรู้นั้นมาทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ด้วยวิธีการที่สลับซับซ้อนในการกระทำผิดผิดตั้งสภาจิตไทยโบราณกล่าวว่า “รู้ท่วมหัว แต่เอาตัวไม่รอด” ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือตนเอง และอาชญากรรมที่ร้ายแรงทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน กล่าวได้ว่า คนไทยมี

^{๑๐๖} พระอุบล กตปถุโย (แก้ววงษ์ล้อม), “การศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าของศีล ที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๓, หน้า ๑๕๓.

แนวโน้มขาดความสนใจในด้านจิตใจ มีค่านิยมรักความสะดวกสบายในการทำลายธรรมชาติ ขาดความรับผิดชอบ การยับยั้งชั่งใจ โดยตกอยู่ภายใต้อำนาจความต้องการที่เกินพอดี ขาดความศรัทธาในหลักศาสนาและไม่ได้นำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิตเท่าที่ควร ย่อมกระทำผิดศีล ผิดต่อกฎหมายหรือกฎกติกาของสังคม ดังที่ ดร.ระวี ภาวิไล กล่าวว่า “เมืองไทยในปัจจุบัน จิตใจผู้คนสับสนอลเวง ขาดรากฐานอารยธรรมมั่นคง วัฒนธรรมปนเป หันเหตตามยถากรรม รวนเร เลือกไม่ถูกเดียวจะตามฝรั่ง เดี่ยวจะถอยหลังเข้าคลอง ชีวิตบ๊วบ ไร้คุณค่าและความหมาย ชีวิตลดราคา ปลัดง่าย ๆ ไร้เหตุผล”^{๑๐๓} กล่าวคือ คนในสังคมไทยจำนวนมาก ขาดการเห็นคุณค่า ขาดโอกาส ขาดความเข้าใจ ขาดวิสัยทัศน์ในเรื่องของการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป^{๑๐๔}

มีนักการศึกษาไทยท่านหนึ่งกล่าวว่า “เด็กและเยาวชนไทยได้รับการปรับพฤติกรรมให้ตกเป็นทาสของวัตถุ ถูกเคลือบและฉาบพาดด้วยวัฒนธรรมเทียม ในที่สุดน้ำเลี้ยงหัวใจของคนก็เหือดแห้ง นักเรียนและบัณฑิตไทยที่สอบผ่านตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมจำนวนมากภายในแต่ละปีมิได้เรียนรู้จักวิเคราะห์ตนเอง และไม่รู้จักแก่นแท้ของชีวิตไทยอันเป็นแหล่งกำเนิดของตน”^{๑๐๕}

๓.๖ ประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

ประโยชน์ของเบญจศีล คือ ๑. เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์หรือสังคม ๒. เพื่อความผาสุก ๓. เพื่อกำราบคนหน้าด่านไม่รู้จักอาย ๔. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งผู้มีศีลดีงาม ๕. เพื่อปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน ๖. เพื่อบำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง ๗. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ๘. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่เลื่อมใสแล้ว ๙. เพื่อความดำรงมั่นแห่งสังฆธรรม ๑๐. เพื่อส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย

อานิสงส์ของศีลที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ มี ๕ ประการ คือ

๑. ผู้มีศีลย่อม ได้โภคทรัพย์มาก ตรงกับที่พระท่านให้ศีลว่า “ศีเลน โภคสัมปทา” แปลว่า บุคคลจะพรั่งพร้อมด้วยโภคทรัพย์ก็เพราะศีล คือ มีทั้งอามิสโภคและธรรมะโภค

^{๑๐๓} ดร.ระวี ภาวิไล, การศึกษาเพื่ออยู่เย็นเป็นสุขและบทความอื่น ๆ, (เชียงใหม่ : ทัพย์เนตรการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๔๙.

^{๑๐๔} สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ, วิธีการเรียนรู้ของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำครุสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๑.

^{๑๐๕} มกโนช ดันชวนิชย์, การศึกษาศาสนาแนวพุทธศาสตร์, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓๒.

๒. ชื่อเสียงทางดีย่อมฟุ้งขจร นั่นคือ ความดีเป็นสิ่งที่ปกปิดไม่ได้ ปกปิดไม่มิด

๓. เป็นคนแก่ว่างล่าอาญาในที่ประชุม โดยไม่ต้องกลัวว่าใครจะหักท้วงในเรื่องความผิด

๔. เมื่อจะตายย่อมมีสติสัมปชัญญะ คือ ไม่หลงตาย จิตใจแจ่มใสตายอย่างมีความสุข

๕. เมื่อตายแล้วย่อมจะเข้าถึงสุคติ ในโลกสวรรค์ในระดับต่าง ๆ จะเป็นสวรรค์ ๖ ชั้น หรือชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเป็นพรหมโลกหรือแม้แต่คุณธรรมอื่น ๆ จะได้มาประดับประดองให้ไปในสุคติหรือแม้แต่พระนิพพาน^{๑๐๖}

จากประเด็นนี้ พบว่า บุญสำเร็จได้ด้วยการศึกษา คือ ต้องมีการควบคุม กายและวาจาให้อยู่ในสภาวะปกติ โดยเฉพาะเบญจศีล ซึ่งเป็นแม่บทของศีลทั้งหลายทั้งปวง คือไม่ฆ่าหรือประทุษร้ายสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่ดื่มสุราหรือเมรัย เป็นต้น ซึ่งเมื่อไม่ละเมิดแล้วย่อมได้อานิสงส์มาก เช่น ได้โภคทรัพย์ ชื่อเสียงขจรไปไกล แก่ถ่วงกล้าในท่ามกลางสมาคม เมื่อจะตายย่อมมีสติสัมปชัญญะ และเมื่อตายแล้วย่อมมีสุคติเป็นที่ไปในเบื้องหน้า รวมทั้งศีลเป็นบาทให้เข้าถึงภวานาได้ง่าย

ศีลที่เป็นบุญกิริยาวัตถุโดยตรง ได้แก่ เจตนาวิริตังเวณจากความชั่ว ตามองคฺลิกขาบทที่บัญญัติไว้ เพื่อกำจัดโทษระความคิดประทุษร้ายตลอดถึงพยาบาลอันเป็นเหตุก่อกัณฑ์เวร ผู้มีศีลถือว่าเป็นผู้ให้อภัยแก่สรรพสัตว์ ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นแรกของพระพุทธศาสนา ที่เป็นข้อปฏิบัติของความเป็นคนที่เรียกว่า “มนุษย์ธรรม” ซึ่งมี ๕ ประการ คือ

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๑ คือ ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต การฆ่าสัตว์มีโทษมากน้อยต่างกันคือ ถ้าฆ่าผู้มีพระคุณมาก มีเจตนาฆ่าแรงมากและพยายามมากก็มีโทษมาก เป็นต้น

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๒ คือ อทินนาทานา เวรมณี เว้นจาก ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยจิตคิดลัก

มนุษย์ธรรมข้อที่ ๓ คือ กามเมสุ มิงฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติผิดในกามไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น เมื่อเรามีเบญจศีลข้อที่ ๓ นี้แล้ว ก็ควรมีกามสังวร คือ ความสำรวมในกามด้วย

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๔ คือ มุสาวาทา เวรมณี เว้นจาก การกล่าวเท็จ คือ ไม่เป็นความจริงธรรมที่คู่กันคือ สัจจะ ความมีสัตย์ ซื่อตรงต่อกัน

มนุษย์ธรรม ข้อที่ ๕ คือ สุราเมรัยมัชฌมาทัญญานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ธรรมที่คู่กันคือ สติสัมปชัญญะเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ถ้าขาดสติสัมปชัญญะก็อาจผิดศีลได้ทุกข้อ

^{๑๐๖} วคิน อินทสระ, ศีล สมาธิ ปัญญา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เน้นให้มนุษย์มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องในธรรมชาติ เพื่อที่จะใช้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม จากนั้นจึงพัฒนามานจากภายในออกสู่ภายนอก พุทธธรรมจึงเป็นหลักการที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของมนุษย์ที่มุ่งสอนให้บุคคล เข้าใจธรรมชาติ ละความเห็นแก่ตัว และดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน ไม่เป็น ทาสของตัณหา^{๓๐๗}

ดังนั้น มนุษย์จึงควรมีเบญจศีลทั้ง ๕ ข้อ เป็นอย่างน้อย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนดี ความดีหรือ คนดีเป็นอย่างไร ก็ให้ถือเอาง่าย ๆ ว่า ศีลเป็นความดี คนดี คือ คนมีศีล คนที่ผิดศีล หรือคนทำความผิด ขึ้นชื่อว่า ความลับของผู้ทำบาปกรรมไม่มีในโลก ก็ทรงตรัสศีลไว้ถึง ๒ ครั้ง ในเวลาและสถานที่ เดียวกัน ส่วนในพระมงคลวิเสสเถกกา ก็ทรงตรัสศีลไว้ ๒ ครั้ง คือ ศีล รักษากายกรรม วชิรกรรม ตลอดถึง มโนกรรมให้ตั้งเป็นปกติดีกับศีล ระวังรักษาความประพฤติทางกาย วาจา ตลอดถึงใจให้สงบเรียบร้อย และขอให้สมาทานศีล ด้วยตนเองอย่างต่ำก็ตั้งใจสมาทานศีล ๕ แม้ในปัจจุบัน คือ ขณะที่มา นั่งอยู่นี้ เพื่อให้มีจิตมีศีล เมื่อมีศีลเป็นสรณะเช่นนี้ก็จะเกิดสมถวิปัสสนาต่อไปได้^{๓๐๘}

การรักษาเบญจศีล จึงเป็นการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ได้ผลดี คือ การรู้จักทำ รู้จักพูด รู้จักคิด หรือเรียกง่าย ๆ ว่า คิดเป็น พูดเป็น(สื่อสารเป็น)และทำเป็นหมายถึง การรู้จักรับรู้ หรือรับรู้เป็น ได้แก่ รู้จักเลือกดู รู้จักเลือกฟัง รู้จักเลือกดม รู้จักเลือกลิ้ม รู้จักเลือกสัมผัส รู้จักเลือกคิด เรียกง่าย ๆ ว่า ดูเป็น ฟังเป็น ดมเป็น ลิ้มเป็น สัมผัสเป็น และคิดเป็นหมายถึง คนมีศีลธรรม หรือมีมนุษยธรรมเป็นอารยชน มีธรรม

ดังนั้น การปฏิบัติที่ถูกต้องและได้ผลดี ก็คือ การรู้จักเสพ รู้จักบริโภค ถ้าเป็นความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม ก็หมายถึงการรู้จักคบรู้จักเสวนา ถ้าเป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับสภาพแวดล้อมทางวัตถุก็หมายถึง การรู้จักกิน รู้จักใช้ เรียกง่าย ๆ ว่า กินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น เสวนาเป็น คบคนเป็น และครอบคลุมถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วยการไม่ละเมิดเบญจศีล

ประโยชน์ของเบญจศีลที่จะได้รับในโลกนี้ แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน (ประโยชน์ที่จะได้รับในโลกนี้) และประโยชน์ในอนาคต

๓.๖.๑ ประโยชน์ในปัจจุบัน ของการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลที่จะได้รับ หรือประโยชน์ที่จะได้รับในโลกนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับในโลกนี้แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ต่อสังคม ประโยชน์ต่อตนเอง คือ ผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลจะมีโภคทรัพย์ไม่มีความร้อนใจ มีความสุข ไม่เก้อเขินเมื่อเข้าสมาคมกับคนอื่นไม่หลงตายซึ่งถือว่าเป็นสวรรค์ที่พบได้ในโลกนี้ แม้ตายไปแล้วก็ไปสู่สุคติ

^{๓๐๗} ม.ม. ๑๓/๓๐๖/๓๖๙.

^{๓๐๘} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, “เบญจศีล”, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๓) : ๓๐.

ดั่งที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน มหาปรินิพพานสูตร^{๑๐๙} โดยตรัสแก่ชาวปาฏิลีกาม ถึงประโยชน์ของศีลที่จะได้รับในปัจจุบัน คือ

๑. มีโภคทรัพย์
๒. มีชื่อเสียงในทางที่ดี
๓. มีความมั่นใจในตนเองไม่เก้อเขิน
๔. ไม่หลงตาย
๕. เมื่อตายแล้วก็ไปสู่สุคติในโลกสวรรค์

ประโยชน์ต่อสังคม คือ ศีลเป็นรากฐานของสังคม เพราะถ้าสังคมใดมีผู้ปฏิบัติตามหลักของศีล สังคมนั้น ก็มีความสงบสุขมากน้อยตามลำดับ ถ้าสังคมใดไม่มีศีล สังคมนั้นย่อมต้องเดือดร้อน เพราะจะเกิดคดีฆ่า คดีทำร้ายร่างกาย คดีลักทรัพย์ คดีข่มขืน คดียาเสพติด คดีฉ้อโกงต่าง ๆ มากมาย ไม่สามารถพัฒนาอะไรได้เลย ดังนั้น ศีลจึงเป็นรากฐานของสังคมในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการต่างประเทศ เพราะจะเป็นที่ เชื่อถือของรัฐหรือประเทศอื่น ๆ

๓.๖.๒ ประโยชน์ในอนาคคของการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลที่จะได้รับ

ประโยชน์ในอนาคต ทุกคนเกิดมาต้องตายด้วยกันทั้งนั้น เสพียงที่จะใช้ในการเดินทางไปภพหน้า คือ มีศีลซึ่งเป็นกรรมดี ที่จะทำให้เราไปสู่สุคติภพได้ ดั่งที่พระพุทธพจน์ในนिरยสูตรว่า

อุบาทถผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมดำรงอยู่ในสวรรค์ เหมือนได้รับอัญเชิญไป ประดิษฐานไว้ ธรรม ๕ ประการ คือ

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นจากการลักทรัพย์
๓. เว้นจากการประพฤตินิคม
๔. เว้นจากการพูดเท็จ
๕. เว้นจากการเสพสิ่งมีนเมา มีสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท^{๑๑๐}

จากพุทธพจน์ดังกล่าว ยืนยันว่าผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลมีสวรรค์รองรับไว้แล้ว ผลของกรรมดี ซึ่งเป็นอานิสงส์ที่เกิดจากการรักษาเบญจศีล หากผู้ใดรักษาดีแล้วย่อมได้รับ ประโยชน์ในชีวิต ๓ ประการ คือ

- ๑) ทำให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์
- ๒) ทำให้ได้รับทรัพย์สมบัติ

^{๑๐๙}ที่.ม. ๑๐/๑๕๐/๙๔.

^{๑๑๐}อง.ปญจก. ๒๒/๑๗๗/๒๘๙.

๓) ทำให้ได้ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวันและเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อให้เข้าสู่พระนิพพาน

สรุป ชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตที่ดีงามและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้มั่นคงประโยชน์ของการรักษาเบญจศีลและโทษของการละเมิดเบญจศีล เป็นสิ่งที่เราสามารถเห็นได้ในปัจจุบันนี้ เช่น เมื่อเราทำผิดเราย่อมมีความสะดุ้งกลัว หันกลับไปจะถูกลงโทษและกลัวอยู่ในหัวใจ เสื่อมเสียชื่อเสียง ทรัพย์สิน ไม่กล้าเข้าสังคม เพราะส่วนลึกมีความละอายใจอยู่ มีคนติฉินนินทา แม้จะเป็นโทษในอนาคตสิ่งที่เราไม่สามารถรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส แต่เราก็สามารถอนุมานได้ว่าเพราะอะไรคนเราถึงแตกต่างกันอย่างนี้ทั้ง ๆ ที่เกิดมาในโลกใบเดียวกัน ก็เพราะเราทำกรรมมาต่างกันคนที่ไม่ละเมิดศีลก็มีคุณสมบัติที่เป็นรูปสมบัติพร้อมมูล คือว่าอวัยวะทั้ง ๓๒ ประการครบถ้วนบางคนรูปสวยรอยทรัพย์สินดี แต่บางคนเกิดมาพิการมาแต่กำเนิด หรือบางคนมาพิการภายหลังทั้งที่ตนเองได้ระวังดีแล้ว บางคนเป็นคนปัญญาอ่อนดั่งจะเห็นได้จากโทษของการละเมิดเบญจศีล การศึกษาโทษของเบญจศีลนั้นมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด ซึ่งทุกคนควรจะศึกษาเพื่อให้เกิดறிโสตดีปะขึ้นในใจ พระพุทธศาสนามองเห็นว่าสรรพสิ่งในโลกล้วนมีปัจจัยอิงอาศัยกันและกัน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงอยู่ในกฎของธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์ทำขึ้นจึงมีการกระทบทั้งต่อตนเองและต่อสภาพแวดล้อมของมนุษย์ ถ้าทำดี คือ กุศลกรรมผลก็ออกมาเป็นความสุข และมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคมถ้าทำชั่วเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่นผลออกมาเป็นโทษ คือความทุกข์ ถูกตำหนิ ถูกตีเบียด สักขมไม่สงบสุข เครื่องป้องกันความไม่สงบสุขของสังคม พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ศีล” ศีลมีหลายระดับ ศีลระดับพื้นฐานก็คือเบญจศีล ซึ่งถือเป็นศีลหลักของมนุษย์ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงครั้งแรกในรูปอนุพุทธิกถาโดยแสดงแก่ “ยสกุลบุตร” เบญจศีลดังกล่าวนี้เมื่อมีผู้นำไปปฏิบัติ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ผู้นำไปปฏิบัติเอง ถ้าผู้ใดละเมิดเบญจศีลก็ย่อมได้รับโทษ คือ ผลของการกระทำนั้นตามกฎของกรรมเพราะกฎของกรรมจะแสดงให้เห็นแก่ ผู้ละเมิดเบญจศีลทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ดังนั้น ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในโลก ทั้งปัญหาชีวิต ทรัพย์สิน ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ปัญหาทางเพศ เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาโสเภณี ปัญหาสิ่งเสพติดต่าง ๆ เมื่อสืบสาวถึงมูลเหตุแล้วล้วนแต่เกิดจากการละเมิดเบญจศีลทั้งสิ้น

วิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้อง คือ การป้องกันไม่ให้ปัญหาดังกล่าวนั้นเกิดขึ้น วิธีการป้องกันปัญหานั้น พระพุทธศาสนามีหลักของเบญจศีล เพราะพระพุทธศาสนาเห็นว่า ธรรมตามนุษย์ทุกคนที่เกิดมานั้นรักความสุข เกลียดความทุกข์ กลัวความตายทั้งนั้น อีกทั้งยังรักและหวงแหนทรัพย์สินของตนเองไม่ต้องการให้ใครมาขโมยไป อีกทั้งต้องการให้คนอื่นเคารพสิทธิในครอบครัวของตน ไม่ต้องการให้ผู้อื่นมาละเมิด ทั้งยังต้องการให้คนอื่นพูดกับตนด้วยความจริงใจ ไม่ต้องการให้ผู้อื่นมาโกหกตน ทั้งยังต้องการให้ตนเองมีสติปัญญาดี สามารถรักษาชีวิตและทรัพย์สินของตนให้อยู่รอดได้ เมื่อตนเองต้องการอย่างนั้น ก็ควรปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างนั้นเช่นกัน ถ้าไปละเมิดคนอื่นก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ

ตนเองและต่อสังคมทันที คือ ทำให้สังคมวุ่นวาย ไม่สงบสุข ไม่ مأอยู่อาศัย เป็นต้น ผู้กระทำผิดต้องได้รับความเดือดร้อน ถูกดำเนินคดีเตียน ถูกสั่งคุมขัง ถูกจับติดคุก เป็นต้น เพราะฉะนั้น การปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลในเรื่อง หลักสุจริตธรรม พระพุทธศาสนาจึงเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง คือ

หลักสุจริตธรรม ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ดังนี้

๑. กายสุจริต คือ ประพฤติธรรมด้วยกาย การประพฤติชอบทางกายมี ๓ อย่าง คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม

๒. วจีสุจริต คือ ประพฤติธรรมด้วยวาจา การประพฤติชอบทางวาจา มี ๔ อย่าง คือ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

๓. มโนสุจริต คือ ประพฤติธรรมด้วยใจ การประพฤติชอบทางใจมี ๓ อย่าง คือ “อนภักขมา” ไม่โลภอยากได้ของเขา “อพยาบาท” คือ ไม่พยาบาทปองร้ายเขา “สัมมาทิฏฐิ” เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

คำว่า “สุจริต” แปลว่า ความประพฤติแล้วงดงาม ความประพฤติดีงาม ประพฤติดีอย่างไร คือใครก็ตาม หากว่าประพฤติสุจริตเขาก็เป็นคนดี กิริยาอาการที่แสดงออกมาก็ดี วาจาที่พูดหรือแม้แต่จิตใจของเขาก็ดี ก็เป็นกาย วาจา จิตใจทั้งงดงาม การกระทำสิ่งที่เป็นสุจริตนั้น ทำได้ง่าย ไม่ต้องหวาดกลัวอันตรายอะไรเลยใครต้องการจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เพราะเหตุอะไร ก็สามารถทำได้ในทันที ผิดกับทุจริตซึ่งทำได้ยาก สุจริตคือ ความประพฤติชอบ หรือประพฤติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่เบียดเบียนตนเองไม่เบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อนหรือทรมานทุกขทรมาน เป็นต้น

การประพฤติชอบทางกายมี ๓ อย่าง คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม

๓.๗ โทษของการละเมิดหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องเบญจศีล ที่ผ่านมา พบว่าผู้ทำผิดนั้นเป็นผู้เบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนคนอื่น เช่น ตีฆ่าแล้วไปทำร้ายบุคคลอื่น เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเป็นการก่อภัยเวรทำให้ตัวเองสะดุ้งกลัว ดังพุทธพจน์ในเวรสูตรว่า “คบหิตุบาสนกและภัยเวร ๕ ประการ เรียกว่า “ผู้หุศีล” (ผู้ผิดศีล) และเขาย่อมไปเกิดในนรก ภัยเวร ๕ ประการ คือ ๑) การฆ่าสัตว์ ๒) การลักทรัพย์ ๓) การประพฤติผิดในกาม ๔) การพูดเท็จ และ ๕) การเสพของมีนเมา มีสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท”^{๓๓๓}

^{๓๓๓} อ.ป.ญจก. ๒๒/๑๗๔/๒๔๐.

การกระทำที่ผิดเบญจศีลข้อใดข้อหนึ่งนั้น ต้องครบองค์ประกอบของความผิดของเบญจศีลข้อนั้น ๆ จึงจะถือว่า ศีลขาด องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของเบญจศีลแต่ละข้อก็คือ เจตนา ซึ่งจะขาดไม่ได้ ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ศีลก็ต่างพร้อมไม่บริสุทธิ์ การกระทำความผิดโทษจะหนักมากก็คือบาปมาก หรือเบาก็คือโทษน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเจตนาประกอบกับการลงมือกระทำความผิดรวมถึงวัตถุที่ถูกกระทำ ซึ่งมีขนาดและคุณค่ามากน้อย

การกระทำในทางพระพุทธศาสนาจึงส่งผลให้แก่ผู้กระทำได้รับตามความหนักเบาของการกระทำ กฎแห่งการกระทำนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่ากฎแห่งกรรมผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและผู้ละเมิดเบญจศีล ต้องอยู่ภายใต้กฎนี้ทั้งหมด การกระทำที่พระพุทธศาสนาเรียกว่ากรรมส่วนผลของการกระทำเรียกว่าวิบากกรรม ซึ่งเป็นผลกรรมทั้งดีและชั่วที่ผู้กระทำต้องได้รับไม่มีข้อต่อรองใด ๆ การละเมิดเบญจศีลนี้ ผู้ฝ่าฝืน และถูกสังขมลงโทษ โดยการดำเนินคดีเตียนประณาม เป็นผู้ขาดความรับผิดชอบเพราะเบญจศีล เป็นบทบัญญัติที่ป้องกันสิทธิมนุษยชนเพราะเป็นข้อบัญญัติให้มนุษย์ละความชั่วไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องออกกฎหมายมาบังคับและลงโทษ ผู้ฝ่าฝืน และถูกสังขมลงโทษโดยการดำเนิน คดีเตียน ประณาม ดังนั้นกฎหมายที่ออกจึงออกมาตามแนวของเบญจศีลเป็นส่วนใหญ่

การละเมิดเบญจศีล เป็นไปเพื่อความเดือดร้อนรบกวนระวายเป็นเพื่อทุกข์ทั้งตัวเองและผู้อื่น เพราะเหตุชั่ว มีอำนาจโลกะโทษะโมหะครอบงำจิตใจ และชักนำไปประพฤติผิดไปเป็นการทำกรรมอันแสนสาหัส

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า การกระทำผิดเบญจศีลนั้น ผู้กระทำจะได้รับโทษ ๒ อย่าง คือ โทษที่ได้รับในปัจจุบัน กับโทษที่จะได้รับในอนาคต ซึ่งมี ๖ สถานซึ่งเป็นโทษในปัจจุบัน ๕ ข้อและโทษในอนาคต ๑ ข้อ คือ

๑. ไม่มีความภูมิใจในตนเอง เพราะตนเองดีเตียนตนเองได้
๒. เสื่อมจากโภคทรัพย์ เพราะมีความประมาทเป็นเหตุ
๓. เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกคนดีเตียน
๔. จะคบหาสมาคมกับผู้อื่นก็ละอายใจก่อเงิน
๕. หลงลืมสติตาย
๖. หลังตายแล้วไปเกิดในอบายภูมิ มีทุกขวิญจนาต และนรก

โทษเหล่านี้เห็นได้ในปัจจุบัน เช่นความทุกข์ที่เกิดจากความเดือดร้อนใจที่กระทำผิดศีล ซึ่งทุกคนจะต้องได้รับในการทำผิดครั้งแรกหรือ ครั้งต่อ ๆ ไป แล้วแต่กรณี เช่น กลัวถูกจับกุมคุมขัง อันเกิดจากการฆ่าผู้อื่น การลักทรัพย์ผู้อื่น การประพฤติผิดในกาม การแจ้งความเท็จ และยังต้องได้รับโทษตามกฎหมายของบ้านเมืองอีก นอกจากนี้ตลอดระยะเวลาของการกระทำความผิดจะได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นโทษทางประสาทสัมผัสทั้งหก ก็จะมีแต่ทุกข์ คือ ตาเห็นอะไรก็ไม่ถูกใจ หูได้ฟังอะไรก็รำคาญใจ จมูกได้กลิ่นอะไรก็ไม่ชอบใจ ลิ้นลิ้มรสอะไรก็ไม่อร่อย กายได้สัมผัสอะไรก็ร้อนรนอีกทั้ง

อารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจก็ไม่ถูกต้องชอบใจ สิ่งเหล่านี้ คือ ผลกรรมที่ผู้กระทำความผิดเบญจศีลจะต้องได้รับ ซึ่งเรียกว่า “ตกรรทังเป็น” เป็นรกรทังที่สัมผัสได้ ในปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ผัสสาตณิกะรกร” จะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษทันทีนับแต่กระทำความผิด เช่นเมื่อ ได้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย ผู้กระทำจะมีความรู้สึกทุกขใจ ตกใจ เดือดร้อนใจ ต่ำหนืดตนเอง มีความกังวลใจ เกิดขึ้นในทันที คือ นรกรทังใจที่ผู้กระทำความผิดได้รับ ถ้าถูกจับได้ในขณะนั้น ก็ต้องถูกคุมขัง ถูกลงโทษ เช่นจำคุก ยี่สิบปี หรือ ประหารชีวิต แล้วแต่กรณี หรือถ้าหลบหนีไปได้ ตนเองก็จะต่ำหนืดตนเอง และเกิดความทุกขใจ ต้องหลบซ่อนกลัวถูกจับ หรือต่อสู้คดีก็ต้องเสียเงินเสียทอง เกิดความกังวลใจแม้จะชนะคดี โดยศาลพิพากษายกฟ้องอาจจะเป็นเพราะขาดพยานหลักฐาน จึงไม่ต้องได้รับโทษทางกฎหมาย แต่ไม่สามารถที่จะหนีกฎหมายแห่งกรรมได้และเมื่อตายแล้ว ก็ต้องได้รับโทษในนรก ตามกฎของกรรม เพราะกรรมที่เราทำไว้จะวิ่งตามตลอดเวลาทันทีเมื่อไรก็ได้รับผลเมื่อนั้น เว้นแต่เมื่อผู้กระทำนั้นจักได้สำนึกในการกระทำความผิดแล้วกลับใจในทันทีที่กรรมยังตามไม่ทันโดยการปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา และถ้าบรรลุปุระพอรหันต์ก่อนที่กรรมจะตามทัน ผลกรรมนั้นก็จะเบาบางลง

ดังนั้น เมื่อไม่กล้าที่จะกระทำการละเมิดเบญจศีล เรื่องการกระทำความผิดตามกฎหมายก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะคนที่มีศีลจะมีความเมตตากรุณาและจะช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นมงคล เกิดความสุข ความเจริญตลอดไป

จากพุทธพจน์ดังกล่าวยืนยันว่า คนทุกศีล คือ การประพฤติผิดเบญจศีล ถือเป็นการกระทำกรรมไม่ดีหรือกรรมชั่ว มีผลเป็นทุกข์เสมอ ดังพุทธอุทานในภุมการสูตรว่า “ถ้าเธอทั้งหลายกลัวความทุกข์ ถ้าความทุกข์ไม่เป็นที่รักของเธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายก็อย่าทำคนกรรมชั่วไม่ว่าในที่แจ้งหรือที่ลับ ถ้าเธอทั้งหลายจักกระทำหรือกำลังทำกรรมชั่วอยู่ ถึงจะเหาะหนีไปเองก็ไม่พ้นจากความทุกข์ได้”^{๑๒๐} จากพุทธอุทานดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นพวกเด็กจับปลาอยู่ พระองค์จึงเข้าไปตรัสถามพวกเด็กว่า พวกเธอกลัวความทุกข์ไม่รักความทุกข์ไหม พวกเด็กก็ทูลตอบว่ากลัวความทุกข์ไม่รักความทุกข์ พระพุทธองค์จึงทรงอุทานขึ้น เห็นได้ว่าความทุกข์ย่อมติดตามผู้กระทำความกรรมชั่วตลอดเวลา การกระทำกรรมชั่วมีมูลเหตุจากใจที่ประกอบด้วย อุกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ จัดเป็นอกุศลกรรม ลักษณะผลของอกุศลกรรม คือ ความทุกข์ ความลำบาก ความคับแค้น ความเดือดร้อนใจในปัจจุบัน เมื่อตายไปมีทุกขภูมิเป็นที่เกิด

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสโทษของการละเมิดศีลไว้ในมหาปรินิพพานสูตร โดยพระองค์ตรัสแก่ชาวปาฎลิกาม ถึงโทษของคนละเมิดศีล โดยสรุป ๕ ประการ ดังนี้

๑. เสื่อมจากโภคทรัพย์ เพราะมีความประมาทเป็นเหตุ
๒. เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกคนติเตียน (ผู้รู้ใคร่ครวญและติเตียน)

^{๑๒๐} พ.อุ. ๒๕/๔๔/๒๕๙ - ๒๖๐.

๓. จะคบค้าสมาคมกับผู้อื่นก็มีความความละเอียดใจ เก้อเขิน

๔. หลงลืมสติตาย

๕. หลังจากตายแล้วไปเกิดในอบาย ทุกคติวิบัติ และนรก^{๓๓๓}

ถ้อยคำดังกล่าวเป็นจริงดังที่พระพุทธองค์ตรัสแก่ชาวปาฏลิคาม แม้ในปัจจุบันก็เป็นเช่นนั้น เพราะผู้ไม่มีศีลนั้นย่อมไม่มีโภคสมบัติ เตือนร้อน ถูกดูหมิ่นดูแคลน จิตใจก็ไม่อาจหาญมีแต่หตุผู้ไม่กล้า เข้าสมาคมกับผู้ใด เพียงเท่านั้น ปัจจุบันนี้ก็ทุกข์มากแล้ว ยังไม่นับอนาคตต้องทุกข์แน่นอน

ในปฐมทุจจริตสูตร^{๓๓๔} พระพุทธองค์ได้ตรัสโทษของคนละเมิดศีลไว้เพิ่มอีก ๑ ข้อ คือ แม้ ตนเองยอม ตีเตียนตนเองได้ ข้ออื่นนอกนั้นมีความหมายเหมือนกันกับในมหาปริณิพพานสูตร

ในมหาโมคคัลลานเถรวัตถุ พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงโทษของผู้ละเมิดศีลผู้อื่นที่ไม่ได้ กระทำผิด และทำร้ายคนที่ไม่ได้ตอบด้วย โทษทัณฑ์ย่อมต้องได้รับโทษอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๑๐ อย่าง ดังพุทธพจน์ว่า

ผู้ใดประทุษร้ายคนที่ไม่มีความผิดและคนที่ไม่ประทุษร้าย(ตอบ)ด้วยโทษทัณฑ์ ผู้นั้นย่อมได้รับผล ๑ ใน ๑๐ อย่าง คือ (๑) ทุกขเวทนาอย่างแรงกล้า (๒) เสื่อมทรัพย์ (๓) ถูกทำร้ายร่างกาย (๔) เจ็บป่วยอย่างหนัก (๕) กลายเป็นคนวิกลจริต (๖) ต้องราชาภัย (๗) ถูกกล่าวหาอย่างร้ายแรง (๘) เสื่อมญาติ (๙) ทรัพย์สมบัติพินาศย่อยยับ (๑๐) บ้านเรือนถูก ไฟไหม้เขาผู้มีปัญญาพราหมณ์เมื่อตายย่อม ตกนรก^{๓๓๕}

จากพระสูตรดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้เบียดเบียนผู้อื่นด้วยเรื่องที่ไม่จริงกับคนที่ไม่ตอบโต้ ให้คน ตีต้องได้รับความเสียหาย บุคคลที่เบียดเบียนย่อมต้องได้รับโทษอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๑๐ อย่าง ดังกล่าวข้างต้นอย่างแน่นอน

ดังนั้น จึงสามารถแยกความทุกข์หรือโทษ ซึ่งเป็นผลของการละเมิดเบญจศีลออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. โทษในปัจจุบันที่ผู้ละเมิดเบญจศีลจะได้รับ

๒. โทษในอนาคตที่ผู้ละเมิดเบญจศีลจะได้รับ

๓.๗. โทษในปัจจุบัน ที่ผู้ละเมิดเบญจศีลจะได้รับ คือ ความทุกข์อันเกิดจากความเดือดร้อนใจ จากการไม่กล้าคบค้าสมาคมกับผู้อื่น เสียชื่อเสียงจากการละเมิดเบญจศีล ถูกดูหมิ่นดูแคลน ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ถูกจับกุม คุมขัง หรือ อาจถูกศาลพิพากษาลงโทษ สูญเสียทรัพย์สินเงินทองจากการละเมิดเบญจศีล เช่น ใช้เงินซื้อสุรา หรือสิ่งเสพติด หรือเสียเงินจาก

^{๓๓๓} ที.ม. ๑๐/๑๔๙/๙๓.

^{๓๓๔} อัง.ปญจก. ๒๒/๒๔๑/๓๘๔.

^{๓๓๕} ขุ.ธ. ๒๕/๑๓๗ - ๑๔๐/๗๔ - ๗๕.

การต่อสู้คดี ใช้จ่ายเงินให้หญิงอื่นที่มีใช้ภรรยา ครอบครัแตกแยก เสี่ยงต่อการเป็นโรคร้ายแรง เช่น โรคเอดส์ ตีมสุรามากก็ทำให้เป็นโรคมะเร็ง คนทำความชั่วละเมิดเบญจศีลมักจะมีชีวิตตายอย่างไม่มีความสุข คนตายอย่างไม่มีความสุขจะมีจิตเศร้าหมอง เมื่อจิตเศร้าหมองก็มีทุกขเป็นที่ยัง การตายอย่างไม่มีความสุขนั้นบาง คนตายอย่างทรมาณดิ้นทุรนทุราย ร้องไห้หวน เพราะรับวิบากกรรมจนกว่าจะตาย เป็นต้น ความทุกข์ ทั้งหลายเหล่านี้เป็นความทุกข์ที่พบเห็นได้ในโลกนี้ ด้วยประสาทสัมผัสหรืออายตนะทั้ง ๖ ของคนเรานี้ ถือเป็นนรกที่เห็นได้ในโลกนี้ ซึ่งเรียกนรกชนิดนี้ว่า ผัสสายตนิกะ^{๓๑๖} คือ ตาจะเห็นเฉพาะรูปที่ไม่น่าปรารถนา หูจะได้ฟังเฉพาะเสียงที่ไม่น่าปรารถนา จมูกจะได้กลิ่นเฉพาะกลิ่นที่ไม่น่าปรารถนา ลิ้นจะได้รับเฉพาะรสที่ไม่น่าปรารถนา กายก็จะสัมผัสสัมผัสเฉพาะสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา และใจจะได้พบเฉพาะอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา โทษที่เคยใช้ทำแก่ผู้กระทำความผิดศีลธรรมในสมัยพุทธกาล โทษทางบ้านเมืองที่พระราชกษัตริย์ผู้กระทำความผิดศีลธรรม หรือกฎหมายในสมัยนั้น ซึ่งสามารถแบ่งโทษได้ ๓ ระดับ คือ โทษอย่างเบา โทษอย่างกลาง และโทษอย่างหนัก

๓.๗.๒ โทษในอนาคต ที่ผู้ละเมิดเบญจศีลจะได้รับ คือ ความทุกข์ที่จะต้องไปเกิดในอบายภูมิมี สัตว์ดิรัจฉาน เปรต อสุรกาย และนรก ตามกรรมของตนที่ได้ทำไว้ ดังที่พระองค์ตรัสไว้ในนiryสูตรว่า “อุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการย่อมดำรงอยู่ในนรกเหมือนถูกนำไปฝังไว้ ธรรม ๕ ประการ คือ ๑. เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ๒. เป็นผู้ลักทรัพย์ ๓. เป็นผู้ประพฤติผิดในกาม ๔. เป็นผู้กล่าวเท็จ ๕. เป็นผู้เสพของมึนเมา มีสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท”^{๓๑๗}

^{๓๑๖} ส.สพ. ๑๘/๑๓๘/๑๖๙.

^{๓๑๗} อ.จ.ป.ญ.จ. ๒๒/๑๗๓/๒๘๙.

บทที่ ๔

การใช้ทบทวนวรรณกรรมในประมวลกฎหมายอาญาไทย ตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

การใช้ทบทวนวรรณกรรมในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลนั้น เป็นการนำเหตุผลในการพิจารณาและการพิพากษาการกระทำของผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีโดยมีแนวคิดตามหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาพิพากษาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในแต่ละคดี ดังนี้

๔.๑ การใช้ทบทวนวรรณกรรมในประมวลกฎหมายอาญาไทย

๔.๒ หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๔.๓ การใช้ทบทวนวรรณกรรมในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎก ประมวลกฎหมายอาญา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลงานของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและทางด้านกฎหมายและมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นการบูรณาการ คือ คำถามสัมภาษณ์ (Interview Question) ซึ่งเป็นประเด็นจากการวิจัย เอกสารและได้รับการตรวจสอบจากท่านผู้เชี่ยวชาญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อได้เครื่องมือคำถาม สัมภาษณ์แล้ว ได้นำไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เชิงลึก (in depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญรวม ๔ ท่าน ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้าน พระพุทธศาสนา ผู้บริหารสำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายอาญาและ ผู้เชี่ยวชาญด้านทนายความ คือ

๑. พระศาสนโสภณ (พิจิตร ถาวรสุวรรณ) ฉายา จิตวณโณ เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

๒. พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม ลักขณวิลาส) ฉายา สยวนโธ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

๓. นายกายสิทธิ์ พิศวงปราการ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

๔. นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ ทนายความ หัวหน้าสำนักงานทนายความ สมพงษ์ สิงห์สมบุญ ทนายความ วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

จากที่ได้ศึกษารายละเอียดในการใช้ทบทวนวรรณกรรมในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา ที่ว่าด้วยเบญจศีล ในบทที่ ๒ และที่ ๓ ตามลำดับ ในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็น

ว่า เบลูจสีล มีความสำคัญต่อการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยอย่างไรบ้างเพราะตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ โดยพระเจ้าอโศกมหาราชที่ได้ส่ง พระโสณะและพระอุตตระ^๑ โดยมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ ซึ่งอาณาจักรสุโขทัยก็อยู่ในส่วนหนึ่งของสุวรรณภูมิ จึงได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาในการปกครองประเทศโดยใช้ธรรมะปกครองประเทศที่เรียกว่า “คัมภีร์พระธรรมศาสตร์” อันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีปรากฏอยู่ในกฎหมายในยุคนั้น ๆ และเดิมคนไทยเรียกกฎหมายว่า “ธรรมหรือธรรมะ” ดังมีชื่อเรียกกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยาและในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นว่า “ธรรมศาสตร์ หรือคัมภีร์พระธรรมศาสตร์”^๒

ปัจจุบันกฎหมายที่ใช้ คือ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ซึ่งจุดประสงค์ของประมวลกฎหมายอาญานั้นรัฐบัญญัติขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมของรัฐ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกลงโทษทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตรงตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เพราะจุดประสงค์ของเบญจศีลในพระพุทธศาสนาเป็นการสงเคราะห์มนุษย์และสังคมโลกโดยตรง เพราะเมื่อปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลแล้วจะได้ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม แต่ถ้าฝ่าฝืนหรือละเมิดก็จะได้รับผลกรรมตามที่กระทำไว้ ดังนี้

๔.๑ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย

๔.๑.๑ จุดมุ่งหมายของกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่รัฐได้ตราขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมืองให้เกิดความสงบเรียบร้อย ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในแต่ละฐานความผิด

๔.๑.๒ ลักษณะของกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดและการลงโทษทางอาญา ซึ่งจัดเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดของรัฐที่มีต่อประชาชน โทษทางอาญาจะใช้แก่ผู้กระทำความผิดต้องเป็นโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

^๑เสถียร โพธิ์นันทะ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๔.

^๒จรัส โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๔.

และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” และมีกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ ได้บัญญัติรับรองหลักกฎหมายดังกล่าวไว้ด้วย และในคดีอาญากฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดหมายความว่า ก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้^{๑๔}

จากบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ ประกอบกับ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ และกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ ดังกล่าว การใช้กฎหมายอาญาให้บุคคลต้องรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ศาลจะต้องพิจารณาตรวจสอบกฎหมายอย่างเคร่งครัด ชัดเจนแน่นอน ห้ามใช้กฎหมายจารีตกฎหมายใกล้เคียงและกฎหมายย้อนหลัง^{๑๕}

หลักดังกล่าวนี้เป็นหลักเบื้องต้นที่ศาลจะต้องพิจารณาก่อนที่จะเริ่มพิจารณาพิพากษาคดี เพราะว่า กฎหมายอาญาต้องมีบทบัญญัติชัดเจนแน่นอน ทั้งนี้เพราะป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจวินิจฉัยตามความพอใจ และศาลจะลงโทษตามความพอใจไม่ได้ ส่วนการห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีและกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคลผู้กระทำความผิดนั้นเพราะกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัดเนื่องจากความผิดและโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดต้องเป็นความผิดและโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น และกฎหมายอาญาต้องใช้ในขณะที่ยังกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพราะกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลังตามมาตรา ๒ วรรคสองที่บัญญัติว่า “ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำความผิดนั้นไม่มีความผิดต่อไปให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

๔.๑.๓ เจื่อนใจในการบังคับใช้กฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ไม่มีผลบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดย้อนหลังก็เฉพาะส่วนที่เป็นผลร้ายเท่านั้น แต่ถ้าเป็นผลดีคือเป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะมากหรือน้อยแล้วย่อมใช้บังคับย้อนหลังได้ทันที

^{๑๔}รศ.ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ วิทยุชน จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

^{๑๕}คณิน บุญสุวรรณ, คู่มืออ่านรัฐธรรมนูญฉบับใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙), หน้า ๑๙๔.

^{๑๖}ศ.ดร.คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๔.

นอกจากนี้ กฎหมายอาญา ยังมีข้อจำกัดเขตพื้นที่ เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับผู้กระทำความผิดทั่วไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่ง แบ่งออกเป็น ๓ หลัก คือ

๑. หลักดินแดน
๒. หลักบุคคล
๓. หลักอำนาจลงโทษสากล^๑

๔.๑.๔ ลักษณะความผิดตามกฎหมายอาญา

ความรับผิดในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาในขณะที่กฎหมายบัญญัติและกำหนดโทษไว้ การกระทำที่จะถือเป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามีอยู่ ๓ ส่วน คือ ต้องเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิด เป็นการกระทำที่เป็นความผิด และเป็นการกระทำที่เป็นความชั่ว^๒ ซึ่งถือเป็นโครงสร้างสำคัญในการพิจารณาความผิดและโทษตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะการกระทำผิดกฎหมายจะต้องครบองค์ประกอบความผิดในแต่ละฐานของความผิด ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างแรก อย่างที่สอง คือ กฎหมายบัญญัติถือเป็นความผิดโดยไม่มีเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้ตามกฎหมาย เช่น การป้องกันตัวตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ เป็นต้น

ข้อพิจารณาต่อไป คือ การกระทำนั้นเป็นความชั่ว คือ ผู้กระทำมีความรู้ผิดชอบชั่วดีแล้วแต่มีเจตนาที่จะกระทำผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๔ วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา” และวรรคท้ายบัญญัติว่า “การกระทำให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย”^๓ คือ ทั้ง ๆ ที่สามารถเลือกการกระทำได้ แต่ผู้ทำเลือกที่จะทำความผิดซึ่งเป็นความชั่ว เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่เป็นตัวบังคับกำหนดให้มนุษย์แสดงออกทางกาย วาจา คือ “ใจ” ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย”^๔

เมื่อการกระทำครบองค์ประกอบ ทั้ง ๓ ข้อข้างต้นแล้ว ขั้นตอนต่อไปในการพิจารณาคดีของศาลคือ องค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญา

^๑ ศ.จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๒๙), หน้า ๑๐๐.

^๒ ศ.ดร.คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานความเข้าใจ, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๔๖.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

^๔ พ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

๔.๑.๕ องค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญา

การพิจารณาคดีของศาล จะพิจารณา จากพยานหลักฐานว่าครบองค์ประกอบของการกระทำความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาไทยบัญญัติไว้ คือ

๑. การกระทำ
๒. การกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอก
๓. การกระทำที่ครบองค์ประกอบภายใน

๑. การกระทำ มี ๒ อย่าง คือ

๑.๑ การกระทำให้เกิดผลโดยตรง

๑.๒ การกระทำให้เกิดผลโดยอ้อม คือ การงดเว้นเพื่อป้องกันผล ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๔ วรรคท้าย บัญญัติว่า “การกระทำให้หมายความรวมถึง การทำให้เกิดผลอันใดอันหนึ่งขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย”

๒. เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอก ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ ซึ่งอาจประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ

๑. ผู้กระทำ
๒. การกระทำ
๓. วัตถุประสงค์ของการกระทำ
๔. ผลของการกระทำ
๕. เหตุฉกรรจ์ที่ต้องรับโทษหนักขึ้น (มีหรือไม่)^{๑๐}

ปกติองค์ประกอบภายนอก มีองค์ประกอบหลัก ๓ ข้อ คือ

- ๑) มีผู้กระทำ
- ๒) มีกรกระทำ และ
- ๓) มีวัตถุประสงค์ของการกระทำ

ข้อยกเว้นความผิดบางฐาน ที่ไม่ต้องการผล เช่น

๑. การแจ้งความเท็จ (มาตรา ๑๓๒)
๒. เบิกความเท็จ (มาตรา ๑๓๗)

ผลทางกฎหมายของการขาดองค์ประกอบภายนอก คือ ผู้กระทำไม่มีความผิดในฐานนั้น ๆ เลย แม้ในฐานพยายามซึ่งเป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอนแต่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๑ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการโดยมุ่งต่อผลที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่การกระทำนั้นไม่สามารถบรรลุผลได้

^{๑๐}รศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๗ - ๕๒.

อย่างแน่แท้เพราะเหตุปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำหรือเหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดแต่ให้ลงโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

เรื่องนี้ ศาตราจารย์หยุด แสงอุทัย และศาตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ มีความเห็นตรงกัน^{๓๓}

๓. เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายใน ตามที่กฎหมายบัญญัติ ไว้คือ เจตนา ประมาท และมูลเหตุจงใจ แล้วแต่ฐานความผิด หรือเจตนาพิเศษ^{๓๔} องค์ประกอบภายในนี้เป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิด เจตนาจึงครอบคลุมความสำคัญทั้งหมดของความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาทหรือเว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”^{๓๕}

การกระทำโดยเจตนา มีองค์ประกอบ ๒ ส่วน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ วรรคสอง บัญญัติว่า “การกระทำโดยเจตนาได้แก่ การกระทำที่รู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกับผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น” และมาตรา ๕๙ วรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

ความหมายของการกระทำโดยเจตนามี ๒ ส่วน คือ

๑. ผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด
๒. ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำ^{๓๖}

การกระทำโดยเจตนามีข้อยกเว้น คือ

๑. การกระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด
๒. การกระทำที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดแม้กระทำโดยไม่มีเจตนา

ประมวลกฎหมายอาญาผู้ที่จะรับผิดต้องกระทำโดยเจตนาแต่บางครั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยเจตนา แต่ผู้กระทำขาดความระมัดระวังความเสียหายที่เกิดขึ้น

^{๓๓} ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๘๔-๘๕, และศ.จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๓๓๑ - ๓๓๒.

^{๓๔} รศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๕๓.

^{๓๕} ศ.ดร.คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานความเข้าใจ, อ่างแล้ว, หน้า ๓๑.

^{๓๖} รศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๕๖.

ต่อบุคคลอื่นหรือต่อสังคมโดยส่วนรวม กฎหมายจึงบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้เพื่อป้องปรามให้บุคคลระมัดระวังมากขึ้น คือการกระทำโดยประมาท ประมวลกฎหมายอาญาได้ให้ความหมายของการกระทำโดยประมาทไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ วรรคสี่ บัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาทได้แก่ การกระทำความผิดมิใช่โดยเจตนาแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่”^{๔๔}

จากหลักกฎหมายดังกล่าว คำว่า “วิสัยและพฤติการณ์” นั้น หมายถึงสภาวะของบุคคลที่พึงมีในสถานการณ์นั้น การกระทำโดยประมาท ที่ถือเป็นความผิด หรือความชั่ว เพราะผู้ทำไม่ได้ใช้ความระมัดระวังที่ควรใช้ในพฤติการณ์นั้น เช่น การขับรถ ผู้ขับต้องใช้ความระมัดระวังในการขับให้ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ขับเร็วเกินกฎหมายกำหนดในเขตประชาชนพลุกพล่าน แต่ผู้ขับไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้น ขับเร็วเกินกฎหมายกำหนดจนเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ เป็นเหตุให้รถชน ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ถือเป็นกรกระทำโดยประมาท

ตารางที่ ๔.๑ แสดงการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติ

มีการกระทำ	ครบองค์ประกอบภายนอก	ครบองค์ประกอบภายใน
๑. การกระทำโดยตรง คือ การเคลื่อนไหวร่างกาย ๒. การกระทำโดยอ้อม คือ การเคลื่อนไหวร่างกายซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ ๑. การเจนมีหน้าทีโดยตรง) ๒. การละเว้น(มีหน้าที่โดยทั่วไป)	๑. มีผู้กระทำ ๒. มีการกระทำ ๔. มีผลของการกระทำ ๕. มีเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น โดยทั่วไป จะมีอยู่ ๓ ข้อ คือ ๑. มีผู้กระทำ ๒. มีการกระทำ ๓. มีวัตถุประสงค์ของการกระทำ	เจตนา ประมาท มูลเหตุจงใจหรือเจตนาพิเศษ ๑. เจตนา คือผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงของความผิดและผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ๒. การกระทำโดยประมาทคือ การกระทำโดยไม่มีเจตนาแต่กระทำโดยขาดความระมัดระวังซึ่งบุคคลตามปกติควรมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ๓. เจตนาพิเศษ คือ มีการกระทำโดยเจตนาธรรมดาและมีเจตนาพิเศษ คือ โดยทุจริต

ความรับผิดชอบในการกระทำต่าง ๆ โดยทั่วไป คนที่กระทำความผิดตามกฎหมายจะต้องมีมูลเหตุเกิดขึ้นก่อน คือ มีความคิดหรือเจตนาที่จะกระทำความผิดเกิดขึ้นก่อนจากนั้นก็จะเป็นขั้นเตรียมการ แล้วถึงขั้นลงมือกระทำเป็นขั้นพยายามกระทำความผิดและจึงถึงขั้นความผิดสำเร็จ

^{๔๔} รศ.ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, อ้างแล้ว, หน้า ๔๑.

ในประมวลกฎหมายอาญาบุคคลที่มีความคิดหรือเจตนาที่จะกระทำความผิด กฎหมายยังไม่ถือเป็นความผิดที่จะลงโทษได้ เพราะกฎหมายจะลงโทษทางอาญาต่อบุคคลเมื่อมีการกระทำที่แสดงออกแล้วและโดยทั่วไปเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ต้องถือเป็นการกระทำที่เป็นความผิด เพราะผู้กระทำความผิดไม่มีอำนาจกระทำได้ตามจารีตประเพณีหรือตามชอบธรรมตามกฎหมาย เว้นแต่มีเหตุยกเว้นความผิด

ดังนั้น หลักการพิจารณาการกระทำว่าจะผิดกฎหมายหรือไม่ จึงอยู่ที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำหรือไม่ ถ้าผู้กระทำไม่มีอำนาจกระทำได้ การกระทำนั้นก็มีความผิด เหตุที่ทำให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้และไม่ผิดกฎหมายมีอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. จารีตประเพณี (กีฬาชกมวย)
๒. ความยินยอม เฉพาะความผิดที่สามารถให้ความยินยอมได้ (การทำแท้งของแพทย์)
๓. มีกฎหมายบัญญัติไว้^{๑๖} เช่น (มาตรา ๖๒ มาตรา ๖๗ และมาตรา ๖๘ เป็นต้น)

การกระทำโดยสำคัญผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงใด ถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด หรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริงแต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดหรือได้รับยกเว้นโทษหรือได้รับโทษน้อยลงแล้วแต่กรณี” และวรรคสองที่บัญญัติว่า

“ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริง ตามความในวรรคสาม แห่งมาตรา ๕๙ หรือความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงตามมาตรา ๖๒ วรรคแรก ได้เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำโดยประมาท”

๔.๑.๖ ข้อยกเว้นความผิดตามกฎหมายอาญา

การที่ศาลพิจารณาว่าผู้กระทำมีความผิดตามที่ถูกกล่าวหาแล้ว เมื่อศาลจะพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดหรือจำเลยนั้น ศาลจะต้องคำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้นหรือสภาพความผิดหรือเหตุอันควรปราณี อีกหลายประการ^{๑๗} เช่น มีเหตุยกเว้นโทษ ลดโทษ และเหตุบรรเทาโทษตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้หรือไม่ เพราะการกระทำที่เป็นความผิด แต่ไม่ต้องรับโทษ (เหตุยกเว้นโทษ) ตามประมวลกฎหมายอาญามี ๕ ข้อ คือ

^{๑๖} รศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแก้ว, หน้า ๘๕-๘๘.

^{๑๗} ศ.ดร.คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานความเข้าใจ, อ่างแก้ว, หน้า ๒๔๙.

๑. อายุของผู้กระทำความผิด กฎหมายกำหนดอายุไว้ ดังนี้

๑.๑ มาตรา ๗๓ บัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

๑.๒ มาตรา ๗๔ บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือ บุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยก็ได้

(๒) ถ้าศาลเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งเรียก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดาหรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้นก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(๓) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่ บิดา มารดาหรือผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (๒) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองเด็กเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖ ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองเด็กนั้น

(๔) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองและบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (๒) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอมในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคล หรือองค์การนั้นมีอำนาจ เช่น ผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนรวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควรหรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ ได้ หรือ

(๕) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็กตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (๒) (๓) (๔) และ (๕) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการหรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้^{๑๔}

๑.๓ มาตรา ๗๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ไม่เกินสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดให้ศาลพิจารณาความผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้นในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา ๗๔ ถ้าเห็นสมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษไว้สำหรับความผิดนั้นกึ่งหนึ่ง”

๒. สภาพจิตใจของผู้กระทำความผิด ตาม มาตรา ๖๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่องโรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น”

วรรคแรกบัญญัติสำหรับความผิดที่มีสภาพจิตไม่สามารถรู้ว่าการกระทำนั้นผิดหรือชอบด้วยศีลธรรมเท่านั้น^{๑๕}

ถ้าสามารถรู้ผิดชอบทางศีลธรรมอยู่ต้องเข้ามาตรา ๖๕ วรรคสองที่บัญญัติว่า “แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ข้อความในวรรคนี้ เหตุที่กฎหมายกำหนดลงโทษผู้มีความผิดปกติทางจิต เพราะว่าผู้กระทำความผิดในขณะที่กระทำความผิดไม่สามารถยับยั้งตัวเองได้ เพราะความรู้สึกผิดชอบของตนอยู่ในขอบเขตจำกัด บุคคลในภาวะเช่นนี้กฎหมายถือว่าไม่มีความชั่วหรือมีความชั่วอย่างจำกัด จึงสมควรได้รับยกเว้นโทษหรือลดโทษ^{๑๖}

อนึ่ง การที่จะรู้ว่าจิตบกพร่องฟั่นเฟือนจะต้องตรวจโดยจิตแพทย์ โดยจิตแพทย์จะเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อศาลจะได้พิจารณาการอ้างความไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะตนเองเมาสุรา หรือเสพสิ่งเสพติดอื่นที่มึนเมาทำให้ตนเองไม่สามารถบังคับตนเองได้มากเป็นข้อแก้ตัว ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๖๕ นี้ไม่ได้ เว้นแต่ความมึนเมานั้นเกิดจากความสมัครใจของบุคคลดังกล่าวในมาตรา ๖๖ บัญญัติว่า “ความมึนเมาเพราะเสพสุราหรือสิ่งมึนเมาอย่างอื่นจะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวตามมาตรา ๖๕ ไม่ได้ เว้นแต่ ความมึนเมานั้นจะเกิดโดยผู้เสพไม่รู้ตัวว่าสิ่งนั้นทำให้มึนเมาหรือเสพโดยถูกขโมยให้เสพและได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้

^{๑๔} ศ.จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค ๑, อ้างแล้ว, หน้า ๘๑๒.

^{๑๕} รศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ้างแล้ว, หน้า ๔๙.

ผู้กระทำความผิดก็จะได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ถ้าผู้นั้นยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เพียงใดก็ได้ ความมีเมตตาตามมาตรานี้เกิดจากสิ่งเสียดที่ผู้เสพไม่รู้หรือได้เสียดสิ่งเสียดนั้นโดยถูกบังคับขึ้นใจ ซึ่งแสดงให้เห็นเจตนาว่าผู้กระทำความผิดไม่ต้องการเสียดสิ่งเสียดนั้น ถ้าผู้เสียดเจตนาจะเสียดจะขึ้นมาเป็นข้ออ้างตามมาตรานี้ไม่ได้

๓. ความไม่รู้ข้อกฎหมาย เพราะทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ตามมาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดตามคำสั่งของเจ้าพนักงานแม้คำสั่งนั้นจะมีชอบด้วยกฎหมายถ้าผู้กระทำความผิดหรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามผู้นั้นไม่ต้องรับโทษเว้นแต่จะรู้ว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งมีชอบด้วยกฎหมาย” จากความในมาตรานี้การกระทำตามคำสั่งเจ้าพนักงานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๓๐ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิด มีองค์ประกอบดังนี้

(๑) ผู้กระทำความผิดหรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม

(๒) ผู้กระทำความไม่รู้ว่าเป็นคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย

(๓) ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ คือ มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม ได้แก่ ผู้ได้บังคับบัญชาตามหน่วยงานซึ่งผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ต้องเชื่อโดยสุจริต จึงไม่ต้องรับโทษ^{๖๐}

๔. ความไม่รู้กฎหมาย ซึ่งหลักนี้ในสังคมเดิมกฎหมายกับศีลธรรมเป็นสิ่งแยกกันไม่ได้ สิ่งใดผิดกฎหมายสิ่งนั้นผิดศีลธรรม ดังนั้น บุคคลจึงสามารถรู้ได้โดยสามัญสำนึกว่า สิ่งใดไม่ควรทำ การอ้างความไม่รู้กฎหมายจึงไม่สามารถอ้างได้^{๖๑} หลักนี้แม้แต่ในประมวลกฎหมายลักษณะอาญาฯ.ศ. ๒๒๗ ก็ได้เคยบัญญัติไว้ใน มาตรา ๔๕ ว่า “บุคคลที่กระทำความผิดไม่รู้กฎหมายท่านว่าจะเอาความที่ไม่รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นผิดนั้นไม่ได้เลย”^{๖๒} แต่จากสภาพข้อเท็จจริงในประเทศไทยมีคนไม่รู้จักกฎหมายเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เมื่อมีการยกร่างประมวลกฎหมายอาญาฉบับนี้ จึงมีการปรับปรุงใหม่โดยมีแนวคิดว่าการมีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอาจมีบุคคลไม่ทราบตามสภาพและพฤติการณ์ ก็ให้บุคคลนั้นแสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่าผู้กระทำความผิดไม่รู้กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ ตามมาตรา ๖๔ บัญญัติว่า “บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่าตามสภาพและพฤติการณ์ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้กฎหมายบัญญัติว่า การกระทำนั้นเป็นความผิด

^{๖๐} ศ.ดร.คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานความเข้าใจ, อ่างแล้ว, หน้า ๒๒๑.

^{๖๑} รศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๑.

^{๖๒} ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพฯ:นคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕๕.

ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาลและถ้าศาลเชื่อว่าผู้กระทำไม่รู้ว่าการกระทำนั้นผิดก็ได้อีก

๕. ความจำเป็นที่กฎหมายยกเว้นโทษ

การบัญญัติกฎหมายอาญา ได้คำนึงถึง บุคคลที่ถูกละเมิดทางกฎหมายอยู่ในภาวะจำเป็นที่ต้องกระทำการละเมิดกฎหมาย เพราะตนอยู่ในที่บังคับและภายใต้อำนาจที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๗ บัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเป็น

(๑) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้หรือ

(๒) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภัยอันตรายนั้นตนไม่ได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน

ถ้าการกระทำนั้น ไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ” กฎหมายในมาตรานี้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิบุคคลที่ถูกผู้ละเมิดผิดกฎหมายจำเป็นต้องทำความผิด ด้วยความจำเป็นซึ่งแบ่งเป็น ๒ กรณี คือ

กรณีแรกทำผิดด้วยความจำเป็นเพราะอยู่ในที่บังคับหรืออยู่ในอำนาจที่ไม่สามารถขัดขืนได้

กรณีที่สอง เป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็นเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และภัยอันตรายนั้นตนไม่ได้ก่อขึ้น แม้กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดแต่ก็ต้องรับโทษ ถ้าเป็นการกระทำพอสมควรแก่เหตุ

ในการศึกษาวิจัยการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมซึ่งผู้วิจัยได้วางกรอบในการศึกษาวิจัยการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ด้านการดำเนินคดี การเริ่มต้นของความผิด เริ่มแต่ “มีการกระทำความผิดแล้ว ผู้เสียหายเข้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานของรัฐ (ตำรวจ หรือผู้รับผิดชอบ) เจ้าพนักงานของรัฐทำการสอบสวน สรุปสำนวนเสนอพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง ถ้าพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งฟ้องก็ยื่นฟ้องต่อศาลพร้อมส่งตัวผู้กระทำความผิด (ผู้ต้องหา) เมื่อฟ้องต่อศาลแล้วผู้ต้องหา ก็จะกลายเป็นจำเลยซึ่งจำเลยเมื่อทราบข้อหาแล้วจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธก็ได้เมื่อศาลชั้นต้นพิจารณาไปตามพยานหลักฐาน”^{๒๓} และ “พิพากษา (ลงโทษหรือยกฟ้อง) ถ้าศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดหรือจำเลย ก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้จนถึงที่สุดแต่ถ้าศาล

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายเกษียร สิริพิศวงปรการ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

พิพากษายกฟ้องพนักงานอัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้เช่นเดียวกัน และเมื่อจำเลยต้องคำพิพากษาลงโทษจำคุก เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ก็จะนำตัวไปขังคุก”^{๒๔}

ดังนั้น การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ด้านการดำเนินคดี จึงเริ่มต้นตั้งแต่มีผู้กระทำความผิด จนถึงมีคำพิพากษาถึงที่สุด

๒. ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย ปัจจุบันมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดแยกการปกครองออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ

๑. ฝ่ายบริหาร คือ ผู้มีอำนาจในการบริหารจึงเป็นฝ่ายรัฐบาล

๒. ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ ผู้มีอำนาจออกกฎหมายจึงเป็นสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ มีอำนาจออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ บังคับเป็นกฎหมายในรูปแบบประมวลกฎหมาย โดยเฉพาะประมวลกฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดและการลงโทษทางอาญาเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดของรัฐ ที่มีต่อประชาชน

๓. ฝ่ายตุลาการ คือ ผู้ที่มีอำนาจใช้กฎหมาย ดังนั้นโทษทางอาญาจะใช้แก่ผู้กระทำความผิดได้ต้องเป็นโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ บัญญัติว่า

“บุคคลจักต้องได้รับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”^{๒๕} ซึ่ง “ปัจจุบันการใช้บทบัญญัติของกฎหมายอาญาไทย คดีอาญานำตัวบทกฎหมายมาใช้บังคับต้องตีความหรือใช้บังคับอย่างเคร่งครัด และการกระทำใดจะผิดกฎหมายหรือไม่ต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน รวมทั้งโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ จะต้องมียกกฎหมายบัญญัติไว้ไม่อาจนำจารีตประเพณีมาใช้บังคับได้”^{๒๖} และ “ปัจจุบันการใช้บทบัญญัติของกฎหมายถ้าเป็นกฎหมายอาญาให้ใช้บทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเคร่งครัด ห้ามใช้จารีตประเพณี กฎหมายใกล้เคียงกฎหมายย้อนหลังเด็ดขาด”^{๒๗}

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๒๕} ผศ.ดิเรก ควรสมาน, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔-๓๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายภายสิทธิ์ พิทวงปรากร อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญนายความ, วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔.

ดังนั้น การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมายต้องมีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนและกำหนดโทษไว้ด้วย

๓. ด้านการศึกษา ปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายในคณะต่าง ๆ ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะคณะนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ และคณะอื่น ๆ แทบทุกคณะจะมีการสอนวิชากฎหมายสอดแทรกอยู่โดยเฉพาะวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปสำหรับคณะนิติศาสตร์นั้นในหลายมหาวิทยาลัยมีสอนถึงระดับปริญญาเอก นอกจากนี้กระทรวงยุติธรรมยังจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เข้มข้นเพื่อให้ความรู้แตกฉานเพิ่มขึ้น สำหรับผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพเป็นผู้พิพากษาหรืออัยการโดยสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เพราะเป็นระเบียบข้อบังคับของผู้ที่จะสมัครสอบเป็นผู้พิพากษาหรืออัยการที่จะต้องจบหลักสูตรบังคับในภาคทฤษฎี คือ นิติศาสตร์บัณฑิตและเนติบัณฑิต และมีหลักสูตรบังคับในภาคปฏิบัติ คือ ต้องผ่านการเป็นนิติกร เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ พนักงานคุมประพฤติหรือ ทนายความ ไม่น้อยกว่า ๒ ปี นอกจากนี้ยังมีสภานายความที่จัดอบรมวิชาความรู้สำหรับผู้ที่จะจบหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตและยังไม่ได้จบหลักสูตรเนติบัณฑิต ที่ต้องการประกอบอาชีพเป็นทนายความอีกด้วย เพราะ “ปัจจุบันผู้ที่ศึกษาด้านกฎหมายเพื่อเข้ามาทำงานในกระบวนการยุติธรรมจะต้องศึกษากฎหมายอย่างครบถ้วนทั้งตามตัวบทและเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ รวมทั้งการเข้าใจในข้อห้ามหรือข้อกำหนดของศาสนาต่าง ๆ เพราะกฎหมายบางเรื่องอาจจะนำข้อห้ามหรือข้อกำหนดของศาสนานั้น ๆ มากำหนดในบทบัญญัติของกฎหมาย”^{๒๘} และ “ปัจจุบันด้านการศึกษา กระบวนการยุติธรรมมีการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะคณะนิติศาสตร์มีถึงระดับปริญญาเอกและกระทรวงยุติธรรมยังจัดให้มีการสอนกฎหมายให้แก่ผู้ต้องการประกอบอาชีพเป็นผู้พิพากษาหรืออัยการโดยเนติบัณฑิตยสภา”^{๒๙}

ดังนั้น การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ด้านการศึกษาจะต้องศึกษากฎหมายอย่างครบถ้วนทั้งตามตัวบทและเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ รวมทั้งการเข้าใจในข้อห้ามหรือข้อกำหนดของศาสนาต่าง ๆ ด้วย

๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป กระบวนการยุติธรรมของไทย ดำเนินการกำกับดูแลโดยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งศาลในจังหวัดต่าง ๆ กรมราชทัณฑ์ และกรมบังคับคดี ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีผู้บังคับบัญชาคอยดูแลและวางนโยบายสำหรับหน่วยงานของตนไม่ขึ้นกับหน่วยงานอื่นที่อยู่ใน

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ ทิศวงปราการ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์ทนายความ, ๑ สิงหาคม

กระบวนการยุติธรรมด้วยกันทำให้นโยบายของแต่ละหน่วยงานไม่ค่อยจะสอดคล้องกัน จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยดำเนินไปอย่างล่าช้าและไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร คือ “ปัจจุบัน การบริหารงานยุติธรรมของประเทศไทยยังกระจัดกระจายอยู่ในหลายส่วนเช่น กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงมหาดไทย(กรมปกครอง) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แม้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ จะกำหนดให้มีกระทรวงยุติธรรมแห่งชาติ ก็ตาม แต่ในนโยบายหรือการบัญญัติระบบของแต่ละองค์กรก็ขึ้นอยู่กับผู้นำขององค์กรนั้น ๆ”^{๓๐} และ“ปัจจุบันการบริหารงานทั่วไปของกระบวนการยุติธรรม กำกับดูแลโดยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานกฤษฎีกา กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ และกรมบังคับคดี”^{๓๑}

ดังนั้น การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ด้านการบริหารงานทั่วไป มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน ไม่ขึ้นต่อกันทำให้นโยบายของแต่ละหน่วยงานไม่ค่อยจะสอดคล้องกัน จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยดำเนินไปอย่างล่าช้าไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

๕. ด้านการบริการสาธารณะ หน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะมีการจัดให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นและให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชน ในวันสำคัญต่าง ๆ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เช่น มีการประชาสัมพันธ์ทางการสื่อสารต่าง ๆ มีการจัดอบรม แจกเอกสารแผ่นพับและสติ๊กเกอร์ ทั้งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดต่าง ๆ เป็นต้นและ “ปัจจุบันทุกองค์กรจะมีการบริการสาธารณะเพื่อประชาชนโดยทั่วไปเสมอ เช่น สำนักงานอัยการสูงสุดก็จะมีสำนักงานช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สสช.) กระทรวงยุติธรรมก็มีกรมคุ้มครองสิทธิ ฯลฯ”^{๓๒} ซึ่ง“ปัจจุบันการบริการสาธารณะ มีการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย โดยทนายความ สภานายความจัดทนายความ เพื่อให้ช่วยว่าความในคดีอาญา ให้แก่ผู้ที่ต้องการทนายความให้ความช่วยเหลือช่วยว่าความโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ในวันสำคัญร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ศาล อัยการ ทั้งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดต่าง ๆ เป็นต้น”^{๓๓}

ดังนั้น การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ด้านการบริการสาธารณะ จึงมีแทบทุกหน่วยงาน ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ พิศวงปรากฏ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญทนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ พิศวงปรากฏ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญทนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

สรุป การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยปัจจุบันคืออาญาการนำตัวบทกฎหมายมาใช้บังคับต้องตีความอย่างเคร่งครัด และการกระทำใดจะผิดกฎหมายหรือไม่ต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน รวมทั้งโทษที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ห้ามใช้จารีตประเพณี ห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียง และห้ามใช้กฎหมายย้อนหลังเด็ดขาด

๔.๒ หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๔.๒.๑ จุดมุ่งหมายของเบญจศีล

การที่พระพุทธศาสนาสอนว่าคนเราจะดีหรือชั่วอยู่ที่การประพฤติและการปฏิบัติตัวของตนเองเป็นเหตุมิใช่อยู่ที่การตลบดินดาลของเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ คือ ถ้าทำดีจะได้ดีเป็นผลตอบแทน หรือถ้าทำความเสียหายให้เกิดขึ้น ตนเองนั้นแหละจะเป็นผู้เศร้าหมองเพราะการกระทำนั้นเองคำสอนนี้เป็นไปตามหลักเหตุผล คือ เริ่มต้นที่ตัวเองก่อนเสมอ^{๑๙}

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเบญจศีลสำหรับคฤหัสถ์หรือประชาชนทั่วไปก็เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ ประชาชน เพื่อประชาชนจะได้นำไปปฏิบัติ พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งถือเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง

นอกจากนี้ เบญจศีลก็มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม เพราะถ้าคนในสังคมถือปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลแล้ว สังคมย่อมมีความสุข เนื่องจาก เบญจศีลเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกระดับชั้น ถ้าสังคมใดขาดเบญจศีลสังคมนั้นก็จะมีแต่ความเสื่อมถอยเต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น เพราะคนในสังคมไม่เคารพสิทธิของตนเอง และสิทธิของผู้อื่น

๔.๒.๒ ลักษณะของเบญจศีล

เบญจศีลมีลักษณะเป็นเหตุผลของธรรมชาติ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นอกาลิโก ไม่ประกอบด้วยกาลเวลา เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความจริง ไม่เปลี่ยนแปลงจึงเป็นศาสนธรรม คือ คำสอนที่ประกาศแสดงสังฆธรรมให้ผู้ฟังได้รู้ตามความเป็นจริง จึงเป็นธรรมที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด^{๒๐} ที่พระพุทธเจ้านำมาสั่งสอนเพราะเบญจศีลเป็นหลักธรรมที่ประกันสิทธิส่วนบุคคล ทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สินของคนโดยทั่วไปพระองค์ทรงนำมาสอนก็เพื่อสงเคราะห์แก่ชาวโลกโดยมุ่งขึ้นที่จะให้พ้นจากจากความเป็นคนชั่ว ให้ถึงความเป็นคนดีเป็นหลักสำคัญ โดยมีจุดประสงค์ คือ ประโยชน์ ๒ หลักใหญ่ คือ

^{๑๙} พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรตโช ป.ธ.๙), หน้าที่ของคน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เคียงเคียง, ๒๕๔๐), หน้า ๖๙.

^{๒๐} สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์), ธรรมานุกรม, (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๑๖๗

๑. ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเอง คือ เป็นเครื่องควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ถูกต้องตามที่ผู้ปฏิบัติจะได้รับความสุขทั้งในโลกนี้ โลกหน้าและความพ้นทุกข์

๒. ประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคม คือ เมื่อคนในสังคมปฏิบัติตามหลักเบญจศีลแล้วสังคมมีความสุข เพราะทุกคนในสังคมต่างรักเคารพในสิทธิของกันและกันไม่เบียดเบียนกัน

๔.๒.๓ เจื่อนใจของเบญจศีล

เบญจศีลที่พระพุทธเจ้านำมาสอนชาวโลก เป็นคำสอนที่เน้นให้มนุษย์ เห็นความสำคัญของชีวิตทุกชีวิต เพราะชีวิตทุกชีวิตย่อม รักความสุข เกลียดความทุกข์ กลัวความตาย และอยากมีชีวิตอยู่ด้วยกันในโลกนี้อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสังคม เบญจศีล ประกอบด้วย

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์

๓. กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤตินอกใจ

๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

๕. สุราเมรยมัชช ปมาทัฏฐานา เวรมณีเจตนางดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย และของมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

๔.๒.๔ ลักษณะความผิดตามหลักเบญจศีล

เบญจศีล เป็นบทบัญญัติให้งดเว้นจากความชั่ว ถือเป็นหลักประกันสิทธิส่วนบุคคลและเป็นหลักประกันสังคม เพราะสังคมที่มีเบญจศีลจะมีแต่ความสุขอย่างแน่นอนเบญจศีลจึงเป็นเกราะป้องกันมิให้คนไปล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิตทั้งของตัวเอง และทรัพย์สินของผู้อื่นดังกล่าว พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นความชั่ว หรือเป็นบาป เพราะเป็นการละเมิดศีลจะบาปมากหรือน้อยจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของศีลเป็นสำคัญ

๔.๒.๕ องค์ประกอบความผิดของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล

๑) หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์

องค์ประกอบความผิดของเบญจศีล คือ ส่วนประกอบของศีล องค์ประกอบดังกล่าวเป็นเครื่องวัดว่า การกระทำนั้น ๆ ผิดเบญจศีล หรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า ผิดศีล คือ ศีลขาด ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ถือว่าศีลยังไม่ขาด แต่เป็นศีลบกพร่องต่างหรือไม่มีบริสุทธิ ดังนั้นการพิจารณาองค์ประกอบจึงมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบของความผิดของศีล ข้อที่ ๑ มี ๕ ประการ คือ

๑. สัตว์มีชีวิต

๒. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต

๓. มีจิตคิดจะฆ่า

๔. มีความพยายามกระทำความผิด
๕. สัตว์นั้นตายด้วยความพยายาม^{๓๖}

ตารางที่ ๔.๒ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๑ ซึ่งมีอยู่ ๕ ส่วน ตามตารางดังนี้

องค์ประกอบของข้อเท็จจริง	องค์ประกอบของศีล	ลักษณะของความผิด
๑. มีข้อเท็จจริง	๑. สัตว์นั้นมีชีวิต	๑. ถ้าครบองค์ประกอบ ความผิด ถือว่าศีลขาด เป็นบาปมาก
๒. ผู้ทำรู้ข้อเท็จจริง	๒. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต	๒. ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า
๓. มีเจตนา	๓. มีจิตคิดจะฆ่า	- ศีลต่างพร้อย-ศีลบกพร่อง
๔. มีการลงมือกระทำความผิด	๔. มีความพยายามกระทำความผิด	- ศีลไม่บริสุทธิ์ บาปเบาลง
๕. การกระทำบรรลุผล	๕. สัตว์นั้นตายด้วยความพยายาม	

องค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๑ ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดศีลข้อนี้มี ๕ ประการ คือ

๑. สัตว์มีชีวิต หมายถึง มนุษย์ หรือสัตว์ดิรัจฉานที่มีชีวิตอยู่ ส่วนมนุษย์นับตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา เป็นต้นไป และเจตนางดเว้นในเบญจศีลข้อที่ ๑ หมายถึง การทำร้ายร่างกาย การทรมาน และการหน่วงเหนี่ยวกักขังด้วย

การฆ่า หมายถึง การทำให้ตายโดยวิธีการใดก็ได้ รวมทั้งการใช้ให้ผู้อื่นฆ่าเช่นสั่งด้วยวาจาโดยหนังสือหรือโดยวิธีการหรือสัญลักษณ์อย่างหนึ่งอย่างใดโดยเจตนาฆ่าซึ่ง แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑) ฆ่าโดยตั้งใจ คือ ผู้ฆ่าตั้งใจจะฆ่าคนหรือสัตว์นั้นโดยตรงถือเป็นการประสงค์ต่อผล

๒) ฆ่าโดยไม่เจาจะจง คือ ผู้ฆ่าตั้งใจฆ่าสัตว์หรือคนโดยไม่เจาจะจงคนหรือสัตว์ใดตัวหนึ่งแล้วคนหรือสัตว์นั้นตาย เช่น วางกับดักไว้แล้วสัตว์ตัวใดตัวหนึ่งเข้าไปติดกับดัก เป็นต้น กรณีนี้แม้ผู้กระทำจะไม่ประสงค์ต่อผล คือ สัตว์หรือ คนโดยไม่เจาจะจงคนใดคนหนึ่งหรือสัตว์ตัวใดตัวหนึ่งแต่ผู้กระทำก็ยอมเล็งเห็นแล้วว่า สัตว์ตัวใดตัวหนึ่งเข้าไปติดกับดักก็ต้องถึงแก่ความตาย

การฆ่าทั้งสองวิธีการดังกล่าว ถือว่า ผู้ฆ่ามีเจตนาเป็นเจตนาก่อนการลงมือกระทำความผิด ทั้งขณะกระทำความผิด ผู้กระทำก็มีเจตนาประสงค์จะให้มีการตายเกิดขึ้น^{๓๗}

๒. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ เมื่อรู้ว่าสัตว์มีชีวิตแล้วยังฆ่า ถ้าเป็นมนุษย์ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นความผิดตามกฎหมาย ถ้าเป็นสัตว์ถือว่า

^{๓๖} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มิ่งคลัดถิที่ปนี แพล เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๘๗.

^{๓๗} พระสังฆมณฑลสังฆมณฑล อัมมาจาริยะ, ปรมัตถโชติกะปริงเฉพที่ ๕ เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๒๑๐.

เป็นการละเมิดสิทธิการมีชีวิตอยู่ของสัตว์นั้น ๆ เป็นการกระทำที่ไม่มีเมตตากรุณา เป็นการกระทำที่เห็นแก่ตัว เป็นการไม่เคารพต่อสิทธิในการมีชีวิตของผู้อื่น หรือสัตว์อื่น

๓. มีจิตคิดจะฆ่า การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ ไม่ต้องการให้มนุษย์เป็นผู้มีจิตใจโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม เป็นคนที่ไม่มีความเมตตากรุณา แต่ให้มีความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญ และให้มีความสงสารที่จะคิดช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ มีการคำนึงถึงใจเขาใจเรา โดยมีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ มีความสุขจากการทำสิ่งที่ตั้งงามด้วยการใช้ปัญญาเคารพสิทธิในการเป็นอยู่ของสัตว์อื่น เพราะการสังหารเป็นการมีจิตใจมุ่งร้ายบีบบังคับเบียดเบียน มองในแง่ที่จะทำลายโดยไม่มีความปรารถนาดี ไม่มีไมตรีมุ่งทำลายกันและกัน ไม่มีคุณธรรมหรือจริยธรรม ลักษณะคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติ คือการปฏิบัติต่อตนเองและการปฏิบัติต่อสังคมด้วยการเคารพในสิทธิและชีวิตของผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนประชาชนในเวฬุทวารายสูตร^{๓๘} ซึ่งเป็นธรรมที่ทุกคนควรนำมาพิจารณาในตนโดยมีใจความสำคัญว่า “เราอยากมีชีวิตอยู่ไม่ยอมตาย รักความสุขและเกลียดความทุกข์ คนอื่นก็เช่นกันกับเราเขาย่อมไม่พอใจถ้าหากเราไปฆ่าเขา

๔. มีความพยายามกระทำความผิด การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ ไม่ต้องการให้เป็นผู้มีใจฉวยวาทะ คือ มีความเพียรในการสร้างอกุศลกรรม เป็นความเพียรที่ไม่ชอบ ทำให้สังกรรมรังเกียจ จิตใจไม่สงบ คนในสังคมไม่ยอมคบ เป็นผู้ไม่มีเบญจศีล-เบญจธรรม ไม่มีความเมตตาเห็นแก่ตัว ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นหรือสัตว์อื่น เป็นผู้ที่มีใจคอโหดร้าย เพราะเจตนาคือ ความรู้สึกในการกระทำหรือจงใจในการกระทำ ดังนั้น เจตนาจึงเป็นตัวการในการทำกรรม^{๓๙} หรือเรียกว่า เจตนาเป็นตัวกรรมพระพุทธศาสนาถือ “ใจ” เป็นสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางกาย และทางวาจาหรือทางการพูด

๕. สัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น^{๔๐} การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะเมื่อฆ่าสัตว์ตายก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรม จึงต้องรับผลกรรมที่ตนตั้งใจทำให้เกิดขึ้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้ชีวิตมัวหมอง สังคมต่าหนืดเย็นและประณามเพราะเป็นการกระทำโดยเจตนาอันได้แก่ เจตจำนงความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำ หรือหลังนำที่เป็นตัวกระทำกรรม^{๔๑} ทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นความชั่ว เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว

^{๓๘} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๐ - ๕๐๕.

^{๓๙} พ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

^{๔๐} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙๗.

^{๔๑} พระราชวรมณี (ประยูรย์ ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๗.

สิ่งที่บังคับให้มนุษย์แสดงออก คือ “ใจ” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้ามีใจชั่ว ก็จะมีผลชั่ว หรือทำชั่วไปด้วย”^{๕๐} จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำทั้งหลายเกิดจากใจ หรือเจตนาทั้งสิ้น และก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกิเลสอย่างหยาบซกจุงให้ก่อปัญหาขึ้น เช่น ทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งตนเอง ผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เจตนารมณ์ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบของการทำละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๑ ก็เพราะเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มองเห็นความจริงของชีวิตว่า ทุกชีวิตย่อมเกลียดกลัวความทุกข์ รักความสุข กลัวความตายด้วยกันทั้งนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์ทำความดีโดยใช้หลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพราะศีลเป็นพื้นฐานของความดี และความสุข ที่มีผลต่อตนเอง ผู้อื่น เป็นเสมือนกฎกติกาของสังคมพื้นฐานเบื้องต้น เมื่อใครก็ตามละเมิดกฎกติกาของสังคม สังคมก็อาจไม่ให้การยอมรับ หลักของศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องบ่งบอกถึงคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ^{๕๑} และต่อประโยชน์สูงสุด คือ ความพ้นทุกข์ ซึ่งเป็น หลักอรรถประโยชน์ ในทางพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายเพื่อเป็นเครื่องรักษาอวัยวะและชีวิตของสรรพสัตว์ มิให้เบียดเบียนกันและกัน เพื่อให้มนุษย์คลายความเหี้ยมโหด มีเมตตาและกรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เห็นชีวิตผู้อื่นมีคุณค่าเท่าเทียมกับชีวิตของตน โดยมุ่งคุ้มกันชีวิตและค่านิ่งถึงชีวิตของสัตว์ว่า มีความสำคัญ เพราะการฆ่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่มีความเคารพต่อชีวิตของผู้อื่น เบญจศีลข้อที่ ๑ นี้จึงเป็นเกราะป้องกันมิให้คนไปล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิตของผู้อื่น ซึ่งพระพุทธศาสนาถือเป็นความชั่ว หรือเป็นบาป เพราะพระพุทธศาสนาต้องการให้มนุษย์ปลูกเมตตาจิตในสรรพสัตว์ทุกจำพวก หรือแม้แต่ในมนุษย์ด้วยกัน เพราะเมตตาจิตเป็นความดีที่มีอยู่ทั่วไป ทั้งในมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน เพราะสัตว์ทุกชนิดย่อมมีสิทธิโดยชอบในการดำรงชีวิตของตนไปจนตาย ผู้ใดทำให้เขาเสียชีวิตด้วยเจตนา ก่อนกำหนด ศีลของผู้นั้นก็ขาด เมื่อเพ่งเจตนาจิตเป็นใหญ่ ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ทรงวางแผนหรือหลักในการพัฒนาเอาไว้แต่เป็นการพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคล โดยมุ่งพัฒนาจิตเป็นสำคัญเพราะเมื่อพัฒนาจิตได้แล้ว ตัวบุคคลก็นับว่าได้รับการพัฒนาไปด้วย แล้วการพัฒนาทุกอย่างในทางสร้างสรรค์ความสุข รวมทั้งการพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้โดยง่ายทั้งจะนำความสุขมาให้แก่มนุษยชาติในโลกโดยตรงด้วยโลกจะสงบไม่มี

^{๕๐} พ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

^{๕๑} ร้อยตำรวจโท ทวีศักดิ์ ใหม่ประยูร, “การพัฒนาจริยธรรมเยาวชนด้วยการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนศึกษารณวิถีสมนศรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย), ๒๕๔๖, หน้า ๕๕.

สงครามไร้ความวุ่นวาย มนุษย์ในทุกสังคมจะอยู่ด้วยกันอย่างฉันทมิตร มีเมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันยังมีการพัฒนาจิตใจสูงขึ้นเพียงใด ความสงบสุข จะเกิดขึ้นโลกมากขึ้นเพียงนั้น”^{๔๔}

ในสิกขาบทนี้ มีข้อห้าม ๓ อย่าง คือ

๑. การฆ่า (การทำให้ตาย)
๒. การทำร้าย (การทำให้บาดเจ็บ)
๓. การทรมาน

เบญจศีลข้อที่ ๑ จึงมีจุดมุ่งหมายหรือมีเจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข เพราะทุกคนย่อม กลัวความตาย รักความสุข เกลียดความทุกข์ ด้วยกันทั้งนั้น คนอื่นก็เช่นเดียวกัน

ฉะนั้น จึงควรละเว้นการฆ่า การสังหาร การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิต และร่างกายผู้อื่นและสัตว์อื่น ถ้าเราประทุษร้ายต่อชีวิต และร่างกายผู้อื่น และสัตว์อื่น โดยเฉพาะมนุษย์ ก็เกิดความยุ่งยากขึ้นมหันต์ เพราะเป็นการกระทำที่นอกจากจะผิดต่อเบญจศีลแล้ว ยังเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายด้วยเพราะ การฆ่ากัน การประทุษร้ายกัน หรือเบียดเบียนกันนี้ ไม่ใช่ภาวะปกติ แต่เป็นการละเมิดสิทธิเพราะเจตนารมณ์ของ พระพุทธศาสนานั้น คำนึงถึง ความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นสำคัญ

สรุป การกระทำผิดเบญจศีลข้อ ๑ จะมีโทษมากหรือน้อยต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ

๑. มีเจตนาในการฆ่ามีมากน้อยเท่าใด
๒. มีความพยายามในการฆ่ามีมากน้อยเพียงใด
๓. ลักษณะใหญ่หรือเล็กของสัตว์ที่ถูกฆ่า
๔. คุณค่าของสัตว์ที่ถูกฆ่ามีมากหรือน้อยเพียงใด^{๔๕}

๒) หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๒ คือ อทินนาทาน หมายถึง เจตนางวเว้นจากการลักทรัพย์

องค์ประกอบของเบญจศีล คือ ส่วนประกอบของศีล องค์ประกอบดังกล่าวเป็นเครื่องวัดว่า การกระทำผิดนั้น ๆ ผิดเบญจศีล หรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า ผิดศีล คือ ศีลขาด ถ้าไม่ครบองค์ประกอบถือว่า ศีลยังไม่ขาด แต่เป็นศีลต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์ ดังนั้นการพิจารณาองค์ประกอบจึงมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

^{๔๔} พระเทพวิสุทธิกวี, การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๗๓.

^{๔๕} วศิน อินทสระ, หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๑.

องค์ประกอบของความผิดของเบญจศีลข้อที่ ๒ มี ๕ ประการ คือ

๑. วัตถุสิ่งของที่มีผู้อื่นหรือเจ้าของหวงแหน
๒. รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีผู้อื่นหรือเจ้าของหวงแหน
๓. มีจิตคิดจะลัก
๔. มีความพยายามกระทำความผิด
๕. ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความพยายาม^๑

ตารางที่ ๔.๓ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๒ ซึ่งมีอยู่ ๕ ส่วน ตามตารางดังนี้

องค์ประกอบของข้อเท็จจริง	องค์ประกอบของศีล	ลักษณะของความผิด
๑. มีข้อเท็จจริง	๑. วัตถุสิ่งของที่มีผู้อื่นหรือเจ้าของหวงแหน	๑. ถ้าครบองค์ประกอบ ความผิด
๒. ผู้ทำรู้ข้อเท็จจริง	๒. รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีผู้อื่นหรือเจ้าของหวงแหน	ถือว่าศีลขาด เป็นบาปมาก
๓. มีเจตนา	๓. มีจิตคิดจะลัก	๒. ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด
๔. มีการลงมือกระทำความผิด	๔. มีความพยายามกระทำความผิด	ถือว่า
๕. การกระทำบรรลุผล	๕. ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความพยายาม	- ศีลต่างห้อย - ศีลบกพร่อง - ศีลไม่บริสุทธิ์ - บาปเบาลง

องค์ประกอบของเบญจศีล ข้อที่ ๒ ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดศีลข้อนี้มี ๕ ประการคือ

๑. วัตถุสิ่งของที่มีผู้อื่นหรือเจ้าของหวงแหน การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ ให้อุจกข่มใจตนเอง โดยไม่ให้กิเลสอย่างหยาบ คือ ความโลภเข้ามาครอบงำจิตใจ ให้อุจกเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยการประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ประกอบอาชีพโดยสุจริตเป็นสัมมาอาชีพ

๒. รู้ว่าสิ่งของนั้นมีผู้อื่นหรือเจ้าของหวงแหน การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะให้อุจกการใช้สติ ระลึกรู้ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของหวงแหน โดยใช้หลักจริยศาสตร์ในการประเมินค่าความประพฤติว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนเลว สิ่งไหนควรทำและสิ่งไหนไม่ควรทำโดยการใช้เหตุผล เป็นเครื่องมือวัดความเสื่อมทางด้านกาย วาจา และจิตใจ

^๑มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, มังคลัตถทีปนี แพล เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๘๗.

๓. มีจิตคิดจะลัก การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ การกระทำผิดเบญจศีลข้อนี้เป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเป็นการเห็นแก่ตัว เป็นการไม่ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมไม่เป็นสัมมาอาชีวะ ซึ่งหมายถึงการเลี้ยงชีพในทางสุจริต แต่เป็นมิถิลาอาชีวะ ซึ่งหมายถึงการเลี้ยงชีพในทางไม่ชอบหรือในทางทุจริต ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นถือเป็นคนละโมภ เพ่งเล็งคิดเอาแต่ทางที่จะได้เบญจศีลข้อนี้ทำให้ตนเองและการปฏิบัติต่อสังคมด้วยการเคารพในทรัพย์สินของกันและกัน ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนประชาชนใน เวฬุทวารายสูตร^{๔๗} ซึ่งเป็นธรรมที่ประชาชนทุกคนควรนำมาพิจารณาในตนโดยมีใจความสำคัญว่า “เรามีความรักในทรัพย์สิน ไม่ต้องการให้ใครมาเอาไปโดยมิชอบ คนอื่นก็เช่นเดียวกันกับเรา เขาย่อมไม่พอใจถ้าใครไปลักทรัพย์เขาเช่นเดียวกัน”

๔. มีความพยายามกระทำความผิด การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะไม่ต้องการให้เป็นผู้มีมิถิลาอาชีวะคือ มีความเพียรในการสร้างกุศล เป็นความเพียรที่ไม่ชอบ เป็นผู้มีมิถิลาอาชีวะ เป็นการประกอบอาชีพในทางไม่ชอบไม่สุจริต เป็นการสร้างกุศลกรรมแต่ต้องการให้เป็นผู้มีสัมมาอาชีวะ คือ มีความเพียรในการสร้างกุศล เป็นความเพียรที่ชอบ เป็นผู้มีสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพในทางที่ชอบ ที่สุจริต เป็นการสร้างกุศล

๕. ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความพยายาม^{๔๘} การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะผู้กระทำผิดเบญจศีลข้อนี้เมื่อได้ทรัพย์นั้นมาด้วยความพยายามก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรมจึงต้องรับผลกรรม ทำให้ชีวิตมัวหมอง สังคมตำหนิติเตียนเพราะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ โดยเจตนาอันได้แก่ เจตน์จำนงความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือหลั่งน้ำที่เป็นตัวกระทำการ เรียกว่า กรรม^{๔๙} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่ยังคับให้มนุษย์แสดงออก คือ “ใจ” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้ามีใจชั่ว ก็จะถูกชั่ว หรือทำชั่วไปด้วย”^{๕๐}

จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำทั้งหลายเกิดจากใจ หรือเจตนาทั้งสิ้นและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกลืนสอยอย่างหยาบซกจุงให้ก่อปัญหาขึ้นจึงควรละเว้นการลักขโมยเบียดเบียนแย้งซึ่งไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น เพราะว่าการไปประทุษร้ายทรัพย์สินของเขานั้น มันผิดปกติและก็จะเป็นคนเห็นแก่ตัวมาก การขาดเบญจศีลข้อนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์เป็นการเบียดเบียน

^{๔๗} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๐ - ๕๐๕.

^{๔๘} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถที่ปณี แปล เล่ม ๒, อ่างแก้ว, หน้า ๙๙.

^{๔๙} พระราชมุนี (ประยูรย์ ปยุตโต), พุทธธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๕๐} พ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

ทรัพย์สินของกันและกันขาดการเคารพสิทธิของผู้อื่นเป็นความละโมภ เป็นมิจงกามันตะ คือ การกระทำที่ไม่ชอบและเป็นการเลี้ยงชีพที่ไม่ชอบเป็นมิจงฉาชีวะ อีกด้วย

เจตนารมณ์ พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๒ ก็เพราะเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนรักในเกียรติของตนและเพื่อให้เคารพในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น ตลอดจนทรัพย์สินของประเทศชาติ โดยเว้นจากการประกอบอาชีพทุจริตมิจงฉาชีพ ให้แสวงหารายได้หรือประกอบอาชีพโดยสุจริต ความมุ่งมิให้มีการลัก การปล้น การคอร์รัปชัน ฯลฯ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นในการหาเลี้ยงชีพตน เพราะถ้ามีหลักธรรมเป็นหลักใจ ความประพฤติไม่เหลวไหล มีหน้าที่การงานเป็นเครื่องรับรอง ยืนยันได้ว่า งานนี้เป็นงานดีชอบธรรมเกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมไม่ใช่ งานที่สร้างความเสียหายให้กับตนเองและผู้อื่น ผู้มีธรรมเป็นหลักใจ ย่อมเป็นผู้สะอาดทั้งตนและหน้าที่ การงานโดยมุ่งป้องกันทรัพย์สิน เคารพต่อสิทธิของผู้อื่น เบญจศีลจึงเป็นเกราะป้องกันให้คนไปล่วงละเมิดสิทธิต่อสิทธิของผู้อื่นพระพุทธศาสนาถือเป็นความชั่วหรือเป็นบาป เป็นการกระทำด้วยเจตนา คือ มีความตั้งใจที่จะเอาทรัพย์สินของเขามาเป็นของตนด้วยความโลภ จึงเป็นการกระทำที่เจือด้วยกิเลสองค์ประกอบของเบญจศีล จึงเป็นเครื่องวัดว่าการกระทำผิดหรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิดทุกข้อ ถือว่าศีลขาด เป็นบาปมาก ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ก็ถือว่า ศีลต่างพร้อมไม่มีบริสุทธิ หรือเศร้าหมอง องค์ประกอบทั้ง ๕ ข้อดังกล่าว

สรุป การลงมือกระทำความผิดตามเบญจศีลข้อที่ ๒ มีอยู่ ๖ ลักษณะคือ

๑. ลักด้วยตนเอง
๒. ไซ้ให้ผู้อื่นลัก
๓. เอาสิ่งของที่ต้องเสียภาษีเพื่อไม่ต้องเสียภาษี
๔. ทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหาย
๕. ใช้การสะกดจิต หรือวิธีการอื่นใดให้เจ้าของทรัพย์สินไม่มีสติแล้วหยิบยื่นทรัพย์สินให้
๖. ใช้อิทธิมยะ (การใช้อิทธิฤทธิ์ถือเอาทรัพย์สิน)^{๕๖}

๓) หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๓ คือ กามสุ มิจฉาจารา หมายถึง เจตนางดเว้นจากการประพฤติดมิตในกาม

องค์ประกอบของเบญจศีล คือ ส่วนประกอบของศีล คำว่า กามในศีลข้อนี้ คือ ความสัมพันธ์ทางเพศซึ่งผู้ปฏิบัติจะไม่นอกใจคู่ครองของตนหรือไม่ล่วงละเมิดทางเพศกับบุคคลที่ผู้อื่นหวงแหน เช่น บุตร ภริยา สามี หรือบุคคลต้องห้าม ตามจารีต เช่น ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี หรือบุคคลผู้ถือปฏิบัติพรหมจรรย์ทั้งหลาย การกระทำผิดเบญจศีลข้อ ๓ จะต้องครบองค์ประกอบซึ่งมีความสำคัญ

^{๕๖} พระสังฆมณฑลชวติกะ อัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ ปริงเฉพที่ ๕ เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๐๔.

เพราะเป็นเครื่องวัดว่า การกระทำนั้น ๆ ผิดหรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า ผิดศีล คือ ศีลขาด ถ้าไม่ครบองค์ประกอบถือว่า ศีลยังไม่ขาด แต่เป็นศีลต่างพร้อยไม่มีบริสุทธิองค์ประกอบของความผิดของศีล ข้อ ที่ ๓ มี ๔ ประการ คือ

๑. วัดอุณไม่ควรงถึง
๒. มีจิตคิดจะเสพวัดอุณไม่ควรงถึง
๓. มีความพยายามในการเสพ
๔. ยังมรรคให้ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่^{๕๖}

ตารางที่ ๕.๔ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๓ มีอยู่ ๔ ส่วน ตามตารางดังนี้

องค์ประกอบข้อเท็จจริง	องค์ประกอบของศีล	ลักษณะของความผิด
๑. มีข้อเท็จจริง	๑. วัดอุณไม่ควรงถึง (ชาย/หญิง)ที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง	๑. ถ้าครบองค์ประกอบความผิดถือว่าศีลขาด เป็นบาปมาก
๒. มีเจตนา	๒. มีจิตคิดจะเสพวัดอุณไม่ควรงถึง	๒. ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิดถือว่า
๓. มีการลงมือกระทำความผิด	๓. มีความพยายามในการเสพ	- ศีลต่างพร้อย
๔. การกระทำบรรลุผล	๔. ยังมรรคให้ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่ ^{๕๗}	- ศีลบกพร่อง - ศีลไม่มีบริสุทธิ - บาปเบาละ

การลงมือกระทำความผิดตามเบญจศีลข้อที่ ๓ นี้ ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องรู้ข้อเท็จจริงว่าชายหรือหญิงต้องห้ามหรือไม่ เพราะโดยหลักธรรมชาติแล้วชายหรือหญิงไม่ควรล่วงละเมิดสิทธิทางเพศซึ่งกันและกัน อีกทั้งควรจะต้องอยู่ในกรอบประเพณีอันดีงาม

หญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้องมี ๒๐ จำพวก^{๕๘}

หญิงที่ต้องห้ามสำหรับชายแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑. หญิงมีสามี ๒. หญิงที่มีญาติปกครอง ๓. หญิงที่มีจารีตรักษาทั้ง ๓ ประเภทนี้ ถือเป็นหญิงที่มีผู้รักษา ๓ ประเภท รวม ๒๐ จำพวกตามตาราง คือ

^{๕๖} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถทีปนี แปลเล่ม ๒, อ่างแก้ว, หน้า ๑๐๑-๑๐๒.

^{๕๗} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๒, อ่างแก้ว, หน้า ๑๐๑-๑๐๒.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

ตารางที่ ๔.๕ แสดงหญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้องกับ ๒๐ จำพวก

หญิงที่มีสามีแล้ว ๑๐ จำพวก	หญิงที่มีญาติปกครอง ๗ จำพวก	หญิงที่มีจารีตรักษา ๓ จำพวก
๑. สตรีที่ซื้อมาเป็นภรรยาด้วยทรัพย์	๑. สตรีที่มารดารักษา	๑. สตรีที่มีธรรมรักษา
๒. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยความสมัครใจ	๒. สตรีที่บิดารักษา	๒. สตรีที่มีผู้รักษา (คู่หมั้น)
๓. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยโภคะ	๓. สตรีที่บิดามารดารักษา	๓. สตรีที่มีอาชญาครอบ หมายถึง สตรีที่กษัตริย์ผู้มีอำนาจจองตัวไว้
๔. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยเครื่องนุ่งห่ม	๔. สตรีที่มีพี่ชายน้องชายรักษา	
๕. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยการรดน้ำ	๕. สตรีที่มีพี่สาวน้องสาวรักษา	
๖. สตรีที่อยู่เป็นภรรยาด้วยบุรุษช่วยเหลือ	๖. สตรีที่มีญาติดูแลรักษา	
๗. สตรีที่เป็นทั้งคนใช้และเป็นทั้งภรรยา	๗. สตรีที่มีโคตรรักษา	
๘. สตรีที่เป็นทั้งคนงานและเป็นทั้งภรรยา		
๙. สตรีที่เป็นภรรยาเพราะถูกจับเป็นเชลย		
๑๐. สตรีที่เป็นภรรยาชั่วคราว		

ชายที่หญิงไม่ควรเกี่ยวข้องกับ มี ๒ ประเภท คือ

๑) ชายอื่นนอกจากสามีตน (สำหรับหญิงที่มีสามี)

๒) ชายที่มีจารีตต้องห้าม (สำหรับหญิงทั่วไป) เช่น นักบวชในศาสนาต่าง ๆ

องค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๓ ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดศีล ข้อนี้มี ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุอันไม่ควรถึง พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ ให้มีการละเว้นจากการประพฤติดีในกาม ไม่ไปประทุษร้ายต่อของรักของหวงของผู้อื่นเป็นการละเมิดสิทธิในบุตรธิดา สามีหรือภรรยาของผู้อื่นเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจตลอดจนทางศีลระกูลของตนเองและของผู้ถูกกระทำให้เกิดความสับสน และวัตถุอันไม่ควรเกี่ยวข้องกับ คือ หญิงหรือ ชายที่ไม่ควรเกี่ยวข้องกับ จะเสพเมถุนหรือไม่ควรมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วยมีหญิง ๒๐ ประเภท ชาย ๒ ประเภท

๒. มีจิตคิดจะเสพวัตถุอันไม่ควรถึง การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ เป็นการไม่ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม ไม่มีกามสังวร คือ ไม่มีการสำรวมในกามหรือสังวรในกาม ไม่มีความระมัดระวังในการรู้จักยับยั้ง ควบคุมตนเองในทางกามารมณ์ เพื่อไม่ให้หลงไหลในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ต้องมีเจตนาคือ ต้องมีความตั้งใจโดยประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลแต่ถ้า เป็นเรื่องความผิด เป็นบ้า มีจิตฟุ้งซ่าน มีเวทนากล้าหรือ (ภิกษุต้นบัญญัติ) ก็ไม่ถือว่ามีความผิด ลักษณะคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติ คือ การปฏิบัติต่อตนเองและการปฏิบัติต่อสังคมด้วยการเคารพในชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนประชาชนในเวฬุวา

เรยสุต^{๕๖} ซึ่งเป็นธรรมที่ทุกคนควรนำมาพิจารณาในตน โดยมีใจความสำคัญว่า “เรามีความรักในบุตรภริยา สามีของเรา เราไม่ต้องการให้ใครมาล่วงละเมิดในบุตรภริยา สามีของเรา คนอื่นก็เช่นกันกับเรา เขาย่อมไม่ชอบให้ใครไปล่วงละเมิดในบุตร ภริยา สามีของเขา”

๓. มีความพยายามในการเสพ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะเป็นการล่วงละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่นเป็นการข่มเหงจิตใจทำลายลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน ทำให้เกิดความเสื่อมเสียทางด้านกายและจิตใจ มีการลงมือกระทำความผิด เช่น มีกำหนด จับต้องกายหญิงไม่ว่าจะเป็นการจับมือจับผมหรือลูบคลำอวัยวะใด ๆ^{๕๗}

๔. ยังมรรคให้ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่^{๕๘} การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะการกระทำบรรลุผล คือ ร่วมใจกันเสพเมณ(ยังมรรคให้ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่หลักของเบญจศีลถืออวัยวะเพศสัมผัสกันแม้เพียงปลายผมก็เป็นความผิดสำเร็จเมื่อการกระทำบรรลุผล ก็ถือเป็นการสร้างกรรมเวร จึงต้องรับผลกรรม ทำให้ชีวิตมัวหมอง สังคมตึยเพราะเป็นการกระทำโดยเจตนาอันได้แก่ เจตน์เจานางความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือหลังน่าที่เป็นตัวกระทำ การเรียกว่า กรรม^{๕๙} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่บังคับให้มนุษย์แสดงออก คือ “ใจ” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้ามีใจชั่วก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วไปด้วย”^{๖๐} จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำทั้งหลายเกิดจากใจ หรือเจตนาทั้งสิ้น เพราะจะก่อปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่นปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหลาย ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ จึงควรละเว้นการประพฤติดิถีในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหนอันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจตลอดจนทางศีลตระกูลให้สับสนและก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ ถูกกล่อย่างหยาบชักจูงให้ก่อปัญหาขึ้น ควรเอาใจเขามาใส่ใจเราเพราะถ้าเราไม่ชอบคนอื่นเขาก็ต้องไม่ชอบด้วยเหมือนกัน

เจตนาธรรม์ พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๓ ก็เพื่อให้เกิดความซื่อสัตย์จริงจังต่อกัน เพื่อให้เคารพสิทธิ เสรีภาพ ความเป็นสามัคคีของกันและกัน เพื่อป้องกันการหย่าร้าง การแตกร้างภายในครอบครัว เพื่อสร้างความมั่นคงอบอุ่นภายในครอบครัว เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต พระพุทธศาสนาจึงมีจุดหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิใน

^{๕๖} ส.ม. ๑๔/๑๐๐๗/๕๐๐ - ๕๐๕.

^{๕๗} วิ.มหา. ๑/๓๗๕/๕๐๕ - ๕๐๗.

^{๕๘} มหาภูมิกรราชวิทยาลัย, มิ่งคลัดที่ปนี แบล เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๑ - ๑๐๒.

^{๕๙} พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๗.

^{๖๐} ช.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

การมีครอบครัวของตนเอง คือ มีสามี ภรรยา บุตร ธิดา เป็นต้น เราไม่ต้องการให้ใครมาละเมิดสิทธิ โดยที่เราไม่ยอม ไม่ประพฤติผิดเพศ ความมุ่งหมาย เพื่อให้มนุษย์ทุกคนสร้างความสมานฉันท์ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่สาธอนเยี่ยงสัตว์เดรัจฉาน หรือเป็นผู้มีความมักมากในกาม

ฉะนั้น ในสังคมปัจจุบัน ในยุคของความเจริญทางวัตถุ ควรเน้นการพัฒนาทางจิตใจให้มาก ไม่ตกเป็นทาสของอำนาจกิเลสฝ่ายต่ำ โดยนำหลักพุทธธรรมมาศึกษาให้รู้ชัดถึงวิธีการ แล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และในขณะที่เดียวกันควรแก้ไขสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน ที่คอยยั่วยุให้เกิดโรคต่าง ๆ โดยมุ่งคุ้มครองป้องกันครอบครัวมิให้แตกแยก การละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่มีความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่นเพราะเบญจศีลเป็นเกราะป้องกันมิให้คนไปล่วงละเมิดสิทธิต่อสิทธิของผู้อื่น พระพุทธศาสนาถือเป็นความชั่วหรือเป็นบาป

๔) หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อที่ ๔ คือ มุสาวทา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

องค์ประกอบของเบญจศีล คือ ส่วนประกอบของศีล คำว่า พูดเท็จ คือ พูด ให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ส่วนการกล่าวเท็จเป็นการกล่าวโดยเจตนาให้ผู้อื่นเข้าใจผิด หรือด้วยการแสดงทางกายโดยใช้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่นการเขียนภาษาใบ้ การเขียนหนังสือ หรือรหัสอย่าง โดยอย่างหนึ่งให้ผู้อื่นทราบทั้งที่ไม่เป็นความจริง แล้วผู้รับหรือผู้ฟังเข้าใจตามนั้น ถือว่าผิดศีล องค์ประกอบเป็นเครื่องวัดว่า การกระทำนั้น ๆ ผิด หรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า ผิดศีล คือ ศีลขาด ถ้าไม่ครบองค์ประกอบถือว่า ศีลยังไม่ขาด แต่เป็นศีลต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์ การพิจารณาองค์ประกอบจึงมีความสำคัญ องค์ประกอบของความผิดของเบญจศีลข้อ ที่ ๔ มี ๔ ประการ คือ

๑. เรื่องไม่จริง
๒. มีจิตคิดจะกล่าวเท็จ
๓. มีความพยายามเกิดจากจิตนั้น
๔. ผู้อื่นรู้เรื่องนั้น^{๒๓}

ตารางที่ ๔.๖ แสดงองค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๔ ซึ่งมีอยู่ ๔ ส่วน ตามตารางได้ดังนี้

องค์ประกอบของข้อเท็จจริง	องค์ประกอบของศีล	ลักษณะของความผิดศีล
๑. มีข้อเท็จจริง	๑. เรื่องไม่จริง	๑. ถ้าครบองค์ประกอบ ความผิด ถือว่าศีลขาด เป็นบาปมาก
๒. มีเจตนา	๒. มีจิตคิดจะกล่าวเท็จ	๒. ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า-ศีลต่างพร้อย-บกพร่อง-ไม่บริสุทธิ์
๓. มีการลงมือกระทำความผิด	๓. มีความพยายามเกิดจากจิตนั้น	๒. ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า-ศีลต่างพร้อย-บกพร่อง-ไม่บริสุทธิ์
๔. การกระทำบรรลุผล	๔. ผู้อื่นรู้เรื่องนั้น	๒. ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ถือว่า-ศีลต่างพร้อย-บกพร่อง-ไม่บริสุทธิ์

^{๒๓} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มิ่งคลัดดที่ปนี แพล เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๗.

องค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๔ ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดศีลข้อนี้มี ๔ ประการ คือ

๑. เรื่องไม่จริง การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้เพราะ การพูดเรื่องไม่จริง เป็นการโกหก หลอกลวง พูดให้ผิดไปจากความจริง โดยเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ เป็นคำพูดที่เหลวไหล เพื่อเจ้อ ไม่มีเหตุ ไม่มีผล ไม่มีสาระประโยชน์ไม่ถูกกาลเทศะ เป็นการทำลายประโยชน์ด้วยวาจา เป็นปัญหาทางการติดต่อ สื่อสารการโฆษณา หมายถึง การใช้วาจาไม่เป็นความจริง การใช้วาจาเพื่อทำลายผู้อื่น การใช้วาจาเพื่อหาประโยชน์ ชาติความซื่อสัตย์สุจริต ชาติความมีสัจจะ

๒. มีจิตคิดจะกล่าวเท็จ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะการพูดส่อเสียด ยุยงเป็นการสร้างความแตกแยก ไม่สมานสามัคคีเป็นการมีความเห็นที่ไม่ถูกต้อง เป็นมิจฉาทิฎฐิ ไม่เข้าใจหลักธรรม ในเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นการไม่รู้เท่าทัน ในความเป็นธรรมดาของโลก และชีวิต มองไม่เห็นความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เป็นทางทำความชั่ว ทำให้คนเสื่อมทางด้านวาจา และจิตใจ ลักษณะคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สอนให้ประชาชนทั่วไป คือ การปฏิบัติต่อตนเองและต่อสังคมด้วยการเคารพในชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระพุทธรูปองค์ทรงตรัสสอนประชาชนในเวฬุทวารายสูตร^{๖๐} ซึ่งเป็นธรรมที่ประชาชนควรนำมาพิจารณาในตนโดยมีใจความสำคัญว่า "เราไม่ต้องการให้ใครมาโกหกเรา พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพื่อเจ้อไร้สาระไร้ประโยชน์เรา คนอื่นก็เช่นกัน เขาย่อมไม่พอใจในการโกหก พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพื่อเจ้อไร้สาระไร้ประโยชน์กับเขาเช่นเดียวกัน"

๓. มีความพยายามเกิดจากจิตนั้น การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้เพราะ การลงมือกระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิดเพื่อทำลายผู้อื่นในเบญจศีลข้อที่ ๔ นี้ มีองค์ประกอบอยู่ ๔ ลักษณะ^{๖๑} สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

- ๑) พยายามมุสาวาทด้วยตนเอง คือ ลงมือทำด้วยตนเอง
- ๒) ใช้ให้คนอื่นพูดเท็จ
- ๓) เขียนเรื่องที่ไม่จริงแล้วทิ้งไปให้คนอื่นเข้าใจผิด เช่นโฆษณา
- ๔) เขียนเรื่องที่ไม่จริงแล้วปิดประกาศหรือพิมพ์เป็นหนังสือ หรือบันทึกไว้

๔. ผู้อื่นรู้เรื่องนั้น การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ เรื่องที่ไม่จริง รวมถึงวัตถุสิ่งของที่ไม่จริงด้วย เช่น แสดงของปลอมให้คนอื่นเชื่อว่าของนั้นเป็นของจริง เมื่อการกระทำบรรลุผลโดยผู้อื่นรู้และเชื่อเรื่องที่ไม่จริงนั้น ก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรมจึงต้องรับผลกรรม ทำให้ชีวิตมัวหมอง ชาติความน่าเชื่อถือสังคมตำหนิติเตียนเพราะเป็นการกระทำโดยเจตนาอันได้แก่ เจตน์จันจความจงใจ การเลือกคัดตัดสินมุ่งหมายที่จะกระทำหรือหลั่งน้ำที่เป็นตัวกระทำการเรียกว่า

^{๖๐} ส.ม. ๑๙/๑๐๐๗/๕๐๐ - ๕๐๕.

^{๖๑} พระสัทธัมมโชติกะธัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๔.

กรรม^{๒๔} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่บังคับให้มนุษย์แสดงออก คือ “ใจ” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้ามีใจชั่ว ก็จะทำชั่ว หรือทำชั่วไปด้วย”^{๒๕} จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำทั้งหลายเกิดจากใจ หรือเจตนาทั้งสิ้น ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหลาย ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมาย เพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ถูกกิเลสอย่างหยาบชักจูงให้ก่อปัญหาขึ้น จึงควรละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขา หรือทำลายประโยชน์สุขของเขาด้วยวาจา การขาดเบญจศีลข้อ ๔ นี้เป็นการเบียดเบียนกันและกันโดยทางวาจา การขาดความรัก ความเมตตาต่อกัน เป็นมิจฉาวาจา คือ การเจรจาไม่ชอบ ดังนั้น การละเมิดเบญจศีลข้อนี้ ได้แก่ ปัญหาทางการสื่อสาร หมายถึง การใช้วาจาที่ไม่เป็นความจริง การใช้วาจาเพื่อทำลายผู้อื่น การใช้วาจาเพื่อหาประโยชน์ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีสัจจะ มุสาวาท เป็นการละเมิดสิทธิอันชอบธรรมหรือทำให้ผู้อื่นเสียสิทธิอันชอบธรรมโดยใช้วาจา มนุษย์มีปากที่ต้องพูด ที่ไม่สูญเสียภาวะปกติของธรรมชาติ คือ ต้องพูดในลักษณะที่ไม่ประทุษร้ายอะไรของใคร การใช้ปากเป็นเครื่องทำให้เกิดปกตินี้ จึงต้องควบคุมขณะนั้นการทำให้เป็นไปตามธรรมชาติจึงต้องมีกรควบคุมปากมนุษย์ไว้

เบญจศีลข้อที่ ๔ นี้มีจุดมุ่งหมายให้คนใช้ชีวิตอยู่ด้วยความจริงใจต่อกัน ระหว่างสามีภรรยา บุตร เพื่อน พี่น้อง พ่อแม่และคนควรมีความจริงใจต่อสังคม ไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน เพราะการพูดเท็จทำให้เสียบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นโทษอย่างเบาและอย่างหนัก คือ โทษจำคุกและคนกรก

เมื่อครบองค์ประกอบ ๔ ข้อ ศีลขาดทันที ถ้าไม่ครบศีลอาจทะเลหรือต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์แม้ตนจะกระทำเอง ใช้ให้ผู้อื่นกระทำหรือร่วมกันกระทำ

เจตนารมณ์ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๔ ก็ เพราะเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมาย เพื่อให้มนุษย์ทุกคนมีความจริงใจต่อกัน เพื่อป้องกันความผิดปกติของคนไม่ให้พูดเท็จ เพราะเป็นการทำลาย คุณค่าของตนเองพระพุทธศาสนาถือเป็นความชั่วหรือเป็นบาป และเพื่อให้คนเราซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดี โดยมุ่งคุ้มครองป้องกันเกียรติและสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้น

การกระทำถ้าครบองค์ประกอบความผิดของเบญจศีลข้อที่ ๔ ศีลขาด จึงเป็นบาปมากเพราะเป็นการกระทำ ด้วยความมีโมหะ เห็นผิดเป็นชอบ เป็นมิจฉาวาจารูธิ และเป็นมิจฉาวาจา คือ วาจาที่ไม่ชอบเป็นการสร้างอกุศลให้เกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง

การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๔ ก็ เพราะพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมาย เพื่อให้มนุษย์ทุกคนมีความจริงใจต่อกัน เพื่อป้องกันความผิดปกติของคน ไม่ให้พูดเท็จ

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ประยูรยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๒๕} ชุ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

เพราะเป็นการทำลาย คุณค่าของตนเอง พระพุทธศาสนาถือเป็นความชั่วหรือเป็นบาปและเพื่อให้คนเราซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ อันดี โดยมุ่งคุ้มครองป้องกันเกียรติและสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้น

สรุป จุดประสงค์เพื่อให้คนใช้ชีวิตอยู่ด้วยความจริงใจต่อกันและกันระหว่างสามี ภรรยา บุตร เพื่อน พี่น้อง พ่อแม่และคนควรมีความจริงใจต่อสังคมป้องกันความผิดปกติกของคนไม่ให้หลุดทิ้ง เพราะการกระทำผิดเบญจศีลข้อที่ ๔ เป็นการกระทำที่ไม่ปกติเป็นการไม่จริงใจต่อตนเองและสังคม ทำให้ตนเองเดือดร้อน เพราะการหลุดทิ้งเป็นการทำลายคุณค่าของตนเอง ทำให้เสียบุคลิกภาพ ขาดความน่าเชื่อถือ ไม่น่าไว้วางใจ

๔) หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลข้อ ๕ คือ สุราเมรัยมีฆณปาหัญฐานา เวรมณี หมายถึง เจตนาเว้นจากการเสพของมีนเมา มีสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

องค์ประกอบของเบญจศีล คือ ส่วนประกอบของศีล องค์ประกอบเป็นเครื่องวัดว่า การกระทำนั้น ๆ ผิดหรือไม่ ถ้าผู้กระทำ ทำกรรมองค์ประกอบความผิด ถือว่าผิดศีล คือ ศีลขาด ถ้ายังไม่ครบองค์ประกอบถือว่าศีลยังไม่ขาด เพราะไม่มีเจตนาทำผิด ซึ่งขาดองค์ประกอบ คือ เจตนา แต่ถ้าดื่มแล้วยินดีในการดื่มก็ถือว่าศีลต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์ เพราะความยินดีในการเสพ ดังนั้นการพิจารณาองค์ประกอบจึงมีความสำคัญ องค์ประกอบของความผิดของศีลข้อที่ ๕ มี ๔ ประการ คือ

๑. สิ่งที่ทำให้มีนเมา
๒. มีจิตคิดจะเสพ
๓. มีความพยายามจะเสพ
๔. ของนั้นผ่านเข้าไปสู่ร่างกาย

ตารางที่ ๔.๗ องค์ประกอบของความผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ซึ่งมีอยู่ ๔ ส่วนตามตารางดังนี้

องค์ประกอบของข้อเท็จจริง	องค์ประกอบของศีล	ลักษณะของความผิดศีล
๑. มีข้อเท็จจริง คือ ของมีนเมา	๑. สิ่งที่ทำให้มีนเมา มีสุรา เป็นต้น	๑. ถ้าครบองค์ประกอบความผิด ถือว่าศีลขาด เป็นบาปมาก
๒. มีเจตนา	๒. มีจิตคิดจะเสพ	๒. ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิด ถือว่าศีลต่างพร้อย-ศีลบกพร่องศีลไม่บริสุทธิ์-บาปน้อย
๓. มีการลงมือกระทำความผิด	๓. มีความพยายามจะเสพ	
๔. การกระทำบรรลุผล	๔. ของนั้นผ่านเข้าสู่ร่างกาย ^{๖๖}	

^{๖๖} พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจาริยะ, ปรมัตถโชติกะปริงเฉพที่ ๕ เล่ม ๒, อ่างแก้ว, หน้า ๑๓๙.

เนื่องจากสุราและเมรัย เป็นสิ่งมีนเมาทำให้คนหรือสัตว์ที่ดื่มเข้าไปขาดสติ นอกจากสุราและเมรัยแล้ว ก็ถือเป็นมัจฉะซึ่งเป็นสิ่งที่มีนเมาทุกชนิด เช่น ยาฮี ยาโฮช ยาบ้า กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ที่เสพแล้วทำให้คนควบคุมตนเองไม่ได้ เพราะทำให้ขาดสติ ดำรงตนอยู่อย่างปกติสามัญไม่ได้ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า การดื่มสุราเมรัยและเสพของมีนเมาเป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษมากเป็นเหตุให้ผู้ดื่มสามารถกระทำความผิดตามเบญจศีลอีกทั้ง ๔ ข้อได้อย่างสบาย เพราะการดื่มสุราทำให้คนเป็นบ้า เป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินทั้งของตนเองและผู้อื่น ตัวอย่างที่เห็น เช่น การเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ หรือการทะเลาะวิวาท ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการดื่มสุรา ทั้งนี้ รวมไปถึงมูลเหตุให้เกิดการทำ ความผิดทางเพศหรือมูลเหตุที่ผู้หญิงสูญเสียความบริสุทธิ์เพราะสุราเป็นต้นเหตุก็มิเป็นอันมาก ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในราชสูตร^{๒๗} ซึ่งกล่าวถึงบุคคลผู้กระทำความผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ แล้วถูกพระราชาลงโทษในพระสูตรดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คนดื่มสุราเมรัยเป็นเหตุให้ละเมิดเบญจศีลอีก ๔ ข้อได้หมด

องค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๕ ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดศีลข้อนี้มี ๔ ประการ คือ

๑. สิ่งที่ทำให้มีนเมา มีสุราเมรัยเป็นต้น พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้เพราะการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดนอกจากจะมีโทษทางร่างกายแล้ว ยังบั่นทอนสติปัญญาอีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดกรรม ฉก ฉิง วังราว อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวง ต้มตุ๋น และเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่ตนเอง ผู้อื่น สังคมโดยส่วนรวม จึงควรมีสติสัมปชัญญะระลึกได้และรู้ตัวเสมอ คือ ฝึกฝนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท^{๒๘} ทำให้ชีวิตมัวหมองสังคมตึดยเพราะขาดสติสัมปชัญญะเป็นการกระทำโดยเจตนาของตนเองได้แก่ เจตน์จำนงความจงใจ การเลือกคัดตัดสินใจหมายที่จะกระทำหรือ หลั่งน้ำที่เป็นตัวกระทำ การ เรียกว่า กรรม^{๒๙} เพราะการที่มนุษย์จะทำความดีหรือความชั่ว สิ่งที่ยังคับให้มนุษย์แสดงออก คือ “ใจ” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่สำเร็จด้วยใจ ถ้ามีใจชั่ว ก็จะพูดชั่ว หรือทำชั่วไปด้วย”^{๓๐} จากพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำทั้งหลายเกิดจากใจ หรือเจตนาทั้งสิ้นก่อให้เกิดผลกระทบมากมายเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้ถูกก็เลวอย่าง ทยาบชกุงให้ก่อปัญหาขึ้น จึงควรรไม่เสพเครื่องดองของมีนเมา สิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความ ประมาท การขาดเบญจศีลข้อนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนตนเองจนกลายเป็น ปัญหาเริ่มจากระดับเล็ก คือ ระดับกระทบกระทั่งระหว่างบุคคลจนกระทั่งระดับปัญหาใหญ่ คือ

^{๒๗} อจ.ปญ.จก. ๒๒/๑๗๘/๒๙๕.

^{๒๘} พระสัทธัมมโชติกะ อัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒, อ่างแก้ว, หน้า ๑๓๙.

^{๒๙} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๑๕๗.

^{๓๐} จ.ธ. ๒๕/๑/๒๓.

เกิดการฆ่ากัน ทำลายล้างกัน เมื่อสุราหรือของมีนเมาผ่านเข้าสู่ร่างกาย ก็ถือเป็นการสร้างเวรกรรม จึงต้องรับผลกรรม เพราะการละเมิดเบญจศีล

๒. มีจิตคิดจะเสพ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะ ทำให้คนเสื่อมทั้งทางกาย วาจา และจิตใจเป็นต้นเหตุของความประมาทมีวเมา ก่อความเสียหาย ความผิดพลาดเพราะการขาดสติสัมปชัญญะ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ หรือก่อเหตุทะเลาะวิวาท อาจถึงฆ่ากัน เป็นผู้คู่ความต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม^{๗๑}

๓. มีความพยายามจะเสพ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะต้องการไม่ให้มีการเห็นผิดเป็นชอบ หรือมีฉาติปฏิฐาน แต่ต้องการให้ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม ตั้งมั่นในศีล สมาธิ ปัญญา และได้พิจารณาเห็นคุณในกุศลหนหลัง มีความเกรงกลัวต่อบาป ทำให้เห็นภาพพจน์ที่ดี มีระเบียบ เป็นประโยชน์หรือตัวอย่างต่อสังคม

๔. ของนั้นผ่านเข้าไปสู่ร่างกาย การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบข้อนี้ก็เพราะจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายเช่น ปัญหาการกระทำความผิดในเบญจศีลข้ออื่น ๆ อีก ๔ ข้อ เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ การเสียเงินโดยไม่ได้ประโยชน์ อาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท เพราะการขาดสติ^{๗๒}

เจตนาธรรม์ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๕ ที่ให้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ความมึนงงหรือเจตนาธรรม์ของสิกขาบทนี้ เพื่อให้คนไม่ประมาท เป็นการรักษาความเป็นปกติของคน คือ ให้มีสติมั่นคง แล้วอาศัยสตินั้นเปลี่ยนแปลงกำลังกายหรือกำลังกล้ามเนื้อให้เป็นการกำลังความดีได้ ซึ่งผิดกับสัตว์เดรัจฉานแม้จะมีกำลังกล้ามเนื้อมากกว่ามนุษย์ แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนมาเป็นกำลังความดีได้เพราะขาดสติ เพื่อการดำรงชีวิตโดยราบรื่น จึงต้องรักษาความเป็นปกติของคนเอาไว้ มีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองสติปัญญาร่างกายของมนุษย์เพื่อไม่ให้วิปริต คุ้มครองจิตไม่ให้วิปลาส และป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการกระทำที่ไม่มีสติเนื่องจากเสพสิ่งมีนเมา มีสุราเมรัย เป็นต้น เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะผลของการดื่มสุราทำให้มนุษย์ขาดสติสัมปชัญญะจึง ไม่ต่างอะไรกับจากสัตว์ คือ ทำให้ขาดสติปัญญา เห็นผิดเป็นชอบเป็นมีฉาติปฏิฐาน สามารถทำผิดเบญจศีลอีก ๔ ข้อและทำความชั่วได้โดยง่าย เพราะขาดสติ นอกจากนี้ การละเมิดสิกขาบทข้อนี้ ยังมีโทษ อีกอย่างน้อย ๖ ประการ คือ

๑. ทำให้เสียทรัพย์
๒. เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาท
๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรคร้ายต่าง ๆ

^{๗๑} อิง.ปญจก. ๒๒/๑๗๒/๒๒๗.

^{๗๒} พระศัพทัมม โขติกะ ธรรมมาจริยะ, ปรมัตถโคติกะปริงคณที่ ๕ เล่ม ๒, อ่างแก้ว, หน้า ๑๑๕.

๔. ทำให้เสียชื่อเสียง
๕. ทำให้หมดความละเอียด และ
๖. บั่นทอนสติปัญญา เป็นต้น

จากธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนประชาชนใน เวฬุทวารเวทยสูตร คือ หลักเบญจศีลแม้พระองค์จะไม่ได้อำนาจเบญจศีลข้อที่ ๕ แต่เบญจศีลข้อที่ ๕ ก็เป็นศีลที่ห้ามถึงการละเมิดสิทธิของตนเองเพราะคนที่เสาะสิ่งมีนเมาทุกชนิด เช่น สุราย่อมคุมสติตนเองไม่ได้ ทั้งการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ เป็นเหตุให้มีการทำผิดเบญจศีลข้ออื่น ๆ อีกมากมาย ดังนั้น การดื่มสุราหรือสิ่งมีนเมาจึงเป็นการทำร้ายร่างกายตนเองอย่างชัดเจนซึ่งเป็นการทำลายประโยชน์ของตนเอง เบญจศีลข้อนี้ให้ถือหลักว่าห้ามประทุษร้ายสติสัมปชัญญะของตนเอง ตามด้วยเบญจศีลที่ว่า ห้ามดื่มสุราเมรัย ก็ยังขยายความไว้อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ กินหรือดื่มอะไรเข้าไป ทำให้สูญเสียสติสัมปชัญญะละก็ให้ถือว่าผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ทั้งหมด และเมื่อทำครอบงำประกอบความผิดถือว่าศีลขาด ถ้าไม่ครบ เช่น ไม่มีเจตนา โดยเห็นสุราคิดว่าเป็นน้ำชาแล้วดื่มเข้าไป อย่างนี้ศีลไม่ขาดเพราะไม่มีเจตนาซึ่งขาดองค์ประกอบแต่ถ้าดื่มแล้ว ยินดีในการดื่มถือว่าศีลต่างหรือไม่มีบริสุทธิ์เพราะยินดีในการเสพ

โทษของการเสพ สุราและเมรัยนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดังปรากฏในสังคาถสูตร มีลักษณะ ๖ อย่าง ดังนี้

๑. ทำให้เสียทรัพย์
๒. เป็นมูลเหตุก่อการทะเลาะวิวาท
๓. เป็นมูลเหตุให้เกิดโรคภัยต่าง ๆ
๔. ทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ถูกตำหนิติเตียน
๕. ทำให้เป็นคนหน้าด้านไร้อาย ไม่ข่มกเลสทั้งกายและทางใจ
๖. ทำให้บั่นทอนสติปัญญา ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นการบั่นทอนตัวเอง และผู้อื่น และถือเป็นส่วนไม่ดี เป็นไปเพื่อความไม่สงบสุขหรือเป็นไปเพื่อทุกข์เกิดโทษ โทษของการเสพของมีนเมาถ้าเสพของมีฤทธิ์มากก็บาปมากและจิตคิดจะเสพมากก็บาปมากเช่นกัน^{๗๓}

๔.๒.๖ ช้อยกเว้นความผิดตามหลักเบญจศีล

๑. เบญจศีลข้อที่ ๑ เกณฑ์การตัดสินคุณค่าของชีวิตสัตว์นั้น ขึ้นอยู่กับคุณประโยชน์และขนาดของสัตว์นั้น ๆ เป็นสมุฏฐานกล่าวคือ ถ้าสัตว์มีคุณประโยชน์ต่อมนุษย์มากหรือมีขนาดใหญ่มาก ก็จะมีโทษมาก ถ้าสัตว์มีคุณประโยชน์ต่อมนุษย์น้อย หรือมีขนาดเล็กกว่าก็จะมีโทษน้อย^{๗๔}

^{๗๓}ที.ปา. ๑๑/๑๗๔/๑๖๔.

^{๗๔}พระมหาทวี ฐานวโร (อ่อนปัสสา), “ศึกษาเรื่อง ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๔, บทคัดย่อ.

การกระทำผิดเบญจศีลข้อ ๑ จะมีโทษมากหรือน้อยต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ

- ๑.๑ มีเจตนาในการฆ่ามีมากน้อยเท่าใด
- ๑.๒ มีความพยายามในการฆ่ามีมากน้อยเพียงใด
- ๑.๓ ลักษณะใหญ่หรือเล็กของสัตว์ที่ถูกฆ่า
- ๑.๔ คุณค่าของสัตว์ที่ถูกฆ่ามีมากหรือน้อยเพียงใด^{๑๕๕}

ความหนักเบาแห่งโทษของการทำปาณาติบาต มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ

๑) กำหนดด้วยบุคคล คือ ฆ่าผู้มีคุณมากก็มีโทษมาก ฆ่าผู้มีคุณน้อยก็มีโทษน้อย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ มารดา บิดา มีโทษมาก เฉพาะพระพุทธเจ้าเพียงแต่ทำร้ายให้ห้อพระโลหิตก็มีโทษเท่ากับฆ่ามารดา บิดาจัดเป็นอนันตริยกรรมส่วนคนที่ไม่มีคุณก็มีโทษน้อยลดหลั่นกันลงไปการฆ่าสัตว์ก็เช่นเดียวกัน สัตว์ที่มีคุณมากก็มีโทษมาก สัตว์ที่มีคุณน้อยก็มีโทษน้อย

๒) กำหนดโดยเจตนา คือ การตั้งใจฆ่าถ้ามีโทษมากก็มีโทษมากมีโทษน้อยก็มีโทษน้อย

๓) กำหนดด้วยประโยค คือ ความพยายามที่จะฆ่าให้ตาย ใช้ความพยายามมากก็มีโทษมาก ใช้ความพยายามน้อยก็มีโทษน้อย^{๑๕๖}

๒. เบญจศีลข้อที่ ๒ เกณฑ์การตัดสินการกระทำผิดตามเบญจศีลข้อนี้ นอกจากดูที่เจตนาแล้ว จะต้องดูที่มูลค่าวัตถุด้วยถ้าวัตถุมีราคาน้อยก็มีโทษน้อยถ้ามีราคา มากก็มีโทษมากและต้องดูประกอบด้วยว่าวัตถุนั้นเป็นของคนธรรมดา หรือของผู้มีศีลธรรม หรือของพระของเณร ของอริยบุคคลหรือไม่ ถ้าวัตถุนั้นเป็นของศาสนา หรือของพระอรหันต์ ก็มีโทษมากที่สุดมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

๑. กำหนดด้วยวัตถุ คือ ทรัพย์นั้นมีค่ามากก็มีโทษมากมีค่าน้อยก็มีโทษน้อย

๒. กำหนดด้วยเจตนา คือ ความตั้งใจที่จะเอาทรัพย์ของเขา ที่เจียดด้วยกิเลสมากก็มีโทษมาก ที่เจียดด้วยกิเลสก็น้อยมีโทษน้อย

๓. กำหนดด้วยประโยค คือ ความพยายามที่จะได้ทรัพย์นั้นมา ถ้ามีความพยายามมากก็มีโทษมาก มีความพยายามน้อยก็มีโทษน้อย^{๑๕๗}

๓. เบญจศีลข้อที่ ๓ การที่พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๓ ก็เพราะเป็นการพิจารณาว่าจะเป็นการกระทำความผิดหรือละเมิดตามเบญจศีลข้อที่ ๓ หรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบ ศีลขาด จึงเป็นบาปมาก ถ้าไม่ครบ ศีลก็ค้างพร้อยไม่เป็นบาปน้อย

^{๑๕๕} วคิน อินทสระ, หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๑.

^{๑๕๖} ขุ.อติ.อ. ๔๕/๔๔๕.

^{๑๕๗} ขุ.อติ.อ. ๔๕/๔๔๕.

ลักษณะความหนักเบาเรื่องโทษของเบญจศีลข้อที่ ๓ การกระทำผิดเบญจศีลข้อนี้ คือ กามสุมิจจาร ผู้กระทำการช่มชืนจะมีโทษมากหรือน้อย จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศมีศีลมากหรือน้อย และขึ้นอยู่กับการกระทำผิดด้วยเจตนาที่ประกอบด้วยอกุศลกรรมมากหรือน้อย เช่น นันทมานพ ทำการช่มชืนภิกษุณี ชื่อ อุบลวันณาเถรี ก็ถูกแผ่นดินสูบตาย

การกระทำผิดเบญจศีลข้อที่ ๓ ถ้ากระทำด้วยความสมัครใจทั้งสองฝ่ายด้วยจิตที่ประกอบด้วยกิเลสมากก็มีโทษมาก ฉะนั้นความผิดดังกล่าวจะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ประกอบกัน คือ

๑. บุคคลที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นคนธรรมดาหรือเป็นคนมีศีลธรรม
๒. เจตนา คือ ต้องมีความตั้งใจโดยประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลแต่ถ้าเป็นเรื่องความฉันทเป็นบ้า มีจิตฟุ้งซ่าน มีเวทนาถล่ำ ก็ไม่ถือว่าเจตนา
๓. การลงมือกระทำความผิด เป็นการช่มชืนทางกายและใจ
๔. เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง ๔ ข้อ เบญจศีลข้อที่ ๓ ขาด แต่ถ้าไม่ครบ องค์ประกอบเบญจศีลก็มิใช่ขาด แต่อาจต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์

๕. เบญจศีลข้อที่ ๔ ลักษณะความผิดหนักเบาเรื่องโทษในเบญจศีลข้อที่ ๔ การกระทำผิดในเบญจศีลข้อที่ ๔ นี้จะมีโทษหนักหรือโทษเบาขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ คือ ความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นกับผู้อื่น หรือคำเท็จทำลายประโยชน์ผู้อื่น จึงมีข้อพิจารณาอยู่ ๔ ลักษณะ คือ

๑. ทำความเสียหายมากก็มีโทษมาก เช่น การพูดเท็จในศาล
๒. ทำความเสียหายกับผู้อื่นมีน้อยก็มีโทษน้อย เช่น การพูดเล่น
๓. ทำความเสียหายกับผู้อื่นมีมากก็มีโทษมาก เช่น การพูดเท็จทำให้คนอื่นเสียหาย
๔. เจตนาที่ประกอบด้วยกิเลสมากหรือน้อย โทษก็มากหรือน้อยตามลำดับ โทษของคำเท็จอย่างเบาที่สุด คือทำให้เสียบุคลิกภาพ เป็นคนที่พูดไม่น่าเชื่อถือ เป็นคนที่ไม่มั่นใจในตนเอง ไม่จริงจังต่อตนเองและคนอื่น เป็นสิ่งที่เราเห็นได้ง่ายที่สุด โทษของการพูดเท็จอย่างหนัก นอกจากจะได้รับโทษอย่างเบาแล้วยังต้องได้รับโทษอย่างหนักทั้งโทษในโลกนี้ และโลกหน้า เพราะการเป็นพยานเท็จ คือ การพูดเท็จในศาลจะต้องถูกศาลพิพากษาให้จำคุก นอกจากนี้ยังจะต้องตกนรกอีกด้วย^{๗๕}

เมื่อครบองค์ประกอบ ๔ ข้อ ศีลขาดทันที ถ้าไม่ครบศีลอาจหะลุหรือต่างพร้อยไม่บริสุทธิ์แต่มีตนจะกระทำเอง ใช้ให้ผู้อื่นกระทำหรือร่วมกันกระทำ

๕. เบญจศีลข้อที่ ๕ นี้จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

๑. วัตถุ คือ สิ่งของที่เสพมีโทษมากหรือน้อย เช่น เหยโรอิน
๒. ประโยค คือ ความพยายามตีมี เสพ ฉิด มีมากหรือน้อย

^{๗๕} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๒, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๗.

๓. เจตนา คือ ความตั้งใจที่จะดีมีเสพ หรือผิด เช่น เจตนาต้องการเสพยาบ้า จัดหายาบ้ามาเสพ และเสพเป็นจำนวนมาก ทำลายสติสัมปชัญญะมากก็บาปมาก^{๗๔}

สรุป หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้านำสั่งสอนประชาชนก็เพื่อเป็นการสงเคราะห์ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสันติสุข เพราะ

เบญจศีลข้อที่ ๑ คือ เว้นจากฆ่าสัตว์ เป็นการให้คนเคารพในสิทธิ ในการมีชีวิตของมันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๒ คือ เว้นจากการลักทรัพย์นั้น เป็นการให้คนเคารพในสิทธิในการมีทรัพย์สินของมันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๓ คือ เว้นจากการประพฤติดินในกามก็เป็นการให้คนเคารพในสิทธิในการมีครอบครัวของมันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๔ คือ เว้นจากการพูดเท็จ ก็เป็นการให้คนเคารพในสิทธิในการติดต่อสัมพันธ์กันมีความจริงใจต่อกันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๕ คือ เว้นจากการเสพสิ่งของมีนเมา มีสุรา เป็นต้น ก็เป็นการให้คนเคารพในสิทธิของตนเอง ไม่ควรทำลายตนเองด้วยการเสพสิ่งของมีนเมาเพราะสิ่งมีนเมาทำให้ขาดสติ ทั้งเป็นเหตุทำให้คนทำผิดในเบญจศีลอีก ๔ ข้อ ได้และการเสพของมีนเมาทุกชนิดเป็นหนทางสู่อบาย คือ ความเสื่อมทั้งนั้น และเบญจศีลเป็นเครื่องหมายควบคุมความประพฤติภายนอกทางกาย วาจา สำหรับคฤหัสถ์ให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายบ้านเมืองและศีลธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำความดีอันเป็นจุดหมายของชีวิตและทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย

เบญจศีล จึงเป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลของกฎธรรมชาติ พระพุทธเจ้านำมาเป็นธรรมวิจารณ์ที่พระองค์ทรงเลือกแล้วว่าเป็นสัทธิธรรม เพราะเบญจศีลเป็นหลักธรรมที่ประกันสิทธิส่วนบุคคลทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สินของคนโดยทั่วไป พระองค์ทรงนำมาสอนก็เพื่อสงเคราะห์แก่ชาวโลกทั่วไป โดยมีจุดประสงค์ คือ ประโยชน์ ๒ หลักใหญ่ คือ

๑. ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเอง คือ เป็นเครื่องควบคุมความประพฤติทางกาย และวาจา ให้ถูกต้องดีงาม ซึ่งผู้ปฏิบัติจะได้รับความสุขทั้งในโลกนี้ โลกหน้า และเพื่อความพ้นทุกข์

๒. ประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคม คือ เมื่อคนในสังคมปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลแล้ว สังคมมีความสงบสุข เพราะทุกคนในสังคมต่างรักเคารพในสิทธิของมันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน เนื่องจากเบญจศีลเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกระดับชั้น ถ้าสังคมใดขาดเบญจศีลสังคมนั้นจะมีแต่ความเสื่อมถอยเต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะคนในสังคมไม่เคารพสิทธิของ

^{๗๔} พ.สถิตวราธ (พิจิตร จิตตวณฺโณ), อนุปุพพิทกถาที่ปณี ภาค ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๐.

๓. เจตนา คือ ความตั้งใจที่จะดีมีเสพ หรือผิด เช่น เจตนาต้องการเสพยาบ้า จัดหายาบ้ามาเสพ และเสพเป็นจำนวนมาก ทำลายสติสัมปชัญญะมากก็บาปมาก^{๗๔}

สรุป หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้านำสั่งสอนประชาชนก็เพื่อเป็นการสงเคราะห์ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสันติสุข เพราะ

เบญจศีลข้อที่ ๑ คือ เว้นจากฆ่าสัตว์ เป็นการให้คนเคารพในสิทธิ ในการมีชีวิตของมันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๒ คือ เว้นจากการลักทรัพย์นั้น เป็นการให้คนเคารพในสิทธิในการมีทรัพย์สินของมันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๓ คือ เว้นจากการประพฤติดินในกามก็เป็นการให้คนเคารพในสิทธิในการมีครอบครัวของมันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๔ คือ เว้นจากการพูดเท็จ ก็เป็นการให้คนเคารพในสิทธิในการติดต่อสัมพันธ์กันมีความจริงใจต่อกันและกัน

เบญจศีลข้อที่ ๕ คือ เว้นจากการเสพสิ่งของมีนเมา มีสุรา เป็นต้น ก็เป็นการให้คนเคารพในสิทธิของตนเอง ไม่ควรทำลายตนเองด้วยการเสพสิ่งของมีนเมาเพราะสิ่งมีนเมาทำให้ขาดสติ ทั้งเป็นเหตุทำให้คนทำผิดในเบญจศีลอีก ๔ ข้อ ได้และการเสพของมีนเมาทุกชนิดเป็นหนทางสู่อบาย คือ ความเสื่อมทั้งนั้น และเบญจศีลเป็นเครื่องหมายควบคุมความประพฤติภายนอกทางกาย วาจา สำหรับคฤหัสถ์ให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายบ้านเมืองและศีลธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำความดีอันเป็นจุดหมายของชีวิตและทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย

เบญจศีล จึงเป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลของกฎธรรมชาติ พระพุทธเจ้านำมาเป็นธรรมวิจารณ์ที่พระองค์ทรงเลือกแล้วว่าเป็นสัทธิธรรม เพราะเบญจศีลเป็นหลักธรรมที่ประกันสิทธิส่วนบุคคลทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สินของคนโดยทั่วไป พระองค์ทรงนำมาสอนก็เพื่อสงเคราะห์แก่ชาวโลกทั่วไป โดยมีจุดประสงค์ คือ ประโยชน์ ๒ หลักใหญ่ คือ

๑. ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเอง คือ เป็นเครื่องควบคุมความประพฤติทางกาย และวาจา ให้ถูกต้องดีงาม ซึ่งผู้ปฏิบัติจะได้รับความสุขทั้งในโลกนี้ โลกหน้า และเพื่อความพ้นทุกข์

๒. ประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคม คือ เมื่อคนในสังคมปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลแล้ว สังคมมีความสงบสุข เพราะทุกคนในสังคมต่างรักเคารพในสิทธิของมันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน เนื่องจากเบญจศีลเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกระดับชั้น ถ้าสังคมใดขาดเบญจศีลสังคมนั้นจะมีแต่ความเสื่อมถอยเต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะคนในสังคมไม่เคารพสิทธิของ

^{๗๔} พ.สถิตวราธรณ (พิจิตร จิตวณฺโณ), อนุปุพพิทกถาที่ปณี ภาค ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๐.

ตนเองและสิทธิของผู้อื่นและ เบญจศีล ที่พระพุทธเจ้านำมาสอนชาวโลกก็เพื่อสงเคราะห์แก่มนุษย์ และสังคมโลกเนื่องจากเบญจศีลเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนที่ต้องการการ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข เบญจศีลจึงเป็นหลักประกันในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น โดยเป็นคำสอนที่เน้นให้มนุษย์เห็นความสำคัญของชีวิตทุกชีวิต เพราะทุกชีวิตย่อมรักความสุข เกลียด ความทุกข์ กลัวความตาย และอยากมีชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น^{๕๐} เบญจศีลจึงเป็นบทบัญญัติให้ตั้งเว้นจากความชั่ว ถือเป็นหลักประกันสิทธิส่วนบุคคลและสังคม สังคมที่มีศีลห้า หรือเบญจศีลจะมีแต่ความสงบสุข เพราะเบญจศีลเป็นเกราะป้องกันมิให้คนล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิต ทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิตทั้งของตนเองและทรัพย์สินของผู้อื่น พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นความชั่ว หรือเป็นบาป เพราะเป็นการละเมิดเบญจศีล ส่วนจะบาปมากหรือน้อยต้อง พิจารณาองค์ประกอบของศีลเป็นสำคัญว่าครบองค์ประกอบของเบญจศีลข้อนั้น ๆ หรือไม่ และเป็น การกระทำที่สุจริตหรือไม่

สุจริต แปลว่า ความประพฤติชอบ หรือประพฤติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนคนอื่น ให้เดือดร้อนหรือทุกข์ทรมาน เป็นต้น ประพฤติชอบทางกายเรียกว่า กายสุจริต ประพฤติชอบทางวาจา เรียกว่า วาสุจริต ประพฤติชอบทางใจ เรียกว่า มโนสุจริต ดังนี้ รายละเอียด ดังนี้

๑. กายสุจริต การประพฤติชอบทางกาย มีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และการประพฤติดมในกาม

๑.๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เบียดเบียนสัตว์ หมายถึง การไม่ละเมิดในร่างกายของผู้อื่นไม่ว่า จะเป็นการฆาตกรรมสัตว์ ทรมานสัตว์ การฉกฉวยสัตว์ หรือว่าทุบตี ทำให้เขาได้รับบาดเจ็บ หรือประกอบ ความเจ็บปวดอย่างใดอย่างหนึ่ง จนถึงกับฆ่าชีวิตให้ตายไป เมื่อบุคคลเว้นได้ดังนี้ ก็จะไม่ทำอะไรที่ไม่มีภัยกับใคร เมื่อเราไม่ทำอันตรายเขา เราจะอยู่ในที่ไหน จะทำอะไร ก็ไม่ต้องหวาดกลัวคนอื่นจะมา ทำอันตรายอะไร

๑.๒ เว้นจากการลักโกง ในที่นี้หมายถึง การไม่ละเมิดในทรัพย์สินของบุคคลอื่น คือไม่ ถือเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นในทางไม่ชอบไม่ว่าจะเป็นการลัก การฉ้อ การโกง การปลอมแปลง สับเปลี่ยน เป็นต้น การได้มาซึ่งทรัพย์สินสมบัติทุกอย่างของผู้ที่ประพฤติกายสุจริตนั้น จะต้องได้มาด้วยความเพียรพยายามของตนเอง แม้ได้มาจากคนอื่นก็ต้องได้มาในทางที่ถูกต้องตามกฎหมายและ ศีลธรรม ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายบุคคลอื่นแล้วได้ทรัพย์สินเหล่านั้นมา

๑.๓ เว้นจากการประพฤติดมในกาม หมายถึง การไม่เกี่ยวข้องกับทางเพศกับหญิงอื่น นอกจากภรรยาของตน ส่วนผู้หญิงก็ไม่เกี่ยวข้องกับชายอื่นในทางเพศนอกจากสามีของตน

^{๕๐}ที่.ป.า. ๑๑/๓๑๕/๓๐๒ - ๓๐๓.

สุจริตกาย ทั้ง ๓ ประการนี้ จะมีผลสมบูรณ์ได้ต้องอาศัยจิตที่ประกอบด้วยเมตตาคือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น เลี้ยงชีวิตโดยสัมมาอาชีวะคือเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบและมีความ ซื่อตรง จงรักกักต้อสามีสําหรับหญิง และสําหรับผู้ชายต้องมีสันโดษคือ ยินดีเฉพาะภรรยาของตนเอง

๒. วชิสุจริต การประพฤติชอบทางวาจา มีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

๒.๑ เว้นจากการพูดเท็จ คือ คำพูดที่เป็นสัตย์จริง ความหมายว่าเราได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบได้รู้ มาอย่างไร ก็พูดไปอย่างนั้น ไม่ขยายเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ หรือไม่ทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็กใน ขณะเดียวกัน เช่น ถ้าเราไม่ได้เห็นว่าได้ยิน ไม่ได้ยินว่าได้ยิน ไม่ได้ทราบว่าจะได้ทราบ ไม่ได้รู้ว่าได้รู้ เป็นต้น เมื่อกล่าวโดยสรุป คำพูดในที่นี้คือ คำพูด คำสัตย์ คำจริงนั่นเอง

๒.๒ เว้นจากการพูดส่อเสียด หมายถึง การพูดในลักษณะที่เสริมสร้างความสามัคคี เมื่อเห็นคนเขาจะแตกแยกกัน ก็พูดให้เขาสามัคคีกัน มีเค้าว่าจะแตกแยก ก็พูดเสริมให้มีความรัก ความสามัคคี หรือคนยังไม่สมานสามัคคีกัน ก็พูดจาส่งเสริมให้เกิดความรัก ความสามัคคีต่อกันเพราะ ความพร้อมเพียง ความสามัคคีของคนที่อยู่ร่วมกันนั้น นำความสุขความเจริญมาให้แก่หมู่ แก่คณะเหล่านั้น

๒.๓ เว้นจากการพูดคำหยาบ คือ คำพูดที่ประกอบด้วย ความเมตตาปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น ถ้อยคำที่พูดออกมาไพเราะอ่อนหวาน นุ่มนวล เสนาะหูของผู้ฟัง เพราะเรื่องของปากนั้นมีความสำคัญมาก อย่างที่พูดกันว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ชั่วดีเป็นตรา” ถ้าหากว่าคุณมีวาจาดีก็จะ เป็นศรีสง่าแก่ตัวเอง มีคนรักใคร่นับถือ เป็นต้น

๒.๔ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ได้แก่ พูดในเรื่องที่เป็นประโยชน์ คือ ผู้ฟังจะได้ประโยชน์ เพราะเรื่องใดก็พูดถ้อยคำเหล่านั้น เช่นนักเรียนที่จะเรียนหนังสือ อะไรที่นักเรียนฟังแล้วได้ประโยชน์ เราก็พูดเรื่องเหล่านั้น ชาวบ้านฟังเรื่องอะไรแล้วได้ประโยชน์ ก็พูดเรื่องนั้น พระภิกษุสามเณรฟังเรื่อง อะไรแล้วได้ประโยชน์ก็พูดให้ท่านรู้เรื่องเหล่านั้น คือ ให้พูดเรื่องที่เป็นจริงเป็นเรื่องที่ดีมีประโยชน์ถูก กาละเทศะ ผู้ฟังได้ยินได้ฟังแล้วชอบใจ

กายสุจริตกับวจีสุจริต เป็นเรื่องของ การเกี่ยวข้องกับคบหาสมาคมกันของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นความรู้สึกพื้นฐาน ที่คนเราต้องการเช่นนั้น คือ คนเราไม่ต้องการให้ใครเบียดเบียนร่างกายหรือ ทรัพย์สิน ไม่ต้องการให้ใครมาพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อพูดเหลวไหลต่อนตน เมื่อถึง คราวคนอื่น ๆ เขาก็มีความต้องการเช่นเดียวกัน ดังนั้น สุจริตที่แสดงออกมาทางกาย วาจา จึงเป็นการ ประพฤติเป็นการกระทำที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น

๓. มโนสุจริต การประพฤติชอบทางใจ มีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๓.๑ ไม่โลภอยากได้ของเขาแม้จะอยากได้อะไรก็ตามแต่อย่าไปโลภอยากได้ของ ๆ บุคคล อื่นเมื่อต้องการเงินทองก็ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ก็ได้เงินทอง ต้องการทรัพย์สมบัติอย่างอื่น ก็ใช้ความพยายามด้วยตนเอง เมื่อกระทำเช่นนี้ ถึงแม้ว่ายังมีความโลภอยู่ภายในใจ ก็ไม่ถึงกับเป็นมโน ทุจริตสำหรับในขั้นนี้ เพราะว่าเรื่องความเพียรพยายามได้สิ่งที่ดีที่ต้องการนั้น ถ้าหากว่าเป็นความ

เพียรพยายามในทางที่ชอบก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องถูกทำนองคลองธรรมแล้ว บุคคลจะต้องมองเห็นโทษของความโลภอยากได้ของบุคคลอื่นว่าเหมือนกับตนเองตกเป็นหนี้เป็นสินบุคคลอื่นต้องตามชดใช้กันอยู่ตลอดไปไม่สิ้นสุด ถ้าสามารถควบคุมจิตใจไม่ให้โลภอยากได้ของ ๆ บุคคลอื่นแต่ใช้ความเพียรพยายามโดยถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรม การได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น ถือว่าได้มาในทางที่ของธรรม

๓.๒ ไม่พยายาบทปองร้ายใคร ความพยายามนั้นเหมือนกับเราจับเหล็กร้อน ๆ หรือเหมือนกับโรคที่เกิดขึ้นภายในร่างกายเราจะต้องเจ็บปวดด้วยตัวของเราเอง คนที่พยายาบทคนอื่นจึงเหมือนกับเอาเหล็กร้อน ๆ มาถือไว้หรือจุดไฟขึ้นเผาตัวเอง เมื่อมองเห็นโทษเช่นนี้ แล้วยังจะไม่พยายาบทใคร ถึงแม้จะโกรธขึ้นมากก็ถือว่าจบสิ้นกันไป มีความเมตตา ปราณนาดีต่อบุคคลอื่น พร้อมทั้งจะให้อภัยในการประพฤตินี้ไม่เหมาะสมไม่ควรของบุคคลอื่น ถ้าทำได้อย่างนี้จิตใจก็จะมีความสบายไม่เดือดร้อน มีความเยือกเย็นเพราะไม่ถูกไฟ คือ พยายาบทเผาผลาญจิตใจ

๓.๓ เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม คือ ความเห็นตรงตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ซึ่งการตัดสินใจว่าตรงต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า มีหลักง่าย ๆ คือ การตัดสินใจตรงหรือไม่ตรงและเบียดเบียนบุคคลอื่นให้เดือดร้อน ดังนั้น ความเห็นในทางที่ชอบเช่นเห็นว่าการประพฤติชอบทางจิตใจส่วนมากเกี่ยวกับไม่โลภ ไม่พยายาบท และเห็นชอบทางธรรม และมนัสสุจริตมี ๓ ประการ คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มารดาบิดามีคุณ การรักษาศีลเป็นความดี การให้ทานเป็นความดี ตลอดถึงยอมรับว่า ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของคนแต่ละคนว่าขึ้นอยู่กับความเพียรพยายามของบุคคลนั้นในปัจจุบันด้วย ขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีที่บุคคลนั้นได้สร้างสมมาในอดีตชาติด้วย เป็นต้น

สรุปความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม (สุจริตทั้ง ๓) เป็นหลักสำคัญที่สุด ในการปฏิบัติคนเพราะว่า ถ้าหากว่าตนมีความเห็นชอบแล้ว เมื่อแสดงออกมาไม่ว่าจะเป็นทางกาย ซึ่งเรียกว่า กายสุจริต ทางวาจาที่เรียกว่า วาจาสุจริต ความนึกคิดก็จะเป็น มโนสุจริตตามไปด้วย สุจริตทั้ง ๓ ประการนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักธรรมที่ประกอบเกื้อหนุนความเป็นมนุษย์ให้เป็นสัตว์ประเสริฐหรือที่เรียกว่า มนุษยธรรม คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ ดังนั้น ท่านจึงให้ความหมายของคำว่า มนุษย์ ไว้ว่าที่ชื่อว่า มนุษย์เพราะเป็นผู้มีจิตใจสูง เพราะรู้อะไรเป็นประโยชน์อะไรไม่เป็นประโยชน์มนุษย์ คือ สัตว์ที่สามารถใช้เหตุผลในการพูด การทำ การคิด ได้ว่าเมื่อกระทำ เมื่อพูด เมื่อคิดอะไรแล้วจะต้องไม่ทำตนเองให้เดือดร้อนและไม่ทำบุคคลอื่นให้เดือดร้อน นี้คือ ความคิดที่มีเหตุผล เป็นเครื่องหมายว่าบุคคลนั้นเป็นมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ สุจริตทั้ง ๓ ประการนี้ จึงเป็นความประพฤติที่ดี ความประพฤติที่ง่าย เมื่อประพฤติได้แล้วก็จะเป็นคนงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ จึงถือว่าเป็นกิจควรทำ ควรประพฤติตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล โดยการนำหลักเบญจศีล มาบูรณาการกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ซึ่ง ผู้วิจัย ได้วางกรอบในการศึกษาวิจัย การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ด้านการดำเนินคดี ควรนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานด้านการดำเนินคดี เพราะเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมหรือตุลาการต้องประกอบด้วยเบญจศีลข้อ ๒ คือไม่ถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ได้ให้ โดยเต็มใจ หรือให้โดยลักษณะทุจริต เช่น เรียกหรือรับสินบน หรือ มีเจตนาแอบแฝง เพื่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ประกอบกับต้องมีเบญจศีลข้อที่ ๔ ด้วย คือ ไม่สร้างหรือบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือเรื่องให้ผิดไปจากความเป็นจริงเพื่อให้ฝ่ายที่ผิดชนะคดี ดังนี้ “หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล พระพุทธศาสนา ช่วยชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อครองตนรักษาดตนให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี พยายามสอนให้มนุษย์รักษาศีล ๕ เพื่อฝึกอบรมตนในทางความประพฤติ โดยมีเจตนาละเว้นความชั่ว จนถึงความประพฤติที่ติงามต่าง ๆ ในการดำเนินคดี เบญจศีลข้อ ๒ และข้อ ๔ จึงมีความสำคัญ”^{๕๓} “ทางพระพุทธศาสนาที่ว่า การกระทำนั้นผิดเบญจศีลหรือไม่ ดูที่เจตนาเป็นหลัก โดยเฉพาะศีลของพระมีน้อยมากที่ไม่มีเจตนา ถ้าเป็นอันดับหลัก ๆ ก็ต้องตั้งใจทั้งนั้น เจตนาทั้งนั้น เจตนาทั้งใจเป็นคำเดียวกันแต่มี ศีเวรีต อีกคำคือ รู้อยู่ คือ รู้ว่าเขามีชีวิต หรือ รู้ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของ เป็นต้น ดังนั้น คำว่า รู้อยู่ เป็นการบอกถึง ความจงใจ หรือเจตนา จึงต้องนำมาใช้กับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมในทุกด้าน”^{๕๔} “พนักงานอัยการส่วนใหญ่ จะพิจารณาดำเนินคดีไปตามกรอบของกฎหมายที่กำหนด โดยคำนึงถึงเบญจศีลข้อที่ ๔ คือ พิจารณาไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนว่า มีความผิดฐานใด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตราใด”^{๕๕} “เบญจศีลควรนำมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กรตลอด เพราะทำให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย”^{๕๔}

สรุปด้านการดำเนินคดี จึงต้องนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินคดี ซึ่งจะสัมฤทธิ์ผล เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ

๒. ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย ให้วินิจฉัยและบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ห้ามใช้จารีตประเพณี และต้องนำหลักเบญจศีลข้อ ๔ มาบูรณาการโดยใช้หลักกฎหมายอย่างจริงจังตรงไปตรงมาเพื่อให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์และเกิดความเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย “หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ช่วยชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อครองตนรักษาดตนให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี พยายามสอนให้มนุษย์รักษาศีล ๕ เพื่อฝึกอบรมตน ในทางความประพฤติ

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระสาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นาย กายสิทธิ์, พิศวงปราการ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์ทนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

โดยมีเจตนาละเว้นความชั่ว จนถึงความประพฤติที่ติงามต่าง ๆ ในการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย เบื้องข้อ ๒ และข้อ ๔ จึงมีความสำคัญ”^{๔๕} เพราะ “ทางพระพุทธศาสนาว่า การกระทำนั้น ผิดเบี่ยงศีลหรือไม่ ดูที่เจตนาเป็นหลัก โดยเฉพาะศีลของพระมีน้อยมากที่ไม่มีเจตนา ถ้าเป็นอันดับหลัก ๆ ก็ต้องตั้งใจทั้งนั้นเจตนาทั้งนั้น เจตนาที่บังใจเป็นคำเดียวกัน จึงต้องนำมาใช้กับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมในทุกด้าน”^{๔๖} “พนักงานอัยการส่วนใหญ่ จะพิจารณาดำเนินคดีไปตามกรอบของกฎหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึง เบื้องข้อที่ ๔ คือ พิจารณาไปตามข้อเท็จจริง ที่ปรากฏในส่วนการสอบสวนว่า มีความผิดฐานใด ตามประมวลกฎหมายอาตราใด”^{๔๗} “เบี่ยงศีลควรมานำบูรณาการ กับการดำเนินงานขององค์กรตลอด เพราะทำให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย”^{๔๘}

สรุป ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย จึงต้องนำหลักเบี่ยงศีลมาบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย จึงจะสัมฤทธิ์ผล เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ

๓. ด้านการศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายในวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะคณะนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ และคณะอื่น ๆ แทบทุกคณะจะมีการสอนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปและในคณะนิติศาสตร์มีถึงระดับปริญญาเอก นอกจากนี้กระทรวงยุติธรรมยังจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนกฎหมายที่เข้มข้นเพื่อให้ความรู้แตกฉานเพิ่มขึ้นสำหรับผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพเป็นผู้พิพากษา หรืออัยการโดยสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาอีกด้วย “หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบี่ยงศีล พระพุทธศาสนา ช่วยชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อครองตนรักษาดนให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี พยายามสอนให้มนุษย์รักษาศีล ๕ เพื่อฝึกอบรมตนในทางความประพฤติ โดยมีเจตนาละเว้นความชั่ว จนถึงความประพฤติที่ติงามต่าง ๆ ในการการศึกษา เบื้องข้อ ๒ และข้อ ๔ จึงมีความสำคัญ”^{๔๙} เกี่ยวกับ “ทางพระพุทธศาสนาว่าการกระทำนั้นผิดเบี่ยงศีลหรือไม่ ดูที่เจตนาเป็นหลัก โดยเฉพาะศีลของพระมีน้อยมากที่ไม่มีเจตนา ถ้าเป็นอันดับหลัก ๆ ก็ต้องตั้งใจทั้งนั้นเจตนาทั้งนั้น เจตนาที่บังใจเป็นคำเดียวกัน แต่มีที่เวิร์ดอีกคำคือ รู้อยู่ คือรู้ว่าเรามีชีวิต หรือรู้ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของ เป็นต้น ดังนั้นคำว่า รู้ อยู่ เป็นการบอกถึงความ

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ พิเศษปรากการ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญทนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

ใจหรือเจตนา จึงต้องนำมาใช้กับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมในทุกด้าน”^{๑๐} “พนักงานอัยการส่วนใหญ่จะพิจารณาดำเนินคดีไปตามกรอบของกฎหมายที่กำหนดโดยคำนึงถึงเบญจศีลข้อที่ ๔ คือพิจารณาไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนว่ามีความผิดฐานใดตามประมวลกฎหมายอาญา”^{๑๑} และ “เบญจศีลควรนำมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กรตลอดเพราะทำให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย”^{๑๒}

สรุปด้านการศึกษา จึงต้องนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในด้านการศึกษา จึงจะสัมฤทธิ์ผล เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ

๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป กระบวนการยุติธรรมของไทยดำเนินการกำกับดูแลโดยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานกฤษฎีกา สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งศาลในจังหวัดต่าง ๆ กรมราชทัณฑ์ กรมบังคับคดี ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมี ผู้บังคับบัญชาคอยดูแลและวางนโยบาย สำหรับหน่วยงานของตน ไม่ขึ้นกับหน่วยงานอื่น ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน ทำให้นโยบายของกระบวนการยุติธรรม ไม่ค่อยจะสอดคล้องกัน จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทย ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จึงควรจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดอบรมและติดตามพฤติกรรมของเจ้าพนักงาน ในกระบวนการยุติธรรม และตุลาการ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเกี่ยวกับ เรื่องเบญจศีล เพราะ “เบญจศีลมีความสำคัญควรนำมาบูรณาการโดยการจัดอบรมพลະติดตามผลหรือพฤติกรรมของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้วย เพราะพระพุทธศาสนา แนะนำแนวทางประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี โดยมีเจตนาละเว้นความชั่ว จนถึงความประพฤติที่ติงามต่าง ๆ”^{๑๓} “ควรนำเบญจศีลมาบูรณาการ เพราะเบญจศีล คือ ระเบียบ ถ้าไม่เคารพระเบียบก็จะอยู่ด้วยกันยาก ทำงานยาก จึงควรนำมาบูรณาการ เพราะถ้าไม่ใช้เบญจศีลจะอยู่ด้วยกันยาก จึงควรมีเบญจศีล ๓ ชั้น คือ ๑. ต้องตั้งใจจดเว้น ๒. ต้องเคารพในสิทธิของกันและกัน ๓. ต้องตั้งเมตตาจิต(แผ่เมตตา) ทั้งสามข้อนี้จะเกี่ยวข้องกับการทำงาน”^{๑๔} “องค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องให้บุคคลากร

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ พิเศษปรการ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญหมายคาม, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔.

ในองค์กรยึดมั่นในหลักเบญจศีล เพราะจะทำให้การปฏิบัติงานได้เป็นแบบอย่าง แก่สังคมทั่วไป”^{๔๕}
 “ควรจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบ ในการจัดอบรม และติดตามพฤติกรรมของพนักงานและผู้ที่
 เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม และติดตามพฤติกรรมของนายความด้วย โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่อง
 เบญจศีลควรมีการส่งเสริมอบรมศึกษา เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ไม่ทุจริตต่อหน้าที่”^{๔๖}

สรุปด้านการบริหารงานทั่วไป จึงต้องนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในด้าน
 การบริหารงานทั่วไป จึงจะสัมฤทธิ์ผล เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ

๕. ด้านการบริการสาธารณะ มีการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานด้านการ
 บริการสาธารณะ โดยทุกหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงยุติธรรม
 สำนักงานอัยการสูงสุด สภานายความ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ต่างก็จัดให้บริการ
 ความรู้แก่บุคคลทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องการนำเบญจศีลมาใช้ในการดำเนินชีวิตและเรื่องการละเมิดเบญจศีล
 และยังมีสภานายความจัดหมายคอยให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ในด้านการให้คำปรึกษา
 และบริการให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งทุกหน่วยงานควรมี
 ความรู้เรื่องเบญจศีลพอสมควร โดยเฉพาะเบญจศีลข้อ ๔ “เบญจศีลมีความสำคัญ และควรนำมา
 บูรณาการ โดยควรจัดให้มีความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับเรื่อง การนำเบญจศีลมาใช้ในการดำเนินชีวิต
 หรือการดำเนินคดีเมื่อมีการละเมิด”^{๔๗} “ทางพระพุทธศาสนา เบญจศีลมีความสำคัญน้อยกว่าเบญจธรรม
 แต่ถ้าจะว่าไม่จำเป็นก็ไม่ใช่ว่า อย่างน้อย เรื่องการพูด เบญจศีลข้อที่ ๔ การพูด การแนะนำต้องไม่หวัง
 ประโยชน์ คือ พูดไม่ให้คลาดเคลื่อน ไม่เอาคำไปขู่ ไม่มีเงื่อนไขหรือลับ ลวง พราง เช่น แนะนำไปแล้ว
 ทำให้เขาแตกแยกกัน ไม่ควรใช้คำหยาบ หรือพูดมากเกินไปจนความจำเป็น กลายเป็นเพื่อเจ้า เบญจศีลข้อที่ ๔ นี้
 จะใช้มาก ในการเอาไปแนะนำ”^{๔๘} “ทุกองค์กรจะมีการบริการสาธารณะ เพื่อประชาชน โดยทั่วไปเสมอ เช่น
 สำนักงานอัยการสูงสุด ก็จะมีสำนักงานช่วยเหลือทางกฎหมาย กระทรวงยุติธรรมก็จะมีกรมคุ้มครองสิทธิ “ลา
 การบริการสาธารณะ ต้องนำเบญจศีลมาใช้ ในการดำเนินงาน เพราะเป็นหลักการเบื้องต้น ของจิตใจ
 ในการที่จะปฏิบัติงาน”^{๔๙} “มีการจัดให้บริการความรู้แก่บุคคลทั่วไป เกี่ยวกับเรื่อง การนำเบญจศีลมา
 ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการดำเนินคดี เมื่อเมื่อมีการละเมิดหรือถูกละเมิดมีการจัดให้มีการ

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ พิศวงปราการ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์ หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์ทนายความ, ๑ สิงหาคม
 ๒๕๕๔.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม
 ๒๕๕๔.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ พิศวงปราการ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

เผยแผ่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ตามเทศกาลต่าง ๆ โดยร่วมกับ กระทรวงยุติธรรม สำนักงาน
อัยการสูงสุด จึงควรนำเบญจศีลมาบูรณาการ กับการดำเนินงานขององค์กรตลอด เพราะทำให้เกิด
ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย^{๑๐๐}

สรุปด้านการบริการสาธารณะ จึงต้องนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในด้าน
การบริการสาธารณะ จึงจะสัมฤทธิ์ผล เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ

เบญจศีล มีความสำคัญกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้ง ๕ ด้านเป็นอย่างมาก
โดยเฉพาะ เบญจศีลข้อที่ ๒ และข้อที่ ๔ จึงควรนำเบญจศีลมาบูรณาการเพราะจะทำให้เกิดความเป็น
ธรรม และเกิดประโยชน์กับหน่วยงานนั้น ๆ ด้วย

๔.๓ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล

๔.๓.๑ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๑

ตัวอย่างคดี นายแดงยิงนายดำถึงแก่ความความตาย กรณีนี้ นายแดง มีความผิดฐานฆ่าคนตาย
หรือไม่ เพียงใดและมีช้อยกเว้นใดหรือไม่

หลักกฎหมาย ในการพิจารณาว่าการกระทำของนายแดงเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายหรือไม่
ศาลจะพิจารณาดังนี้ คือ การที่นาย แดงยิงนายดำถึงแก่ความความตาย ในการวินิจฉัยความผิดตาม
ประมวลกฎหมายอาญาไทย

ประเด็นแรกที่จะต้องพิจารณา คือ การกระทำของนายแดงครบองค์ประกอบภายนอกหรือไม่
การที่นายแดงยิงนายดำ ถือว่าครบองค์ประกอบภายนอกของประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘
ที่บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใด “ฆ่า” ผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกสิบห้าปีถึงยี่สิบปี”
กรณีนี้การกระทำของนายแดง เมื่อครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไป คือ นายแดงรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกนั้น
หรือไม่ การที่นายแดงยิงนายดำตาย โดยนายแดงรู้ว่าเป็นการฆ่านายดำถือว่านายแดงรู้ข้อเท็จจริงอัน
เป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ แล้ว
เพราะนายแดง คือ “ผู้ใด” การที่นายแดงใช้ปืนยังเป็นการ “ฆ่า” และผู้ที่ถูกยิงเป็น “ผู้อื่น” เมื่อการ
กระทำของนายแดงครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดทุกประการแล้ว

ขั้นตอนต่อไปที่จะต้องพิจารณาคือ ให้ดูว่านายแดงมีเจตนาฆ่านายดำหรือไม่ ตามมาตรา ๕๔
วรรคแรกบัญญัติว่า

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์นายความ,
๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

“บุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา”^{๑๐๑} ซึ่งจะเห็นได้ว่า กรณีนี้ นายแดงมีเจตนาฆ่านายดำเพราะนายแดงโกรธนายดำ คือ

(๑) นายแดงรู้ว่าการกระทำของตนเป็นการ “ฆ่า” และรู้ว่าผู้ที่ถูกฆ่าเป็น “ผู้อื่น (นายดำ)” และ

(๒) นายแดงประสงค์ต่อผล คือ ความตายของนายดำ เมื่อนายแดงมีเจตนาฆ่านายดำตามมาตรา ๕๙ วรรคสาม ที่บัญญัติไว้ว่า

“ถ้าผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”^{๑๐๒}

แต่กรณีนี้ การที่นายแดงฆ่านายดำถือว่านายแดงรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดแล้วว่าเป็นการฆ่านายดำโดยเจตนา จึงถือว่านายแดงประสงค์ต่อผล คือ ความตายของนายดำ การกระทำของนายแดง จึงครบองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๕๙ แรก และมาตรา ๕๙ วรรคสาม

ประเด็นที่จะพิจารณาต่อไป คือ การกระทำของนายแดงมีเหตุฉกรรจ์ที่ต้องได้รับโทษหนักขึ้น มีหรือไม่ การกระทำของนายแดงที่ฆ่านายดำ ไม่เข้าองค์ประกอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๙ ที่บัญญัติว่า ผู้ใด

(๑) ฆ่าบุพการี

(๒) ฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือ เพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่

(๓) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว

(๔) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

(๕) ฆ่าผู้อื่นโดยการทรمانหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย

(๖) ฆ่าผู้อื่นเพื่อตระเตรียมการหรือ เพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นหรือ

(๗) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่นเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้

การกระทำของนายแดงที่ยิงนายดำถึงแก่ความตายนั้น การกระทำของนายแดงไม่ปรากฏว่า มีเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้นายแดงต้องได้รับโทษหนักขึ้นตามอนุมาตราหนึ่งอนุมาตราใดในมาตรา

^{๑๐๑} ศ. ดร.คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานความเข้าใจ, อ่างแล้ว, หน้า ๓๑.

^{๑๐๒} รศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๑.

(๓) ทำร้ายพระพุทธรูปเจ้าถึงท้าวพระโลหิต

(๔) ทำสังฆเภท

สรุป การกระทำของนายแดงเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๕๔ วรรคสาม และเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๑ คือ ปาณาติบาตทุกประการแล้ว ศีลขาดจึงเป็นบาปมาก และเป็นการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๑

การกระทำของนายแดงจึงผิดทั้งทางโลก (กฎหมายฐานฆ่าผู้อื่น) และทางธรรมเพราะเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๑ โดยมีเจตนาทางใจเป็นที่ตั้ง

เบญจศีลข้อที่ ๑ ปาณาติบาตา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ พระพุทธศาสนา กำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๑ ก็เพราะพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายเพื่อมุ่งเน้นให้สังขมมีความสุข มีเอกภาพ มีความเสมอภาคบนพื้นฐานของการดำเนินชีวิต โดยให้มีความรักมีความเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยอยู่ร่วมกันในสังขมอย่างปกติสุขไม่เดือดร้อนและเพื่อเป็นเครื่องรักษาอวัยวะและชีวิตของสรรพสัตว์ มิให้เบียดเบียนกันและกัน เพื่อให้มนุษย์คลายความแค้นแค้น มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันเห็นชีวิตผู้อื่นมีคุณค่าเท่าเทียมกับชีวิตของตนโดยมุ่งคุ้มกันชีวิตและคำนึงถึงผู้อื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิการดำรงชีวิตอยู่ในสังขมอย่างปกติสุข เพราะทุกคนย่อมกลัวความตาย รักความสุขเกลียดความทุกข์ทั้งนั้น คนอื่นก็เช่นกันโดยไม่ทำร้ายร่างกายไม่ทำลายชีวิต เพราะการขาดเบญจศีลข้อที่ ๑ เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับชีวิต เป็นการเบียดเบียนกันและกัน

๔.๓.๒ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๒ อทินนาทาน

ตัวอย่างคดี นายแดงลักทรัพย์ของนายดำเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๔ หรือไม่ เพียงใด และมีข้อยกเว้นใดหรือไม่

หลักกฎหมาย ในการพิจารณาว่าเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายหรือไม่ ศาลจะพิจารณาดังนี้ คือ นายแดงลักทรัพย์ของนายดำในการวินิจฉัยความผิด ประเด็นแรกที่จะต้องพิจารณา คือ การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกหรือไม่ การที่นายแดง เอาทรัพย์ไป กรณีนี้ถือว่าครบองค์ประกอบภายนอกของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๔ ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” กรณีนี้การกระทำของนายแดง เมื่อครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไป คือ นายแดงรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกนั้นหรือไม่ ตามมาตรา ๕๔ วรรคสามที่บัญญัติว่า

“ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผล ของการกระทำนั้นมิได้” นั้นหรือไม่ กรณีนี้ ถ้านายแดงรู้ว่าทรัพย์ที่ตนหยิบเอาไปนั้นเป็นทรัพย์ของ นายดำ ก็ถือว่า นายแดงรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด

ฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๔ นายแดงมีเจตนาลักทรัพย์ของนายดำหรือไม่ มาตรา ๕๔ วรรคแรก บัญญัติว่า

“บุคคลจะต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยเจตนา” ซึ่งจะเห็นได้ว่า กรณีนี้ นายแดงมีเจตนาลักทรัพย์ของนายดำเพราะ นายแดงได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานลักทรัพย์ คือ รู้ว่าเป็นทรัพย์ของนายดำจึงถือว่า นายแดงประสงค์ต่อผล คือ ต้องการที่จะได้ทรัพย์นั้น นายแดงจึงรู้ว่าการกระทำของตนเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์ของนายดำโดยทุจริต

การกระทำของนายแดงที่ลักทรัพย์ของนายดำจึงครบองค์ประกอบความผิดของประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๔ คือ ผู้ใด (นายแดง) เอาทรัพย์ (ลักทรัพย์) ของผู้อื่น (นายดำ) ไปโดยทุจริต (เจตนาพิเศษ หรือมูลเหตุชักจูงใจ) ประกอบมาตรา มาตรา ๕๔ วรรคแรก และวรรคสาม เพราะนายแดงรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดว่าเป็นการลักทรัพย์ของนายดำ จึงถือว่านายแดงประสงค์ต่อผล คือ ทรัพย์ของนายดำ การกระทำของนายแดง จึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๔ ประกอบมาตรา มาตรา ๕๔ วรรคแรกและวรรคสาม

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยดังกล่าวเป็นไปตามแนวเบญจศีล ดังนี้
ในการพิจารณาว่าการที่ นายแดงลักทรัพย์ของนายดำ เป็นการกระทำละเมิด ตามเบญจศีลข้อที่ ๒ หรือไม่ ให้ดูองค์ประกอบของ เบญจศีลข้อที่ ๒ คือ การกระทำที่ถือ เป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๒ มีองค์ประกอบของการกระทำผิด ๕ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์ของที่มีผู้อื่นหวงแหน
๒. รู้ว่าสิ่งของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
๓. มีจิตคิดจะลัก
๔. มีความพยายามทำผิด
๕. ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความพยายาม^{๑๐๔}

การที่นายแดงลักทรัพย์ของนายดำไปเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบของการละเมิดทั้ง ๕ ประการ คือ

๑. เป็นทรัพย์ที่นายดำหวงแหน
๒. นายแดงรู้ว่าสิ่งของนั้นมีเจ้าของ (นายดำ) หวงแหน
๓. นายแดงมีจิตคิดจะลัก
๔. นายแดงมีความพยายามทำผิด (ลักทรัพย์)
๕. นายแดงได้สิ่งของ (ทรัพย์) นั้นมาด้วยความพยายาม (การลักทรัพย์)

^{๑๐๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มังคลัตถ์ที่ปณี แพล เล่ม ๒, อ่างแก้ว, หน้า ๔๙.

การกระทำของนายแดงเป็นการกระทำที่ไม่รู้จักข่มใจตนเองปล่อยให้ทะเลาะอย่างหยาบ ที่
ไม่รู้จักพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่มีสัมมาสติ แต่เป็นมิจฉาสติ เป็นมิจฉาจิต ไม่รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
แต่เป็นมิจฉากัมมันตะ และเป็นการประกอบอาชีพที่ไม่ชอบไม่เป็นสัมมาอาชีพแต่เป็นมิจฉาอาชีพ
เป็นการเลี้ยงชีพโดยไม่ชอบ เป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม
มีมิจฉากายามะ คือ มีความเพียรในการสร้างอกุศลก่อเวรกรรมขึ้น ทำให้ชีวิตมืดมน สิ้นคนดีหาพบได้ยาก
และประณาม

สรุป นายแดงลักทรัพย์ของนายดำ เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิด ฐานลักทรัพย์
ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๔ ประกอบมาตรา มาตรา ๕๔ วรรคแรกและวรรคสามและ
เป็นการกระทำที่ครบ องค์ประกอบของการละเมิดทั้ง ๕ ประการของเบญจศีลข้อที่ ๒ คือขาดเป็น
ขบถ และเป็นการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา (ประมวลกฎหมายอาญา ฐานลักทรัพย์) และทางธรรม
การกระทำของนายแดงจึงผิดทั้งทางโลก (ประมวลกฎหมายอาญา ฐานลักทรัพย์) และทางธรรม
เบญจศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี เจตนาจวนเจินจากการลักทรัพย์ พระพุทธศาสนา
กำหนดองค์ประกอบของสิกขาบทนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิในการมีทรัพย์สิน ให้ทุกคนเคารพในกรรมสิทธิ์ของ
ความมุ่งหมายของสิกขาบทนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิในการมีทรัพย์สิน ให้ทุกคนเคารพในกรรมสิทธิ์ของ
เครื่องป้องกันทรัพย์สินของบุคคล ตลอดจนทรัพย์สินของประชาชาติ โดยเว้นจากการประ
ทุจริตมิจฉาชีพ ให้แสวงหารายได้โดยสุจริต ความมุ่งหมายให้ทุกคนเพื่อสิทธิในการมีทรัพย์สินที่ตนครอบ
ผู้อื่นในการหาเลี้ยงชีพตน จึงมีจุดมุ่งหมายให้ทุกคนเพื่อสิทธิในการมีทรัพย์สินที่ตนครอบ
ไม่ต้องการให้ใครมาแย่งไปโดยวิธีการที่ตนเองไม่ได้ให้ เพื่อให้มีการเคารพสิทธิของตนเอง

๔.๓.๓ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อที่
ตัวอย่างคดี เด็กหญิง ข. อายุ ๑๓ ปีหนีออกจากบ้านไปคูหาพนัน
หน้าโรงพยาบาล จําเลยได้พาเด็กหญิง ข. ไปพักบังกะโล วันรุ่งขึ้นได้พาตัว
โดยเด็กหญิง ข. เต็มใจไปกับจําเลย ขณะที่พักอยู่ที่บังกะโลและที่บ้าน
ข้อเท็จจริงว่าเด็กหญิง ข. มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปี ได้กระทำจําเรณเด็กหญิง
ของเด็กหญิง ข. พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจําเลย ตามประมวล
มาตรา ๓๑๗ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจําเลยมีความผิดตามมาตรา ๓๑๗
พิพากษาว่า จําเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๑๗
วรรคแรก การพิจารณาของศาลถูกต้องหรือไม่ เพียงใดและเพ
หลักกฎหมาย ในการพิจารณาว่าเป็นการกระทำ
ดังนี้ คือ เด็กหญิง ข. อายุ ๑๓ ปีหนีออกจากบ้านไปคูหาพนัน

จำเลยได้พาเด็กหญิง ข. ไปพักบังกละโล วันรุ่งขึ้นได้พาเด็กหญิง ข. ไปพักบ้านผู้อื่นโดยเด็กหญิง ข. เต็มใจไปกับจำเลย ขณะที่พักอยู่ที่บังกละโลและที่บ้านผู้อื่น จำเลยซึ่งสำคัญผิดในข้อเท็จจริงว่าเด็กหญิง ข. มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปี ได้กระทำชำเราเด็กหญิง ข. หลายครั้งด้วยความสมัครใจของเด็กหญิง ข.

คดีนี้พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ฟ้องจำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๗ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๗

ศาลชั้นต้น พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๙

ศาลอุทธรณ์ พิพากษายืน

ศาลฎีกา พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๙ วรรคแรก ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๒ วรรคแรก

เด็กหญิง ข. นั้น ตามความเป็นจริงมีอายุเพียง ๑๓ ปี แต่เนื่องจากมีรูปร่างสมบูรณ์กว่าเด็กทั่วไปจำเลยจึงเข้าใจว่า เด็กหญิง ข. มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปีศาลก็ยอมรับความเข้าใจผิดของจำเลยในเรื่องอายุของเด็กหญิง ข.

คดีนี้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๗๗ ด้วยในการพิจารณาว่าจำเลยมีความผิดตาม มาตรา ๒๗๗ หรือไม่นั้น

ประการแรก ต้องดูเสียก่อนว่าความจริงการกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๗๗ หรือไม่

ซึ่งจะเห็นได้ว่า การกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้เพราะองค์ประกอบภายนอกของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๗ คือ

(๑) ผู้ใด

(๒) กระทำชำเรา

(๓) เด็กหญิงอายุไม่เกินสิบห้าปี ซึ่งมีใช้ภรรยาของตน โดยเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

การที่จำเลยร่วมประเวณีกับ เด็กหญิง ข. ซึ่งมีอายุ ๑๓ ปี โดยเด็กหญิง ข.สมัครใจด้วย จึงเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอก ของความผิดตามมาตรา ๒๗๗ ทุกประการ

เมื่อการกระทำครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือให้ดูว่าจำเลยมีเจตนากระทำ ความผิดตาม มาตรา ๒๗๗ หรือไม่ เพราะความผิดฐานนี้ ผู้กระทำจะต้องมีเจตนามาตรา ๕๙ วรรคแรกบัญญัติว่า

“บุคคลจะต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยเจตนา” ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำเลยขาดเจตนาที่จะกระทำ ความผิดตามมาตรานี้ เพราะจำเลยเข้าใจผิดว่าเด็กหญิง ข. มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปี ตรงตามหลัก ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ วรรคสาม ที่ว่า

“ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

ข้อความที่ว่า “ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้น” หมายความว่า “ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก ของความผิดนั้นเอง ซึ่งเด็กหญิง ข. นั้นถือว่าเป็น “ข้อเท็จจริง” อันเป็นองค์ประกอบภายนอก ของความผิดตาม มาตรา ๒๗๗ ประการหนึ่ง

ดังนั้น เมื่อจำเลยเข้าใจผิดว่า เด็กหญิง ข. ซึ่งรูปร่างสมบูรณ์กว่าเด็กทั่วไป มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปี จำเลยไม่รู้ว่าความจริงเด็กหญิง ข. มีอายุเพียง ๑๓ ปี ก็ถือว่าจำเลยไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด โดยผลของมาตรา ๕๔ วรรคสาม จึงจะถือว่าจำเลยมีเจตนากระทำชำเรา เด็กหญิง อายุไม่เกินสิบห้าปีไม่ได้ เมื่อจำเลยขาดเจตนา การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๗

กรณีนี้ นอกจากโจทก์จะฟ้องว่า จำเลยกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๗ แล้วโจทก์ยังฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตามมาตรา ๓๑๗ ด้วย

องค์ประกอบภายนอกของมาตรา ๓๑๗ คือ

(๑) ผู้ใด

(๒) พรากโดยปราศจากเหตุอันสมควรไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล

(๓) เด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี ไม่ว่าเด็กนั้นเต็มใจไปด้วย หรือไม่ก็ตาม

ซึ่งจะเห็นได้ว่า การกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๗ ทุกประการ

ขั้นตอนต่อไป คือต้องพิจารณาว่า จำเลยมีเจตนากระทำความผิดตามมาตรานี้หรือไม่ เมื่อจำเลยเข้าใจว่า เด็กหญิง ข. มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปี ก็ถือว่าจำเลยขาดเจตนาตามมาตรา ๕๔ วรรคแรกเพราะ “ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด” ตาม มาตรา ๕๔ วรรคสาม ซึ่งเมื่อจำเลยขาดเจตนาเสียแล้ว จำเลยก็ย่อมไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๗

ศาลฎีกา มิได้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๗ ตามที่โจทก์ฟ้องแต่ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๔ วรรคแรก ซึ่งองค์ประกอบภายนอกของความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๔ คือ

(๑) ผู้ใด

(๒) พรากไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล

(๓) ผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ไม่เกินสิบแปดปี

ในการที่ศาลฎีกาพิพากษา ลงโทษจำเลยตาม มาตรา ๓๑๔ วรรคแรกนั้น ศาลฎีกาอ้างความสำคัญผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๒ วรรคแรกด้วย ซึ่งเป็นการลงโทษจำเลยตามตัวบทกฎหมายที่จำเลยเข้าใจว่า ตนเองได้กระทำความผิด กล่าวคือ จำเลยจึงเข้าใจว่า เด็กหญิง ข. มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปี

การที่ศาลฎีกา อ้างประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๒ วรรคแรก นั้น หมายถึง สำคัญผิดในส่วนที่เกี่ยวกับ “ได้รับโทษน้อยลง” นั่นเอง เพราะโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๙ เบากว่าโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๗ ตามที่โจทก์ฟ้อง

การกระทำของจำเลยนั้น ครอบคลุมประกอบภายนอกของความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๗ เพราะความจริงเด็กหญิง ข. อายุ เพียง ๑๓ ปี แต่เมื่อจำเลยจึงเข้าใจว่าเด็กหญิง ข. มีอายุ ๑๗ ถึง ๑๘ ปี ตามความเข้าใจของจำเลย จึงเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๙ วรรคแรก เพราะองค์ประกอบภายนอกของ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๙ นั่นคือ เด็กอายุกว่า สิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปี

ศาลฎีกา จึงลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๙ วรรคแรกตามความเข้าใจของจำเลย ซึ่งจะต้องเป็นกรณีสำคัญผิดในข้อเท็จจริงซึ่งทำให้ผู้กระทำ “ได้รับโทษน้อยลง” ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๖๔๑๙/๒๕๓๗)

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยดังกล่าว เป็นไปตามแนวเบญจศีล ดังนี้ การพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๓ หรือไม่ให้องค์ประกอบของเบญจศีลข้อ ๓ ที่ทำให้ผู้กระทำผิดศีลนั้นมี ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์ไม่ควรถึง
๒. มีจิตคิดจะเสพวัตถุอันไม่ควรถึง
๓. มีความพยายามในการเสพ
๔. ยังมรรคให้ถึงมรรคแล้วหยุดอยู่^{๑๐๔}

การกระทำของจำเลย เป็นการกระทำที่ ครอบคลุมประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๓ ทุกข้อแล้ว นอกจากนี้ การกระทำของจำเลยในการมีเพศสัมพันธ์ลักษณะนี้ ถือว่าเป็นการประพฤติดิจจรยธรรมทางเพศ และการมีเพศสัมพันธ์ตามหลักจริยธรรม ในพุทธปรัชญา โดยองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไข ในการตัดสินว่าผิด ๔ ประการ คือ

- ๒.๑ อคมนียวัตถุ คือ บุคคลที่ต้องห้ามในเรื่อง มีเพศสัมพันธ์
- ๒.๒ ตสฺมี เสวนจิตต์ คือ มีเจตนาที่จะมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่ต้องห้ามนั้น
- ๒.๓ เสวานปโยโค คือ มีความพยายามที่จะมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลต้องห้ามนั้น
- ๒.๔ มคฺคปฺปฏิปฺตฺตือวิวาสฺนํ คือ ได้มีเพศสัมพันธ์กันขึ้น

พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ของจำเลยครอบคลุมทั้ง ๔ ประการของเบญจศีลข้อที่ ๓ แล้ว ถือว่าจำเลยได้ประพฤติดิศีลข้อกามเสฺ มิจฉาจารตามหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาในองค์ประกอบ

^{๑๐๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มิ่งคลัดที่ปณี แพล เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๑ - ๑๐๒.

ทั้ง ๔ ข้อนั้นองค์ประกอบ ข้อที่ ๑ คือ “อคมนียวัตถุ” หมายถึงบุคคลที่ต้องห้ามในเรื่องเพศสัมพันธ์นั้นแยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ เพศหญิง และเพศชายซึ่งมีองค์ประกอบที่ต่างกัน คือ

อคมนียวัตถุ สำหรับฝ่ายชาย คือ หญิงที่ต้องห้ามในเรื่องเพศสัมพันธ์สำหรับฝ่ายชายมี ๓ ประเภทใหญ่ ๆ แยกออกเป็นประเภทย่อย ๆ ได้ ๒๐ ประเภท คือ

๑. หญิงที่เป็นภรรยาของชายอื่น มี ๑๐ ประเภท
๒. หญิงที่อยู่ในข่ายภรรยาอีก มี ๒ ประเภท
๓. หญิงที่มีผู้ปกครองดูแลอีก มี ๘ ประเภท

การที่พระพุทธศาสนา กำหนดองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๓ คือ เจตนางดเว้นการประพฤตินอกใจในกามความมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์ทุกคนสร้างความสมานฉันท์ ไร้วางใจซึ่งกันและกันไม่ลำเอียงเยี่ยงสัตว์เดรัจฉาน หรือเป็นผู้มีก้มมากในกาม โดยมุ่งคุ้มครองป้องกันครอบครัว มิให้แตกแยก อันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่มีความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น เพราะเบญจศีลเป็นเกราะป้องกันมิให้คนไปล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น พระพุทธศาสนาถือเป็นความชั่ว หรือเป็นบาป การกระทำของจำเลยที่กระทำชำเราเด็กหญิง ข. ซึ่งไม่ใช่ภรรยาของตนโดยอ้างว่าตนเข้าใจว่าเด็กหญิง ข. อายุ ๑๗-๑๘ ปี ไม่ใช่อายุ ๑๓ ปีทางพระพุทธศาสนาถือว่าเด็กหญิง ข. เป็นหญิงต้องห้ามไม่ว่าจะอายุเท่าใดก็ตาม การกระทำของจำเลย จึงเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบของความผิดทั้ง ๔ ประการของเบญจศีลข้อที่ ๓ แล้วเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๓ ศีลขาด จึงเป็นบาปมากเพราะการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำด้วยเจตนา คือ มีความตั้งใจที่จะข่มขืนเด็กหญิง ข. ทั้ง ๆ ที่รู้ว่า เด็กหญิง ข. นั้นไม่ใช่ภรรยาของตน แต่ด้วยจำเลยเป็นผู้มีความก้มมากในกาม จึงกระทำชำเรา เด็กหญิง ข. ด้วยความมีโมหะและการกระทำของจำเลย จึงเป็นการกระทำที่ ขาดมนุษยธรรม ขาดความเมตตากรุณาด้วยความมีโมหะ และเห็นผิดเป็นชอบ เป็นมิจฉาทิฎฐิ พระพุทธศาสนาถือเป็นความชั่ว หรือเป็นบาป

การกระทำของจำเลย จึงเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบของการกระทำผิดทั้ง ๔ ประการของเบญจศีลข้อที่ ๓ แล้ว จึงเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๓ ศีลขาด จึงเป็นบาปมากและเป็นการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อ ที่ ๓

การกระทำของจำเลย จึงผิดทั้งทางโลก (ประมวลกฎหมายอาญา ฐานข่มขืน) และทางธรรม เพราะเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๓ โดยมีเจตนาทางใจเป็นที่ตั้ง

สรุป การกระทำความผิดของจำเลย ที่กระทำชำเราต่อเด็กหญิง ข. แม้จะได้รับการลดหย่อนโทษตามกฎหมาย ที่จำเลยสำคัญผิดว่าเด็กหญิง ข. อายุ ๑๗-๑๘ ปี แล้ว ทั้ง ๆ ที่ เด็กหญิง ข. อายุ ๑๓ ปี จำเลยจึงได้รับการลดหย่อนโทษจากกฎหมาย ในเรื่องการสำคัญผิด ก็ตาม แต่ตามหลักเบญจศีลแล้วปรากฏว่า การกระทำของจำเลย ครบองค์ประกอบความผิดทั้ง ๔ ข้อ ตามเบญจศีลข้อที่ ๓ แล้วทุกประการ ศีลขาดเป็นบาปมาก

เบญจศีลข้อที่ ๓ กามสุ มิจจาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๓ ก็มีจุดมุ่งหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิ ในการมีครอบครัว ของตนเอง คือ มีสามีภริยา บุตร ธิดา เป็นต้น เราไม่ต้องการให้ใครมาละเมิดสิทธิโดยเรา เราไม่ยินยอม เพื่อให้มนุษย์สร้างความสมานฉันท์ ไว้วางใจซึ่งกันและกันไม่สำส่อนเยี่ยงสัตว์ หรือเป็นผู้มักมากในกาม พระพุทธศาสนา มุ่งคุ้มครองครอบครัวให้แตกแยก และหลักของเบญจศีลข้อที่ ๓ ก็คือ อวัยวะเพศสัมผัสกันแม้เพียงปลายผม ก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว จากองค์ประกอบของเบญจศีลข้อนี้ และเป็นการกระทำที่ละเมิดเบญจธรรม (ธรรม ๕ ประการข้อ ๓ คือ กามสังวร) เป็นการไม่สำรวมในกาม ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลเบญจศีลข้อที่ ๓ คือ กามสุ มิจจาจารา

๔.๓.๔ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๔

ตัวอย่างคดี นายอุทัย ข้าราชการจากจังหวัดนครสวรรค์จะไปกรุงเทพมหานคร เมื่อมาถึงจังหวัดอ่างทอง เจ้าพนักงานตำรวจตั้งด่านตรวจรถอยู่ ร้อยตำรวจโทองอาจ ให้สัญญาณแก่ นายอุทัย ให้หยุดรถ และขอตรวจใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ความจริงนายอุทัย ถูกเจ้าพนักงานตำรวจยึดใบขับขี่ไปหลายเดือนแล้ว นายอุทัยเกรงว่าตนจะถูกจับกุม จึงบอกว่าใบอนุญาตขับขี่หายและบอกด้วยว่าตนเป็นตำรวจเหมือนกัน ชื่อพันตำรวจตรีอุทัย สารวัตรสืบสวนประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ ขอให้ปล่อยตัวไป

นายอุทัย มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ มาตรา ๑๔๖ หรือไม่เพียงใด และมีข้อยกเว้นใด หรือไม่

หลักกฎหมาย ในการพิจารณาว่าเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายหรือไม่ ศาลจะพิจารณา ดังนี้ คือ นายอุทัยข้าราชการจากจังหวัดนครสวรรค์จะไปกรุงเทพมหานคร เมื่อมาถึงจังหวัดอ่างทองเจ้าพนักงานตำรวจตั้งด่านตรวจรถอยู่ ร้อยตำรวจโทองอาจ ให้สัญญาณแก่นายอุทัยให้หยุดรถและขอตรวจใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ความจริงนายอุทัย ถูกเจ้าพนักงานตำรวจยึดใบขับขี่ไปหลายเดือนแล้ว นายอุทัยเกรงว่าตนจะถูกจับกุม จึงบอกว่าใบอนุญาตขับขี่หายและบอกด้วยว่าตนเป็นตำรวจเหมือนกัน ชื่อพันตำรวจตรี อุทัย สารวัตรสืบสวนประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ ขอให้ปล่อยตัวไป นายอุทัยมีความผิดฐานใด

การวินิจฉัยคดีกรณีนี้ ใบขับขี่ของนายอุทัยไม่ได้หาย แต่ถูกเจ้าพนักงานยึดไป การที่นายอุทัย บอกร้อยตำรวจโทองอาจว่า ใบอนุญาตขับขี่หายแต่ความจริงใบขับขี่ของนายอุทัยถูกเจ้าพนักงานตำรวจยึดไปหลายเดือนแล้ว นั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๓๗ บัญญัติว่า “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

การที่ร้อยตำรวจโทองอาจ ให้สัญญาณแก่นายอุทัยให้หยุดรถ และขอตรวจใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ความจริงนายอุทัย ถูกเจ้าพนักงานตำรวจยึดใบขับขี่ไปหลายเดือนแล้ว นายอุทัยเกรงว่าตนจะถูกจับกุม

จึงบอกว่าใบอนุญาตขับขี่หาย จึงเป็นข้อความเท็จ และการบอกเช่นนั้นเป็นการแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน แม้นายอุทัยจะมีได้เป็นผู้ริเริ่มไปแจ้งเอง แต่ถูกร้อยตำรวจโทองอาจสอบสวน ก็ถือว่าเป็นการแจ้งความเพราะการกระทำของนายอุทัยที่แจ้งกับร้อยตำรวจโทองอาจว่าใบขับขี่ของตนหายนั้นเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอกของความผิด ฐานแจ้งความเท็จตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ แล้ว คือ

๑. ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ

๒. แก่เจ้าพนักงาน

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไป คือ นายอุทัยรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกนั้นหรือไม่ กรณีนี้ถ้าหากนายอุทัยรู้ว่า การที่ตนแจ้งกับร้อยตำรวจโทองอาจว่าใบขับขี่ของตนหายนั้นเป็นความเท็จ ก็ถือว่าเป็นนายอุทัยรู้ว่าการกระทำของตนเป็นการแจ้งความเท็จ เพราะนายอุทัยกระทำการดังกล่าวโดยมีเจตนาจะมีให้ตนถูกตำรวจจับกุม ในการกระทำความผิดฐานขับขี่รถยนต์โดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่ และถ้าร้อยตำรวจโทองอาจเชื่อตามที่นายอุทัยแจ้งความ ก็อาจจะไม่จับกุมดำเนินคดีแก่นายอุทัย ย่อมทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และพนักงานสอบสวนได้รับความเสียหาย ที่ไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษตามกฎหมาย

การกระทำของนายอุทัย จึงมีความผิดฐานแจ้งความเท็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ บัญญัติว่า “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ แก่เจ้าพนักงานซึ่งอาจทำให้ผู้อื่น หรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๔๔/๒๕๒๔)

ส่วนการที่ นายอุทัยบอกว่าตนเองเป็นตำรวจยศพันตำรวจตรี ประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นการแสดงตนเป็นเจ้าพนักงาน แต่กระทำไปเพื่อให้ร้อยตำรวจโทองอาจปล่อยตัวไป นายอุทัยยังมีได้กระทำการเป็นเจ้าพนักงาน จึงไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดแสดงตนเป็นเจ้าพนักงาน และกระทำการเป็นเจ้าพนักงาน โดยตนเอง มิได้เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจกระทำการนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๐๖/๒๕๒๐)

เพราะการที่นายอุทัยบอกว่า ตนเอง ชื่อพันตำรวจตรี อุทัย สารวัตรสืบสวน ประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ขอให้ปล่อยตัวไป ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๕ เนื่องจากนายอุทัยเพียงแต่บอกว่าตนเองมียศเป็นพันตำรวจตรีเป็นสารวัตรสืบสวนสอบสวนประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์เท่านั้น นายอุทัยยังมีได้กระทำการเป็นเจ้าพนักงานแต่อย่างใด จึงไม่ครบองค์ประกอบความผิด ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๕ จึงไม่ผิด ตามมาตรานี้

แต่การที่นายอุทัยบอกว่าตนเองเป็นตำรวจศพนตำรวจตรี เป็นสารวัตรสืบสวนสอบสวน ประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์นั้น เป็นการใช้ยศและตำแหน่งโดยไม่มีสิทธิจะใช้และกระทำไปเพื่อให้หรือยศจางโจงอาจ เชื่อว่านายอุทัยมีสิทธิจะใช้ได้เช่นนั้น นายอุทัยจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๖ บัญญัติว่า “ผู้ใดไม่มีสิทธิที่จะสวมเครื่องแบบ หรือประดับเครื่องหมายของเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล หรือไม่มีสิทธิใช้ยศ ตำแหน่ง หรือ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือสิ่งที่มีหมายถึงเครื่องราชอิสริยาภรณ์กระทำการ เช่นนั้นเพื่อให้คนอื่นเชื่อว่าตนมีสิทธิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

การกระทำของนายอุทัยจึงเป็นความผิด ฐานแจ้งความเท็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ และเป็นความผิดฐานใช้ยศและตำแหน่งโดยไม่มีสิทธิจะใช้ตาม มาตรา ๑๕๖ แต่นายอุทัยไม่มีความผิดฐานแสดงตนเป็นเจ้าพนักงานและกระทำการเป็นเจ้าพนักงานโดยตนเองมิได้เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจกระทำการนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๕ เนื่องจากไม่ครบองค์ประกอบความผิด เพราะนายอุทัยยังมิได้กระทำการเป็นเจ้าพนักงาน

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยคั่งกล่าว เป็นไปตามแนวเบงจิสต์ ดังนี้

ในการพิจารณาว่าการกระทำของนายอุทัยเป็นการกระทำละเมิดเบงจิสต์ข้อที่ ๔ คือ มุสาวาทหรือไม่ ให้ดูองค์ประกอบของเบงจิสต์ข้อที่ ๔ ในองค์ประกอบแต่ละข้อ คือ การกระทำที่จะถือเป็นการละเมิดเบงจิสต์ข้อที่ ๔ ที่ทำให้ผู้กระทำผิดศีลข้อนี้มี ๔ ประการ คือ

๑. เรื่องไม่จริง
๒. มีจิตคิดจะกล่าวเท็จ
๓. มีความพยายามเกิดจากจิตนั้น
๔. ผู้อื่นรู้เรื่องนั้น

กรณีนี้ นายอุทัยขับรถยนต์จากจังหวัดนครสวรรค์ จะไปกรุงเทพมหานคร เมื่อมาถึงจังหวัดอ่างทองเจ้าพนักงานตำรวจตั้งด่านตรวจรถอยู่ ร้อยตำรวจโทจงอาจ ให้สัญญาแก่ นายอุทัยให้หยุดรถและขอตรวจใบอนุญาตขับขีรถยนต์ ความจริงนายอุทัย ถูกเจ้าพนักงานตำรวจยึดใบขับขีไปหลายเดือนแล้ว การที่นายอุทัยเกรงว่าตนจะถูกจับกุม จึงบอกว่าใบอนุญาตขับขีหายและบอกด้วยว่าตนเป็นตำรวจเหมือนกันชื่อ พันตำรวจตรีอุทัย สารวัตรสืบสวนประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ ขอให้ปล่อยตัวไป ซึ่ง การที่ นายอุทัยเกรงว่าตนจะถูกจับกุม จึงบอกว่าใบอนุญาตขับขีหายและบอกด้วยว่าตนเป็นตำรวจเหมือนกัน ชื่อพันตำรวจตรี อุทัย สารวัตรสืบสวนประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ ขอให้ปล่อยตัวไป ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่จริงนายอุทัยมีจิตคิดจะกล่าวเท็จ ก็เพื่อให้ร้อยตำรวจโทจงอาจ ปล่อยตัวไปจึงมีความพยายามเกิดจากจิตนั้น แม้ร้อยตำรวจโทจงอาจ (ผู้อื่น) จะไม่รู้เรื่องที่นายอุทัยกล่าวว่าเป็นเรื่องไม่จริงก็ตาม

กรณีนี้ ใบขับขี่ของนายอุทัยไม่ได้หายแต่ถูกเจ้าพนักงานยึดไป การที่นายอุทัยบอกร้อยตำรวจโทงอาจว่าใบอนุญาตขับขี่หาย จึงเป็นข้อความเท็จ และการบอกเช่นนั้น เป็นการแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน แม้นายอุทัยจะมีได้เป็นผู้ริเริ่มไปแจ้งเอง แต่ถูกร้อยตำรวจโทงอาจสอบสวน ก็ถือว่าเป็นการแจ้งความแล้ว และนายอุทัยกระทำการดังกล่าวโดยมีเจตนาจะมีให้ตนถูกตำรวจจับกุมในการกระทำความผิดฐานขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่และถ้าร้อยตำรวจโทงอาจเชื่อตามที่นายอุทัยแจ้งความก็อาจจะไม่จับกุมดำเนินคดีแก่นายอุทัยยอมทำให้กรมตำรวจและพนักงานสอบสวนเสียหายที่ไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย

การกระทำของนายอุทัย จึงเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๔ เพราะเป็นการเบียดเบียนกัน โดยวาจา เป็นมิถฉวาจา เป็นการเจรจาที่ไม่ชอบ เป็นการใช้วาจาเพื่อหาประโยชน์ เพื่อให้ตนเองไม่ถูกจับกุม ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีสังขะ จึงเป็นการกระทำที่ครอบงำประกอบของการละเมิดของเบญจศีลข้อที่ ๔ แล้ว ศีลขาด จึงเป็นบาป

ส่วนการที่นายอุทัยบอกว่าตนเองเป็นตำรวจยศพันตำรวจตรีประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นการแสดงตนเป็นเจ้าพนักงาน แต่กระทำไปเพื่อให้ร้อยตำรวจโทงอาจปล่อยตัวไป การกระทำของนายอุทัยก็เป็นการเบียดเบียนกัน โดยวาจาเป็นมิถฉวาจา เป็นการเจรจาที่ไม่ชอบ เป็นการใช้วาจา เพื่อหาประโยชน์ เพื่อให้ตนเองไม่ถูกจับกุม ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีสังขะ จึงเป็นการกระทำที่ครอบงำประกอบของการละเมิดของเบญจศีลข้อที่ ๔ แล้ว ศีลขาด จึงเป็นบาป

แต่การที่นายอุทัยบอกว่าตนเองเป็นตำรวจยศพันตำรวจตรี เป็นสารวัตรสืบสวนสอบสวนประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์นั้น เป็นการใช้ยศและตำแหน่งโดยไม่มีสิทธิจะใช้และกระทำไปเพื่อให้ร้อยตำรวจโทงอาจเชื่อว่านายอุทัยมีสิทธิจะใช้ได้เช่นนั้น

การกระทำของนายอุทัยจึงเป็นการเบียดเบียนกันโดยวาจาเป็นมิถฉวาจา เป็นการเจรจาที่ไม่ชอบ เป็นการใช้วาจาเพื่อหาประโยชน์ เพื่อให้ตนเองไม่ถูกจับกุม ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีสังขะ เป็นมุสาวาท จึงเป็นการกระทำที่ครอบงำประกอบของ การละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๔ ถึง ๒ กรณี ศีลขาด จึงเป็นบาปมาก

สรุป การกระทำของนายอุทัยเป็นความผิดฐานแจ้งความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ ใช้ยศและตำแหน่งโดยไม่มีสิทธิ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๖

การกระทำของนายอุทัยเข้าองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๔ แล้วทุกประการ จึงเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๔ คือ มุสาวาทแล้ว ศีลขาดจึงเป็นบาปมาก และเป็นการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๔ การกระทำของนายอุทัยจึงผิดทั้งทางโลก (ประมวลกฎหมายอาญาฐานแจ้งความเท็จ และใช้ยศตำแหน่งโดยไม่มีสิทธิ) และทางธรรมเพราะเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๔ ถึง ๒ ครั้ง โดยมีเจตนาทางใจเป็นที่ตั้ง

เบญจศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๔ คือ มุสาวาท ก็มีจุดมุ่งหมาย เพื่อคุ้มครองการกระทำทางวาจา เพราะไม่ต้องการให้ใครมาพูดกับเราด้วยถ้อยคำอันไม่เป็นความจริง เป็นการหลอกลวง และเราก็ไม่ควรพูดกับคนอื่นด้วยวิธีอย่างเดียวกัน จุดประสงค์เพื่อให้คนใช้ชีวิตอยู่ด้วยความจริงใจต่อกันและกันระหว่างสามี ภรรยา บุตร เพื่อน พี่น้อง พ่อแม่และปกติ ทุกคนควรมีความจริงใจ ต่อสังคมเพื่อป้องกันความผิดปกติของคน ไม่ให้พูดเท็จ เพราะการกระทำผิดเบญจศีลข้อที่ ๔ เป็นการกระทำที่ไม่ปกติเป็นการไม่จริงใจต่อตนเอง และสังคม ทำให้ตนเองเดือดร้อนเสียชื่อเสียง ชาติความเชื่อถือจากสังคม เพราะการพูดเท็จเป็นการทำลายคุณค่าของตนเอง ทำให้เสียบุคลิกภาพ ชาติความน่าเชื่อถือ ไม่น่าไว้วางใจ ซึ่งเป็นโทษอย่างเบา และโทษอย่างหนัก คือ โทษจำคุกและตกนรก และเป็นการกระทำที่ ละเมิดเบญจธรรม (ธรรม ๕ ประการ) ข้อที่ ๔ คือ สัจจะ ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลเบญจศีลข้อที่ ๔ คือ มุสาวาท ซึ่งพระพุทธศาสนาถือเป็นความซื่อ หรือเป็นบาป

๔.๓.๕ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๕

ตัวอย่างคดี นาย แดงตีมสุรา ทำให้เกิดความมึนเมาครองสติไม่ได้และยิงนายดำตาย นายแดงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘ หรือไม่เพียงใด และมีช้อยกเว้นใดหรือไม่ เพียงใด

หลักกฎหมาย ในการพิจารณาว่าการกระทำของนายแดงเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายหรือไม่ และมีช้อยกเว้นหรือไม่ ศาลจะพิจารณา ดังนี้ คือ การที่นายแดงตีมสุรา ครองสติไม่ได้และยิงนายดำตาย เป็นการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใด ฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกสิบห้าปี ถึงยี่สิบปี” หรือไม่ กรณีนี้การกระทำของนายแดงครอบคลุมความผิด ฐานฆ่าผู้อื่นแล้วทุกประการ นายแดงจะอ้างว่าตนมิได้มีเจตนาฆ่า แต่เนื่องจากตนเมาขาดสติไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องที่นายแดงมีเจตนาที่จะตีมสุรา และสุรานั้นก็ได้ผ่านเข้าไปในลำคอด้วยความเต็มใจของนายแดง โดยมีดื่มผู้ใดบังคับ ชูเชิญแต่ประการใด ประกอบกับการที่นายแดงตีมสุรานั้น นายแดงรู้อยู่แล้วว่าสิ่งที่ตนดื่ม คือ สุราที่เป็นเครื่องดื่มที่ทำให้เกิดความมึนเมา และครองสติไม่ได้

การกระทำของนายแดง จึงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ และการกระทำของนายแดงและไม่มีการช้อยกเว้นใด ที่นายแดงจะอ้างได้ตามกฎหมาย

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยดังกล่าว เป็นไปตามแนวเบญจศีล ดังนี้

ในการพิจารณาว่าการกระทำของนายแดงเป็นการกระทำละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ หรือไม่ให้ตุองค์ประกอบของเบญจศีลข้อที่ ๕ คือ

๑. สิ่งที่ทำให้มึนเมา มีสุราเมรัย เป็นต้น
๒. มีจิตคิดจะเสพ

๓. มีความพยายาม จะเสพ

๔. ของนั้นผ่านเข้าไปสู่ร่างกาย

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบเบญจศีลแล้ว จะเห็นว่า การกระทำของนายแดงครบองค์ประกอบความผิดของเบญจศีลข้อที่ ๕ แล้วทุกประการ คือ นายแดงดื่มสุราซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้มีนเมา นายแดงมีจิตคิดจะเสพ จึงได้พยายามเสพ และสุรานั้นก็ผ่านเข้าไปสู่ร่างกาย ทำให้นายแดงเกิดความมีนเมา ครองสติไม่ได้ การที่นายแดงดื่มสุรา จนเกิดความมีนเมาครองสติไม่ได้ และยิงนายดำตาย การกระทำของนายแดง เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบของเบญจศีลทั้ง ๔ ประการจึงเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ แล้วศีลขาด จึงเป็นบาปมาก และเป็นการใช้หบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๕

การกระทำของนายแดง จึงผิดทั้งทางโลก (ประมวลกฎหมายอาญา ฐานฆ่าคนตาย) และทางธรรม เพราะเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๑ และ ข้อที่ ๕ โดยมีเจตนาทางใจเป็นที่ตั้ง

ดังนั้น การกระทำละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ ของนายแดงที่ดื่มสุราจนครองสติไม่ได้และเมื่อครองสติไม่ได้แล้วจึงไปยิงนายดำตาย เป็นการกระทำที่ละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๑ ด้วยจึงเห็นได้ว่า การกระทำของนายแดงที่ผิด เบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาการ ละเมิดเบญจศีลข้ออื่น ๆ อีก ๔ ข้อได้โดยง่าย เพราะเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้ ทำให้คนเสื่อมทางด้าน กาย วาจา จิตใจและขาดสติสัมปชัญญะอันเป็นต้นเหตุของความประมาท มัวเมา ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะการขาดสตินี้ทำให้เกิดอุบัติเหตุ หรือก่อเหตุวิวาท เป็นการคุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม เป็นการเห็นผิดเป็นชอบไม่ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม ไม่ตั้งมั่นในศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้ปราศจากความละเอียดและ ไม่เกรงกลัวต่อบาป เป็นภาพพจน์ที่ไม่ดี ขาดระเบียบวินัย ทำให้ชีวิตมัวหมอง สังคมตึดยืน เพราะขาดสติสัมปชัญญะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจเสียเงินโดยไม่มีประโยชน์ และอาจเกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เพราะควบคุมตนเองไม่ได้ถูกกิเลสอย่างหยาบชักจูงไปก่อให้เกิดปัญหาขึ้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและเมื่อสุราหรือของมีนเมาผ่านเข้าไปสู่ร่างกายแล้วก็ถือว่าผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ นี้แล้ว เพราะเป็นการสร้างเวรกรรมจึงต้องรับผลกรรมในการการละเมิดศีล

เบญจศีลข้อที่ ๕ มีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองสติปัญญาร่างกายของมนุษย์ และป้องกันความเสียหายอันเกิดจาก การกระทำที่ไม่มีสติ เนื่องจากเสพสิ่งมีนเมา มีสุราเมรัย เป็นต้น เพราะผลของการดื่มสุราทำให้มนุษย์ไม่ต่างอะไรกับจากสัตว์เดรัจฉาน คือ สามารถทำชั่วได้โดยง่าย เพราะเห็นผิดเป็นชอบ เป็นมิจฉาที่ฐิ นอกจากนี้ การดื่มสุราและสิ่งเสพติดนั้น นอกจากจะมีโทษทางร่างกายแล้วยังบั่นทอนสติปัญญาทำให้ขาดสติปัญญา ไม่มีสติ จึงเป็นมิจฉาสติ จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการฆาตกรรม ฉก ชิง รังราว ปล้น จี้ อาชญากรรมทางเพศ การหลอกหลวง ต้มตุ๋น และเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยส่วนรวม อีกด้วย

สรุป นายแดงดื่มสุรา ทำให้เกิดความมีนเมาครองสติไม่ได้และยิงนายดำตาย นายแดงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘ อันเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายและการ

กระทำของนายแดงครอบงำประกอบความผิดเบญจศีลข้อที่ ๕ แล้วทุกประการ จึงเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ศีลขาด เป็นบาป และยังเป็นการกระทำที่ละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๑ อีกด้วย จึงเป็นบาปมาก และยังเป็นการละเมิดต่อตนเอง เป็นการทำลายสุขภาพกายและสุขภาพจิต ทำให้ตนเองต้องเดือดร้อน ต่อการกระทำความผิดที่ตนได้กระทำลงไป เพราะการครองสติไม่ได้ และเป็นภาระผิดต่อสิทธิในการมีชีวิตของนายดำ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น และก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น เป็นการทำให้เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม อันอาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหา การกระทำความผิดในเบญจศีลข้ออื่น ๆ อีก ๔ ข้อได้อย่างง่าย ส่งผลกระทบต่อสังคม และชุมชน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติด้วย

สรุป เบญจศีลข้อที่ ๕ สุราเมรัยมัชฌ ปรมาทัญฐานา เวรมณี เจตนาจเว่นจากการเสพของมึนเมา มีสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบในเบญจศีลข้อที่ ๕ ที่ให้เจตนาจเว่นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ความมุ่งหมายของสิกขาบทนี้ เพื่อให้คนไม่ประมาท เป็นการรักษาความเป็นปกติของคน คือ มีสติ ปกติของคนย่อมมีสติมั่นคง แล้วอาศัยสตินั้นเปลี่ยนแปลงกำลังกายหรือกำลังกล้ามเนื้อให้เป็นกำลังความดีได้ ซึ่งผิดกับสัตว์เดรัจฉาน แม้จะมีกำลังกล้ามเนื้อมากกว่า มนุษย์ แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนมาเป็นกำลังความดีได้ เพราะขาดสติ เพื่อการดำรงชีวิตโดยราบรื่น จึงต้องรักษาความเป็นปกติของคนเอาไว้ มีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองสติปัญญา ร่างกายของมนุษย์เพื่อไม่ให้วิปริต คุ้มครองจิตไม่ให้วิปลาส และป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการกระทำที่ไม่มีสติเนื่องจากเสพสิ่งมึนเมา มีสุราเมรัย เป็นต้น เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะผลของการดื่มสุราทำให้มนุษย์ขาดสติสัมปชัญญะจึง ไม่ต่างอะไรกับจากสัตว์ คือ ทำให้ขาดสติปัญญา เห็นผิดเป็นชอบ เป็นมิจฉาทิฎฐิ สามารถทำผิดเบญจศีลอีก ๔ ข้อ และทำความชั่วได้โดยง่าย เพราะขาดสติ นอกจากนี้ การละเมิดสิกขาบทข้อนี้ ยังมีโทษ อีกอย่างน้อย ๖ ประการคือทำให้เสียทรัพย์ เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดแห่งโรคทำให้เสียชื่อเสียงทำให้หมดความละเอียด และบันเทิงสนธิปัญญา เป็นต้น

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย จึงมีความสัมพันธ์ และเป็นไปตามแนวเบญจศีลข้อที่ ๑ ถึง ข้อที่ ๕ เพราะเบญจศีล เป็นหลักธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนาเป็นระบบความเชื่อ ความเลื่อมใสและความศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย จึงมีความสัมพันธ์กับหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลเป็นอย่างมาก เพราะการกระทำหรือการละเว้นการกระทำใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา ก็จะเป็นการละเมิดหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ได้วางหลักของการประพฤติปฏิบัติตามแต่สิ่งที่ตั้งงาม อันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม หมายถึง การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลที่ถือเป็นแกนกลางของหลักพุทธปรัชญาที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและกฎตามธรรมชาติที่มีอยู่จริง ซึ่งผู้ผู้นำไปประพฤติปฏิบัติสามารถพิสูจน์ผลในการปฏิบัติได้ของตนเอง โดยไม่เลือกกาลเวลา หรือ ทุกกาลเวลา

เบญจศีล ที่พระพุทธเจ้า นำมาสั่งสอนประชาชนนั้น ก็เพื่อเป็นการสงเคราะห์ ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข โดยมีเบญจธรรม เป็นธรรมที่เกื้อกูล คือ

เบญจศีลข้อที่ ๑ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์นั้นเป็นการให้คนเคารพสิทธิในชีวิตของกันและกัน โดยมีเบญจธรรม (ธรรม ๕ ประการ) ข้อที่ ๑ คือ เมตตาและกรุณา ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลเบญจศีลข้อที่ ๑ คือ ปาณาติบาต

เบญจศีลข้อที่ ๒ คือ เจตนางดเว้นจากการ ลักทรัพย์เป็นการให้คนเคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน โดยมีเบญจธรรม (ธรรม ๕ ประการ) ข้อที่ ๒ คือ สัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลเบญจศีลข้อที่ ๒ คือ อทินนาทาน

เบญจศีลข้อที่ ๓ คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกามก็เป็นการให้คนเคารพสิทธิในครอบครัวของกันและกัน โดยมีเบญจธรรม (ธรรม ๕ ประการ) ข้อที่ ๓ คือ กามสังวร ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลเบญจศีลข้อที่ ๓ คือ กาเมสุ มิจจาจาร

เบญจศีลข้อที่ ๔ คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จนั้นก็เป็นการให้ทุกคนที่ติดต่อสัมพันธ์กันมีความจริงใจต่อกัน โดยมีเบญจธรรม (ธรรม ๕ ประการ) ข้อที่ ๔ คือ สัจจะ ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลเบญจศีลข้อที่ ๔ คือ มุสาวาท

เบญจศีลข้อที่ ๕ คือ เจตนางดเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดมีนเมา มีสุราและเมรัย เป็นต้น ก็เพื่อให้คนเคารพสิทธิของตนเอง ไม่ควรทำลายตนเองด้วยการเสพสิ่งมีนเมา เพราะสิ่งมีนเมาทำให้ขาดสติ ทั้งเป็นเหตุให้คนทำผิดในศีลข้ออื่นทั้ง ๔ ข้อและการเสพของมีนเมาทุกชนิดเป็นหนทางสู่อบาย คือ ความเสื่อมทั้งสิ้นนั่นเอง โดยมีเบญจธรรม (ธรรม ๕ ประการ) ข้อที่ ๕ คือ สติสัมปชัญญะ ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลเบญจศีลข้อที่ ๕ คือ สุราเมรัยมิชฌปมาทัญฐานา เวรมณี

เบญจศีล จึงเป็นศีลที่มนุษย์ ใช้พัฒนาคน เป็นธรรมที่มนุษย์ควรรักษา ควรจะปฏิบัติและรักษาความเป็นปกติของคน เป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุด ซึ่งจะควบคุมมนุษย์ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ถ้าสังคมใดมีผู้ปฏิบัติเบญจศีลน้อย สังคมนั้นจะเกิดปัญหา และจะเดือดร้อน เพราะคน เช่นคนใดคนหนึ่งขาดศีลข้อใดข้อหนึ่ง ก็แสดงพฤติกรรมที่ผิดปกติ ไม่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น ในหมู่คณะและประเทศชาติ เบญจศีลจึงเป็นมาตรฐาน วัดความเจริญความเสื่อมโทรมของสังคม ถ้าสังคมใดมีคนที่รักษาเบญจศีลครบทั้ง ๕ ข้อ ย่อมถือได้ว่าเป็นปกติของสังคมมนุษย์ ดังนั้นคนที่มีเบญจศีลบกพร่อง คือ คนที่ผิดปกติ หรือสังคมผิดปกตินั่นเอง

การพิจารณาว่า ศีลขาดหรือไม่ มีหลักในการพิจารณา ดังนี้ คือ

การกระทำที่ผิด เบญจศีลข้อใดข้อหนึ่งนั้น

๑. ต้องครอบคลุมประกอบของความผิดของเบญจศีลข้อนั้น ๆ จึงจะถือว่า ศีลขาด

๒. องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของเบญจศีลแต่ละข้อก็คือ “เจตนา” ซึ่งจะขาดไม่ได้ ถ้าไม่ครอบงอมประกอบความผิด ศีลก็ต่างพร้อมไม่บริสุทธิ์

๑.๑ มืองค์ประกอบภายนอก คือ

- ๑) มีผู้กระทำ
- ๒) มีการกระทำ
- ๓) มีวัตถุที่ถูกกระทำ

ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา ร่วมกับองค์ประกอบภายในคือ เจตนาเพื่อพิจารณาว่า เบญจศีลจะขาดหรือไม่ เพราะการที่เบญจศีลจะขาดต้องมีผู้กระทำและต้องมีเจตนาพร้อมวัตถุที่ถูกกระทำหลักกฎหมายก็มืองค์ประกอบเช่นเดียวกันกับเบญจศีลเพราะถ้าไม่มีผู้กระทำก็ไม่มีผู้ผิดกฎหมาย เช่นเดียวกับองค์ประกอบของเบญจศีล คือถ้าขาดองค์ประกอบก็ไม่มีผิดกฎหมาย

๑.๒ มืองค์ประกอบภายใน คือ มีเจตนา เช่นเดียวกับองค์ประกอบของเบญจศีลเพราะหลักของเบญจศีลยึดถือเจตนาหรือจิตใจเป็นสำคัญ ในประมวลกฎหมายอาญาก็เช่นเดียวกัน

๑.๓ มีข้อยกเว้นเมื่อขาดเจตนาเช่นเดียวกับเบญจศีล

๒. หลักในการพิจารณา ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทยหรือ เป็นการละเมิดตามเบญจศีลทางพระพุทธศาสนาหรือไม่

๒.๑ ทั้งการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือ การละเมิดตามเบญจศีลทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาองค์ประกอบภายนอกก่อนเป็นอันดับแรกว่า การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในฐานนั้น ๆ หรือไม่ แต่ถ้าไม่ครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาในประเด็น ต่อไป เช่นเดียวกัน

๒.๒ ทั้งการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือการละเมิดตามเบญจศีลทางพระพุทธศาสนา เมื่อครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว จึงพิจารณาองค์ประกอบภายใน คือ เรื่องเจตนาเป็นอันดับต่อไป เพราะเจตนาเป็นตัวการในการทำความผิด หรือเรียกว่า เจตนาเป็นตัวกรรม^{๑๐๖} ว่า ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดในฐานนั้น ๆ หรือไม่ หากปรากฏว่าผู้กระทำขาดเจตนา ผู้กระทำก็ไม่มีผิดในฐานนั้น ๆ แต่ถ้าปรากฏว่า ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดในฐานนั้น ๆ แล้วจึงพิจารณาในประเด็นต่อไปเช่นเดียวกัน

ทั้งประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือเบญจศีล ถือว่าองค์ประกอบภายใน นี้เป็น สิ่งสำคัญในการพิจารณาว่าผู้กระทำมีความจงใจหรือ มีเจตนาหรือไม่ หรือรู้หรือไม่ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ วรรคแรก บัญญัติว่า

“บุคคลจักต้องรับผิดชอบเมื่อ กระทำโดยเจตนา” เช่น นายแดงมีเจตนาฆ่า นายดำ หรือนายแดงมีเจตนาลักทรัพย์ของนายดำ เป็นต้น ส่วนในเบญจศีล ก็ถือเจตนาเหมือนกัน เช่น มีจิตคิดจะฆ่าหรือรู้ อยู่ หรือรู้ว่า เช่น รู้ว่าเป็นสัตว์มีชีวิต หรือรู้ว่าเป็นทรัพย์ที่มีเจ้าของ เป็นต้น

^{๑๐๖} พ.ศ. ๒๕/๒/๒๔.

๑.๑ มืองค์ประกอบภายนอก คือ

- ๑) มีผู้กระทำ
- ๒) มีการกระทำ
- ๓) มีวัตถุที่ถูกกระทำ

ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบภายในคือ เจตนาเพื่อพิจารณาว่า เบื้องต้นจะขาดหรือไม่ เพราะการที่เบื้องต้นจะขาดต้องมีผู้กระทำและต้องมีเจตนาพร้อมวัตถุที่ถูกกระทำหลักกฎหมายก็มืองค์ประกอบเช่นเดียวกันกับเบื้องต้นเพราะถ้าไม่มีผู้กระทำก็ไม่มีผู้ผิดกฎหมาย เช่นเดียวกับองค์ประกอบของเบื้องต้น คือถ้าขาดองค์ประกอบก็ไม่มีผิดกฎหมาย

๑.๒ มืองค์ประกอบภายใน คือ มีเจตนา เช่นเดียวกับองค์ประกอบของเบื้องต้นเพราะหลักของเบื้องต้นยึดถือเจตนาหรือจิตใจเป็นสำคัญ ในประมวลกฎหมายอาญาใช้เช่นเดียวกัน

๑.๓ มีช้อยกเว้นเมื่อขาดเจตนาเช่นเดียวกับเบื้องต้น

๒. หลักในการพิจารณา ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทยหรือ เป็นการละเมิดตามเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนาหรือไม่

๒.๑ ทั้งการกระทำตามความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือ การละเมิดตามเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาองค์ประกอบภายนอกก่อนเป็นอันดับแรกว่า การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในฐานนั้น ๆ หรือไม่ แต่ถ้าไม่ครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาในประเด็น ต่อไป เช่นเดียวกัน

๒.๒ ทั้งการกระทำตามความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือการละเมิดตามเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา เมื่อครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว จึงพิจารณาองค์ประกอบภายใน คือ เรื่องเจตนาเป็นอันดับต่อไป เพราะเจตนาเป็นตัวการในการทำความผิดหรือเรียกว่า เจตนาเป็นตัวกรรม^{๑๐๖} ว่า ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดในฐานนั้น ๆ หรือไม่ หากปรากฏว่าผู้กระทำขาดเจตนา ผู้กระทำก็ไม่มีผิดในฐานนั้น ๆ แต่ถ้าปรากฏว่า ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดในฐานนั้น ๆ แล้วจึงพิจารณาในประเด็นต่อไปเช่นเดียวกัน

ทั้งประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือเบื้องต้น ถือว่าองค์ประกอบภายใน นี้เป็น สิ่งสำคัญในการพิจารณาว่าผู้กระทำมีความตั้งใจหรือ มีเจตนาหรือไม่ หรือรู้หรือไม่ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๔ วรรคแรก บัญญัติว่า

“บุคคลจักต้องรับผิดชอบเมื่อ กระทำโดยเจตนา” เช่น นายแดงมีเจตนาฆ่า นายดำ หรือนายแดง มีเจตนาลักทรัพย์ของนายดำ เป็นต้น ส่วนในเบื้องต้น ก็ถือเจตนาเหมือนกัน เช่น มีจิตคิดจะฆ่าหรือ รุ้อยู่ หรือรู้ว่า เช่น รู้ว่าเป็นสัตว์มีชีวิต หรือรู้ว่าเป็นทรัพย์ที่มีเจ้าของ เป็นต้น

^{๑๐๖} พ.ศ. ๒๕/๒/๒๔.

๒.๓ ทั้งความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือการละเมิดตามเบญจศีลทางพระพุทธศาสนา เมื่อครบองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในแล้วจึงพิจารณาในประเด็นต่อไปว่า มีข้อยกเว้นในกรณีใดหรือไม่ ที่ทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย หรือการละเมิดตามเบญจศีลทางพระพุทธศาสนา ซึ่งคล้ายกัน

๒.๔ การละเมิดเบญจศีล ผู้กระทำจะได้รับโทษ ๒ อย่างคือ โทษที่ได้รับในปัจจุบัน กับโทษที่จะได้รับในอนาคต

เกี่ยวกับเรื่องโทษนี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงโทษที่คนละเมิดเบญจศีลจะได้รับ มีอยู่ ๖ ข้อ ซึ่งเป็นโทษในปัจจุบัน ๕ ข้อ และโทษในอนาคต ๑ ข้อ ดังนี้

๑. ไม่มีความภูมิใจตนเอง เพราะตนเองติเตียนตนเองได้
๒. เสื่อมจากโภคทรัพย์เพราะมีความประมาทเป็นเหตุ
๓. เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกคนติเตียน
๔. จะคบหาสมาคมกับผู้อื่นก็ระอายใจเก้อเขิน
๕. หลงลืม สติตาย
๖. หลังตายแล้วไปเกิดในอบายภูมิ มีทุกติ วินิจขาด และนรก

สมจริงดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ เพราะ โทษเหล่านี้เห็นได้ในปัจจุบัน เช่น ความทุกข์ที่เกิดจากความเดือดร้อนใจที่กระทำผิดเบญจศีล ซึ่งทุกคนจะต้องได้รับในการกระทำผิดครั้งแรกหรือ ครั้งต่อ ๆ ไปแล้วแต่กรณี เช่น กลัวถูกจับกุมคุมขัง อันเกิดจากการฆ่าผู้อื่น ลักทรัพย์ผู้อื่น แจ้งความเท็จ และยังคงได้รับโทษทางกฎหมายของบ้านเมือง อีกด้วย

นอกจากนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผู้กระทำผิดเบญจศีล จะได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นโทษทางประสาทสัมผัสทั้งหก ก็จะมีแต่ทุกข์ คือ

๑. ตาเห็นอะไรก็ไม่ถูกใจ
๒. หูได้ยินหรือได้ฟังอะไรก็รำคาญใจ
๓. จมูกได้กลิ่นอะไรก็ไม่ชอบใจ
๔. ลิ้นลิ้มรสอะไรก็ไม่อร่อย
๕. ภายสัมผัสอะไรก็ร้อนรน
๖. อีกทั้งอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจ ก็ไม่ถูกต้องชอบใจ

สิ่งเหล่านี้ คือ ผลกรรมที่ผู้กระทำผิดเบญจศีลจะต้องได้รับ ซึ่งเรียกง่าย ๆ ว่า “ตนรททั้งเป็น” กล่าวคือเป็นนรกที่สัมผัสได้ในปัจจุบันนี้ พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า “ผัสสาชยตนิกะนรก”

ส่วนโทษตามประมวลกฎหมายอาญานั้น เป็นโทษที่ผู้กระทำผิดกฎหมายจะได้รับในปัจจุบันนี้ ความผิดจำนวนมากที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้ เป็นความผิดที่ปรากฏในเบญจศีลทั้งหมด

ดังนั้น โทษที่ผู้กระทำละเมิดเบญจศีลจะได้รับในปัจจุบัน จึงเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย

โทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มี ๕ สถานตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ คือ

๑. ประหารชีวิต
๒. จำคุก
๓. กักขัง
๔. ปรับ
๕. ริบทรัพย์สิน

ดังนั้น “การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ตามแนวเบญจศีล ต้องใช้ บทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเคร่งครัด ห้ามใช้จารีตประเพณี ห้ามใช้ กฎหมายใกล้เคียง ห้ามใช้กฎหมายย้อนหลัง เพราะกฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดและมีบทลงโทษ จึงต้องเป็นบทบัญญัติที่ชัดเจน และต้องกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจนด้วย ถ้ามีการกระทำความผิดแต่ในกฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติเป็นความผิดและไม่ได้กำหนดโทษไว้ การกระทำนั้นก็ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย และการกระทำความผิดทางอาญา ต้องดูที่เจตนาเป็นหลักว่า มีความจงใจหรือไม่ มีเจตนาหรือไม่ เจตนาที่ปลงใจเป็นคำ ๆ เดียวกัน และต้องนำข้อเท็จจริงมาประกอบ เพราะเบญจศีล เป็นระเบียบถ้าไม่เคารพระเบียบ ก็จะอยู่ด้วยกันยากในสังคม ทำงานยาก และควรมี เบญจศีล ๓ ชั้น คือ

๑. ต้องตั้งใจดเว้น
๒. ต้องเคารพในสิทธิของกันและกัน
๓. ต้องตั้งใจ เมตตาจิต (แม่เมตตา)

ทั้ง ๓ ชั้นนี้จะเกี่ยวข้องกันเสมอถ้าเกี่ยวกับการทำงาน หรือการบริหารงาน และเบญจศีลมีความสำคัญเพราะเป็น หลักธรรมพื้นฐานเบื้องต้น ที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต สามารถนำมาประยุกต์กับ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย เพื่อให้เกิดประโยชน์ความถูกต้องดีงาม และการอยู่ร่วมกันของสังคม ทำให้เกิดความสงบสุข^{๑๐๗}

ดังนั้น การกระทำในทางพระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้แก่ผู้กระทำได้รับตาม ความหนักเบาของการกระทำ กฎแห่งการกระทำนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กฎแห่งกรรม ผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและ

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระสาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔, พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔, นายกายสิทธิ์ พิศวงปรากฏ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ และ นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญทนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

ผู้ละเมิดเบญจศีล ต้องอยู่ภายใต้กฏนี้ทั้งหมด การกระทำนี้ พระพุทธศาสนาเรียกว่ากรรมส่วนผลของการกระทำเรียกว่าวิบากกรรม ซึ่งเป็นผลกรรม ทั้งดีและชั่ว ที่ผู้กระทำจะต้องได้รับโดยไม่มีข้อต่อรองใด ๆ ดังพุทธภาษิตว่า “ยาทิส วปต พิชี ตาทิสี ลมตผลิ กลยนากริ กลยณั ปาปการิ จ ปาปัก บุคคลหว่านพิช เช่นโดยยอมได้ผลเช่นนั้นผู้ทำดียอมได้ดีผู้ทำชั่วยอมได้ชั่ว”^{๑๐๔}

อานิสงส์ของศีลที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ มี ๕ ประการ คือ

๑. ผู้มีศีลยอม ได้โภคทรัพย์มาก ตรงกับที่พระท่านให้ศีลว่า “สีเลน โภคสัมปทา” แปลว่า บุคคลจะพึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์ก็เพราะศีล คือ มีทั้งอามิสโภคและธรรมะโภค

๒. ชื่อเสียงทางดียอมฟังขจร นั่นคือ ความดีเป็นสิ่งที่ปกปิดไม่ได้ ปกปิดไม่มีดี

๓. เป็นคนแก่ล้าอ้ออาจหาญในที่ประชุม โดยไม่ต้องกลัวว่าใครจะทักท้วงในเรื่องความผิด

๔. เมื่อจะตายยอมมีสติสัมปชัญญะ คือ ไม่หลงตาย จิตแจ่มแจ้งตายอย่างมีความสุข

๕. เมื่อตายแล้วยอมจะเข้าถึงสุคติ ในโลกสวรรค์ในระดับต่าง ๆ จะเป็นสวรรค์ ๖ ชั้น หรือชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเป็นพรหมโลก หรือแม้แต่คุณธรรมอื่น ๆ จะได้มาประดับประดาให้ไปในสุคติหรือแม้แต่พระนิพพาน^{๑๐๕} จากประเด็นนี้ พบว่า บุญสำเร็จได้ด้วยการรักษาศีล คือ ต้องมีการควบคุมกายและวาจาให้อยู่ในสภาวะปกติ โดยเฉพาะเบญจศีล ซึ่งเป็นแม่บทของศีลทั้งหลายทั้งปวง คือไม่ฆ่าหรือประทุษร้ายสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่ดื่มสุราหรือเมรัย เป็นต้น ซึ่งเมื่อไม่ละเมิดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์มาก เช่น ได้โภคทรัพย์ ชื่อเสียงขจรไปไกล แก่ล้าอ้อในท่ามกลางสมาคม เมื่อจะตายยอมมีสติสัมปชัญญะ และเมื่อตายแล้ว ย่อมมีสุคติเป็นที่ไปในเบื้องหน้า รวมทั้งศีลเป็นบาทให้เข้าถึงภาวณาได้ง่าย

สรุป การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ดังนี้

๑. การกระทำในทางพระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้แก่ผู้กระทำได้รับตามความหนักเบาของการกระทำ กฎแห่งการกระทำนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กฎแห่งกรรม ผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและผู้ละเมิดเบญจศีล ต้องอยู่ภายใต้กฏนี้ทั้งหมด การกระทำที่พระพุทธศาสนาเรียกว่ากรรม ส่วนผลของการกระทำเรียกว่า วิบากกรรม ซึ่งเป็นผลกรรมทั้งดีและกรรมชั่ว ที่ผู้กระทำต้องได้รับไม่มีข้อต่อรองใด ๆ

๒. บุญสำเร็จได้ด้วยการรักษาเบญจศีล คือ ต้องมีการควบคุม กายและวาจาให้อยู่ในสภาวะปกติ เป็นแม่บทของศีลทั้งหลายทั้งปวง คือไม่ฆ่าหรือประทุษร้ายสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกามไม่พูดเท็จ และไม่ดื่มสุราหรือเมรัย เป็นต้น ซึ่งเมื่อไม่ละเมิดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์มาก เช่น ได้โภคทรัพย์

^{๑๐๔} อภ.วิ.อ. ๗๘/๗๐๕.

^{๑๐๕} ที.ม. ๑๐/๑๕๐/๙๔.

ชื่อเสียงขจรไปไกล แก่กล้าในท่ามกลางสมาคม เมื่อจะตายย่อมมีสติสัมปชัญญะ และเมื่อตายแล้ว ย่อมมีสุคติเป็นที่ไปในเรื่องหน้า รวมทั้งศิลปะเป็นบาทให้เข้าถึงภวานาได้ง่าย แต่การรักษาศิลปะก็ต้องมี บุญจรรยา ประกอบด้วยจึงจะทำให้การรักษาเบญจศิลป์ได้บริสุทธิ์ เพราะบุญจรรยาเป็นธรรมที่ เกื้อกูลเบญจศิลป์

๓. **ประมวลกฎหมายอาญา** เป็นกฎหมายมหาชนที่คุ้มครองเบญจศิลป์รวมทั้งศีลธรรมและ จริยธรรมด้วย เพราะการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมาย กับการละเมิดหลักเบญจศิลป์ มีจุดประสงค์หลัก คือ เจตนา และมีข้อยกเว้น ในกรณีของการกระทำที่ขาดเจตนา และการทำละเมิด หลักเบญจศิลป์ ก็มีโทษทางอาญาแอบแฝงอยู่ด้วย เช่น

เบญจศิลป์ข้อที่ ๑ ประมวลกฎหมายอาญาไทย ก็มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๔๘ บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก ๑๕ ปีถึง ๒๐ ปี ในมาตรานี้จะมี หลักคำสอนของพุทธปรัชญาในเบญจศิลป์ข้อที่ ๑ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (เฉพาะมนุษย์) เป็นต้นแบบ หรือเป็นแนวทาง

เบญจศิลป์ข้อที่ ๒ ประมวลกฎหมายอาญาไทยก็มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๓๔ บัญญัติว่า ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลัก ทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับไม่เกินหกพันบาท ใน มาตรานี้จะมีหลักคำสอนของ พุทธปรัชญาในเบญจศิลป์ข้อ ๒ คือ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ เป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

เบญจศิลป์ข้อที่ ๓ ประมวลกฎหมายอาญาไทยก็มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๗๖ บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษประหารของตน โดยชู้เชียวด้วยประการใด โดยหญิงอยู่ในภาวะที่ไม่ สามารถขัดขืนได้ หรือ โดยทำให้หญิงเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่สี่ปีถึง ยี่สิบปีและปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท ในมาตรานี้จะมีหลักคำสอนของพุทธปรัชญา ในเบญจศิลป์ข้อที่ ๓ คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤตินอกใจกัน เป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

เบญจศิลป์ข้อที่ ๔ ประมวลกฎหมายอาญาไทยก็มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๓๗ บัญญัติว่า ผู้ใดแจ้งความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ประชาชนหรือบุคคลอื่นเสียหายต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ในมาตรานี้จะมีหลักคำสอนของ พุทธปรัชญาในเบญจศิลป์ข้อที่ ๔ คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เป็นต้นแบบหรือเป็นแนวทาง

เบญจศิลป์ข้อที่ ๕ ประมวลกฎหมายอาญาไทยก็มีบัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๗๘ บัญญัติว่า ผู้ใดเสพสุราหรือของมึนเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนเมา ประพฤติตนวุ่นวายหรือครองสติไม่ได้ขณะ อยู่ในถนนสาธารณะหรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๔๐๐ บาท ในมาตรานี้จะมีหลักคำ สอนของพุทธปรัชญาในเบญจศิลป์ข้อที่ ๕ คือ เจตนางดเว้นจากการดื่มสุรา และของมึนเมาอันเป็นเหตุ แห่งความประมาท เป็นต้นแบบ หรือเป็นแนวทาง

ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา จึงมีหลักพุทธปรัชญาเป็นต้นแบบที่แนบแฝง เพราะผู้ที่กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทยนั้น ย่อมจะละเมิดหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลทั้งนั้น ประมวลกฎหมายอาญาไทย จึงเป็นบทบัญญัติที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำการละเมิดเบญจศีล ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิของตนเอง คนอื่นและสังคมทั้งเบญจศีลกับประมวลกฎหมายอาญาจึงมีจุดประสงค์ที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน และเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

การบูรณาการ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วย เบญจศีล คือ

๑) ผู้ใช้บทบัญญัติของกฎหมาย คือ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐจะต้องมี ความเคร่งครัดในหลักของเบญจศีลซึ่งเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐานเพราะเป็นผู้มีศีลมีธรรมนั้นสามารถอำนวยความสะดวกด้วยความเป็นธรรม เพื่อพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุขได้ การรับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐและการประเมินผลงานควรใช้หลักเบญจศีลซึ่งเป็นหลักศีลธรรมขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสำคัญหลักหนึ่งในการรับและการประเมินผลงานทุกครั้ง

๒) ผู้ใช้บทบัญญัติของกฎหมาย คือ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐทุกประเภท เช่น ตำรวจ ปฏิบัติตามกฎหมาย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้พิพากษา นอกจากจะเป็นผู้มีเบญจศีล ซึ่งเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐาน และมีวีริ โอตตปะแล้ว เมื่อจะใช้กฎหมายยังต้องทำด้วยการมีหลักเบญจธรรม ๕ ประการและหลัก พรหมวิหารธรรมด้วย โดยไม่ทำตามความพอใจ แต่ต้องทำไปตามพยานหลักฐานตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามกฎหมาย ไม่ปรักปรำหรือ เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๓) ในกรณีสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะคนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ควรจะต้องศึกษาและปฏิบัติตามหลักของเบญจศีล เพราะเมื่อคนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลแล้ว จะทำให้เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น จะมีความเคารพในชีวิต ทรัพย์สิน ของตนเองและของผู้อื่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะเป็นตัวอย่างที่ดีต่อบุตรและบุคคลอื่นต่อไป

๔) ในกรณีบัญญัติกฎหมาย ถ้าผู้บัญญัติกฎหมายมีศีลธรรมแล้วการบัญญัติกฎหมายก็จะบัญญัติ เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ก็จะสอดคล้องกับหลักศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ไม่ออก หรือบัญญัติกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง เช่นในปัจจุบัน มีปัญหาสังคมและปัญหาอาชญากรรมซึ่งมีการทำร้ายซึ่งกันและกัน หรือการยกพวกตีกัน โดยมีสาเหตุมาจากการดื่มสุราและสิ่งมีนเมาต่าง ๆ จึงควรรอกกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายห้ามบุคคล ที่มีอายุไม่เกิน ๒๐ ปี ดื่มสุราและสิ่งมีนเมาโดยเด็ดขาด รวมถึงห้ามบุคคลทั่วไปดื่มสุราในที่สาธารณะ เพราะจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีและเป็นค่านิยมที่ผิดในสังคม ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น และพฤติกรรมเลียนแบบอย่างผิด และเป็นการป้องกันการกระทำความผิดในคดีต่าง ๆ เช่น คดีจرائم และคดีทำร้ายร่างกาย อันเกิดจากสาเหตุเมาสุรา และสิ่งมีนเมาอื่น ๆ เป็นต้น

ดังนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบโทษของ การละเมิดเบญจศีล กับโทษของการกระทำความผิดทางอาญาแล้ว จะเห็นว่า มีความคล้ายคลึงกัน ทั้งจุดประสงค์ การกระทำ ส่วนการวินิจฉัยการกระทำ ละเมิดเบญจศีล กับการกระทำความผิดทางอาญา ก็ถือ หลักเจตนาเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น การพิจารณาบทลงโทษ ในเบญจศีลนั้น ผู้ที่ทำปาณาติบาตสมบุรณ์จะต้องอาศัย องค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ๑. มีเจตนาฆ่า ๒. ลงมือฆ่า ๓. ผู้ถูกฆ่ามีชีวิตต่อไป

ส่วนในทางประมวลกฎหมายอาญา ก็เช่นเดียวกัน คือ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่า การลักทรัพย์ ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบ เช่นเดียวกัน กับเบญจศีล

นอกจากนี้ ในเรื่องโทษก็เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน เช่น เพราะการที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ใน เรื่องต่าง ๆ ทำให้คนไม่กล้าทำละเมิดหลักเบญจศีลเพราะผู้ทำผิดเบญจศีลย่อมต้องได้รับโทษตามกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเบญจศีล เช่น การฆ่ามนุษย์ เพราะกฎหมายกำหนดโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต ซึ่งผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทั้งหมด เกิดจากความผิดที่ละเมิดเบญจศีล ทั้งนี้ถ้า ไม่เป็นความผิดฐานฆ่าคนตายซึ่งเกี่ยวกับผิดเบญจศีลข้อที่ ๑ และอาจจะเกี่ยวข้องกับเบญจศีลข้อที่ ๕ เนื่องจากเมาสุราจึงเป็นเหตุให้ทะเลาะกันและฆ่ากันตาย บางกรณีก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ จิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเบญจศีลข้อที่ ๒ บางกรณีก็เป็นความผิดฐานข่มขืน ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเบญจศีลข้อที่ ๓ ในบางกรณีก็เป็นความผิดฐานแจ้งความเท็จซึ่งเป็นความผิด เกี่ยวกับเบญจศีลข้อที่ ๔ เป็นต้น ส่วนโทษของการละเมิดหลักเบญจศีลก็เอื้อประโยชน์ต่อกฎหมาย เช่นกัน เพราะถ้าละเมิดเบญจศีลก็จะได้รับโทษในปัจจุบัน เช่น ความเดือดร้อนเป็นทุกข์ต่าง ๆ และยังคงตกนรกเป็นระยะเวลายาวนานเมื่อตายไปแล้วและถ้าถูกจับได้ก็ยังคงต้องได้รับโทษตามกฎหมายอีก ฉะนั้นเรื่องเจตนาของศีลนี้เอื้อประโยชน์ต่อกฎหมายอย่างมากเพราะเมื่อคนไม่กล้าทำละเมิดเบญจศีล แล้วเรื่องที่จะทำผิดกฎหมายก็จะไม่มี เพราะคนที่มีเบญจศีล จะมีจิตเมตตาและช่วยเหลือ ผู้อื่นเสมอ เบญจศีล กับประมวลกฎหมายอาญา จึงมีประโยชน์ต่อกันในทุกด้าน เพื่อให้สังคมสงบสุข โดยเฉพาะผู้บังคับใช้กฎหมาย คือ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ถ้าเป็นผู้มี เบญจศีล ก็ย่อมใช้กฎหมายด้วยจิตเมตตากรุณา ไม่ทำอะไรตามความพอใจของตนเองแต่จะทำตาม หลักกฎหมาย ไม่ปรักปรำและเบียดเบียนคนอื่น เกิดความยุติธรรมในสังคมอย่างแน่นอน

ดังนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบโทษของการละเมิดเบญจศีล กับโทษของการกระทำความผิดทาง กฎหมายอาญาแล้วจะเห็นว่า มีความคล้ายคลึงกัน ทั้งจุดประสงค์ การกระทำ ส่วนการวินิจฉัยการ กระทำละเมิดเบญจศีล กับการกระทำความผิดทางกฎหมายอาญา ก็ถือหลักเจตนาเป็นสำคัญ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ในเรื่องโทษก็เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน เช่น เพราะการที่มีกฎหมายบัญญัติ ไว้ในเรื่องต่าง ๆ ทำให้คนไม่กล้าทำละเมิดหลักเบญจศีลเพราะผู้ทำผิดศีลย่อมต้องได้รับโทษตาม กฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเบญจศีล เช่น การฆ่ามนุษย์ เพราะกฎหมายกำหนดโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต ซึ่งผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทั้งหมด เกิดจากความผิดที่ละเมิดเบญจศีลทั้งสิ้น

ถ้าไม่เป็นความผิดฐานฆ่าคนตายซึ่งเกี่ยวกับเบญจศีลข้อที่ ๑ และอาจจะเกี่ยวข้องกับเบญจศีลข้อที่ ๕ เนื่องจากเมาสุรา จึงเป็นเหตุให้ทะเลาะกันและฆ่ากันตาย บางกรณีก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ จิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเบญจศีลข้อที่ ๒ บางกรณีก็เป็นความผิดฐานข่มขืน ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเบญจศีลข้อที่ ๓ ในบางกรณีก็เป็นความผิดฐานแจ้งความเท็จซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเบญจศีลข้อที่ ๔ เป็นต้น ส่วนโทษของการละเมิดหลักเบญจศีล ก็เอื้อประโยชน์ต่อกฎหมาย เช่นกัน เพราะถ้าละเมิดเบญจศีล ก็จะได้รับโทษในปัจจุบัน เช่น ความเดือดร้อนเป็นทุกข์ต่าง ๆ และยังคงได้รับโทษตกนรกเป็นระยะเวลายาวนานเมื่อตายไปแล้วและถ้าถูกจับได้ก็ยังคงได้รับโทษตามกฎหมายอีก ฉะนั้นเรื่อง เจตนาของศีลนี้เอื้อประโยชน์ต่อกฎหมายอย่างมากเพราะเมื่อคนไม่กล้าทำ ละเมิดเบญจศีลแล้วเรื่องที่จะทำผิดกฎหมายก็จะไม่มี เพราะคนที่มีเบญจศีล จะมีความเมตตากรุณา และคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ เบญจศีลกับประมวลกฎหมายอาญาจึงมีประโยชน์ต่อกันในทุก ๆ ด้าน เพราะหลักของเบญจศีล เป็นหลักหรือกฎเกณฑ์มาตรฐานที่เกื้อหนุนมาพร้อมกับมนุษย์ เพราะเบญจศีลเป็นระเบียบวินัยของการประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่รวมกลุ่มกันในสังคมอย่างมีความสุข สามารถจะฝึกอบรมมนุษย์ได้ ทั้งกายและจิตใจ ส่วนระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย ในสังคมปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะฝึกอบรมได้เฉพาะภายนอกเท่านั้น คือ การแสดงออกทางร่างกาย แต่ไม่สามารถเข้าถึงจิตใจของมนุษย์ได้ เบญจศีลจึงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นหลักในการควบคุมมนุษย์ เพื่อไม่ให้มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์โลกทั่วไป และเมื่อมนุษย์มีเบญจศีลแล้ว ก็จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นระเบียบเรียบร้อย

ดังนั้น รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล นั้น หลักเบญจศีลเป็นข้อห้ามขึ้นก่อน เพราะมนุษย์ก็คือ สัตว์โลกจำพวกหนึ่งที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงจำเป็นต้องมีข้อห้ามขึ้นก่อน เป็นการป้องกันมนุษย์ไม่ให้มีพฤติกรรมอย่างสัตว์อื่น ๆ ทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีหลักเบญจศีลโดยเฉพาะผู้บังคับใช้กฎหมาย คือ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐถ้าเป็นผู้มีเบญจศีล ก็ย่อมใช้กฎหมายด้วยจิตใจเมตตาและกรุณา ไม่ทำอะไรรตามความพอใจของตนเอง แต่จะทำตามหลักกฎหมาย ไม่ปรักปรำและเบียดเบียนคนอื่น จึงทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้อย่างแน่นอน “การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวเบญจศีล ต้องใช้ บทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเคร่งครัด ห้ามใช้จารีตประเพณี ห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียง ห้ามใช้กฎหมายย้อนหลัง และต้องดูที่เจตนาเป็นหลัก ว่า มีความจงใจหรือไม่เจตนาหรือไม่ โดยต้องนำข้อเท็จจริง มาประกอบเพราะเบญจศีล เป็นระเบียบถ้าไม่เคารพระเบียบ ก็จะอยู่ด้วยกันยากทำงานยาก และควรมีเบญจศีล ๓ ชั้น คือ ๑. ต้องตั้งใจจดวัน ๒. ต้องเคารพในสิทธิของกันและกัน ๓. ต้องตั้งใจ เมตตาจิต (แผ่เมตตา) ทั้ง ๓ ข้อนี้ จะเกี่ยวข้องกันเสมอถ้าเกี่ยวกับการทำงานหรือการบริหารงาน และเบญจศีลมีความสำคัญเพราะเป็นหลักธรรมพื้นฐานเบื้องต้นที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม และ ควรมีหลักเบญจธรรม ๕ ประการที่เป็นหลักธรรมที่

เกื้อหนุนการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล และมีหลักธรรม คือ พรหมวิหาร ๔ ที่เป็นธรรมเสริมเข้ามาประกอบด้วย คือ ถ้าคนทั้งโลกมีมูทิตาต่อกัน คือ ชื่นชมยินดีต่อกันปัญหาที่จะไม่เกิด หลักธรรมทั้งหมด คือ มูทิตา คือ การชื่นชมยินดีต่อกันเมื่อมีเมตตากฎณาแล้วมูทิตา อุเบกขาก็ต้องนำมาใช้ คือ มาเป็นทีมและถ้าสามารถนำมาประยุกต์กับการใช้ทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์ความถูกต้องดีงาม และการอยู่ร่วมกันของสังคมทำให้เกิดความสงบสุข^{๓๐๐}

สรุป จากการศึกษารูปแบบการใช้ทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลทำให้ทราบว่า การใช้ทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ถ้านำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จเกิดความเที่ยงธรรม ความเหมาะสม ความเป็นกลาง และความถูกต้องชอบธรรม กับทุกฝ่าย เพราะเมื่อพิจารณาการกระทำของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทยนั้นมีแนวทางเดียวกันกับการกระทำของผู้กระทำความผิดเบญจศีลทางพระพุทธศาสนา คือ ต้องมีการพิจารณาถึงองค์ประกอบ ภายนอกและองค์ประกอบภายในก่อนและเมื่อเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอกแล้ว จึงจะพิจารณาถึงองค์ประกอบภายใน คือ ผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่เป็นสำคัญ เช่นเดียวกัน^{๓๐๑} ซึ่งที่สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๔ ท่าน ดังกล่าวข้างต้น

^{๓๐๐} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔, พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔, นายกายสิทธิ์ พิศวงปรากฏ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ และนายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญทนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๓๐๑} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔, พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔, นายกายสิทธิ์ พิศวงปรากฏ, อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ และนายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ, หัวหน้าสำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบุญทนายความ, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ บูรณาการ การดำเนินงานของ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสารและใช้การ สัมภาษณ์แบบเชิงลึก(In-depth Interview) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับ “รูปแบบ การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วย เบญจศีล” ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบัญญัติในประมวลกฎหมาย อาญาไทย ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ๓) เพื่อศึกษาการใช้บทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล ๔) เพื่อนำเสนอแนวทางและ การสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนว พุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล”

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาของการวิจัยโดยมุ่งเน้นการศึกษาขอบเขต การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลกับการ ดำเนินงานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้ง ๕ ด้าน (Operation of Justice and Five Sides) คือ

๑. ด้านการดำเนินคดี (The Proceedings)
- * ๒. ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย (The Provisions would cloak a given)
๓. ด้านการศึกษา (Education)
๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป (The General Administration)
๕. ด้านการบริการสาธารณะ (The Public Service)

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบบูรณาการที่ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสม (Mixed Research Methodology) โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเอกสารและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากประมวลกฎหมายอาญา คัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา ตำราทางด้านศาสนา และทางด้านกฎหมาย วิทยานิพนธ์ เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบวิทยานิพนธ์โดยการ บรรยายเชิงโวหาร

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลจุดประสงค์ของบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมของรัฐ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกลงโทษทางอาญา ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ การใช้บทบัญญัติของกฎหมายอาญาไทยในคดีอาญา ในการนำตัวบทกฎหมายมาใช้กับผู้กระทำความผิดต้องตีความอย่างเคร่งครัดตามมาตรา ๒ ที่บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้” และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” และการกระทำใดจะผิดกฎหมายหรือไม่ ต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนแน่นอนรวมทั้งโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ จะต้องมีการบัญญัติไว้ ไม่อาจนำจารีตประเพณีมาใช้บังคับได้ตามมาตรา ๒ ดังกล่าวที่ว่า “โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” เพราะประมวลกฎหมายอาญาต้องใช้บทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรห้ามใช้จารีตประเพณี ห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียงมาใช้บังคับ ซึ่งมีกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ ที่บัญญัติ รับรองไว้ในทำนองเดียวกันว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้น จะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้” นอกจากนี้ กฎหมายอาญายังไม่มีผลย้อนหลัง ตามมาตรา ๒ วรรคสองที่บัญญัติว่า “ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไปให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้ที่กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

จากบทบัญญัติของมาตรา ๒ วรรคสอง ดังกล่าว แสดงว่า กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง เฉพาะในส่วนที่เป็น “ผลร้ายหรือเป็นโทษ” เท่านั้น แต่ถ้าเป็น “ผลดีหรือเป็นคุณ” แก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะมากหรือน้อยแล้ว ย่อมใช้บังคับย้อนหลังได้ทันที

ส่วนความรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติและกำหนดโทษไว้ การกระทำที่จะถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาต้องมีองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ

๑. เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้
๒. เป็นการกระทำที่เป็นความผิด
๓. เป็นการกระทำที่เป็นความชั่ว

เมื่อการกระทำครบองค์ประกอบความผิด ทั้ง ๓ ข้อข้างต้นแล้ว จึงพิจารณา เรื่องการกระทำต่อไป คือ

- ๑) การกระทำมี ๒ อย่าง คือ การกระทำให้เกิดผลโดยตรง กับการกระทำให้เกิดผลโดยอ้อม

๒) เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอก คือ มีผู้กระทำ มีการกระทำ และมีวัตถุประสงค์ของการกระทำ

๓) เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายใน คือ เจตนา ประมาท และมูลเหตุจูงใจ (เจตนาพิเศษ) องค์ประกอบภายในนี้เป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่เป็นความผิด

ดังนั้น เจตนาจึงครอบคลุมความสำคัญทั้งหมดของความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ ที่บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดแม้กระทำโดยไม่มีเจตนา”

ส่วนหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าบัญญัติขึ้นตามเหตุผลของกฎธรรมชาติ แล้วนำมาสั่งสอน เพราะศีล เป็นหลักธรรมที่ประกันสิทธิส่วนบุคคลทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สินของคนโดยทั่วไป พระองค์ทรงนำมาสอนก็เพื่อสงเคราะห์แก่ชาวโลกทั่วไป เพราะเบญจศีลในพระพุทธศาสนาเป็นหลักพื้นฐานเบื้องต้นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข นอกจากนี้ยังเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบค่านิยมของสังคมแล้วระบบค่านิยมดังกล่าวเข้าไปมีอิทธิพลในการบริหารงานและในการบริหารราชการในกระบวนการยุติธรรมโดยจะพิจารณาจากหัวข้อ ต่อไปนี้

ก. ระบบค่านิยมของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลทางพระพุทธศาสนาและสังคมในการบริหารราชการ การดำเนินคดี การใช้บทบัญญัติของกฎหมาย การศึกษา เป็นต้น

ข. การใช้หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลในการบริหารราชการ

ค. ความสำคัญของหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลในกระบวนการวินิจฉัยสั่งการ

ง. การใช้หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลกับการบริหารงานทั่วไป

จ. การใช้หลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลในการบริการสาธารณะ

โดยมีจุดประสงค์ คือ ประโยชน์ ๒ หลักใหญ่ คือ

๑. ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเอง คือ เป็นเครื่องควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ถูกต้องดังมาซึ่งผู้ปฏิบัติจะได้รับความสุขทั้งในโลกนี้ โลกหน้า และเพื่อความพ้นทุกข์

๒. ประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคม คือ เมื่อคนในสังคมปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลแล้ว สังคมมีความสงบสุข เพราะทุกคนในสังคมต่างรักเคารพในสิทธิของกันและกันและไม่เบียดเบียนกัน เนื่องจากเบญจศีลเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกระดับชั้น ถ้าสังคมใดขาดศีลสังคมนั้นจะมีแต่ความเสื่อมถอยเต็มไปด้วยปัญหา เช่น ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะคนในสังคมไม่เคารพสิทธิของตนเองและสิทธิของผู้อื่น และเบญจศีล ที่พระพุทธเจ้านำมาสอนชาวโลกก็เพื่อสงเคราะห์แก่มนุษย์และสังคมโลกเนื่องจากเบญจศีลเป็นหลักประเพณีปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนที่ต้องการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข เบญจศีลจึงเป็นหลักประกันในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น

โดยเป็นคำสอนที่เน้นให้มนุษย์เห็นความสำคัญของชีวิตทุกชีวิต เพราะทุกชีวิตย่อมรักความสุข เกลียดความทุกข์ กลัวความตาย และอยากมีชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น^๖ เบญจศีลจึงเป็นบทบัญญัติให้งดเว้นจากความชั่ว ถือเป็นหลักประกันสิทธิส่วนบุคคลและสังคมที่มีศีลห้า หรือเบญจศีลจะมีแต่ความสงบสุข เพราะเบญจศีลเป็นเกราะป้องกันมิให้คนล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิต ทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิต่อชีวิตทั้งของตนเองและทรัพย์สินของผู้อื่น พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นความชั่ว หรือเป็นบาป เพราะเป็นการละเมิดเบญจศีล จะบาปมากหรือน้อย ต้องพิจารณาองค์ประกอบของศีลเป็นสำคัญว่าครบองค์ประกอบหรือไม่

ดังนั้น เบญจศีล ที่พระพุทธเจ้านำมาสั่งสอนประชาชนนั้นก็เพื่อเป็นการสงเคราะห์ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข คือ

เบญจศีลข้อที่ ๑ ปาณาติบาต คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์นั้นเป็นการให้คนเคารพสิทธิในชีวิตของกันและกัน

เบญจศีลข้อ ๒ อทินนาทาน คือ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์เป็นการให้คนเคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน

เบญจศีลข้อ ๓ กาเมสุ มิจฉาจาร คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤติดนินาการก็เป็นกรให้คนเคารพสิทธิในครอบครัวของกันและกัน

เบญจศีลข้อ ๔ มุสาวาท คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จนั้นก็เป็นการให้ทุกคนที่ติดต่อสัมพันธ์กันมีความจริงใจต่อกัน

เบญจศีลข้อ ๕ สุราเมรยมัชฌมปามาทัฏฐานา คือ เจตนางดเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดมีนมามีสุราและเมรัย เป็นต้น ก็เพื่อให้คนเคารพสิทธิของตนเอง ไม่ควรทำลายตนเองด้วยการเสพสิ่งมีนมามี เพราะสิ่งมีนมามีทำให้ขาดสติ ทั้งเป็นเหตุให้คนทำผิดในศีลข้ออื่นทั้ง ๔ ข้อและการเสพของมีนมามีทุกชนิดเป็นหนทางสู่อบาย คือ ความเสื่อมทั้งสิ้นนั่นเอง เพราะ "ศีลเป็นเสมือนใบรทสำหรับให้คนประพฤติความดีให้คงที่เปรียบเสมือนผู้แรกเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักไปตามนั้น หนังสือที่เขียนจะมีบรรทัดอันตรง ถ้าหาไม่ตัวหนังสือก็จะขึ้นคดลกลงดังงูเลื้อย เมื่อชำนาญแล้วก็จะเขียนไปได้โดยไม่ต้องมีไม้บรรทัดฉันทใด คนแรกประพฤติความดี ไม่ได้ถืออะไรไว้เป็นหลัก ใจไม่มั่นคงอาจเอนเอียงลงหาทุจริต เพราะโมหะครอบงำ เมื่อบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์จนเป็นปกติมารยาทได้แล้ว จึงประพฤติคุณธรรมอย่างอื่นก็มักยั่งยืนไม่ผันแปร"^๗ ดังนั้น ศีลจึงหมายถึงข้อกำหนดหรือปฏิบัติในเบื้องต้นในการเว้นจากการทำชั่ว โดยรักษากายและวาจาให้เป็นปกติ เป็นข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้

^๖ที่.ปา. ๑๑/๓๑๕/๓๐๒ - ๓๐๓.

^๗สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒.

สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปกติสุขโดยให้มนุษย์สำรวมกาย วาจา ใจไม่ให้ไปล่วงละเมิดตนเองและผู้อื่น และเมื่อมนุษย์ได้ประพฤติหรือปฏิบัติตามสังคมนั้นก็จะอยู่อย่างสงบสุข

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย พบว่า ในการพิจารณากระทำความผิดของผู้ที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นไปในแนวทางเดียวกับหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล โดยการพิจารณาถึงองค์ประกอบความผิดภายนอกและองค์ประกอบความผิดภายในว่าการกระทำนั้น ๆ ครอบคลุมองค์ประกอบความผิดหรือไม่ และทั้งประมวลกฎหมายอาญา และเบญจศีลถือองค์ประกอบภายใน คือ เจตนาเป็นสำคัญ ในการที่จะพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่เช่นเดียวกับการละเมิดเบญจศีล ประกอบกับนักคิดชาวอังกฤษคนสำคัญคนหนึ่ง ชื่อ เดฟลิน มาจากกลุ่มนักกฎหมายที่มองว่า คำสอนทางศาสนาน่าจะมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาและโครงสร้างทางกฎหมาย”

๕.๒ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้มาจากการวิจัย

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย โดยนำเอาวิธีการทางปรัชญามาเป็นแนวทางในการศึกษาและนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้ง ๕ ด้านคือ ๑. ด้านการดำเนินคดี ๒. ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย ๓. ด้านการศึกษา ๔. ด้านการบริการทั่วไป และ ๕. ด้านการบริการสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรม เกิดความเหมาะสมถูกต้อง เกิดความเป็นกลางหรือความยุติธรรม และเกิดความถูกต้องชอบธรรม เพื่อประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ ซึ่งจากการวิจัยด้วยเอกสารทางวิชาการและคำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านกฎหมาย หลายท่านกล่าวได้ว่า “การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยต้องใช้บทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเคร่งครัด ห้ามนำจารีตประเพณี ห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียง หรือนำกฎหมายย้อนหลังมาใช้กับผู้กระทำความผิดอย่างเด็ดขาด และผู้ใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญานำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการด้วย จึงจะทำให้การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้ง ๕ ด้านคือ ๑. ด้านการดำเนินคดี ๒. ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย ๓. ด้านการศึกษา ๔. ด้านการบริการทั่วไป และ ๕. ด้านการบริการสาธารณะ ของกระบวนการยุติธรรมประสบความสำเร็จ และก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่” ดังนี้ คือ

“พิพัฒน์ พสุธารชาติ, รัฐกับศาสนาบทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐๘.

การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย (Penal Code Provisions) เมื่อนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล (Five Precepts) มาบูรณาการกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ทั้ง ๕ ด้าน (Operation of Justice and five sides) คือ

๑. ด้านการดำเนินคดี (The Proceedings)
๒. ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย (The Provisions would cloak a given)
๓. ด้านการศึกษา (Education)
๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป (The General Administration)
๕. ด้านการบริการสาธารณะ (The Public service)

โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อผลของความยุติธรรม ให้เกิดความเที่ยงธรรม เกิดความเหมาะสมถูกต้อง เกิดความเป็นกลาง และเกิดความชอบธรรมกับทุกฝ่าย ก็จะทำให้เกิดความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ในการปฏิบัติตน เกิดอุเบกขาโดยการวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงให้ปัญหาทำหน้าที่ไปตามธรรม เกิดความยุติธรรมกับทุกฝ่ายและก่อให้เกิดความเชื่อถือ ความศรัทธาและความไว้วางใจ ในกระบวนการยุติธรรม เพราะเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้พบและได้สัมผัส ก็เกิดความคิด ยินดีที่ได้รับความยุติธรรมเต็มรูปแบบ ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลธรรม” ในครั้งนี้ จึงได้แก่

FAIR MODEL

F “Fairness” หมายถึง ความเที่ยงธรรม หรือความสุจริตทางธรรมในการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล กับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ในด้านการดำเนินคดี และการใช้บทบัญญัติของกฎหมายกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดหรือจำเลย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เพื่อความเที่ยงธรรม การพิจารณาคดีทุกคดี ศาลจะพิจารณาว่าการกระทำของผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ดังนี้คือ ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของความผิดในความผิดที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ก็เป็นความผิดโดยพิจารณาถึง การกระทำและ พยานหลักฐานเป็นสำคัญ และเมื่อศาลจะใช้บทบัญญัติของกฎหมายในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดหรือจำเลยนั้นศาลจะต้องพิจารณาพิพากษาให้ตรงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ การกระทำเช่นเดียวกันก็ต้องมีความผิดเช่นเดียวกัน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในการกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้” เพราะกฎหมายอาญาต้องมีบทบัญญัติชัดเจนแน่นอนห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณี ห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียง และกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง หรือเรียกว่า “ไม่มีกฎหมายไม่มีโทษ” ซึ่งเป็นหลักเบื้องต้นที่ศาลจะต้องพิจารณาก่อนการดำเนินคดีเพราะกฎหมายอาญาต้องมีบทบัญญัติไว้ อย่างชัดเจนแน่นอน ทั้งนี้เพราะป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามความพอใจ และศาลก็จะ

วินิจฉัยตามความพอใจไม่ได้ ส่วนการห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีและกฎหมายใกล้เคียงอย่างยั้งมาลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเพราะการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาต้องมีการตีความโดยเคร่งครัดเนื่องจากความผิดและโทษที่จะลงนั้นต้องเป็นความผิดและโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นและจะใช้กฎหมายย้อนหลังไม่ได้ จึงทำให้เกิดความเที่ยงธรรม

ส่วนในด้านการศึกษาด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริการสาธารณะผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต้องนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการด้วยเพราะศีลเป็นระเบียบหรือข้อปฏิบัติในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมกับบุคคลในองค์กร ของกระบวนการยุติธรรมนั้น ๆ

A "Approbation" หมายถึง ความเหมาะสมตามเหตุผลในการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดี การใช้บทบัญญัติของกฎหมาย ในการพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดของผู้ที่กระทำความผิดโดยพิจารณาถึงเหตุอีกหลายประการ ดังนี้

๑. เหตุยกเว้นโทษ เช่น ๑) อายุของผู้กระทำความผิด ๒) สภาพจิตของผู้กระทำความผิด ๓) ความไม่รู้ข้อถูกผิด ๔) ความไม่รู้กฎหมาย และ ๕) ความจำเป็นที่ศาลยกเว้นโทษ

๒. เหตุลดโทษ เช่น การบันทาลโทษ

๓. เหตุบรรเทาโทษ เช่น ลุแกโทษโดยเข้ามอบตัวต่อเจ้าพนักงาน ให้การรับสารภาพ

ทั้ง ๓ กรณี ศาลอาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาโดยคำนึงถึงเหตุดังกล่าวตามความเหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดได้ซึ่งสอดคล้องกับความพยายามกระทำละเมิดในเรื่องของเบญจศีลในทางพระพุทธศาสนาจะพิจารณาถึงการละเมิดของผู้กระทำว่ามีความพยายามมากน้อยเพียงใด

ส่วนในด้านการศึกษาด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริการสาธารณะผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต้องนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการด้วยเพราะศีลเป็นระเบียบหรือข้อปฏิบัติในการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับแต่ละบุคคล หรือเพื่อความเหมาะสมในด้านการศึกษาด้านการบริหารงาน และการบริการสาธารณะด้วย

I "Impartiality" หมายถึง ความเป็นกลางในการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมในด้านการดำเนินคดี และการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย คือ ความยุติธรรมเป็นเป้าหมายสำคัญโดยต้องวางใจเป็นกลาง มีจิตใจเรียบตรง โดยไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทำตามความพอใจของตน ไม่ตกอยู่ในความยินดีหรือยินร้าย มองเห็นความเสมอภาคในสัตว์ทั้งหลาย มีการระงับความขัดเคืองเสียใจและไม่ควรคล้อยตามความตึงใจ แต่มองเห็นภาวะที่ทุกคนเป็นเจ้าของกรรมของตน มีความสงบระงับความยินดียินร้ายวางจิตเรียบสม่ำเสมอดุจราชซึ่ง

ให้ปัญญาเป็นธรรมนำไป จึงเกิดความเป็นกลางที่ถือเป็นความยุติธรรมที่ทุกคนมีความต้องการในทุกยุคทุกสมัยซึ่งสอดคล้องกับการกระทำละเมิดในเรื่องของเบญจศีลในทางพระพุทธศาสนาจะพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำว่ามีเจตนาหรือไม่ และมีเจตนามากน้อยเพียงใด

ส่วนในด้านการศึกษา ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริการสาธารณะผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต้องนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการด้วยเพราะศีลเป็นระเบียบหรือข้อปฏิบัติในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความเป็นกลางหรือความเป็นธรรมกับแต่ละบุคคล หรือเพื่อความยุติธรรมทั้งในด้านการศึกษากการบริหารงาน และการบริการสาธารณะด้วย

R “Rightness” หมายถึง ความถูกต้องชอบธรรม ในการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ในด้านกรดำเนินคดี ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลต้องพิจารณาพิพากษาคดีตามพยานหลักฐาน โดยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง เป็นสัมมาอาชีวะเกิดความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมกับทุกฝ่าย ไม่กระทำการใด ๆ ตามความพอใจ หรือเห็นแก่พวกพ้อง แต่ปฏิบัติหน้าที่ไปตามหลักการและเหตุผล ด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย ด้านการศึกษา การบริหารงานทั่วไป และการบริการสาธารณะ ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องให้เป็นธรรมกับทุกคน จึงจะเกิดความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมกับทุกฝ่าย ไม่กระทำการใด ๆ ตามความพอใจ หรือเห็นแก่พวกพ้อง แต่ปฏิบัติหน้าที่ไปตามหลักการ และเหตุผล ด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องเช่นเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับการกระทำละเมิดในเรื่องของเบญจศีลในทางพระพุทธศาสนาจะพิจารณาถึงการละเมิดของผู้กระทำว่ามีผลหรือบรรลุผลเพียงใด

สรุปได้ว่า การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ถ้านำหลักเบญจศีลมาบูรณาการแล้วจะทำให้เป็นการดำเนินงานที่จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จได้ด้วยดีและจะก่อให้เกิดความสุขกับทุกฝ่าย เพราะการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญากับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวจึงต้องนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการกับการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญากับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมด้วยจะทำให้เกิดความเที่ยงธรรม ความเหมาะสม ความเป็นกลางหรือเป็นธรรม และความถูกต้องชอบธรรมก่อให้เกิด “องค์ความรู้ใหม่” เป็นรูปแบบ ดังนี้

FAIR MODEL

องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบนี้ เกิดจากการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย โดยการนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการ

ดังนั้น เมื่อนำมาบูรณาการ ศิลปะจึงหมายถึง ข้อกำหนด หรือข้อปฏิบัติในเบื้องต้นในการเว้นจากการทำชั่ว โดยรักษากายและวาจาให้เป็นปกติ เป็นข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปกติสุขโดยให้มนุษย์สำรวมกาย วาจา ไม่ให้ไปล่วงละเมิดตนเองและผู้อื่น และเมื่อมนุษย์ได้ประพฤติหรือปฏิบัติตามสังคมก็จะอยู่อย่างสงบสุข

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย โดยนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการย่อมก่อให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ คือ “FAIR MODEL” ได้แก่

- “F” หมายถึง ความเที่ยงธรรม (Fairness)
- “A” หมายถึง ความพึงพอใจหรือการเห็นด้วย (Approbation)
- “I” หมายถึง ความยุติธรรมหรือความเป็นกลาง (Impartiality)
- “R” หมายถึง ความถูกต้องชอบธรรม (Rightness)

โดยสามารถเขียนแผนภูมิ “FAIR MODEL” ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๕.๑ แสดง “FAIR” MODEL

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในปัจจุบัน ยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีช่วยให้มนุษย์สื่อสารกันง่ายขึ้น กระแสแห่งการบริโภค นิยมต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมตะวันตกไหลผ่านเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ทำให้การดำรงชีวิตของชาวพุทธ สับสนวุ่นวายไม่มีความภูมิใจในวัฒนธรรมของไทยหันไปนิยม วัฒนธรรมตะวันตกไม่มีเวลาปฏิบัติธรรม ทำให้คุณธรรมเสื่อมถอยลง ค่านิยมของสังคมเปลี่ยนแปลง ต้องการความสะดวกสบายและความร่ำรวยมากกว่าการอยากเป็นคนดีมีคุณธรรม ประกอบกับระบบ กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ก็เปิดช่องให้คนไม่ดีได้เปรียบคนดีใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือทำมาหากิน โดยไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายหรือละอายต่อบาปทำให้กฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์ คนไม่เคารพ กฎหมายขาดความศรัทธาและความเชื่อถือ เพราะไม่ได้รับความเป็นธรรม ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เพราะผู้ใช้กฎหมายขาดเบญจศีลใช้อำนาจตามความพอใจ ทำให้การดำเนินงานของกระบวนการ ยุติธรรมเกิดความสับสนวุ่นวาย

ดังนั้น จึงสมควรดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้ง ๕ ด้านเกี่ยวกับการใช้บทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายอาญาไทยโดยการนำหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีลมาบูรณาการโดยเฉพาะ องค์การการยุติธรรมของโลก องค์การบริหารระดับประเทศของรัฐบาล องค์การบริหารระดับจังหวัด องค์การบริหารระดับอำเภอ องค์การบริหารระดับตำบล โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านบุคลากรหรือ การบริหารจัดการฝ่ายบุคคล ที่มีการบริหารจัดการระบบบุคลากร โดยเฉพาะในเรื่องการลงโทษบุคลากร หากนำหลักเบญจศีล มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลได้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งร่างกายและจิตใจไปควบคู่กัน การนำหลักพุทธปรัชญา ที่ว่าด้วยเบญจศีลมาใช้กับงานบริหารงานบุคคลย่อมก่อให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ คือ FAIR MODEL หมายถึง องค์ความรู้ใหม่ที่ก่อให้เกิด “F” หมายถึง ความเที่ยงธรรม (Fairness) “A” หมายถึง ความพึงพอใจ หรือการเห็นด้วย (Approbation) “I” หมายถึง ความยุติธรรมหรือความเป็นกลาง (Impartiality) และ “R” หมายถึง ความถูกต้องชอบธรรม (Rightness) ต่อการบริหารจัดการด้านงานบุคคลย่อมนำมา ซึ่งความสุข ความเจริญรุ่งเรือง ต่อองค์กรนั้น ๆ เป็นแน่นอน

ปัญหาใดที่เกิดขึ้นในองค์กร มักเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่เที่ยงธรรม ความไม่เหมาะสม ไม่ยุติธรรมหรือไม่เป็นกลาง และความไม่ชอบธรรม ต่อการจัดสรรผลประโยชน์ การพิจารณาโทษ ผู้กระทำความผิดของกระบวนการยุติธรรม หรือภายในองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานใน กระบวนการยุติธรรมหรือผู้บริหารองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนผู้มีหน้าที่ในการพิจารณาโทษ หรือในการกำหนดการบริหารจัดการบุคลากร หรือบุคคลในองค์กรหาไม่พิจารณาหรือบริหารจัดการ ให้ดีและเที่ยงธรรม เหมาะสมถูกต้อง เป็นกลางหรือยุติธรรม และชอบธรรม การแก่งแย่งชิงดีกัน

การแตกความสามัคคี ก็จะทำให้เกิดความไม่สงบสุข และทำให้ไม่สามารถพัฒนาองค์กรและบุคลากร
ในองค์กรให้เจริญก้าวหน้า ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ก่อให้เกิดความเสียหาย ลำบากต่องาน

ดังนั้น การบริหารจัดการฝ่ายบุคคลขององค์กรใดหรือบริษัทใด ๆ ไม่ว่าภาครัฐหรือเอกชน
หากมีการคำนึงถึงความเที่ยงธรรม ความเหมาะสมถูกต้อง ความเป็นกลางหรือยุติธรรมและความชอบธรรม
ในการบริหารงานบุคคล ไม่ว่าจะการส่งเสริมประโยชน์ สวัสดิการของบุคคลในองค์กร ตลอดจนการ
พิจารณารางวัลผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายหรือต่อหน้าที่ ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจและความสุข
ทั้งผู้กำหนดนโยบาย การบริหารจัดการองค์กรและบุคลากรทั้งหลายในองค์กรก็สามารถอยู่ร่วมกันได้
อย่างมีความสุข และพัฒนาหน้าที่การงานให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วย
เบญจศีลพบว่า การละเมิดเบญจศีลทางพระพุทธศาสนากับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา
มีแนวทางเดียวกัน และเบญจศีลเป็นรากฐานของจริยธรรมต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานของความเจริญใน
ทุกด้านทั้งยังพบว่า เจตนาในการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาและเจตนาในการกระทำละเมิด
ตามหลักของเบญจศีลนั้น มีข้อสำคัญที่ควรจะนำมาทำการวิจัยเพิ่มเติมเพราะหลักเจตนาเป็นปัญหา
สำคัญขององค์ประกอบในเบญจศีลและองค์ประกอบในประมวลกฎหมายอาญาและหลักเบญจศีลกับ
หลักจริยธรรม ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยที่สมควรจะศึกษาเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากผู้วิจัยศึกษา
เฉพาะเรื่องการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยเบญจศีล
เท่านั้น จึงไม่มีเวลาที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าวได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้ผู้สนใจศึกษาเรื่อง
เจตนาในการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาและเจตนาในการกระทำละเมิดตามหลักของเบญจศีล
และหลักเบญจศีลกับหลักจริยธรรมในประเด็นดังต่อไปนี้ เช่น

๑. เรื่อง “การบริหารจัดการองค์กรการศึกษาด้วยหลักเบญจศีล”
๒. เรื่อง “ประสิทธิผลในการบริหารงานบุคคลในหน่วยงานบริษัทเอกชนและหน่วยงานของรัฐ”
๓. เรื่อง “ความสัมฤทธิ์ผลในการบริหารงานฝ่ายบุคคลของพรรคการเมืองไทย”
๔. เรื่อง “รูปแบบ การบริหารงานองค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารงานส่วนตำบล
ที่มีประสิทธิภาพ”
๕. เรื่อง “การบริหารจัดการระหว่างองค์กรแรงงานแห่งชาติกับผู้บริหารจัดการแรงงาน”

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาภฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับครบรอบ ๒๐๐ ปี แห่งราชวงศ์จักรี
กรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ เล่มที่ ๑, ๔, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๘, ๒๐, ๒๒,
๒๓, ๒๕, ๒๖, ๔๕, ๗๘. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาภฏราชวิทยาลัย,
๒๕๓๖.

ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือทั่วไป

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ดร. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการ
ยุติธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๕.

_____. กฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากรจัดพิมพ์เผยแพร่, ๒๕๒๑.

_____. ประชุมศิลปาจารย์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๙.

_____. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗, พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์
เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๘.

คณาจารย์เสี้ยมเชียงจางเจริญ. ศาสนพิธี เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสี้ยมเชียงจางเจริญ,
๒๕๔๒.

คณิต ณ นคร, ศาสตราจารย์, ดร. กฎหมายอาญา ภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

_____. กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๓.

คุณ ไทชนธ์. พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๗.

จิตติ ดิงศักดิ์, ศาสตราจารย์. กฎหมายอาญา ภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
อบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๒๙.

จิตติ ดิงศักดิ์, ศาสตราจารย์. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการฐานกฎหมายอาญา. ระดับ
ปริญญาโท. คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.

เจริญ โฆษณานันท์. ปรัชญากฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๒๕๓๘.

ไชย ณ พล. ความเป็นธรรมสากล. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยธรรมสากล, ๒๕๔๗.

ติเรก วิศวกรรมฯ, ผศ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยพายัพ,
๒๕๔๗.

ทินพันธ์ นาคตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : หจก.สหาย
บล็อกการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, รศ.ดร. ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด, ๒๕๔๙.

อนิต อยู่โพธิ์. อานิสงส์สีล ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

อนิต ณ นคร, ศาสตราจารย์, ดร. หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์,
๒๕๓๑.

ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม: คู่มือสร้างเสริมความก้าวหน้าของตำรวจ
พนักงานสอบสวน นักกฎหมาย นักการศึกษา และสิ่งทีประชาชนควรรู้. กรุงเทพมหานคร : บพิธ
การพิมพ์, ๒๕๒๓.

ปัญญา รุ่งเรือง, ดร. การฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงของชาติ. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗.

ปิ่น มุกข์นัด, พ.อ. คำบรรยายพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๕.

ปรีดี เกษมทรัพย์, ศ.ดร. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด,
๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ พจนานุกรมศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). พุทธธรรมประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๑.

พระธรรมดิลก (วิชัย ปุณฺณวราโม). อธิบายธรรมในนวโกวาท. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙). หน้าทีของคน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียงเชียง,
๒๕๔๐.

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๑.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตโน). การพัฒนาจิต. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

วิชาหมาคณ. ศาสนุติธรรมและการพิพากษาคดี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๖.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส, รศ. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์
เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๗.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา วชิรญาณวโรรส. เเบญจศีลและเบญจธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สถาบัน ปรีดี พนมยงค์. กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ
การเมืองแก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘.

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์). ธรรมานุกรม. พระนคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

_____ .หลักกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด,
๒๕๔๖.

หยุด แสงอุทัย, ศาสตราจารย์, ดร. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ประกายพรึก, ๒๕๔๕.

อำนาจ จินตอม, ร้อยเอก. รวมกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ แห่ง อาญา และ พระราชบัญญัติ,
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, ๒๕๔๔.

๒) บทความในวารสาร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. "เบญจศีล", วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม -
ธันวาคม ๒๕๕๓) : ๓๐.

๓) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

นันทนา อังสุวรังสีล. "การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับเบญจศีลของชาวพุทธ
ในสังคมเมืองและชนบทที่อยู่นอกโครงการแผ่นดินทอง : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านในอำเภอ
โคกพระ จังหวัดนครสวรรค์". วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๓.

บรรจง วังหล้า. "ศึกษาเปรียบเทียบโทษของการละเมิดศีลห้ากับการกระทำผิดกฎหมายอาญา". สารนิพนธ์
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๔๔.

- พระมหากริยงค์กิตติ กิตติขโย. "ศึกษาวิเคราะห์ หลักศีล ๕ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม".
 ปริญญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
 ๒๕๕๐.
- พระมหาทวี ฐานวโร (อ่อนปัสสา). "ศึกษาเรื่อง ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา".
 วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- พระมหาปัญญา ขยพลโย (ดาบพลหาร). "กามเมสุขุมิจาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน".
 วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- พระครูปลัดสุภัทธานยา ฮาดภักดี. "ศึกษาวิเคราะห์เรื่องกามในพุทธศาสนาเถรวาท". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
 มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕.
- พระมหาพิชัย ยมपालโพ. "ทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีกรมเจ้าท่า".
 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.
- พระมหาภูริณัฐ์ แสงทอง. "เจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อ หลักเบญจศีล-เบญจธรรม".
 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
 ๒๕๔๗.
- พระมหาสุภีร์ จิตเมธโย. "พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ". วิทยานิพนธ์ศาสน
 ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
- พระสุวัฒน์ มั่งงา. "ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธ". รายงานการวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระสมพงษ์ ดิกขธมโม (ราชเจริญ). "ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท".
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน). "การศึกษาเรื่องผลกระทบต่อวงการส่งเสริมศีลข้อที่ ๕ ที่มี
 ต่อสังคมไทย". วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- เสาวรีย์ ตะโพนทอง, กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร. "พฤติกรรมกรมนำศีล ๕ ไปใช้ใน
 ชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษารัฐบาลในกรุงเทพมหานคร". รายงานการวิจัย.
 คณะเทคโนโลยีการเกษตร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง,
 ๒๕๔๘.

อักษรณ์ พุกกะมานและคนอื่นๆ. “การศึกษาการสอนศิลปะเพื่อสร้างเสริมพุทธธรรมจริยธรรมในสังคมไทย”.
 รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เจริญผล, ๒๕๓๘.

๔) การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระสาสนโสภณ (พิจิตร ถาวรสุวรรณ). เจ้าอาวาส วัดโสมมณีสราขวรวิหาร. ๓ สิงหาคม
 ๒๕๕๔.

สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม สยุดโต). รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ๗ สิงหาคม
 ๒๕๕๔.

สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์. หัวหน้าสำนักงานนายความ. ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔.

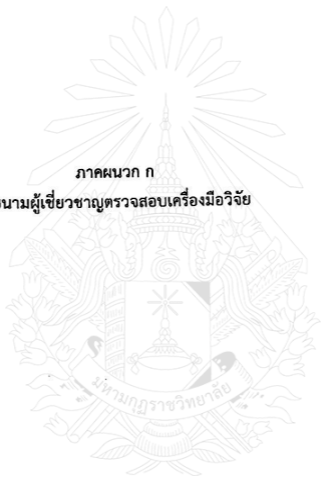
สัมภาษณ์ นายกายสิทธิ์ พิศวงปรากร. อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา. ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

๑. พระราชมงคลรังษี วิ. (ดร.)

วุฒิการศึกษา	- ปรัชญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนดิรินทร์
- พุทธศาสตรดุสิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่ง	- น.ธ. เอก
- เจ้าคณะอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
- เจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร
- ประธานคณะกรรมการการศึกษา

๒. พระครูสุตธรรมารักษ์ (ดร.)

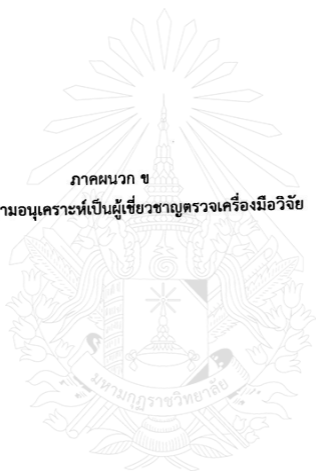
วุฒิการศึกษา	- ปริญญาตรี (พธ.บ.) สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาโท สาขาปรัชญา (M.A. Philosophy) จากมหาวิทยาลัยมัทราส เมืองเจนไน ประเทศอินเดีย
- ปริญญาเอก สาขาปรัชญา (Ph.D. Philosophy) มหาวิทยาลัยมัทราส เมืองเจนไน ประเทศอินเดีย
ตำแหน่ง	- น.ธ.เอก, ป.ธ.๔
- อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา
- พระปริยัตินิเทศก์ประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา
- พระจริยานิเทศประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา
- ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ (พระอารามหลวง)

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัช หอมทวนลม

วุฒิการศึกษา	- ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศน.บ.) ปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- M.A. (Philosophy) Banaras Hindu University, India
- Ph.D. (Philosophy) Magadh University, India
ตำแหน่ง	- หัวหน้าภาควิชาปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ วัฒนาภิเศกวิหาร ถ.พระสุเมรุ กทม. ๑๐๒๐๐
โทร. (๐๒) ๒๘๑-๖๕๒๗, ๒๘๒-๘๓๐๒-๓, ๒๘๒-๘๑๐๕,
๒๘๒-๘๑๐๙, ๒๗๒-๑๙๑๕ โทรสาร: (๐๒) ๒๘๑-๐๒๕๔

เลข ๖๐๐๒/ว ๖๕๕๓

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระครูสุตธรรมภรณ์, ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางณัฐธาสกุล พลายเพชร นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับ การอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตาม แนวพุทธปรัชญา (THE MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY)" โดยมี ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยหรือให้ ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้ สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และหวังว่าคงจะได้รับคำแนะนำจากท่านด้วยดี

(Handwritten signature)

เรียนมาด้วยความนับถือ
พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์
รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(Handwritten signature) (๐๖.)

สำนักนคคบตีบัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๕๔ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๓๐๕๙-๓๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๕๔-๖๐๕๓

บันทึกข้อความ

ฝ่ายงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๓๐๕๔

ศส ๖๐๐๒/ว ๖๕๑

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้รับทราบ ผศ.ดร.ธวัช หอมทวนลม

ด้วย นางณัฏฐ์สกุล พลายเพชร นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับมอบหมายให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการใช้ทหบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา (THE MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY)" โดยมี ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยหรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้ สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเองตามสำเนาเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด ที่แนบมาพร้อมนี้แล้ว

จึงเจริญพามาเพื่อทราบ และหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

พระครูปลัดสัมพิพัฒนวิริยาจารย์
(พระครูปลัดสัมพิพัฒนวิริยาจารย์)
รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผศ.ดร.ธวัช หอมทวนลม
ผศ.ดร.ธวัช หอมทวนลม
ธวัช
(๑๙-๑๕ ธค ๒๕๕๔ หอมทวนลม)

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์

๑. พระสาสนโสภณ (พิจิตร ถาวรสุวรรณ) ฉายา ชิตวณฺโณ

สัมภาษณ์ วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔
 สถานที่สัมภาษณ์ วัดโสมมณีสราขวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
 ภูมิการศึกษา ป.ธ.๙, ศน.บ.(เกียรตินิยม), M.A., ศน.ต.
 ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโสมมณีสราขวรวิหาร
 พรรษา ๕๕ พรรษา
 อายุ ๗๕ ปี

๒. พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม ลักษณะวิลาส) ฉายา สณฺโณโต

สัมภาษณ์ วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔
 สถานที่สัมภาษณ์ วัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร
 ภูมิการศึกษา ป.ธ.๙, ศน.บ., ศน.ม., Ph.D.
 ตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 พรรษา ๓๖ พรรษา
 อายุ ๕๖ ปี

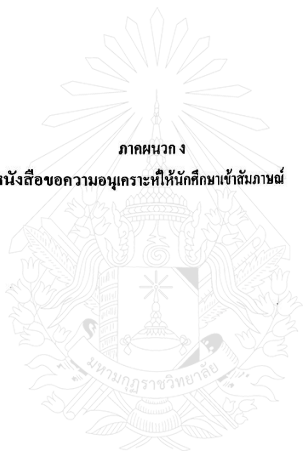
๓. นายกายสิทธิ์ พิศวงปราการ

สัมภาษณ์ วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔
 สถานที่สัมภาษณ์ สำนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด
 ภูมิการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต, เนติบัณฑิต, ทัศนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (นิติ)
 ตำแหน่ง อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา
 อายุ ๖๒ ปี

๔. นายสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์

สัมภาษณ์ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔
 สถานที่สัมภาษณ์ สำนักงานสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์ หนองควม
 ภูมิการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต, เนติบัณฑิต, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
 ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักงาน
 อายุ ๕๒ ปี

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าสัมมนา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ วิทยาลัยบริหารฯ น.พระสุเมรุ กทม. ๑๐๒๐๐

โทร. (๐๒) ๒๘๑-๖๕๒๓๗, ๒๘๒-๘๓๐๒๓, ๒๘๒-๘๑๐๕

๒๘๒-๘๑๐๙, ๒๘๒-๘๓๑๕ โทรสาร: (๐๒) ๒๘๑-๐๒๕๙

ที่ ศธ ๖๐๐๒/ว ๖๘๓

๒ สิงหาคม ๒๕๕๔

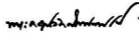
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์
 กราบเรียน พระศาสนโสภณ เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางณัฐรัฐสกุล พลายเพชร รหัสประจำตัว ๕๒๑๐๓๐๒๐๑๙ นักศึกษาระดับปริญญา
 บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนานาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กำลังทำ
 วิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา (THE
 MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY)”
 โดยมี ดร.บุญธรรม คำเมืองแสน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์พระเดชพระคุณ
 ในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย จึงกราบเรียนมายังพระเดชพระคุณเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้
 นักศึกษาท่านนี้ได้เข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลซึ่งจะต้องใช้ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวัน
 และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อทราบและหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

 (พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วชิราจารย์)

รักษารณคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๕๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๖๑๙๐

โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔-๖๐๕๓

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙

ที่ ศธ ๖๐๐๒/ว ๖๖๖

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

กราบเรียน พระเทพวิสุทธิกวี

ด้วย นางณัฐรสกุล พลายเพชร รหัสประจำตัว ๕๒๑๐๓๐๒๐๑๙ นักศึกษาระดับคหุภักดิ์ บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา (THE MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY)” โดยมี คร.บุญร่วม คำเมืองแสน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย จึงกราบเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาท่านนี้ ได้เข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลซึ่งจะต้องใช้ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง ตามเอกสารที่แนบมาด้วยนี้แล้ว

พ.ศ. ๒๕๕๔

(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ วัฒนธรรมนิเวศการ น.พระสุเมรุ กทม. ๑๐๒๐๐
โทร. (๐๒) ๒๔๘-๖๘๒๙, ๒๔๒-๘๓๐๒-๓, ๒๔๒-๘๑๐๕,
๒๔๒-๘๑๐๘, ๒๔๒-๘๙๕๕ โทรสาร: (๐๒) ๒๔๘-๐๒๕๕

ที่ ศธ ๖๐๐๒/ว ๖๘๓

๒ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร นายสมพงษ์ สิงห์สมบุญ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางณัฐธีสกุล พลายเพชร รหัสประจำตัว ๕๒๑๐๓๐๒๐๑๙ นักศึกษาระดับปริญญา
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กำลังทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา (THE
MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY)"
โดยมี ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน ในฐานะที่
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาท่านนี้ได้
เข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลซึ่งจะต้องใช้ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษา
จะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

คุณไพฑูริย์สมหมายแก้ว
คุณสมพงษ์ สิงห์สมบุญ
1 ก.ค. 54

ขอเจริญพร
พ.ศ. ๒๕๕๔
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)
รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๕๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๓๐๕๕-๓๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔๔-๖๐๔๓

แบบสัมภาษณ์
สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา

แบบ สัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา / กฎหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ (.....) พระภิกษุ
(.....) ผู้พิพากษา (.....) พนักงานอัยการ (.....) นายความ
ชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล..... พรรษา..... อายุ..... ปี
ที่อยู่บ้าน/วัด เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
ภาค.....

รหัสไปรษณีย์..... โทร..... E-mail.....

๒. ระดับการศึกษา.....

๓. สถานที่ทำงาน..... ตำแหน่ง.....

๔. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของท่าน จำนวน..... พรรษา..... ปี

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

ท่านทราบขอบเขตการดำเนินงาน ๕ ด้านของกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ เพียงใด

๒.๑ ด้านการดำเนินคดี

๒.๒ ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย

๒.๓ ด้านการศึกษา

๒.๔ ด้านการบริหารงานทั่วไป

๒.๕ ด้านการบริการสาธารณะ

ตอนที่ ๓

๓.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กร

๓.๑.๑ ด้านการดำเนินคดี

๓.๑.๒ ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย

๓.๑.๓ ด้านการศึกษา

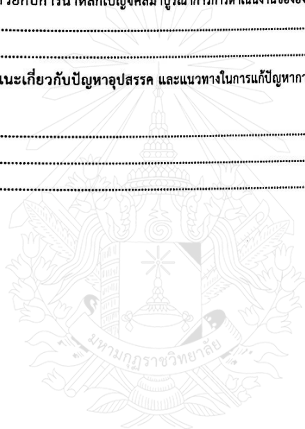
๓.๑.๔ ด้านการบริหารงานทั่วไป

๓.๑.๕ ด้านการบริการสาธารณะ

เมื่อนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการแล้วย่อมทำให้การดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น อย่างไร

ท่านเห็นด้วยกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการการดำเนินงานขององค์กรเพราะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานของ
องค์กร

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์
สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา/กฎหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงาน ขององค์กร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ถาม ชื่อ (สมณศักดิ์).....ฉายา.....ชื่อ/ นามสกุลเดิม พรรษา..... อายุ..... ปีของ
ท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ พระสาสนโสภณ ฉายา รัฐวณฺโณ ชื่อ-นามสกุลเดิม พิจิตร ถาวรสุวรรณ พรรษา ๕๕ อายุ
๗๕ ปี

๒. ถาม ที่อยู่บ้าน/วัด เลขที่.....ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....ภาค.....ของ
ท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ วัด โสมนัสสราขวรวิหาร ถนน กรุงเทพมหานคร ตำบล/แขวง มหานาค อำเภอ/เขต ป้อมปราบ
ศัตรูพ่าย จังหวัด กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง รหัสไปรษณีย์ ๑๐๑๐๐

๓. ถาม เบอร์โทรศัพท์ที่วัดของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ สำนักงานกรมฐาน วัดโสมนัสวิหาร โทรศัพท์. ๐๒ ๒๘๑-๗๕๔๔,
โทรสาร. ๐๒ ๒๘๒-๖๐๔๒ สำนักชี วัดโสมนัสวิหาร โทร. ๐๒ ๒๘๑-๓๐๒๔

๔. ถาม ระดับการศึกษา (วิทยะฐานะ) ของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ เปรียญธรรม ๙ ประโยค ปีพ.ศ. ๒๕๑๗ ศน.บ.(เกียรตินิยม)ประกาศนียบัตรชั้นสูง สธ.ศ.
(พระธรรมทูตรุ่นแรกของคณะสงฆ์)M.A. ทางวรรณคดีสันสกฤตและอนุปริญาฮินดี ปริญญาคุษฎี
บัณฑิตกิตติมศักดิ์ ศน.ต. (สาขาพุทธศาสตร์) ปริญญาคุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ศ.ต.) สาขา
หลักสูตรและการสอน

๕. ถาม สถานที่ทำงาน ของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ คณะ ๓ วัดโสมนัสสราขวรวิหาร

๖. ถาม ตำแหน่งและหน้าที่การงานของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ ๑) เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร (ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ถึง ปัจจุบัน)

๒) เจ้าคณะภาค ๑๖-๑๗-๑๘ (๖) ในภาคใต้ทั้งหมด

๓) กรรมการคณะธรรมยุต

๔) เป็นอดีตรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๑

๗. ถาม งานพิเศษ ของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ ๑) เขียนหนังสือพระพุทธศาสนา ออกมาแล้ว ๑๐๘ เรื่อง แต่ที่มอบให้มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยจัดพิมพ์ออกมาเผยแพร่ขณะนี้ ๒๕ เรื่อง

๒) เป็นอาจารย์สอนกรรมฐานประจำวัดโสมนัสวิหาร และ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เปิดสอนกรรมฐานแก่ภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ทั้งในและ ต่างประเทศ โดยมีประสบการณ์ในการสอนกรรมฐานมากกว่า ๓๕ ปี

๓) เป็นวิทยากรบรรยายวิชาการ ทางพระพุทธศาสนาตามสถาบัน และสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด

๔) มีประสบการณ์จากการเดินทางไปดูงานพระศาสนาในต่างประเทศ มาแล้ว จำนวน ๓๑ ประเทศ

๕) เป็นอาจารย์บรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนาในบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย (มมร.) ทั้งในชั้นปริญญาโท และ ปริญญาเอก

๘. ถาม ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหารของท่านเจ้าคุณ อาจารย์

ตอบ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ถึงปัจจุบัน รวม ๑๕ พรรษา

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

๑. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์ พอจะทราบขอบเขตการดำเนินงาน ๕ ด้านของกระบวนการยุติธรรม หรือไม่

ตอบ ทราบบ้างพอสมควร

๒. ถาม ด้านการดำเนินคดี

ตอบ การดำเนินคดีของกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ทราบเริ่มต้นเมื่อมีผู้กระทำความผิด กฎหมายโดยเริ่มแต่การเข้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานของรัฐ (ตำรวจหรือ ผู้รับผิดชอบ) เจ้าพนักงานของรัฐสอบสวน ทำสำนวน เสนออัยการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง เมื่อศาลพิพากษา แล้วการปฏิบัติตามคำพิพากษาศาลโดย กรมราชทัณฑ์ หรือ การบังคับคดี (คดีแพ่ง)

๓. ถาม ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย โดยเฉพาะประมวลกฎหมายอาญาไทย

ตอบ การใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาไทยที่ใช้นั้นเท่าที่ทราบให้วินิจฉัยและบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ห้ามใช้จารีตประเพณีมาบังคับ การใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพกฎหมายก็จะศักดิ์สิทธิ์ หรือมี ความหมายเพียงใดขึ้นอยู่กับการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพหรือมีการนำเอา ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ให้เป็นไปตามตัวกฎหมาย ไม่ใช่อ่อนโอนตามอำนาจของ ผู้ใช้หรืออิทธิพลของกลุ่มบุคคลใด การใช้กฎหมายเป็นไปในลักษณะของสภาพบังคับภายนอกเชิงห้ามปรามตามโทษที่จะได้รับ มากกว่าที่จะมุ่งขัดเกลามโนสำนึกทางจิตเหมือนกับหลักของเบญจศีล-เบญจธรรม ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

๔. ถาม ด้านการศึกษา

ตอบ ในด้านการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เท่าที่ทราบนั้นเห็นว่าการจัดการ เรียน การสอน วิชากฎหมายในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐ และเอกชนโดยเฉพาะในคณะนิติศาสตร์ถึงระดับปริญญาเอก นอกจากกระบวนการยุติธรรมยังจัดให้มีการอบรมและสอนกฎหมายให้แก่ผู้ที่ต้องการประกอบวิชาชีพเป็นผู้พิพากษา หรือ อัยการ โดยเนติบัณฑิตยสภา และยังมีสภาพนายความจัดอบรมวิชาชีพว่าความให้กับนายความอีกด้วย

๕. ถาม ด้านการบริหารงานทั่วไป

ตอบ การบริหารงานทั่วไปของกระบวนการยุติธรรมของไทยเท่าที่ทราบ ดำเนินการ กำกับดูแลโดยกระทรวงยุติธรรม สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) ผ่านสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศาล ต่าง ๆ (อาญา, แพ่ง, แขนง ฯลฯ) กรมราชทัณฑ์ และกรมบังคับคดี (กระทรวงยุติธรรม) สภานายความ

๖. ถาม ด้านการบริการสาธารณะ

ตอบ เห็นมีการจัดโครงการต่าง ๆ ในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและจัดหาทนายความ เพื่อว่าความคดีอนาถา ให้แก่ผู้ต้องการที่จะมีทนายคอย ช่วยเหลือ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังเห็นว่ามี สภานายความที่ คอยให้ความช่วยเหลืออำนาจความสะดวกใน ด้านการให้คำปรึกษาและจัดหา ทนายความให้ช่วยว่าความให้กับผู้ยากจนที่ไม่สามารถจะจ้างทนายความด้วย ตนเองได้และได้มาร้องขอความช่วยเหลือเพื่อให้จัดทนายให้ช่วยว่าความให้

ตอนที่ ๓

๑. คำถามสัมภาษณ์

๑.๑ ถาม องค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ ท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่ามีควมสำคัญอย่างไร

ตอบ องค์ประกอบของเบญจศีลแต่ละข้อ มีความสำคัญเกี่ยวกับการพิจารณาว่าผู้กระทำผิดศีล หรือที่เรียกว่าศีลขาดหรือไม่

๑.๒ องค์ประกอบของศิลปะแต่ละข้อที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่า มีความสำคัญเสมอกันหรือต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ ศิลปะทางพระพุทธศาสนาถือองค์ประกอบภายในคือ เรื่องเจตนาสำคัญที่สุด เพราะ การกระทำทุกอย่างต้องมีการคิด ก่อนจึงจะแสดงออกมาทางกายหรือวาจาซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก

๑.๓ เราสามารถใช้องค์ประกอบของศิลปะแต่ละข้อไปประกอบการพิจารณาคติทางกฎหมายท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่าได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ได้ เพราะในการดำเนินคดีหรือการพิจารณาตีกี่คำนึงถึงองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน และถือองค์ประกอบภายในเป็นสำคัญ คือ เจตนาเหมือนกัน

๑.๔ ถ้าเราใช้หลักกฎหมาย อย่างเดียวในการตัดสินโดยไม่คำนึงถึงหลักเบญจศีลท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่าจะมีผลอย่างไร

ตอบ อาจเกิดความไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน เช่น การฆ่าคนตายที่คนหนึ่งมีเจตนา ทำเพราะโกรธหรือต้องการแก้แค้น แต่อีกคนฆ่าเพราะป้องกันตัวเนื่องจากถูกทำร้าย แต่ถูกลงโทษฐานฆ่าคนตายเช่นเดียวกัน

๑.๕ องค์ประกอบของเบญจศีลที่นักกฎหมายควรนำไปประกอบในการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่า คืออะไร

ตอบ คือ มีเจตนาหรือไม่มีเจตนา

๑.๖ สภาพแวดล้อมใช้เป็นข้อลดหย่อนองค์ประกอบของศีลท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่าจะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ใช้ไม่ได้ เพราะ ศิลปะถือการกระทำหรือความพยายาม

๒. ถาม ด้านการดำเนินคดี ท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าการดำเนินคดีหลักเบญจศีล มีความสำคัญหรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ ทั้งเบญจศีล-เบญจธรรมมีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการด้วย เพราะในการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่หรือตุลาการต้องประกอบด้วย เบญจศีลข้อ ๒ (เว้นจากอทินนาทาน) คือ ไม่ถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ได้ให้โดยเต็มใจหรือให้โดยลักษณะทุจริต เช่น ติดสินบน หรือมีเจตนาบิดเบือนข้อเท็จจริง/เรื่องให้ผิดไปจากความเป็นจริง เพื่อให้ฝ่ายที่ผิดชนะ

๓. ถาม ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมายท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย หลักเบญจศีลมีความสำคัญหรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการ ด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการด้วยเพราะการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย ต้องดำเนินการโดยใช้หลักเบญจศีล ข้อ ๔

๔. ถาม ด้านการศึกษาท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าด้านการศึกษาหลักเบญจศีลมีความสำคัญหรือไม่ เพียงใดและควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการด้วย และควรจัดหลักสูตร ทั้งเบญจศีล-เบญจธรรม สอดแทรกไว้ใน หลักสูตรของ นิติศาสตร์บัณฑิต เนติบัณฑิต และตัวแทนความด้วย

๕. ถาม ด้านการบริหารงานทั่วไปท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าด้านการบริหารงานทั่วไปหลักเบญจศีลมีความสำคัญหรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการโดยจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดอบรม และติดตามพฤติกรรมของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตุลาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะที่ เกี่ยวกับเรื่องของเบญจศีล

๖. ถาม ด้านการบริการสาธารณะท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าด้านการบริการสาธารณะหลักเบญจศีลมีความสำคัญหรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญทั่วหลักเบญจศีลจึงควรนำมาบูรณาการด้วยและควรจัดให้บริการ ความรู้แก่บุคคลทั่วไปเกี่ยวกับเรื่อง การนำหลักเบญจศีลมาใช้ในการดำเนินคดี โดยเฉพาะการดำเนินคดี เมื่อมีการละเมิดหรือถูกละเมิด

๗. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าเมื่อนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการแล้วจะทำให้การดำเนินงานขององค์กร ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร

ตอบ ถ้านำทั้งหลักเบญจศีลมาบูรณาการแล้วจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น ดังนี้ คือ

๑. มีความเที่ยงตรงในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

๒. องค์กรเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของประชาชน

๓. บรรยากาศขององค์กรมีลักษณะของความสามัคคี สนุกสนานในการทำงาน

๗. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์ เห็นด้วยกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กร เพราะ

ตอบ ๑. ประเทศไทยมีประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา

๒. ทั้งเบญจศีล-เบญจธรรมเป็นหลักคุณธรรมสากล และเอื้ออำนวยประโยชน์สุขด้านความสามัคคี ความสงบให้แก่โลก

๓. กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการไปด้วยความยุติธรรมปราศจากอคติ

๘. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์คิดว่า ปัญหาอุปสรรคเกิดจากอะไรและ จะมีแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร

ตอบ อุปสรรค : คนส่วนใหญ่ไม่เห็นหรือพฤติกรรมที่โน้มเอียงไปเพื่อความโลภ โกรธ หลง จึงยากที่จะทำให้เห็นคุณค่าและปฏิบัติหลักเบญจศีลได้อย่างจริงจังโดยขาดจิตสำนึกที่ดีต่อภารกิจดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

๙. ถาม แนวทางแก้ไข ท่านเจ้าคุณอาจารย์ ควรทำอย่างไร

ตอบจัดให้มีโครงการอบรมและฝึกปรีอ พนักงาน ตุลาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดความรักและถือปฏิบัติตาม เเบบจสลอย่างจริงจัง โดยแก้ไขจุดต้นเหตุ คือ แก้ที่ตัวบุคคล ด้วยการฝึกอบรมให้มีความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกายและทางวาจา คือการรักษาศีลซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมาก เพราะบุคคลจะฝึกฝนอบรมด้านจิตใจและสติปัญญาให้เจริญก้าวหน้า โดยปราศจากการรักษาศีลไม่ได้เลย ทั้ง ศีล สมาธิ ปัญญาต้องดำเนินไปพร้อมกัน เมื่อปรับแก้ปัญหาภายในแล้ว การแก้ปัญหภายนอกจะง่ายขึ้น บุคคลจะเห็นความสำคัญของการรักษาศีล การละเมิดศีลก็จะน้อยลงผู้มีศีล ด้วยการละชั่ว ประพฤติดี รักษาจิตใจให้ผ่องใส ย่อมเป็นผลดี เป็นคุณค่าในสังคมเรียกได้ว่า การรักษาศีลในระดับสังคมศุภศีล เมื่อนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจริง ย่อมนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดี มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี ให้สามารถป้องกันปัญหา แก้ปัญหาส่วนบุคคลและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แบบสัมภาษณ์
สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการใช้ทบทวนคดีในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา
แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา/กฎหมาย
เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ (.....) พระภิกษุ (.....) ผู้พิพากษา
(.....) พนักงานอัยการ (.....) ทนายความ

๑. กาม ชื่อ (สมณศักดิ์)..... ฉายา..... ชื่อ/นามสกุลเดิม พรรษา.....อายุ.....ปีของ
ท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ พระเทพวิสุทธิกวี ฉายา สณฺญโต ชื่อ-นามสกุลเดิม เกษม ลักขณวิลาศ พรรษา ๓๖ อายุ
๕๖ ปี

๒. กาม ที่อยู่บ้าน/วัด เลขที่.....ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....ภาค.....ของ
ท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ เลขที่ ๓ วัดราชาธิวาส ถนน สามเสน ๙ ตำบล/แขวง วชิรพยาบาลอำเภอ/เขต ดุสิต
จังหวัด กรุงเทพมหานคร ภาค กลาง รหัสไปรษณีย์ ๑๐๓๐๐

๓. กาม เบอร์โทรศัพท์ และ E-mail ของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ โทร ๐๘๑๔๐๙๗๑๔๐ E-mail tepvisut@bpct.com

๔. กาม ระดับการศึกษา (วิทยะฐานะ) ของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ ระดับการศึกษา ป.ศ.๙, ปริญญาเอก (Ph.D.) ศาสนาและปรัชญา

๕. กาม สถานที่ทำงาน ของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๖. กาม ตำแหน่งและหน้าที่การงานของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ รองอธิการบดี

๗. กาม สถานที่ทำงาน ของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา ตำบลวัดสุวรรณ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัด

นครปฐม

๔. ถาม ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีของท่านเจ้าคุณอาจารย์

ตอบ จำนวน ๑๒ ปี

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

๑. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์ พอจะทราบขอบเขตการดำเนินงาน ๕ ด้านของกระบวนการยุติธรรม หรือไม่

ตอบ พอทราบ

๒. ถาม ด้านการดำเนินคดี

ตอบ กระบวนการยุติธรรมเริ่มต้นเมื่อมีผู้กระทำความผิดกฎหมาย โดยเริ่มแต่การเข้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานของรัฐ (ตำรวจหรือผู้รับผิดชอบ) เจ้าพนักงานของรัฐสอบสวน ทำสำนวน เสนออัยการฟ้องต่อศาล เพื่อพิพากษา ณ ศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และ/หรือชั้นฎีกา ปฏิบัติคำพิพากษาศาลโดยกรมราชทัณฑ์ หรือบังคับคดี (คดีแพ่ง)

๓. ถาม ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย

ตอบ การใช้บทบัญญัติของกฎหมายให้วินิจฉัยและบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่ลายลักษณ์อักษร (โดยเคร่งครัดในกรณีความผิดอาญา) ก่อนห้ามใช้พิจารณาตามจารีตประเพณี และถ้าไม่มีจารีตประเพณีให้บังคับตามหลักกฎหมายทั่วไป

๔. ถาม ด้านการศึกษา

ตอบ การเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม มีการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งของรัฐ และเอกชนโดยเฉพาะในคณะนิติศาสตร์ถึงระดับปริญญาเอก นอกจากกระบวนการยุติธรรมยังจัดให้มีการอบรม และสอนกฎหมายให้แก่ผู้ต้องการประกอบอาชีพเป็นผู้พิพากษา หรืออัยการ โดยเนติบัณฑิตยสภา

๕. ถาม ด้านการบริหารงานทั่วไป

ตอบ การบริหารงานของกระบวนการยุติธรรมของไทย ดำเนินการกำกับดูแลโดยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานยกรัฐมนตรี และกระทรวงมหาดไทย ผ่านสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศาล (อาญา, แพ่ง, แขนง ฯลฯ) กรมราชทัณฑ์ และกรมบังคับคดี (กระทรวงยุติธรรม)

๖. ถาม ด้านการบริการสาธารณะ

ตอบ มีการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย จัดทนายความ เพื่อว่าความคดีอนาถาให้แก่ผู้ต้องการ นอกจากนี้ยังมี สภานายความให้ความช่วยเหลือด้านให้คำปรึกษาและช่วยว่าความ

ตอนที่ ๓

๑. คำถามสัมภาษณ์

๑.๑ ถาม องค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ ท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่ามีสำคัญอย่างไร

ตอบ องค์ประกอบของเบญจศีลแต่ละข้อ มีความสำคัญเกี่ยวกับการพิจารณาว่าผู้กระทำในแต่ละครั้งนั้นมีเจตนาหรือไม่ มีความพยายามมากน้อยแค่ไหน มีความโลภมากหรือโลกจืดอย่างไร

๑.๒ องค์ประกอบของศีลแต่ละข้อท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่ามีสำคัญเสมอกันหรือต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ ศีลทางพระพุทธศาสนานั้นองค์ประกอบของศีลต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป คือ เรื่องเจตนาสำคัญที่สุด เพราะ การกระทำทุกอย่างอยู่ที่ใจเป็นหลักคือ ต้องมีการคิด ก่อนจึงจะแสดงออกมาทางกายหรือทางวาจา ซึ่งเป็นรูปธรรม

๑.๓ เราสามารถใช้อองค์ประกอบของศีลแต่ละข้อไปประกอบการพิจารณาคดีทางกฎหมาย ท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่าได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ได้ เพราะในการพิจารณาคดีทางกฎหมายกับการพิจารณาคณะเมตตศีลก็คำนึงถึงหลักเจตนาเหมือนกัน

๑.๔ ถ้าเราใช้หลักกฎหมาย อย่างเดียวในการตัดสินโดยไม่คำนึงถึงหลักเบญจศีลท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่าจะมีผลอย่างไร

ตอบ อาจเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้กระทำ เพราะการพิจารณาคดีต้องมีการคำนึงถึงหลายอย่างด้วยกัน เช่น บางคนกระทำการลักทรัพย์เพราะมีความจำเป็นเนื่องจากตกงานและพ่อแม่ป่วยต้องการเงินไปรักษาทั้งที่ไม่อยากทำ แต่อีกคนทำเพราะความโลภมากอยากได้ทรัพย์ของเขา แต่ดูถูกลงโทษเช่นเดียวกัน

๑.๕ องค์ประกอบของเบญจศีลที่นักกฎหมายควรนำไปประกอบในการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญ ท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่า คืออะไร

ตอบ คือ มีเจตนา หรือไม่มีเจตนา ผลที่เกิดขึ้นนั้นเสียหายมากน้อยเพียงใด

๑.๖ สภาพแวดล้อมใช้เป็นข้อลดหย่อนองค์ประกอบของศีลท่านเจ้าคุณอาจารย์เห็นว่าจะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ใช้ไม่ได้ เพราะ การกระทำทุกอย่างเป็นกรรมหน้าที่ที่กระทำ

๒. ถาม ด้านการดำเนินคดี ท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าการดำเนินคดีหลักเบญจศีล มีความสำคัญหรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ ทั้งเบญจศีล-เบญจธรรมมีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการด้วย เพราะในการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่หรือตุลาการต้องมีเบญจศีลโดยเฉพาะข้อ ๒ (เว้นจากอทินนาทาน) คือ ไม่ถือเอาทรัพย์ที่

ผู้ยื่นไม่ได้ให้โดยเต็มใจหรือให้โดยลักษณะทุจริต และเบญจศีลข้อ ๔ (เว้นจาก การกล่าวเท็จ) คือ ไม่สร้าง เรื่องให้ผิดไปจากความเป็นจริง เพื่อช่วยเหลือพวกของตน

๓. ถาม ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมายท่านเจ้าคุณอาจารย์คิดว่าด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย หลักเบญจศีลมีความสำคัญหรือไม่เพียงใด และควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการด้วยเพราะการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย ต้องดำเนินการโดยใช้หลักเบญจศีลมา บูรณาการโดยการตัดสินใจแล้วนำข้อเท็จจริงมาประกอบเพื่อจะดูว่ามีความจงใจขนาดไหน การกระทำนั้น เป็นการกระทำที่แสดงถึงความโหดร้าย หรือว่าแสดงถึงความโลภจัด หรือแสดงถึงความไม่รู้เท่าทัน นำเบญจศีลมาบูรณาการโดยนำข้อเท็จจริงมาเป็นองค์ประกอบว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่แสดงถึงความโหดร้ายหรือแสดงถึงความโลภจัดหรือแสดงถึงความไม่รู้เท่าทัน

๔. ถาม ด้านการศึกษาท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าด้านการศึกษาหลักเบญจศีลมีความสำคัญหรือไม่เพียงใดและควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการด้วย หมายถึงการบูรณาการด้านกฎหมายถ้าเบญจศีลมาบูรณาการก็มีส่วนเสริมเพราะเบญจศีลมีองค์ประกอบที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้วันชัตทำให้การบูรณาการด้านการศึกษาดีขึ้นจึงควรนำมาใช้และควรจัดหลักสูตร เบญจศีล-เบญจธรรมสอดแทรกไว้ในหลักสูตรด้วย

๕. ถาม ด้านการบริหารงานทั่วไปท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าด้านการบริหารงานทั่วไปหลักเบญจศีลมีความสำคัญหรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญและควรนำมาบูรณาการเบญจศีล คือระเบียบถ้าไม่เคารพระเบียบก็จะอยู่ด้วยกันยาก ทำงานยาก จึงควรจะมีและนำเบญจศีลมาบูรณาการ เพราะถ้าไม่ใช้เบญจศีลจะอยู่ด้วยกันยากจึงควรมีเบญจศีล ๓ ชั้น คือ ๑. ต้องตั้งเจตนาจนวัน ๒. ต้องเคารพในสิทธิของกันและกัน ๓. ต้องตั้งเมตตาจิต แม้เมตตา ทั้งสามข้อนี้จะเกี่ยวข้องกับการทำงานและการบริหารงานมาก

๖. ถาม ด้านการบริการสาธารณะท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าด้านการบริการสาธารณะหลักเบญจศีลมีความสำคัญ หรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความสำคัญทั้งหลักเบญจศีลและเบญจธรรมจึงควรนำมาบูรณาการด้วยและควรจัดให้บริการ แต่ถ้านึกถึงตัวเบญจศีลจะมีความจำเป็นน้อยกว่าเบญจธรรมแต่ถ้าจะว่าไม่จำเป็นก็ไม่ใช่น้อยเรื่องการพูด เบญจศีลข้อ ๔ การพูดต้อง การแนะนำต้องไม่หวังประโยชน์คือพูดไม่ให้เกิดคลาดเคลื่อน ไม่เอาคำไปขู่ ไม่มีเงื่อนไขหรือ ลับลวง พราง แนะนำไปแล้วทำให้เขาแตกแยกกัน ไม่ควรใช้คำหาบหรือพูดมากเกินความจำเป็นกลายเป็นเพื่อเจ้อ เบญจศีลข้อ ๔ นี้จะใช้มากในการเอาไปแนะนำ

๗. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่าเมื่อนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการแล้วจะทำให้การดำเนินงานขององค์กร ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร

ตอบ ถ้านำทั้งหลักเบญจศีล-เบญจธรรมมาบูรณาการแล้วจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น ดังนี้ คือ การดำเนินงานจะดีขึ้น ความขัดแย้งจะลดลงหรือถึงขั้นไม่มีเลยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวเบญจธรรมเมื่อมีเบญจธรรมคือเมตตาได้ ธรรมอื่น ๆ ก็จะตามมา ศีลก็จะตามมาโดย อัตโนมิตีและเบญจธรรมข้อเมตตานี้พระพุทธเจ้ายังตรัสไว้ในสาราณียธรรมหลักแห่งการสร้างสามัคคี คือ เมตตา กายกรรม เมตตาวจกรรม เมตตามโนกรรม สาราณโกศี สีสสามัญญา ทัญญีสสามัญญาทำให้องค์กร อยู่อย่างสวยเลย

๗. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์ เห็นด้วยกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กร เพราะเหตุใด

ตอบ ๑. ประเทศไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนามีคนนับถือพระพุทธศาสนาเกือบจะทั้งประเทศ

๒. ทั้ง เบญจศีล-เบญจธรรมเป็นหลักธรรมที่เอื้ออำนวยประโยชน์สูงสุดด้านสามัคคี ความสงบให้แก่โลก

๓. กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการไปด้วยความเป็นธรรมถ้ามีทั้งเบญจศีลและเบญจธรรมประกอบกัน

๘. ถาม ท่านเจ้าคุณอาจารย์ คิดว่า ปัญหาอุปสรรคเกิดจากอะไรและมีแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร

ตอบ อุปสรรค : คนส่วนใหญ่มีความเห็นหรือพฤติกรรมที่โน้มเอียงไปในความโลภ โกรธ หลง จึงต้องเอาเบญจศีลมาเป็นมาตรฐานพื้นฐานในการสร้างความ ดี โดยใช้เป็นฐานในการกำจัดความความโลภ โกรธ หลง ที่เป็นความขัดแย้งเบื้องต้นเพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์กติกา ก่อน คือ ยอมรับอันนี้ก่อน ถ้าเป็นสาราณียธรรมก็คือ สีสสามัญญาก็จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

๙. ถาม แนวทางแก้ไข ท่านเจ้าคุณอาจารย์ ควรทำอย่างไร

ตอบ จัดให้มีโครงการอบรมและฝึกปรีอ พนักงาน ตลาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดความรักและถือปฏิบัติตาม เบญจศีล-เบญจธรรมอย่างจริงจังด้วยการฝึกอบรมให้มีความประพฤติดีทั้งทางกายและทางวาจา คือการรักษาศีล เพราะบุคคลจะมีผ่นอบรมด้านจิตใจและสติปัญญาให้เจริญก้าวหน้า โดยปราศจากการรักษาศีลไม่ได้ เมื่อปรับแก้ปัญหภายในแล้ว การแก้ปัญหาภายนอกจะง่ายขึ้น บุคคลจะเห็นความสำคัญของการรักษาศีล การละเมิดศีลก็จะน้อยลง ผู้มีศีล ด้วยการละชั่ว ประพฤติดี รักษาจิตใจให้ผ่องใส ย่อมเป็นผลดี เป็นคุณค่าในสังคมเรียกว่า การรักษาศีลในระดับสังคมคุณุหัสดี เมื่อนำมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันจริง ย่อมนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดี มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี ให้สามารถป้องกันปัญหา แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แบบสัมภาษณ์
สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการใช้พบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาและกฎหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ถาม ชื่อ.....นามสกุลอายุ.....ปีของท่าน

ตอบ ชื่อ นาย กายสิทธิ์ นามสกุล พิศวรปราการ อายุ ๖๒ ปี

๒. ถาม ที่อยู่บ้าน/วัด เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ภาค.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์..... E-mail

ตอบ เลขที่ ๔๐/๖๔ ซอย กาวานา ถนน ลาดพร้าว ตำบล/แขวง จอมพล อำเภอ/เขต จตุจักร
จังหวัด กรุงเทพมหานคร ภาค กลาง โทร ๐๘๙ ๒๐๒๐ ๔๓๗

๓. ถาม ระดับการศึกษา

ตอบ นิติศาสตรบัณฑิต เนติบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (นิติ).

๔. ถาม สถานที่ทำงาน

ตอบ สำนักงานคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด

๕. ถาม ตำแหน่ง หน้าที่ในปัจจุบัน

ตอบ อธิบดีอัยการ

๖. ถาม การดำรงตำแหน่งอธิบดีอัยการของท่าน จำนวน.....ปี

ตอบ ๔ ปี

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

๑. ถาม ท่านทราบขอบเขตการดำเนินงาน ๕ ด้านของกระบวนการยุติธรรมหรือไม่

ตอบ ทราบ

๒. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมด้านการ ดำเนินคดี หรือไม่ อย่างไร

ตอบ ในคดีอาญา เริ่มต้นจากมาการกระทำผิดโดยผู้หนึ่งผู้ใด แล้วมีผู้แจ้งความให้พนักงานสอบสวนดำเนินการจนได้ตัวคนร้าย ส่งพนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หากสั่งฟ้องก็ยื่นฟ้องต่อศาล ศาลก็พิจารณาไปตามพยานหลักฐาน

๓. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ด้านการ ใช้บังคับญัตติของกฎหมาย หรือไม่ อย่างไร

ตอบ คดีอาญาเกี่ยวกับนำตัวบทกฎหมายมาใช้บังคับ ต้องตีความหรือใช้บังคับอย่างเคร่งครัด และการกระทำใดจะผิดกฎหมายหรือไม่ต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน รวมทั้งโทษที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ ไม่อาจนำจารีตประเพณีมาใช้บังคับได้

๔. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมด้าน การศึกษาหรือไม่ อย่างไร

ตอบ ผู้ที่ศึกษาด้านกฎหมายเพื่อเข้ามาทำงานในกระบวนการยุติธรรมจะต้องศึกษากฎหมาย อย่างครบถ้วนทั้งตามตัวบทและเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ รวมทั้งการเข้าใจ ในข้อห้ามหรือข้อกำหนดของศาสนาต่าง ๆ เพราะกฎหมายบางเรื่องอาจจะนำข้อห้าม หรือข้อกำหนดของศาสนานั้น ๆ มากำหนดในกฎหมาย

๕. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมด้านการบริหารงานทั่วไปหรือไม่ อย่างไร

ตอบ การบริหารงานยุติธรรมของประเทศไทยยังกระจัดกระจายอยู่ในหลายส่วน เช่น กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แม้ในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ จะกำหนดให้มี กระทรวง ยุติธรรมแห่งชาติก็ตาม นโยบายหรือ การบัญญัติระบบของแต่ละองค์กรก็ขึ้นอยู่กับผู้นำ ขององค์กรนั้น ๆ

๖. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมด้านการบริหารสาธารณะหรือไม่ อย่างไร

ตอบ อย่างไรก็ดีตามทุกองค์กร ก็จะมีการบริหารสาธารณะเพื่อประชาชนโดยทั่วไปเสมอ เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด ก็จะมีสำนักงานช่วยเหลือทางกฎหมาย กระทรวง ยุติธรรมก็มีกรมคุ้มครองสิทธิ ฯลฯ

ตอนที่ ๓

๑. คำถามสัมภาษณ์

๑.๑ ถาม องค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ ท่านเห็นว่ามีควมสำคัญอย่างไร

ตอบ องค์ประกอบของเบญจศีลแต่ละข้อ มีความสำคัญเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการทำผิดศีลแต่ละข้อ

๑.๒ องค์ประกอบของศีลแต่ละข้อท่านเห็นว่ามีความสำคัญเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ ไม่เหมือนกัน เพราะบางข้อทำให้ศีลต่างพร้อม แต่บางข้อทำให้ศีลขาด

๑.๓ เราสามารถใช้องค์ประกอบของศีลแต่ละข้อไปประกอบการพิจารณาตีทางกฎหมาย ท่านเห็นว่าได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ได้ เพราะในการดำเนินคดีหรือการพิจารณาตักก็คำนึงถึงการกระทำ จิตใจ องค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน เป็นต้น

๑.๔ ถ้าเราใช้หลักกฎหมาย อย่างเดียวในการตัดสินโดยไม่คำนึงถึงหลักเบญจศีลท่านเห็นว่าจะมีผลอย่างไร

ตอบ อาจเกิดความไม่เหมาะสม

๑.๕ องค์ประกอบของเบญจศีลที่นักกฎหมายควรนำไปประกอบในการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญ ท่านเห็นว่าเป็นอะไร

ตอบ คือ มีเจตนาหรือไม่มีเจตนา

๑.๖ สภาพแวดล้อมใช้เป็นข้อลดหย่อน องค์ประกอบของศีลท่านเห็นว่า ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ใช้ไม่ได้ เพราะ การละเมิดศีลถือกรรม

๒. ถาม ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานในด้านการดำเนินคดี นำมาหรือไม่ อย่างไร

ตอบ ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการ ดำเนินงานของท่านในการทำงานขององค์กรในด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย หรือไม่ อย่างไร

๓. ถาม ด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมายท่าน คิดว่าด้านการใช้บทบัญญัติของกฎหมาย หลักเบญจศีลมีความสำคัญ หรือไม่ เพียงใด และควรนำมาบูรณาการ ด้วยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ การใช้บทบัญญัติของกฎหมายในการดำเนินคดีจะต้องใช้อย่างเคร่งครัด แต่บางครั้ง ก็ต้องนำหลักเบญจศีลมาใช้ประกอบเพื่อให้ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด พอใจทั้งสองฝ่าย เช่นการชดเชยค่าเสียหาย

๔. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการ ดำเนินงาน ของท่านในการทำงานขององค์กรในด้านการศึกษา หรือไม่ อย่างไร

ตอบ พนักงานอัยการต้องศึกษา ให้เข้าใจในหลักธรรมหรือข้อห้ามของศาสนาต่าง ๆ เพื่อ ความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน

๕. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการ ดำเนินงานของท่านในการทำงานขององค์กรในด้านการบริหารงานทั่วไปหรือไม่ อย่างไร

ตอบ องค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องให้บุคลากรในองค์กรยึดมั่นในหลักเบญจศีล เพราะจะทำให้การปฏิบัติงานได้เป็นแบบอย่าง แก่สังคมทั่วไป

๖. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการ ดำเนินงานของท่านในการทำงานขององค์กร ในด้านการบริการสาธารณะ หรือไม่ อย่างไร

ตอบ การบริการสาธารณะต้องนำหลักเบญจศีลมาใช้ ในการดำเนินงานด้านบริการสาธารณะ เพราะเป็นหลักการ เบื้องต้นของจิตใจ ในการที่จะปฏิบัติงาน

๗. ถาม เมื่อนำหลักเบญจศีล-เบญจธรรมมาบูรณาการแล้วย่อมจะทำให้การดำเนินงานของท่านดีขึ้นอย่างไร

ตอบ องค์กรย่อมดีขึ้น คือ เมื่อบุคลากรในองค์กรได้นำหลักศีลธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานก็ย่อมจะทำให้การทำงานขององค์กรประสบผลสำเร็จทุกประการ

๘. ถาม ท่านเห็นด้วยกับการนำหลักเบญจศีล-เบญจธรรมมาบูรณาการกับการดำเนินงานของท่าน เพราะ

ตอบ นอกจากผลสำเร็จขององค์กรแล้ว การอยู่ร่วมกันของคนในองค์กรก็จะอยู่อย่างมีความสุขผู้มารับบริการก็จะได้รับการบริการที่ดี

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานของท่าน

อุปสรรค : เกือบจะทุกองค์กร ขาดความเอาใจใส่ในการนำหลักธรรมมาปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง หรือ กรณีมีผู้รับผิดชอบก็ ละเลยการ ปฏิบัติหน้าที่

แนวทางแก้ไข : การแกจัดให้มีโครงการอบรมและฝึกปรีอ พนักงาน ตุลาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติปัญหาที่จะต้องกาผู้รับผิดชอบโดยตรง และหรือ ผู้นำหน่วยต้องเน้น หรือ กำชับรวมทั้งประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างด้วย

แบบสัมภาษณ์
สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวทฤษฎี

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา/กฎหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานขององค์กร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ถาม ชื่อ นามสกุลอายุ..... ปีของท่าน

ตอบ ชื่อ นายสมพงษ์ นามสกุล สิงห์สมบูรณ์ อายุ - ๕๒ ปี

๒. ถาม ที่อยู่บ้าน/วัด เลขที่..... หมู่ที่..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์ โทร E-mailของท่าน

ตอบ เลขที่.๖๒..ถนน ศรีสมุทร ตำบล ปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการจังหวัด.สมุทรปราการ
รหัสไปรษณีย์๑๐๒๗๐โทร ๐๘๑ ๘๔๕๗๗๔๔

E-mail SP Law @ hot mail. Co.th.

๓. ถาม ระดับการศึกษา ของท่าน

ตอบ นิติศาสตร์บัณฑิต เนติบัณฑิต บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กำลังศึกษาต่อปริญญาเอกที่ประเทศ
ฟิลิปปินส์

๔. ถาม สถานที่ทำงาน ของท่าน.

ตอบ สำนัก สมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์ นายความ

๕. ถาม ตำแหน่ง ของท่านในปัจจุบัน

ตอบ หัวหน้าสำนักงาน

๖. ถาม ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของท่าน

ตอบ จำนวน ๒๙ ปี

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม

๑. ถาม ท่านทราบขอบเขตการดำเนินงาน ๕ ด้านของกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ เพียงใด

ตอบ ทราบ

๒. ถาม ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ในด้านการดำเนินคดี

ตอบ ในกระบวนการยุติธรรมเริ่มต้นมีผู้กระทำผิดกฎหมาย ผู้เสียหายจะแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเริ่มแต่การเข้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานของรัฐ (เจ้าหน้าที่ตำรวจ) เริ่มดำเนินการสอบสวน สรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการ เพื่อฟ้อง ต่อศาล เมื่อศาลได้รับคำฟ้องจากพนักงานอัยการแล้ว ก็จะมีการพิจารณาความผิดตามหลักกฎหมาย แล้วก็พิพากษา (ลงโทษหรือยกฟ้อง) ถ้าศาลพิพากษาลงโทษ ผู้กระทำ ความผิด (จำเลย) ก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้จนถึงที่สุด เมื่อจำเลยต้องคำ พิพากษาให้ลงโทษจำคุก เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ก็จะนำตัวไปขังคุก ส่วนคดีแพ่ง ก็ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อดำเนินคดีต่อไป

๓.ถาม ท่านทราบ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมในด้านการใช้ ทัณฑ์ของกฎหมาย

ตอบ การใช้ทัณฑ์ของกฎหมายให้ใช้ทัณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเคร่งครัดห้ามใช้ จารัตประเพณี และถ้าไม่มีกฎหมายเฉพาะก็ให้บังคับตามหลักกฎหมายทั่วไป

๔. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ในด้าน การศึกษา

ตอบ ในด้านการศึกษา การเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม มีการจัดการเรียนการสอนวิชา กฎหมายใน มหาวิทยาลัย ต่าง ๆ ทั้งของรัฐ และเอกชนโดยเฉพาะในคณะนิติศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในประเทศไทย นอกจากกระบวนการยุติธรรมยังจัดให้มีการอบรม และสอนกฎหมายให้แก่ผู้ต้องการประกอบอาชีพเป็นผู้พิพากษา หรืออัยการ โดยเนติบัณฑิตยสภา

๕. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ในด้านการบริหารงานทั่วไป

ตอบ การบริหารงานและการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมของไทย ดำเนินการกำกับ ดูแล โดยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานรัฐมนตรี และกระทรวงมหาดไทย ผ่าน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศาล (อาญา, แพ่ง, ขวาง ฯลฯ) กรมราชทัณฑ์ และกรมบังคับคดี (กระทรวงยุติธรรม)

๖. ถาม ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ในด้านการบริการ สาธารณะ

ตอบ มีการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย โดยหมาย ความ สภาทนายความ จัดทนายความ เพื่อให้ช่วยว่าความ ว่าความคดีอนาถาให้แก่ผู้ต้องการ นอกจากนี้ สภา ทนายความให้ความช่วยเหลือด้านให้คำปรึกษาและช่วยว่าความโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ

ตอนที่ ๓

๑. คำถามสัมภาษณ์

๑.๑ ถาม องค์ประกอบของศิลปะ ๕ แต่ละข้อ ท่านว่ามีความสำคัญอย่างไร

ตอบ องค์ประกอบของเบญจศิลป์แต่ละข้อ มีความสำคัญเกี่ยวกับการพิจารณาการกระทำของผู้กระทำว่าผิดศีลหรือไม่

๑.๒ องค์ประกอบของศิลปะแต่ละข้อท่านว่ามีความสำคัญเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ ไม่เหมือนกัน ศิลปะทางพระพุทธศาสนาถือองค์ประกอบภายในคือ เรื่องเจตนาสำคัญที่สุด เพราะ การกระทำทุกอย่างอยู่ที่ใจ

๑.๓ เราสามารถใช้ข้อองค์ประกอบของศิลปะแต่ละข้อไปประกอบการพิจารณาตีทางกฎหมายท่านว่า ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ได้ เพราะในการดำเนินคดีหรือการพิจารณาตีก็คำนึงถึงองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน คือ เจตนาเหมือนกัน

๑.๔ ถ้าเราใช้หลักกฎหมาย อย่างเดียวในการตัดสินโดยไม่คำนึงถึงหลักเบญจศิลป์ท่านว่าจะมีผลอย่างไร

ตอบ อาจไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน เช่น การฆ่าคนตายที่คนหนึ่งมีเจตนา ทำเพราะต้องการแก้แค้น แต่อีกคนฆ่าเพราะความจำเป็นเพราะถ้าไม่ฆ่าเขาตัวเองก็จะถูกฆ่า แต่ถูกลงโทษฐานฆ่าคนตายเช่นเดียวกัน

๑.๕ องค์ประกอบของเบญจศิลป์ที่นักกฎหมายควรนำไปประกอบในการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญ ท่านว่าคืออะไร

ตอบ คือ มีเจตนาหรือไม่มีเจตนา

๑.๖ สภาพแวดล้อมใช้เป็นข้อลดหย่อนองค์ประกอบของศิลปะท่านว่าได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอบ ใช้ไม่ได้ เพราะ การกระทำทางพระพุทธศาสนาถือเป็นกรรม

๒. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศิลป์มาบูรณาการกับการดำเนินงานของท่านใน การทำงานขององค์กร หรือไม่ เพียงใด ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศิลป์มาบูรณาการกับการ ดำเนินงาน ด้านการดำเนินคดี

ตอบ เจ้าหน้าที่หรือตุลาการหรือ หนายความ ต้องประกอบด้วย เบญจศิลป์ข้อ ๒ คือ ไม่ถือเอา ทรัพย์สินที่ผู้อื่นไม่ได้ให้โดยเต็มใจหรือให้โดยลักษณะทุจริต เช่น ดิดสินบน หรือมีเจตนา แอบแฝงเพื่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม และเบญจศิลป์ข้อ ๔ คือ ไม่สร้างหรือบิดเบือน ข้อเท็จจริง/เรื่องให้ผิดไปจากความเป็นจริง เพื่อให้อีกฝ่ายที่ผิดชนะหรือยุยงส่งเสริมให้ ดำเนินคดีเพื่อให้ได้ค่าเสียหายหรือที่ เรียกว่าค่าความ

๓. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานของ ท่านในการ
ทำงานขององค์กร ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงาน ด้านการใช้
บทบัญญัติ ของกฎหมาย

ตอบ การใช้บทบัญญัติของกฎหมายต้องดำเนินการใช้หลักเบญจศีล ข้อ ๔ ซึ่งตรงที่สุด

๔. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานของ ท่านในการ
ทำงานขององค์กร ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงาน ด้านการศึกษา

ตอบ จัดหลักสูตร เบญจศีล-เบญจธรรมสอดแทรกไว้ใน หลักสูตรของ นิติศาสตรบัณฑิต
เนติบัณฑิต และตัวแทนความ วิชาว่าความ ประกอบวิชาชีพทนายความก็มีการ สอดแทรกหลัก
เบญจศีลเข้าไปบูรณาการด้วย

๕. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานของ ท่านในการ
ทำงานขององค์กร ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงาน ด้านการ
บริหารงาน ทั่วไป

ตอบ จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดอบรม และติดตามพฤติกรรมของพนักงานตุลาการ
และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องเบญจศีล มีการส่งเสริมอบรมศึกษา
ติดตามพฤติกรรมของทนายความให้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ไม่ทุจริตต่อหน้าที่

๖. ถาม ท่านนำข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานของ ท่านในการ
ทำงานขององค์กร ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงาน ด้านการบริการ
สาธารณะ

ตอบ จัดให้บริการความรู้แก่บุคคลทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องการนำหลักเบญจศีล-เบญจธรรมมาใช้ใน
การดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการดำเนินคดีเมื่อมีการละเมิดหรือถูกละเมิด มีการจัดให้ ทำการเผยแพร่
ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ตามเทศกาลต่าง ๆ โดยร่วมกับ กระทรวงยุติธรรม (ศาลที่อยู่ใน
จังหวัดสมุทรปราการ) และสำนักงานอัยการสูงสุด(สำนักงานอัยการที่อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ
โดยเฉพาะสำนักงานคุ้มครองสิทธิ)

๗. ถาม เมื่อนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการแล้วจะจะทำให้การดำเนินงานของท่านดีขึ้น อย่างไร
ตอบ องค์กรย่อมดีขึ้น คือ

๑. มีความเที่ยงตรง ซื่อสัตย์ ในการประกอบอาชีพ ทนายความ ในการดำเนิน
กระบวนการยุติธรรม

๒. องค์กรเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของประชาชนและผู้ที่มาติดต่อประสานงาน

๓. บรรยากาศขององค์กรมีลักษณะของ ความรัก ความสามัคคี สนุกสนานในการทำงาน
โดยมีการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเมตตา กรุณา

๔. ทำให้มีความซื่อสัตย์ต่อกัน มีสัมมาอาชีพะ สังจะ สติสัมปชัญญะ

๘. ถาม ท่านเห็นด้วยกับการนำหลักเบญจศีลมาบูรณาการกับการดำเนินงานของท่าน เพราะ

ตอบ ๑. ประเทศไทยมีประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ประมาณร้อยละ ๙๐% เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสากล มีคุณธรรมสากล อำนวยความสามัคคี และประโยชน์สุขต่อชาวโลก

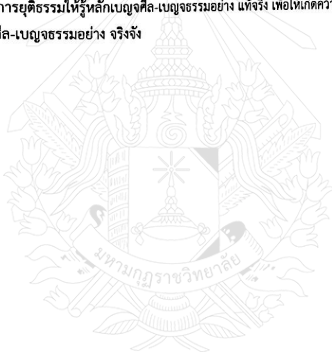
๒. เบญจศีล-เบญจธรรมเป็นหลักคุณธรรมสากล และเอื้ออำนวยประโยชน์สุขด้านความสามัคคี ความสงบให้แก่โลก

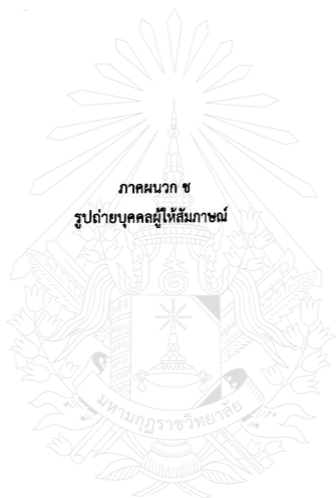
๓. กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการไปด้วยความยุติธรรมปราศจากอคติ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานของท่าน

อุปสรรค : คนส่วนใหญ่มีความเห็นหรือพฤติกรรมที่โน้มเอียงไปในความโลภ โกรธ หลง จึงยากที่จะทำให้เห็นคุณค่าและปฏิบัติหลักเบญจศีล-เบญจธรรม ได้อย่างจริงจัง

แนวทางแก้ไข : จัดให้มีโครงการอบรมและฝึกปรี้อ พนักงาน ตุลาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมให้รู้หลักเบญจศีล-เบญจธรรมอย่าง แท้จริง เพื่อให้เกิดความรักและถือปฏิบัติตาม เบญจศีล-เบญจธรรมอย่าง จริงจัง

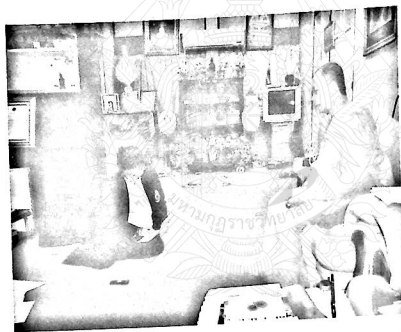
ภาคผนวก ข
รูปถ่ายบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์พระศาสนโสภณ วันที่ 3 สิงหาคม 2554

สัมภาษณ์พระศาสนโสภณ วันที่ 3 สิงหาคม 2554

สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี วันที่ 7 สิงหาคม 2554

สัมภาษณ์ นายเกษสิทธิ์ พิศวงปรากฏ วันที่ 3 สิงหาคม 2554

สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ สิงห์สมบูรณ์ วันที่ 1 สิงหาคม 2554

ภาคผนวก ซ

ประกาศอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์หลักสูตรศาสนศาสตร์คหุภัณฑ์บัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓

ประกาศอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์

หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓

นักศึกษาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๑ / ๒๕๕๒

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY)

ที่	เลขประจำตัว	ชื่อ / นามยา / สกุล	คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
๑๘	๕๒๑๐๓๐๒๐๑๘	นางฉวีรัฐสกุล พลอยเพชร	พระครูปลัดสัมพิพัฒนวิริยาจารย์ ประธานกรรมการ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.สาธิตี รักกล้าอยู่ กรรมการ
หัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ได้รับอนุมัติ			
หัวข้อภาษาไทย	รูปแบบการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา		
หัวข้อภาษาอังกฤษ	THE MODEL OF THAI PENAL CODE PROVISIONS CONSISTENT WITH BUDDHIST PHILOSOPHY		
วัตถุประสงค์	๑. เพื่อศึกษาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาที่เหมาะสมกับการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ๓. เพื่อบูรณาการการใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา ๔. เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ "รูปแบบบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยตามแนวพุทธปรัชญา"		
☐ อนุมัติ			

* ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓

๒๖๕

ประวัติผู้วิจัย

หนังสืออ้างอิง
(REFERNCF. BOOK
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น)

- ชื่อ -นามสกุล : นางณัฏฐ์สกุล พลายเพชร
ภูมิลำเนา : ๑๓ หมู่ที่ ๕ ถนน ตำบลสำโรง-บางพลี ตำบล บางพลีใหญ่
อำเภอ บางพลี จังหวัด สมุทรปราการ ๑๐๕๔๐
ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๙ หมู่ที่ ๕ ถนน ตำบลสำโรง-บางพลี ตำบล บางพลีใหญ่
อำเภอ บางพลี จังหวัด สมุทรปราการ ๑๐๕๔๐

การศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๑๙ : นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. ๒๕๒๐ : เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
กระทรวงยุติธรรม
พ.ศ. ๒๕๓๔ : หลักสูตรอาจารย์ที่ปรึกษา รุ่นที่ ๑ จากสำนักงานอัยการสูงสุด
พ.ศ. ๒๕๔๓ : หลักสูตรครูสมาธิ จากสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดธรรมมงคล
พ.ศ. ๒๕๔๓ : หลักสูตรการทูตในสถานที่ต่าง ๆ
พ.ศ. ๒๕๔๖ : ธรรมศึกษาชั้นเอก (ธ.ศ.เอก) จากสำนักเรียนวัดธรรมมงคล
พ.ศ. ๒๕๕๒ : ศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต (ศ.น.ม.) สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
จากมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๒๐ : รับราชการ ตำแหน่งนิติกร ๓ กองอุทธรณ์และร้องทุกข์ กอง ๑
สำนักงาน ก.พ. ถนน พิชญโลก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๒๒ : รับราชการ ตำแหน่งนิติกร ๔ กองอุทธรณ์ และร้องทุกข์ กอง ๑
สำนักงาน ก.พ. ถนน พิชญโลก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๒๕ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการผู้ช่วย สำนักงานคดีอาญา กองคดีอาญา
กอง ๙ กรมอัยการ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๒๖ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการจังหวัดผู้ช่วย สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและ
ครอบครัวนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. ๒๕๒๗ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการจังหวัดผู้ช่วย สำนักงานคดีศาลแขวง
นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่น ไม่สมควร

ไว้รคนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบคุณ

- พ.ศ. ๒๕๒๘ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการจังหวัดผู้ช่วย สำนักงานอัยการ
จังหวัดสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ
จังหวัดสมุทรปราการ
- พ.ศ. ๒๕๓๐ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการประจำกอง สำนักงานคดีแรงงาน กองคดีแรงงาน
กอง ๑ สำนักงานอัยการสูงสุด
- พ.ศ. ๒๕๓๒ : รับราชการ ตำแหน่ง อัยการประจำกรม สำนักงานคดีแรงงาน กองคดีแรงงาน
กอง ๑ สำนักงานอัยการสูงสุด
- พ.ศ. ๒๕๓๔ : อาจารย์ที่ปรึกษา สำนักงานอัยการสูงสุด
- พ.ศ. ๒๕๓๗ : รับราชการ ตำแหน่ง อัยการจังหวัดประจำกรม สำนักงานคดีศาลแขวงพระโขนง
สำนักงานอัยการสูงสุด
- พ.ศ. ๒๕๔๑ : รับราชการ ตำแหน่ง อัยการประจำกรม และอัยการจังหวัดประจำกรม
สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว กอง ๑ กรุงเทพมหานคร
: อาจารย์ที่ปรึกษา สำนักงานอัยการสูงสุด
- พ.ศ. ๒๕๔๖ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการจังหวัดประจำกรม สำนักงานคดีแรงงาน
กองคดีแรงงาน กอง ๒ กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๔๗ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานคดีแรงงาน
กองคดีแรงงาน กอง ๒ กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๕๑ : รับราชการ ตำแหน่งอัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการสูงสุด
สถานที่ทำงาน สำนักงานคดีแรงงาน กองคดีแรงงาน กอง ๒
สำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร
: รองอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน สำนักงานคดีแรงงาน กองคดีแรงงาน
กอง ๒ สำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร

การงานปัจจุบัน

- : รับราชการ ตำแหน่งอัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานคดีแรงงาน ภาค ๗
สำนักงานอัยการสูงสุด จังหวัดกาญจนบุรี
- : รองอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน สำนักงานคดีแรงงาน ภาค ๗
สำนักงานอัยการสูงสุด จังหวัดกาญจนบุรี
- : อาจารย์สอนหลักสูตรครูสมาธิ ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดธรรมมงคล
และสาขาต่าง ๆ
- : อาจารย์สอนหลักสูตรธรรมศึกษา (หลักสูตรธรรมบาลีสมาทหลวง)
สำนักเรียนวัดธรรมมงคล

: คณะกรรมการที่ปรึกษา วิทยาการ และพิธีกร วัดบางพลีใหญ่กลาง
(วัดพระนอนใหญ่) ตำบล บางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี
จังหวัด สมุทรปราการ และวัดอื่น ๆ อีกหลายวัด

: คณะกรรมการที่ปรึกษา วิทยาการ และพิธีกร วัดบางพลีใหญ่กลาง
(วัดพระนอนใหญ่) ตำบล บางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี
จังหวัด สมุทรปราการ และวัดอื่น ๆ อีกหลายวัด

